

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC)'NİN
MEŞRULUĞU BAĞLAMINDA MÜLKİYET SORUNU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Halime Nazlı ÇAĞLAR**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Ulvi KESER**

Ankara-2011

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC)'NİN
MEŞRULUĞU BAĞLAMINDA MÜLKİYET SORUNU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Halime Nazlı ÇAĞLAR**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Ulvi KESER**

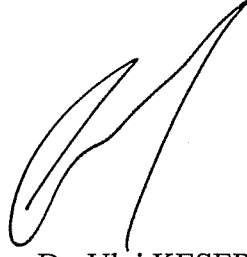
Ankara-2011

T.C.

ATILIM ÜNİVERSİTESİ

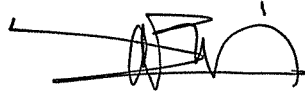
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Halime Nazlı ÇAĞLAR tarafından hazırlanan “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)’nin Meşruluğu Bağlamında Mülkiyet Sorunu” başlıklı bu çalışma, 03/06/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

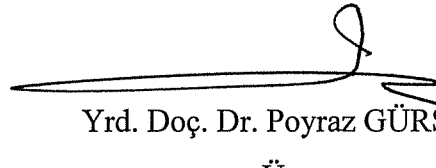
Doç. Dr. Ulvi KESER

Başkan- Danışman

Yrd. Doç. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Poyraz GÜRŞÖN

Üye

ÖNSÖZ

“Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)’nin Meşruluğu Bağlamında Mülkiyet Sorunu” adlı tezimde Osmanlı vakıf malları hakkında ön bilgi verildikten sonra Rumların, Kıbrıs’ta bulunan Türk vakıf mallarına ilişkin devletlerarası hukuka aykırı faaliyetleri, günümüzde uluslararası ilişkilerin temel aktörleri olan devletlerin, kişilerin ve uluslararası örgütlerin KKTC’nin meşruluğuna ilişkin tutumları, karmaşık bir hal alan Kıbrıs’taki mülkiyet meselesinin tarihsel süreçte ve günümüzde nasıl bir hal aldığı konularını ele aldım. Bu konuda yazılmış kaynaklar az olmakla beraber özellikle Ata Atun, Anıl Çeçen, Soyalp Tamçelik ve Mustafa Haşim Altan gibi şahsiyetlerin eserlerinden istifade ettim. Kıbrıs’ta mülkiyet konusunda yapılan çalışmaların azlığı nedeniyle değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ulvi Keser aracılığı ile KKTC’de konu ile ilgili uzman kişilerle görüşme fırsatı bulmam çalışmamı kolaylaştıran başlıca etken olmuştur. Pek çok bilim ve siyaset adamımızın basılı kitaplarını ve konu ile ilgili yazılmış makalelerini incelemeye çalıştım.

Üç bölümden meydana gelen tezimin birinci bölümünde teorik olarak tanıma ve devletlerin tanınması konusu uluslararası hukuk açısından incelenmiştir. Tanınmanın hukuki çerçevesi çizildikten sonra uluslararası ilişkileri etkileyen aktörler tarafından yeni kurulan bir devletin tanınması, diğer taraftan her yönü ile devlet olma şartlarını karşılayan bir devletin tanınmaması olguları tartışılmış, devlet tanımının özelliklerinin neler olduğu, devletlerin ne şekilde tanındığı dünyada yeni kurulan devletlerden örnekler verilerek incelenmiş, tanıma ve mülkiyet ilişkisi, Türkler için mülkiyetin önemi, toprak ve ulusal kimlik arasındaki bağ, Kıbrıs adasının stratejik önemi ve KKTC’nin tanınması BM kararları çerçevesinde ele alınmış, Kıbrıs’ta iki milletin yaşadığı tarihsel geçmiş yadsınarak kabul edilmeyişi ve mülkiyet meselesinin büyük bir sorun olarak devam ettiği vurgulanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde uluslararası ilişkilerde yer alan temel aktörlerin KKTC’nin meşruluğuna karşı davranışları ve mülkiyet konusuna bakışları incelenmiştir. Öncelikle Türkiye, Yunanistan, İngiltere, İsrail, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa ve Rusya’nın KKTC’nin meşruluğuna ilişkin yaklaşımları

ve tarihsel süreçten günümüze kadar olan davranışları ele alınmış, daha sonra kişilerin Kıbrıs adasına verdikleri önem ve ada hakkındaki düşünceleri yer almıştır. Bu bölümde son olarak Kıbrıs'ta mülkiyet konusunda önemli rol oynayan uluslararası örgütlerden AB, BM ve Avrupa Konseyi'nin Kıbrıs'taki mülkiyete bakış açıları ve mülkiyet için oluşturdukları yasalar ele alınmıştır.

Çalışmamın son bölümünde ise KKTC'nin meşruluğunun mülkiyet sorununa etkisi incelenmiştir. Öncelikle adadaki nüfus değişimi ve göç konusu tarihsel çerçevede ele alınmış, daha sonra AİHM'ndeki mülkiyet davaları, Taşınmaz Mal Komisyonu (TMK), Loizidou, Arestis, Orams ve Demopoulos davalarının oluşum aşamaları, davalarda AİHM kararlarının mahkeme aşaması ve kararların analizi yapıldıktan sonra söz konusu davaların Türkiye'yi nasıl etkilediği, kendi sınırları içinde olmayan taşınmaz mülklerden dolayı Türkiye'nin tazminata mahkûm edildiği, ayrıca Kıbrıs sorununun AB müzakere sürecinde her fırsatta kullanıldığı irdelenmiştir.

Bu bağlamda tezimin hazırlanması aşamasında görüş ve düşüncelerinden faydalandığım danışmanım, değerli hocam Sayın Doç. Dr. Ulvi Keser'e, tez danışmanım sayesinde tanışma fırsatı bulduğum KKTC Vakıflar Eski Genel Müdürü Sayın Taner Derviş'e ve KKTC siyasi parti temsilcileri Sayın Ertuğrul Hasipoğlu, Sayın Mehmet Çakıcı, Sayın Turgay Avcı ve Sayın Ferdi Sabit Soyer'e çalışmalarımın her safhasında yanımda olup desteklerini ve sevgilerini esirgemeyen babam Bilal Çağlar ve annem Pakize Çağlar'a, bana yüksek lisans yapmam için büyük destek veren daire başkanım Sayın Güray Alpar'a ve iş arkadaşlarım Funda Sav ve Okay Gürhan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Halime Nazlı ÇAĞLAR

Ankara-2011

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
ÖZET	140
ABSTRACT	141

I. BÖLÜM

TANIMA VE DEVLETLERİN TANINMASI

1.1. TANIMA VE DEVLETLERİNİN TANINMASI	11
1.2. DEVLETLERİN TANINMASI	12
1.3. TANIMA VE MÜLKİYET İLİŞKİSİ	15
1.4. KIBRIS'IN ÖNEMİ VE KKTC'NİN TANINMASI	18
1.4.1. Kıbrıs'ın Önemi	18
1.4.2. KKTC'nin Meşruluğu	24
1.4.3. KKTC'nin Tanınması ve Birleşmiş Milletler Kararları	29

II. BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YER ALAN TEMEL AKTÖRLERİN KKTC'NİN MEŞRULUĞUNA KARŞI DAVRANIŞLARI

2.1. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YER ALAN TEMEL AKTÖRLERİN KKTC'NİN MEŞRULUĞUNA KARŞI DAVRANIŞLARI	39
2.2. DEVLETLERİN DAVRANIŞLARI	43
2.2.1. Türkiye	43
2.2.2. Yunanistan	47
2.2.3. İngiltere	50
2.2.4. İsrail	54
2.2.5. Amerika Birleşik Devletleri	57
2.2.6. Fransa	60
2.2.7. Rusya	62
2.3. KİŞİLERİN KKTC'NİN TANINMASINA İLİŞKİN DAVRANIŞLARI	65
2.4. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN DAVRANIŞLARI	68
2.4.1. Avrupa Birliği	68
2.4.1.1. AB'nin Kıbrıs'taki Mülkiyet Sorununa Bakışı	71

	v
2.4.1.2. Adada BM Barış Koruma Gücü ve Annan Planı	74
2.4.1.2.1. Annan Planı'nda Mülkiyet Sorunu	76
2.4.2. Avrupa Konseyi	80
2.4.2.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye	82

III. BÖLÜM

KKTC'NİN MEŞRULUĞUNUN MÜLKİYET SORUNUNA ETKİSİ

3.1. NÜFUS DEĞİŞİMİ VE GÖÇ	85
3.2. AİHM'NDE KIBRIS İLE İLGİLİ MÜLKİYET DAVALARI	88
3.3. TAŞINMAZ MAL KOMİSYONU	94
3.3.1. LOIZIDOU DAVASI	98
3.3.1.1. Davanın Oluşum Aşaması	98
3.3.1.2. Davanın Mahkeme Aşaması	99
3.3.1.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi	103
3.3.2. ARESTİS DAVASI	107
3.3.2.1. Davanın Oluşum Aşaması	107

3.3.2.2. Davanın Mahkeme Aşaması	111
3.3.2.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi	112
3.3.3. ORAMS DAVASI	114
3.3.3.1. Davanın Oluşum Aşaması	114
3.3.3.2. Davanın Mahkeme Aşaması	115
3.3.3.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi	117
3.3.4. DEMOPOULOS DAVASI	118
3.3.4.1. Davanın Oluşum Aşaması	118
3.3.4.2. Davanın Mahkeme Aşaması	119
3.3.4.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi	120
3.4. DAVALARIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ	121
SONUÇ	126
KAYNAKÇA	131
TÜRKÇE ÖZET	140
ABSTRACT	141

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AT	: Avrupa Topluluğu
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKEL	: Emekçi Halkın İlerici Partisi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CIA	: ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı-Central Intelligence Agency
CTP	: Cumhuriyetçi Türk Partisi
DP	: Demokrat Parti
Dr.	: Doktor
EAW	: Avrupai Tutuklama Kararı -European Arrest Warrant
ed.	: Editör
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
ICBM	: Kıtalararası Balistik Füze-Intercontinental Ballistic Misilse
ITEM	: İskân, Topraklandırma ve Eşdeğer Mal Yasası
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Km	: Kilometre
KTFD	: Kıbrıs Türk Federe Devleti
MEB	: Münhasır Ekonomik Bölge
Prof.	: Profesör
RAF	: İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri-Royal Air Forces
s.	: Sayfa

SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TMK	: Taşınmaz Mal Komisyonu
TMT	: Türk Mukavemet Teşkilatı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
UBP	: Ulusal Birlik Partisi
UNFICYP	: Birleşmiş Milletler Barış Koruma Gücü -United Nations Forces in Cyprus
v.d.	: Ve diğerleri
yy	: Yüzyıl
y.y.	: Yayın Yeri Yok
Yay.	: Yayın

GİRİŞ

Kıbrıs adası neredeyse bütün tarihsel süreç içerisinde ve günümüzde birçok aktörün rol aldığı ve almakta olduğu bir ada olmuştur. Ada sürekli el değiştirmiş, farklı topluluklara ve kavimlere ev sahipliği yapmıştır. Haçlı Seferleri'nde önemli yollardan biri olan adada Mısırlılar, Akalar, Dorlar, Finikeliler, Asurlular, Persler, Romalılar, Araplar, Fransızlar, Cenevizliler, Osmanlılar ve İngilizler hâkimiyet kurmuşlardır. Bugün gelinen noktada ise ada uluslararası alanda devletler ve devletlerin yerini alan aktörlerin¹ kısacası güç gruplarının ilgi odağı olmaya devam etmektedir. Kıbrıs adasının tarihine bakıldığında adada tarih diye duran şeyin çoğu zaman başka iradelerle yaşanan çatışma ve gerilimlerin sonucu olduğu görülmektedir. Bu yüzden Kıbrıs halkının tarihinde adalet duygusu ile tarihin akışı arasında hep bir boşluk olmuştur.² Bu boşluk etnik farklılıklardan³ kaynaklanan sorunlara uluslararası alanda verilebilecek en güzel örnektir.

Tarihsel süreçte günümüze kadar⁴ birçok aktör tarafından devamlı el değiştiren ada en güzel dönemlerini barış ve birlik içerisinde Osmanlı İmparatorluğu zamanında⁵ yaşamıştır. Kıbrıs'ın jeopolitik olarak deniz yolları üzerinde bulunması

---

¹ Özellikle de ulusüstü (supranational) bir kuruluş olma çabasında olan AB'ne Yunanistan üye olunca, Kıbrıs sorunu AB'ye taşınmış ve AB Kıbrıs sorununun fiili taraflarından biri durumuna gelmiştir. NATO'da da Kıbrıs sorunu etkilerini göstermiştir. Örneğin; NATO'nun askeri kanadına dönüşünü öngören Rogers Planı, Limni Adasının silahlandırılmasına NATO şemsiyesi altında kılıf arama çabasını, Türkiye-AB ile ilişkilerinde 4. mali protokolün Yunan vetosu nedeniyle kazanmamasını saymak mümkündür. Ayrıntılı bilgi için bkz. İrfan Kaya Ülger, "Türkiye ile Yunanistan Arasında Temel Sorunlar", İrfan Kaya Ülger, Ertan Efeğil (ed.), **Avrupa Birliği Kısacasında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, HD Yay., 2001, s.196.

² Niyazi Kızılyürek, **Tarih, Siyaset, Kıbrıs**, y.y., Yeni Düzen Kitapları, 2008, s.142.

³ Beşeri faktörler içerisinde bir devletin temelini oluşturan insan faktörü önemli bir unsurdur. Özellikle nüfusun etnik yapısı ülkelerin dış politikalarının biçimlenmesinde coğrafi faktörler kadar olmasa da etkili olabilmektedir. Etnik farklılıklar devletlerin dış politikalarını etkileyen sonuçlar doğurmakta ve etnik farklılıklardan kaynaklanan dış müdahaleler uluslararası politikayı çok farklı boyutlarda etkilemektedir.

⁴ Aşk tanrıçası Afrodit'in doğduğu yer olarak bilinen Kıbrıs adası 1960'lar ve 1970'ler boyunca toplu mezarların, korkunun ve nefretin kol gezdiği, yakın zamanlarda Kosova ve Bosna'da yaşanan oyunların oynandığı yer olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Metin Hakkı, **Kıbrıs Çıkmazı**, İstanbul, Emre Yay., 2006, s.47.

⁵ W.Shakespeare'in de ifade ettiği gibi "Kıbrıs Osmanlılar için ne kadar mühimdir?" Bu konu ile ilgili olarak tarihçi Ziver Bey "Kıbrıs Tarihi" adını verdiği eserinde Kıbrıs'ın bu kadar çok kavmin hâkimiyeti altına girmesinin sebebini "O zamanlar Akdeniz'de gemi gezdirmek için Kıbrıs ve Girit

korsan adası olmasına yol açmış ve Osmanlı İmparatorluğu adayı korsan adası olmaktan kurtararak oluşturduğu sistem ile farklı toplumları aynı çatı altında yönetebilmeyi başarabilmiştir. Osmanlı Rumlara din işlerinde kiliselerine müdahalesiz olarak sahip olmalarını sağlamış, ayrıca ev ve mal-mülk sahibi olmalarına izin ve bunları mirasçılara devretme imkânı vermiştir.⁶

14. yüzyılda Doğu Akdeniz ticaretini engelleyen korsanların Rumları baskı altında tutmaları sonucunda Rumlar Osmanlı'dan yardım talep etmişlerdir. 1571 yılında⁷ Venediklilerden fetih yoluyla alınan Kıbrıs 1878 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altında kalmıştır. Osmanlı yerli Rumları rahatsız etmeden Kıbrıs'a Türk nüfusu yerleştirmiştir. Aslında Türkler Anadolu'dan Kıbrıs'a 1571 yılından çok önce geçmeye başlamışlardır. Anadolu'da Türk beylikleri arasındaki çatışmalarda yenilenlerin adaya kaçtığı ve buraya yerleşen Türklere de "Türkopan" ismi verildiği tarihçiler tarafından belirtilmektedir.⁸ Bu göçler genelde Mersin, Adana, Tarsus ve Karaman gibi yerlerden yapılmıştır. Osmanlı ise boş ve işlenmeyen toprakları işlenir hale getirmek, sosyal ve iktisadi bir düzen ortaya çıkarmak amacıyla birçok meslek grubundan insanı adaya göç ettirmiştir.⁹

Rumlar Osmanlılar zamanında¹⁰ özerk konuma gelmişler ve böylelikle kendi kurallarını kendileri koymaya başlamışlar, okullarını ve kiliselerini kendileri

---

adalarında herhangi birini elde bulundurmamak şartı" şeklinde yorumlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Soyalp Tamçelik, **Kıbrıs'ta Güvenlik Stratejileri ve Kriz Yönetimi**, Ankara, ODTÜ Yay., 2009, s.271.

⁶ Ünlü İngiliz araştırmacı yazar Sir Harry Luke'un "Cyprus Under The Turks" adlı eserinden aktaran Mustafa Haşim Altan, **Kıbrıs'ta Türk Malları-I**, İstanbul, Kastaş Yay., 2001, s.163.

⁷ Osmanlı Devleti'nin 1571 yılında Kıbrıs'ın fethini, stratejik sebeplere dayandırarak gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür. Kıbrıs'ın Türkler elinde bulunması Rumlara ve birçok bölge ülkesinin uzun süre tedirgin olmalarına sebebiyet vermiştir.

⁸ Erol Manisalı, **Avrupa Kışkırcısında Kıbrıs**, İstanbul, Derin Yay., 2004, s.16-17.

⁹ "...Fetih sonrasında Osmanlı İmparatorluğu tarafından bir sayım yaptırılarak adada bulunan nüfus, meslek sahipleri, mal ve mülk durumu ve diğer taşınır ve taşınmaz malların tespit edilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu sayım sonucunda 1572 yılı itibarıyla adada topçu gönüllü, koruyucu olarak başta Lefkoşa, Limasol, Girne, Baf, Tuzla ve Mağusa'da olmak üzere adanın değişik noktalarındaki kalelerde 2.779 kişi yaşadığı tespit edilmiştir. Demografik yapıyı değiştirmek için ise 21 Eylül 1572 tarihli bir padişah fermanıyla Kıbrıs'a yerleşmek üzere Anadolu'dan ve özellikle Karaman, İçel, Bozok, Alaiyye ve Manavgat kadıları vasıtasıyla insan gönderilmesi emredilmiştir. Kıbrıs'a göç hareketini gidecekler açısından cazip hale getirebilmek amacıyla adaya gidip yerleşenlere, 2 yıl boyunca vergi muafiyeti hakkı tanınmıştır..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, "Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar", **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 12, Bahar 2006, s.103-120.

¹⁰ Kıbrıs'ta Osmanlı İmparatorluğu'nun kiliseye bağışladığı ve "Millet Başı" anlamına gelen "Ethnarh" kavramının geçmişini çoğu Rum bilmemektedir. Bu tamamen Osmanlı İmparatorluğu'nun verdiği bir imtiyazdan kaynaklanmaktadır. "Millet Başı" kavramı Osmanlılar tarafından Millet-i

yönetmişlerdir. Ayrıca Rumlara divanda adanın yönetiminde söz hakkı tanınmıştır. Bu barış ortamında kurulmaya başlayan, giderek çoğalan ve yaklaşık 418 yıl boyunca Kıbrıs Türk toplumunun sosyo kültürel, dini ve sosyo ekonomik ihtiyaçlarına önemli katkıda bulunan vakıflar oluşturulmaya başlanmıştır.

Söz konusu vakıf arazileri¹¹ Türk mülkiyet potansiyelinin en büyük göstergesi ve ulusal boyutu bulunan vazgeçilmez bir kurumdur. Kıbrıs Türk vakıfları sahipleri tarafından çok ulvi düşüncelerle Kıbrıs Türk'üne adadaki atalarından miras kalmıştır. Toplumsal bir hayır amacı için mülkiyeti sürekli olarak tanrıya adanmış bulunan vakıf arazilerinin tescili ve mülkiyeti onu vakfedenin idaresiyle kaim olmaktadır.¹² Böylelikle tarihsel süreçte günümüze kadar vakıf arazileri ile başlayan mülkiyet meselesi Kıbrıs'ta en önemli ve içinden çıkılmaz bir sorun haline gelmiştir.

Rumların hukuksal ve dinsel olarak iki ayrı koldan yaptıkları mülkiyet konusu ile ulaşmak istedikleri tek amaç iktidar ve güç istencidir. Her ne kadar eski Yunan düşünürü İraklis “Her şey akar.” demişe de iktidar ve güç istenci ister soft power isterse hard power kılığında olsun özgürleştirmeyi sınırladığı için her zaman yıkıcılığı beraberinde getirmiştir.¹³ Bu yüzdendir ki Kıbrıs'ta mülkiyet meselesi toprak parçası için “Burası benimdir.” diyen kişilerin sorunu değildir. Aslında sorunun arkasında uluslararası aktörlerin güç istenci ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin tanınmaması yatmaktadır. Bunun içindir ki sorun hala çözüme kavuşamamıştır. Camisi ile okulu ile mülk sorunu devam etmekte olup minareleri gözükken köyün içinde siyasi eşitlik ve egemenlik paylaşımı yoktur.¹⁴ Devam eden mülkiyet sorununun Osmanlı vakıf arazileri çerçevesinde incelenmesi

---

Rum'un yani Ortodoks Hıristiyanların ruhani ve siyasi temsilcisi olarak tanımlanmıştır. Günümüzde böyle bir rolün tarihe karışmış olmasına rağmen, yeni Başpiskopos Kıbrıs sorunu ve eğitim sisteminde böyle bir rol almak istemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.64.

¹¹ Mülkiyeti devlete ait olan vakıf arazilerinin geliri cami, hastane, kervansaray, medrese gibi bilim ve hayır kurumlarının yapımı, idaresi ve bakımı için ayrılmaktadır. Vakıf topraklarının gelirlerinden vergi alınmazdı.

¹² Ata Atun, “Rumların Kıbrıs'ta Bitmeyen Mülkiyet Savaşı”, **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.25.

¹³ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.233.

¹⁴ Ata Atun, “Kıbrıs'ta Çözüm Ne Kadar Olası”, **2023 Dergisi**, Kıbrıs'ta Son Sirtaki, Sayı:87, 15 Temmuz 2008, s.38.

vakıf mallarını dünyaya anlatacak hükümler üretilmesi bakımından faydalı olacaktır;¹⁵

“...Mülkiyet konusu Kıbrıs sorunu için hayati öneme sahiptir. 1878 tarihinden itibaren hukuk kurallarına aykırı bir şekilde gasp edilmiş vakıf emlak ile eşdeğer mal hak sahiplerinin Güney Kıbrıs’ta bırakmış oldukları taşınmaz mallar KKTC devletinin ve siyasi çözümün temel taşlarıdır. Mülkiyet konusunun adalet ve hukuk ilkelerine uygun olması, vakıf hükümleri temelinde vakıf mülkiyetinin korunması ve eşdeğer mal hak sahiplerinin mülkiyet haklarının KKTC Anayasası’nda öngörüldüğü şekilde tanınması ile mümkündür. Vakıf emlak ile eşdeğer mal sahiplerinin sahip olduğu taşınmaz mallar KKTC devletinin mülkiyet sigortasıdır...”

Bu bağlamda Osmanlı’nın üst düzey yetkilileri tarafından yönetilen vakıflar Osmanlı İmparatorluğu’nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Kıbrıs’ta da Lefkoşa’da kurulan Evkaf Dairesi Müdürlüğünün idaresine ve denetimine devredilmiştir. Söz konusu müdürlük, evkaf mallarını, vakfeden kimselerin vakfiyeleriyle belirledikleri isteklerine ve koşullarına uygun olarak yönetmekle ve denetlemekle görevlendirilmiştir;¹⁶

“...1. Sonsuza dek yaşatılır.

2. Kurulduktan sonra kurucusu tarafından dahi kaldırılamaz.

3. Kurulduktan sonra, vakıf tüzel kişilik kazanır ve kurucusu dâhi vakıf mallarının kurallarında değişiklik yapamaz.

4. Hiçbir şekilde elden çıkarılamaz, devredilemez, hibe edilemez ve miras yoluyla dahi geçemez. Bu kurallar Kıbrıs hukukunun bir parçası olmuştur. Bunlar 1960 Anayasası’nda bütün kuralları ile tanınmıştır...”

Yapılmış olan bir vakfin vakfiyetini ortadan kaldırmak, vakfedenin vakfiyesi ile belirlediği kurallarını ve isteklerini değiştirmek Evkaf Dairesi Müdürlüğünün ya da başka bir kurumun işi değildir. Vakfi ortadan kaldırmak vakfi yapan kişinin iradesine ve mülkiyet haklarına saygısızlık göstermek veya gelecek nesillerin

¹⁵ Taner Derviş, “Kıbrıs Türk Tarafının Mülkiyet Önerileri ve Vakıf Mülkiyete İlişkin Değerlendirme”, <http://www.volkangazetesi.net/koseyazisi3.asp?id=28557>, (Erişim) 07 Mart 2011.

¹⁶ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

haklarına karşı yapılan en büyük ihanet olarak nitelendirilmektedir.¹⁷ Ayrıca söz konusu hükümler uluslararası hukuk tarafından da kabul görmektedir.

Kıbrıs adası üzerinde çıkarlarını hiç kaybetmeyen İngiltere, Türk vakıf mallarına sahip olma amacı gütmüş,¹⁸ Evkaf Müdürlüğünü kendi denetimi altında bulundurmak için mevcut ikili antlaşmalara aykırı olduğu halde Türk Evkaf Müdürü veya muhasebecisinin yanı başına bir de İngiliz delege atamıştır.¹⁹ Kıbrıs Evkaf Müdürlüğü iki başlı bir kurum haline dönüştürülmüştür. Kıbrıs Türk toplumunun en büyük kurumu ve “Arazi bankası” olan evkaf böylece İngiliz sömürgesi haline gelmiştir. Evkafın bu statüsü 1950’li yıllara kadar sürüp gitmiştir. Adada 1571 yılında başlayan Osmanlı döneminde kurulan ve kayıtlara geçirilen Emlak-ı Hümayun (Sultan Malları), miri arazi, çeşitli vakıflara ait mülhak, mazbut ve müstesna türü Osmanlı vakıf malları, bir program çerçevesinde 1913 yılında İngiliz koloni idaresinin yayımladığı emirname ile yağmalanmaya başlanmıştır.²⁰

¹⁷ Günümüzde Mayıs 1964 tarihli Venedik Tüzüğü’nün 3. maddesi anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amacın onları bir sanat eseri olduğu kadar bir tarihi belge olarak da korumak olduğunu açıklamaktadır. Aynı şekilde 1975 tarihli Amsterdam Bildirgesi’nin belirlediği temel düşüncelerin (b) maddesinde ise mimarlık mirasının tarihsel ve kültürel özelliği olan tüm kentsel ve kırsal alanları içerdiği belirtilmektedir. 1974 Barış Harekâtı sonrasında Klerides ve Denkaş tarafından imzalanan Viyana Antlaşması uyarınca kuzeye göç eden Türklerin, arkada bıraktıkları güney toprakları içindeki atalarından kalan tarihi eserler, AB üyesi Rumlar tarafından 1964 Venedik Tüzüğü ve 1975 Amsterdam Bildirgesine aykırı olarak sistematik bir şekilde yok edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.ataatun.com/rumlar-turklerin-tarih-mirasini-acimasizca-yok-ediyor.html>. (Erişim) 19 Şubat 2011.

¹⁸ “...Yasalar karşısında hile yapılabilir ama bu o yasanın kaldırılması anlamına gelmez. İngiltere sömürgesinde Vakıflar İdaresi devletler hukukundan gizlenir...” Türksöy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

¹⁹ “...1-4 Haziran 1878 tarihli Osmanlı-İngiltere Savunma Antlaşmasına ek olarak mutabık kalınan 1 Temmuz 1878 tarihli ek antlaşma ile Kıbrıs vakıflarının yönetimini denetlemek üzere iki delegenin atanması öngörülmüştür. Bunlar; Türkiye Vakıf Kurumu tarafından atanacak adada mukim bir Müslüman delege ve İngiliz yönetimi tarafından atanacak bir delegedir. Atanan birinci İngiliz delegesinin ismi M. B. Seager’dır...” KKTC Vakıflar Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 13 Mart 2011 tarihinde Ankara’da yapılan görüşme. Söz konusu İngiliz delege Seager, evkaf işlerine entegre olabilmek için önce Türkçe metinleri İngilizce’ye tercüme edebilecek Ermeni tercümanları etrafına almış; Kıbrıs Evkaf Arşivi’ni baştan sona taratmış ve kendi ölçülerine göre yanlışlıkları ön plana çıkarmış; vakıf listeleri dışında kalan veya vakfiyeleri kaybolmuş olup aslında vakıf olan birçok evkaf arazisi ve taşınmaz malı, İngiliz sömürge yönetiminin istimlak ve işgal ihtiyacını karşılayabilecek malzemeler olarak ayırmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Altan, **a.g.e.**, Cilt-II, s.572-573.

²⁰ “...1913 tarihli Kraliyet Konseyi emri ile Sömürge İdaresi Komiserine biri Kıbrıslı Müslüman olmak üzere Vakıfların yönetimi için iki delege tayin etme yetkisi veriliyor. Savunma Antlaşmasının ekinde yer alan 1 Temmuz 1878 tarihli mutabakat iptal ediliyor...” KKTC Vakıflar Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 13 Mart 2011 tarihinde Ankara’da yapılan görüşme.

İngiliz sömürge yönetimi Ahkamül Evkaf'ı 1913-1930 yılları arasında yaptığı icraatlarla anılan vakıf arazilerini ve emlakı üçüncü kişilere devretmiş²¹ ve bu kişilerin adına koçan (tapu) çıkarılmıştır. Bu yasal olmayan yöntem ile birçok Osmanlı vakfına ait taşınmaz mallar yağmalanmıştır. 1914 yılında İngilizler Birinci Dünya Savaşı'nı bahane ederek Kıbrıs'ı ilhak ederken Ahkamül Evkaf'ı ilga eden bir düzenlemede yapmamışlardır. Tam tersine 1915 Kıbrıs (Müslüman Dini Taşınmaz Mallar) imparatorluk emirnamesi Ahkamül Evkaf'ın yürürlükte olduğunu teyit etmektedir.²² Ayrıca İngiltere taşınmaz malları, vakıf malları dâhil tapu sicillerine kayıtlı olmadığı nedeni ile taşınmaz malların kaydına olanak sağlamak için 1907 yılında 12/1907 sayılı Taşınmaz Mal Tescil ve Değerlendirme Yasasını geçirmiştir. Söz konusu yasa kilise emlakını korumasına rağmen bazı vakıflarla ilgili Osmanlı İmparatorluğu ile İngiltere arasında imzalanan Savunma İttifak Antlaşmasına ekli 1 Temmuz 1878 tarihli protokole ve Ahkamül Evkaf prensiplerine aykırı bazı hükümler getirmiştir; ancak Lala Mustafa Paşa Vakfı ve Abdullah Paşa Vakfı vakıf türünde vakıflar olmaları nedeniyle bu yasanın kapsamı içerisinde değillerdir.²³ Hatta söz konusu vakıf mallarına ait tapular da ele geçirilmiştir;²⁴

“...Maraş'ın içinde köhne bir binanın bodrum katında 1900'lü yılların başlarına ait bir tomar koçan bulunur. Söz konusu koçanların Maraş'ta özel bir mülkün içinde bulunmasından, üstündeki yazıların Osmanlıca olmasından ve koçanların çok eski ve yıpranmış durumundan dolayı da önceleri pek önemsenmez ve bir kenara atılırlar. Sonraları birileri bu koçanların ne olduğunu merak eder. Bu koçanların üzerinde mal sahibi bölümünde Abdullah Paşa Vakfı veya Lala Mustafa Paşa Vakfı²⁵ yazmaktadır ve koçanlar da Maraş'ta²⁶ bulunan taşınmazlara aittir. Araştırmaya başlanır. Buna göre

²¹ “...İngiliz Yönetimi Ahkamül Evkafı tanımış; ancak vakıf malının Rum şahıslar, Rum Ortodoks Kilisesi ve Rum belediyeleri tarafından gasp edilmesine göz yummuş ve yardımcı olmuştur...” Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 21 Mart 2011 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

²² Atun, a.g.m., s.25-26.

²³ Ata Atun, “KKTC Hükümeti Arest'i'yi Hemen Dava Etmeli”, **Kıbrıs Siyasetine Akademik Bakış**, Cilt-V, Lefkoşa, Ajans Yay., 2008, s.115-116.

²⁴ Ata Atun, “Rum Hükümet Sözcüsü Hrisostomidis'in Türk Malları ile İlgili Açıklaması, Rum İçişleri Bakanı Andreas Hristu'nun Açıklaması ile Tam Çelişkili”, **Kıbrıs Eksenli Siyasete Akademik Alarga**”, Cilt-II, Lefkoşa, y.y, Ajans Yay., 2007, s.385-386.

²⁵ “...Abdullah Paşa ve Lala Mustafa Paşa vakıflarının Maraş kayıtları halen Mağusa Tapu ve Kadastro Dairesi Strong Room'unda muhafaza edilmektedir. Söz konusu defterler uzmanlar tarafından gözden geçirilerek vakıf arazilerin miktar tespiti yapılabilir...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Altan, a.g.e., Cilt-II, s.794.

²⁶ “...Maraş'ta da vakıf malları vardır. Eğer bunlar elimizden çıkarsa emsal hale gelirler.” Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen “2011'de KKTC

Maraş'ın tümü ve Larnaka'nın yarısı vakıf malıdır ve bu Osmanlı döneminde kurulmuş birçok vakıfa ait taşınmaz mallar, söz konusu 1910-1930 yılları arasında Ahkamül Evkaf prensipleri ihlal edilerek gayri yasal bir şekilde Rumların isimlerine kaydedildiği tespit edilir. Sonuçta açılan dava ile Maraş²⁷ bölgesindeki taşınmazların büyük bir kısmının Lala Mustafa Paşa, geriye kalan büyük bir kısmının da Abdullah Paşa Vakfına ait olduğu yönünde Gazimağusa Mahkemesi karar verir..."

Osmanlı döneminden kalan Türklerin tapulu arazileri adanın Türklere bırakılması gerektiğini gösteren en açık delil olarak gözükmektedir.²⁸ Bu kapsamda Rumların uluslararası hukuku çiğneyerek yüz binlerce araziye kamulaştırması²⁹ yasal olmayan bir işlemdir.

Lozan Antlaşması'nın 20. maddesi³⁰ ile Kıbrıs İngiltere'ye resmen devredilirken Ahkamül Evkaf ile ilgili aksi bir düzenleme veya karar da bulunmamaktadır. 1928 İngiliz Ferman-ı Kanunisi ile Evkaf Dairesi'ne bir hükümet statüsü verilmesiyle İngiliz sömürge hükümeti Evkaf'a ait işlemlere de müdahale edebilmenin önünü açmıştır. 29 Nisan 1944 tarihinde yayımlanan Taşınmaz Mal Yasası 1944 (Immovable Property Law 1944) ile Osmanlı Vakıf malları adeta

---

Fırsatlar ve Tehditler..." konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

²⁷ "...Kapalı Maraş'taki mülkiyet hakları Abdullah Paşa, Lala Mustafa Paşa ve Bilal Ağa Vakıfları temelinde Vakıflar İdaresi'ne aittir. Kapalı Maraş'ın %99.9'u hukuk kurallarına aykırı bir şekilde Kıbrıs Rum Kilisesi, Rum turizm şirketleri, Rum belediyesi ve Rum şahıslar tarafından gasp edilmiştir. 19. yy başlarında kapalı Maraş bölgesindeki 4,638 dönüm vakıf emlakın %99.99'u gasp edilmiş, Vakıflar İdaresinin elinde sadece 1 dönüm tutarında emlak kalmıştır. 1974 yılı itibarıyla bünyesinde barındırdığı 10.000 turistik yatak kapasitesi, binlerce işyeri, konut, idari ve kültürel binalarla, kapalı Maraş adanın en zengin yerleşim birimi unvanına sahiptir. Bu çerçevede 19. yy'ın başlarındaki gasp ve işgal göz önünde bulundurulduğu takdirde Vakıflar İdaresi adına tahakkuk etmiş tazminat hakkı önemli boyutlara ulaşmaktadır..." Bkz. Ahmet Tolgay, "Vakıf Mallarımızı Fedâ Ediyoruz", <http://www.kibrisgazetesi.com/index.php/cat/9/col/78/art/16496/PageName/Magazin>, (Erişim) 07 Mart 2011.

²⁸ Anıl Çeçen, **Kıbrıs Çıkmazı**, 2. Baskı, Ankara, Fark Yay., 2008, s.63.

²⁹ 24 Kasım 2000 tarihinde "Kıbrıs" konulu Çankaya Zirvesinde Denktaş şu açıklamayı yapmıştır: "Görüşmelere, parametrelerimiz kabul edilmedikçe devam etmenin yararını görmüyoruz. Sanki tüm Kıbrıs kendilerininmiş gibi kuzeydeki toprakları geri istiyorlar. Oysa kendileri güneyde bıraktığımız toprakları mecburi kamulaştırma kararı çıkartarak ceplerine attılar. Bu gidişata dur deme zamanımız gelmiştir. Türk kesimin devleti yoktur diyerek masaya oturmamızı isteme hakları var mı? KKTC'yi egemenlik hakkı olan Kıbrıs Türkleri kurdu. Bu devlet kurulmamış gibi masada oturup bizimle alay ediyorlar. Bizi ciddiye almıyorlar." Ayrıntılı bilgi için bkz. Tahir Tamer Kumkale, **Kıbrıs'ta Sona Doğru**, İstanbul, Q-Matris Yay., 2004, s.49.

³⁰ 20. madde; Türkiye, İngiliz Hükümetince 5 Kasım 1914 tarihinde ilan edilen, Kıbrıs'ın İngiltere'ye katılışını tanıdığını bildirir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Baskın Oran, **Türk Dış Politikası**, Cilt-I, İstanbul, İletişim Yay., 2003, s.225. Ayrıca Lozan Antlaşmasında İsmet Paşa'nın başkanlığındaki Türk delegasyonu, Kıbrıs'ın koşulsuz İngiltere'nin yönetimine geçmesini onaylamıştır. Bu antlaşmaya göre isteyen Kıbrıs Türk'ü Türkiye'ye göç edebilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, **a.g.e.**, s.76.

tüketilene kadar yağmalanmıştır.³¹ Söz konusu yasa ile bir kısım vakıf malı, özel mülk statüsüne, bir kısım vakıf malı ise devlet arazisi statüsüne dönüştürülmüştür.³²

1878 yılında adanın İngiltere'ye devri ile Kıbrıs Rum Kilisesi'nin³³ Türk mallarını kanunsuz bir şekilde ele geçirmesi başlamıştır. Megali İdea pençesinden kurtulamayan³⁴ ve bunun için yoğun çaba harcayan Kıbrıs Rum Ortodoks kilisesinin örgütlü ve planlı bir şekilde sürdürdüğü gizli ve açık tüm eylemleri ve propagandaları³⁵ Kıbrıs Türk halkının adadaki temel haklarını ortadan kaldırmayı ve sonuçta adanın Türklerden tümüyle soyutlanmasını hedeflemiştir. Söz konusu kilise Kıbrıs Türk toplumunun ata yadigârı toprak ve kültür varlığını asimilasyonlar sonrasında işgal etmiş ve mülkiyetine geçirmiştir.³⁶

Geçmişte olduğu gibi bugün de cami-kilise, Müslüman Hıristiyan, Rum-Türk ve hilal-salip³⁷ gibi zıtlıklar içerisine sürekli ve zoraki sokulmak istenen Kıbrıs Türklerinin ne kiliselere ne de Rumlara karşı geçmişte olduğu gibi zerre kadar güveni kalmamış, yakın geçmişte kilise aracılığı ile satın alınan Türk arazisi üzerine herhangi bir küçük kilisesinin dikilmesi bölgede bulunan Türk halkını fazlası ile rencide etmiş, kilisenin gelecekte bölgeye getireceği tehlikeden dolayı bulunduğu yeri zaman içinde terk etmiştir. Kıbrıs'ta yaşanan ve bilinen bir gerçek de kilisenin

³¹ Atun, a.g.m., s.26.

³² Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 21 Mart 2011 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

³³ Rum toplumunda modernleşme sürecine damgasını vuran kurum, paradoks bir biçimde Kıbrıs kilisesi olmuştur. Osmanlı döneminde güçlenen Otosefal Kıbrıs kilisesi, Kıbrıs'ta 20. yy'ın en güçlü siyasi akımı olan Helen milliyetçiliğinin de taşıyıcısı olarak modern zamanlarda etkinliğini artırarak sürdürmüştür. 20. yy'ın başlarından itibaren Kıbrıs Rum burjuvazisi kilisenin önderliğini kabul edince bu geleneksel kurum en önemli siyasi güç haline gelmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.27.

³⁴ Yunan Megali İdeasının (Büyük Yunanistan hedefi) temelinde Doğu Roma İmparatorluğu'nun bir Grek, yani Yunan devleti olduğu ve bunun mirasçılarının da son çağ Yunan devleti olduğu yalanı vardır. 19. yy tarihçilerinin Osmanlı'yı çökertmek ve imparatorluk içinde milliyetçilik akımlarının yayılarak çöküşünü hızlandırmak için ortaya attıkları bu yalana, Yunan yöneticiler bütün Yunan halkını inandırmışlardır. Yunan yönetimine hangi büyük iktidar gelirse gelsin bu büyük idealin elde edilmesi ilk hedef olmuştur. Bu hedefe giden yolu tıkayan Türkler, tarihin en büyük düşmanıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kumkale, **a.g.e.**, s.43-44.

³⁵ Yunan toplumunda geleneksel Türk düşmanlığı her zaman işe yaramaktadır. Zira Yunan halkının geniş kitleleri propaganda ile Türkler karşısında uğradıkları haksızlıkları ve başarısızlıkları hatırlamaktadırlar. Buna karşın Balkanlar ve Kafkasya'da Türklere uygulanan vahşeti pek az insan hatırlamaktadır. Bunun nedeni Türklerin tarih ve propaganda bilincinin zayıf olmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Hasgüler, "Kıbrıs'ta Karşılaştırmalı Eleştirel Yöntem Işığında Ulusçu Tatmin ve Siyasal Denge Modeli", Mehmet Hasgüler, Ümit İnatçı (ed.), **Kıbrısın Turuncusu**, İstanbul, Anka Yay., 2003, s.40.

³⁶ Altan, **a.g.e.**, s.2-5.

³⁷ Altan, **Kıbrıs'ta Türk Malları**, Ankara, 2003, C.2, s.282'den aktaran Atun, a.g.m., s.26.

olduğu yerin ve çevresinin Rum halkı tarafından süratle yerleşim alanı haline getirilmesidir. Yöreye yakın olan Türkler ise varını yoğunu yavaş yavaş satarak veya terk ederek başka yerleşim alanlarına doğru göç etmişler ve Türk toplumu çaresiz kalarak cami çevrelerine sıkışıp kalmıştır.

21 Aralık 1963 tarihinde Akritas Planı³⁸ çerçevesinde başlatılan toplumlararası çatışmadan sonra Kıbrıs Türkleri 93 köy başta olmak üzere adanın dört bir yanında daha güvenli yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. 1963 yılındaki³⁹ Rum saldırılarında birkaç gün içinde yaklaşık 700 kişi evini terk etmek zorunda kalmış, 1964 yılı içinde de 25.000 Kıbrıs Türk'ü mallarını bırakmaya ve göç etmeye zorlanmıştır. Güneyde kalan vakıf malları 20. yy'ın başında İngilizlerin yardımı ile Rumlarca yağmalanmış ve Rum arazisi olarak tescili yapılmıştır. Söz konusu vakıf mallarının önce yeşillendirilerek park haline getirilmesi, sonra da hiç edilmesi için Rum İçişleri Bakanlığı'na bağlı Kıbrıs Türk Mallarını İdare Biriminin yazılı onayı kapsamında Vakıflar İdaresine ait mülk önce Rumların kontrolüne, sonra da tapusuna geçecektir. Türklere ait taşınmaz mallar böylelikle yitirilmiş ve bu eğilimi bir dava haline getiren Kıbrıs Kilisesi kısa zamanda binlerce dönüm vakıf malını gasp etmiş ve siyasi emelleri uğruna kullanmış ve kullanmaktadır. Söz konusu yitirilmiş ve gasp edilmiş bunca toprakların arşivlerde çürümeye terk edilmiş tapu defterlerinde, hatta kilise arşivlerinde hala Türkler adına kayıtlarına rastlanmaktadır.⁴⁰

Rumların yaptıkları devletlerarası hukuka aykırıdır. Şöyle ki Vakıflar İdaresi sadece Osmanlı döneminde tanınmış bir kuruluş değildir. Bugünkü KKTC Anayasası da bunu tanımaktadır.⁴¹ Buna rağmen gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nde, gerekse Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) üzerinden KKTC toprakları üzerinde Rumlar kendi hükümlerini sürdürmeye devam etmektedirler.⁴² Bu

³⁸ Akritas Planı 21 Nisan 1966 tarihinde Nikos Sampson'un Patris isimli gazetesinde yayımlanmıştır. Akritas Planının esas hazırlayıcıları; Başpiskopos Makarios, Thassos Papadepulos ve Glafkos Klerides'tir. Planının amaçları; ada Yunanistan'a ilhak edilecek, Türkler toplu halde imha edilecek ve plan mutlak bir gizlilik içinde uygulanacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Manisalı, **a.g.e.**, s.20.

³⁹ "...1963 yılından 1974 yılına kadar anavatandan bizi kurtarmaya gelecek Mehmetçiğin hasreti içerisinde bekledik..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Celalettin Yavuz, "Kıbrıs Türkiye'den Uzaklaşırken", **2023 Dergisi**, Kıbrıs'ta Son Sirtaki, Sayı:87, 15 Temmuz 2008, s.49.

⁴⁰ Altan, **a.g.e.**, s.256.

⁴¹ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen "2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler" konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

⁴² Atun, **a.g.m.**, s.26-29.

bağlamda mülkiyet konusunda tarihsel boşlukların doldurulması gerekmektedir. Böylelikle uluslararası hukukta Kıbrıs Türkleri mülkiyet konusundaki haklılığını daha iyi savunabilecektir.

Bu çalışmada temel olarak Kıbrıs sorununun en önemli konusu haline gelen mülkiyet meselesinin KKTC'nin meşruluğu bağlamında ele alınması sağlanacak ve özellikle uluslararası ilişkilerde yer alan temel aktörlerin KKTC'ye yaklaşımları, AİHM'nde açılan davaların (Loizidou, Arestis, Orams ve Demopoulos) KKTC ve Türkiye'ye etkileri irdelenecektir.

I. BÖLÜM

TANIMA VE DEVLETLERİN TANINMASI

1.1. TANIMA VE DEVLETLERİN TANINMASI

Benzerlikler diğer yandan farklılıklar anlam ortaklığını yaratır. Bu durum bir yandan da onları, ötekileri, sizi ve diğerlerini üretir ve hiçbir toplum bu yönelimden muaf değildir. Bu süreç bütün kültürler, toplumlar ve diller için geçerlidir. Yunan filozof Cornelius Castoriadis'in belirttiği gibi bir toplumu bir arada tutan şey o toplumun anlamlar dünyasının bir arada oluşudur.⁴³ Söz konusu yaratılan anlam ortaklığı ile birlikte aidiyetler oluşturulur ve anlam ortaklığı ne kadar fazla olursa milletin inşası da o kadar kolay olur. Milletin inşa sürecinde belli kurallar oluşur ve bu kurallara uyan milletler devletleri oluşturur. Böylelikle toplumsal düzeni sağlayan kurallar devletler hukuku ile milletin uyması gereken unsurlar haline dönüşür. Amaç farklılıkları belli kurallar çerçevesinde birleştirerek oluşturulan bu süreçte devlette tanınma ihtiyacı doğmasını sağlamaktır.

Hegel'in düşüncelerinde anahtar öğelerden birini oluşturan "Tanınma Diyalektiği" diğer adıyla "Efendi-Köle Diyalektiği" dünyanın seyrini anlatmaktadır. Hegel'e göre en küçük birimden en büyük toplumlara kadar her düzeyde cereyan eden zıtlıklar ve çatışmaların arkasında öznelerin tanınma gereksinimi olduğunu, nesne (iktidar, mülk vs.) için yapılan mücadelenin aslında öznelerin tanınma/onanma gereksinimini içerdiğini çünkü bilinçli bir var oluşun ancak başka bilinçli var oluşlar yani özneler tarafından tanınma ile mümkün olduğunu, tanınmadan yoksun bir var oluşun gerçek bir var oluş olamayacağını savunur; ancak tanınma gereksiniminin giderilmesi için tanıyanın bilinçli bir özne olması gerekmektedir.⁴⁴ Aslında Hegel'in burada savunduğu tanınmanın var oluş açısından gerçekten vazgeçilmez bir unsur

---

⁴³ Özcan Yeniçeri, "Kimlik ve Anlam Ortaklığının Milletin Oluşmasındaki Rolü ve Türk Milleti", **2023 Dergisi**, Sayı:80, 15 Aralık 2007, s.4-9.

⁴⁴ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.233.

olduğudur. Günümüz koşulları dikkate alındığında sadece devletlerin tanınması var oluş açısından değil uluslararası politikada yer alabilmek için önemli bir unsurdur.

Küreselleşen dünyada çıkar ilişkilerinin artması bağlamında uluslararası ilişkileri etkileyen aktörler tarafından yeni kurulan bir devletin tanınması, diğer taraftan her yönü ile devlet olma şartlarını karşılayan bir devletin tanınmaması tartışılır bir konu haline gelmiştir. Söz konusu tanınıp tanınmama konusunu tartışmadan önce uluslararası ilişkilerde devletlerin tanınmasının ne gibi unsurlara dayandırıldığına incelenmesi faydalı olacaktır.

1.2. DEVLETLERİN TANINMASI

Devletlerin tanınması tek taraflı hukuki bir işlemdir. Genel olarak tanıma devletin kurucu şartlarından biri değildir ve kurucu değil, açıklayıcı bir hukuki unsurdur. Tanıma olmazsa olmaz bir şart olarak da ileri sürülemez. Üç unsurun; insan topluluğu, ülke, otorite-fiili varlığı için yeterlidir. Tanıma ile bir devletin var oluşu tanıyan devlet tarafından açıklanmış olur ve o devlet açısından hüküm ve sonuçlar doğurur.⁴⁵ Uluslararası hukukta hukuken (de jure) ya da fiilen (de facto) tanıma olduğu gibi açık (sarih) ve üstü örtülü (zımnî) tanıma şekilleri vardır.

Açık tanımada tanıyan devlet iradesini apaçık ortaya koymaktadır.⁴⁶ Örneğin bu herhangi bir anlaşma hükmü ile karşılıklı imza edilebilir. 1921 yılında Türkiye ile Afganistan arasında dostluk anlaşması ile anlaşmada açık bir tanıma hükmü yer almıştır.⁴⁷ Üstü örtülü tanıma ise açık bir tanıma olmaksızın, tanıyan devletin tanınan devletle belirli ilişkiler içine girmesi şeklindedir.⁴⁸ Bazı hukukçular ise üstü örtülü tanımaya şu örnekleri vermiştir: Herhangi bir çekince konulmadan o devletle ikili anlaşma yapılması, diplomatik ilişki kurulması, bağımsızlık törenlerine resmi temsilci gönderilmesi, bir örgüt üyesi devletin aynı örgüte girmek isteyen tanımadığı

⁴⁵ Enver Bozkurt, M. Akif Kütükçü, Yasin Poyraz, **Devletler Hukuku**, Ankara, Nobel Yay., 2000, s.82-83.

⁴⁶ Bozkurt, **a.g.e.**, s.84.

⁴⁷ Buna göre Afganistan'ın bağımsızlığı söz konusu dostluk antlaşmasının 1. maddesinde ortaya konulmuştur. " ...Türkiye devleti Afganistan devletini gerçek anlamıyla bağımsız tanımayı bir görev bilir." şeklinde yer almıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oran, **a.g.e.**, s.207-209.

⁴⁸ Bozkurt, **a.g.e.**, s.84.

bir başka devlet için olumlu oy kullanması gibi örneklerdir. Buna karşılık bazı hususlar ise uluslararası hukukta tanıma olarak kabul görmektedir. Bunlar aynı uluslararası konferansa katılmak, çok taraflı bir anlaşmaya taraf olmak, tanıma konusunda görüşme yapmak, diplomasi temsilcileri dışındaki temsilciler aracılığı ile temas kurmak, ticari ilişkilerde bulunmak gibi.⁴⁹ Tanıma konusunda subjektif bazı ölçütler de önemlidir. Yeni hükümet haklı gerekçeler üzerinde iktidarı ele geçirmişse meşru sayılır. Şüphesiz meşru-gayri meşru değerlendirmesi özünde subjektif bir değerlendirmeyi içermektedir. Bir devlete göre meşru olan bir diğerine göre de gayri meşru devlet sayılabilmektedir. Bu konuda tanıyan devletin takdir hakkı ve siyasi tercihini ön plana çıkacaktır.⁵⁰

Uluslararası politikada tanımanın zamanı da önemlidir. Örneğin Suriye devletinin kurulmasından bir gün sonra Türkiye'nin tanıması daha önce aralarında federasyon bulunan Mısır'ın Türkiye'ye karşı olumsuz tavır takınması sonucunu doğurmuştur. Benzer şekilde Türkiye'nin İsrail'i tanıması Arap devletleri ile olan ilişkilere olumsuz şekilde yansımıştır.⁵¹ Buna benzer örnekleri çoğaltabiliriz; ancak hiçbir tanıma ya da yadsınma KKTC'ye olduğu gibi yapılmamıştır.⁵² KKTC ilan edilince ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur. Pakistan ve Bangladeş⁵³ gibi Türkiye'ye dost ülkelerin tanıma girişimleri bizzat ABD'nin baskısı ile engellenmiştir.⁵⁴ Kıbrıs'ın güneyindeki Rum yönetimi tanınırken, KKTC'nin Türkiye dışında hiçbir devlet tarafından tanınmamasının nedeni BM Güvenlik Konseyi'nin 18 Kasım 1983 ve 11 Mayıs 1984 tarihlerinde aldığı kararlardır.⁵⁵ Rumlar Türklerin bağımsız

⁴⁹ Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk**, III. Kitap, Ankara, Turan Yay., 1997, s.10.

⁵⁰ Bozkurt, **a.g.e.**, s.85.

⁵¹ Bozkurt, **a.g.e.**, s.84.

⁵² 20. yy boyunca sömürge boyunduruğundan kurtularak bağımsız bir devlet kurmak için didinip uğraşan halkların tarihine bakıldığında, Kıbrıs gerçekten bir farklılık arz etmektedir. Çünkü kendi coğrafyasında bağımsız bir devlet kurma fikri, tarihin bu yöndeki akışına rağmen, Kıbrıs'ta yeşermemiştir. Modernite ile gelen milliyetçi akımlar Kıbrıs'ta yaşayan nüfusu kendi devletini kurmaya değil, başka devletlerle bütünleşmeye sürüklemiştir. Bu yüzden bağımsız Kıbrıs devleti gibi bir tutku oluşmadığı gibi ortaya bu yönde de bir mücadele de konmamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.129.

⁵³ Bangladeş derhal tanımıştır. Pakistan da tanıma hazırlıklarına başlamış ve Ankara'ya taniyacağını bildirmiştir. Ancak ABD, Bangladeş ve Pakistan'ı önce protesto etmiş daha sonra da mali yardım keseceği konusunda baskı yapmıştır. İki ülkede ABD'den çekindiği için vazgeçmiştir. Eğer ABD, KKTC'nin tanınması konusunda baskı yapmamış olsaydı, şu anda birçok ülke KKTC'yi taniyacaktı.

⁵⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s.72.

⁵⁵ Bahadır Bumin Özarlan, **Uluslararası Hukuk Açısından Kıbrıs Sorunu ve AB'nin Yaklaşımı**, İstanbul, IQ Yay., 2007, s.11.

cumhuriyet ilanını BM'e götürerek genel kuruldan bir kınama kararı çıkarmış ve Türk tarafını protesto etmişlerdir. Rum tarafı cumhuriyet ilanı geri alınmadan Türk tarafı ile aynı masaya oturmayacağını resmen ilan etmiştir. Böylece iki toplum arasındaki ilişkiler giderek gergin bir noktaya gelmiştir.⁵⁶ Bu bağlamda uluslararası ilişkilerde KKTC'nin meşruluğu sorunu ortaya çıkmıştır. Aslında Hukukçu James Leslie Brierly'e göre bir devleti oluşturan kriterler devamlı, kesin ve belirli bir toplum olmak, kesin ve belirli bir toprak parçasına sahip olmak, uluslararası ilişkileri yürütebilecek derecede bir bağımsızlığa sahip olmaktır. Kıbrıs Türk toplumu da belirli bir toprak parçasına sahiptir. Hukuki açıdan devlet tanımının özelliklerini karşılamaktadır. Şöyle ki tanınma ile devlet haline gelinmez. Tanınmama ile de devlet yok olmaz. Aynı şekilde Brierly devletlerarası hukukta bir devletin devlet olduğunu belirleyen bir uluslararası mekanizma olmadığını savunmaktadır. Bu nedenle Brierly BM Güvenlik Konseyi tarafından devletlerarası hukuk normlarına göre bir devlet olan KKTC aleyhine karar vermekle devletlerarası hukuk normlarını ihlal ettiğini ve büyük devletlerin diğer devletlere KKTC'yi tanımamaları için baskı yapmalarını, devletlerarası hukuk normlarına aykırı olduğunu belirtmektedir.⁵⁷

Dünyanın çeşitli adalarında da iki devlet vardır. Örnek olarak Doğu Timor⁵⁸ adası gösterilebilir. Timor'dan iki tane devlet vardır. Bir tarafı Doğu Timor, bir tarafı Endonezya'dır. Aynı şey Haiti adasında da vardır. Haiti'nin doğusunda Haiti Cumhuriyeti, batısında Dominik Cumhuriyeti adı altında iki ayrı devlet vardır. Bu bağlamda bir adada iki devlet olabilmektedir. O zaman Kıbrıs'ta iki devletli durum bu örnekler kapsamında yadsınmayacak bir durumdur. İki devlet bir araya gelecek ve Kıbrıs Birleşik Devletleri adı altında kurulacaklardır; ancak iki devletin eşit olarak ele alındığı, sırayla yönetimin el değiştirdiği, bütün hak ve özgürlüklerde uluslararası standartların korunduğu, mutlak eşitliğin sağlandığı bir yapının Kıbrıs'ta tesis edilmesi gerekmektedir. Kıbrıs böylece bir Kıbrıs Birleşik Devletleri olarak daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacak olan AB'ye üye olabilecektir. Aksi

⁵⁶ Çeçen, **a.g.e.**, s.72.

⁵⁷ "On the Law of Nations (1963)" adlı yapıtının 137. sayfasından aktaran <http://www.brt.gov.nc.tr/haberler/haber/sagmenu/kibris/hukuksal.htm>, (Erişim) 27 Şubat 2011.

⁵⁸ Doğu Timor, Vasco de Gama döneminden beri 500 yıllık Portekiz sömürgesiydi. 1974 yılında Portekiz'de Salazar diktatörlüğünün yıkılmasıyla Endonezya 1975 yılında Portekiz sömürgesini işgal edip kendine bağladı (Ada civarındaki zengin petrol kaynakları yüzünden) bu haliyle Doğu Timor yabancı işgali ve baskısı altındaydı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, **a.g.e.**, s.62.

takdirde adadaki Türkler şu anki durum göz önüne alınırsa hiçbir uluslararası aktör tarafından tanınmayarak azınlık statüsüne düşecektir.⁵⁹ Doğu Timor'a benzer başka örneklerde çoğaltılabilir;⁶⁰

“...Doğu Pakistan (Bangladeş), Batı Pakistan ile arasında 1000 km'den fazla mesafe olduğu için ve ayrı dil, ırktan insanlardan oluştuğu için BM Şartı'na göre aslında bir nevi sömürge (non self governing territory) sayılırdı ve dolayısıyla bağımsızlık hakkı vardı. Aynen Fransa ve Portekiz'in eski Afrika kolonileri gibi. Portekiz'de de kolonilerin self determinasyon hakkına engel olmak için bunlar benim sömürgem değil, Afrika'daki illerimdir demişti ama bu kabul edilmemişti...”

Kore ve Filistin-İsrail-Ürdün örnekleri de verilebilir. Kore 19. yy'dan itibaren Japon sömürgesi olmuştur. 1945 yılında kuzeyi Rusya, güneyi de Amerika kurtarmış ve bunlar kendi ideolojilerini yansıtan iki farklı devlet kurmuşlardır. Aynı şekilde Filistin-İsrail-Ürdün ise 1920 yılından beri İngiliz mandasıyken 1947 yılında İngiliz mandası yavaş yavaş tasfiye edilmiş, BM Genel Kurulu bu mandanın sol yarısında bir İsrail devletinin kuruluşunu onaylamıştır. Yalnız 1948, 1967 ve 1973 yıllarındaki savaşlar ile İsrail komşu ülke topraklarını işgal etmiştir. Sonuçta devletler gayri meşru ya da meşru yoldan kurulsalar bile birçok devlet tarafından tanınabilmektedirler. Benzer örnekleri çoğaltmak mümkün olmakla beraber vurgulanması gereken en önemli nokta Kıbrıs Türklerinin bir halk olarak kabul edilmesidir. Uluslararası hukukta KKTC bütün tanınma kurallarını karşılamıştır. Bu yüzden tarihi, kültürel ve dini bağı göz önünde tutularak Kıbrıs Türklerinin hakları aranmalıdır.

1.3. TANIMA VE MÜLKİYET İLİŞKİSİ

Bir devletin var olabilmesi için bulunduğu yerin, yani coğrafyanın vatandaşlaşması gerekmektedir. Söz konusu yeri insanların vatan olarak kabullenmesi, vatanını diğer uluslara kabul ettirmesi gerekir. Bu bağlamda genelde fethedilen bölgeye kendi vatandaşlarını göç ettirme yollarını deneyen birçok toplum

⁵⁹ Çeçen, a.g.e., s.258.

⁶⁰ Hakkı, a.g.e., s.62.

karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Türkler Anadolu'dan Kıbrıs'a giriş bölümünde de belirtildiği gibi 1571 yılından çok önce geçmeye başlamışlardır. Türklerin göçürülme nedenleri ise boş ve işlenmeyen toprakların mamur hale getirilip işlenmesidir.⁶¹ Osmanlı Devleti ile adada sosyal ve iktisadi bir düzen ortaya çıkmıştır. Aslında Osmanlı Devleti için önemli olan soykırım yapılmadan kendi halkını ve kültürünü tanıtarak o bölgeye hâkim olmaktır. Osmanlı Devleti de bunu yapmıştır. Başka bir örnek vermek gerekirse Kuzey Kıbrıs'ta 1974 sonrası ilk değişimin nüfus yapısında olduğu görülmüştür. Türkiye'nin güney bölgeleri ve Karadeniz'den göç başlamış ve 1974-76 yılları arasında belirli miktarda köyde ve tarlada çalışabilecek insan kaynağı adanın kuzeyine yerleştirilmiştir.⁶²

Toprak sahibi olabilmek için nüfus değişiminin tam tersine ya bağımsızlıklarını ilan ettikleri yerleri ya da fetihler sonucu yerleştikleri topraklarda soykırım yapılarak orada yaşayan halkı yok etmek de amaçlanabilmiştir. Örneğin İngiliz Yazar William St. Clair Yunanistan'daki Türklerin soykırımı uğradıklarını belirtmiştir;⁶³

“..Yunanistan'daki Türkler hemen hemen hiçbir iz bırakılmadan yok edilmişlerdir. Bir zamanlar Yunanistan'ın her tarafında, küçük topluluklar halinde yaşayan zengin çiftlikler, tüccarlar ve ailelerden oluşan yüzlerce yıldır Yunanistan'dan başka bir vatan bilmeyen oldukça kalabalık bir Türk topluluğu vardır. Bir hafta süren katliamdan sonra Yunan komşuları tarafından 20.000'den fazla kadın, erkek ve çocuk öldürülmüştür. Bu insanları acımasızca, endişesizce, bilerek, isteyerek öldürmüşlerdir. Bunun için ne o gün ne de daha sonra üzüntü duyan olmamıştır. Ayrı ayrı çiftliklerde yalnız yaşayan veya

⁶¹ 1571 yılında Türkler tarafından fethedilen Kıbrıs'ta, Lala Mustafa Paşa'nın askerlerinden yaklaşık 30.000'i Kıbrıs'a yerleştirilmiştir. O dönemde ekilmemiş geniş tarlaların bulunduğu Kıbrıs'ta zanaatkârlara, taşçılara, demircilere ve daha birçok el erbabına ihtiyaç duyulmaktaydı. Bunu haber alan II. Sultan Selim 9 Nisan 1571 tarihli bir fermanla, Karaman bölgesinden Kıbrıs'a intikalle yerleşmek isteyenlere zorluk çıkarılmamasını hatta yardım edilmesini, adanın bereket ve güzelliğinin herkese duyurulmasını, daha iyi bir geçim sağlamak isteyenlerin de adaya gitmesi için haberdar kılınmasını emretmiştir. Kadınlar vasıtasıyla Karaman'a iletilen bu ferman üzerine o dönemde sürgün tabir edilen geleneksel bir yöntemle, fakir köylüler, kasabalardaki işsizler öncelikle kaydedilmiştir. Gönüllülerin müracaatları da dikkate alınmıştır. Tıpkı askerlik hizmeti ya da yurt vazifesi gibi addedilen sürgün sistemi ile Kıbrıs'a gönderilenler, bir daha memleketlerine geri dönmeyecekleri için mallarını ve mülklerini açık arttırmayla veya hükümete satmışlardır. Zaman içinde tekrarlanan bu yöntem ile Anadolu ve Rumeli'den yeni gelenlerin bir kısmı daha Kıbrıs'a intikal ettirilerek, adadaki Türk varlığı perçinlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Emrullah Güney, **Türkiye'nin Komşuları**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2003, s.34'den aktaran Yavuz, a.g.m., s.51.

⁶² Muhittin Tolga Özsağlam, “Kuzey Kıbrıs'ta Milliyetçi Akımlar Üzerine Düşünceler”, Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.221.

⁶³ Hasan Cicioğlu, “Türkiye ve KKTC'nin Coğrafi Bölge Üzerindeki Tarihi Önemi ve Yeri”, Ülger....(ed.), **a.g.e.**, s.29.

küçük topluluklar halinde bulunan bütün Türk aileleri topluca öldürülmüş ve evleri cesetleri ile birlikte yakılmıştır. Canlarını kurtaran ve kabileler halinde en yakın şehre sığınmak isteyenler de Yunan eşkıyaları tarafından öldürülmüşlerdir. Yunanistan'da bulunan Türkler yüzyıllarca yapılan gerçek veya hayali bütün yanlışlıkların ve ecdadından miras kalan dini inançlarının cezasını ödemişlerdir. Bu katliam Mora'da artık öldürülecek Türk kalmayınca kadar devam etmiştir. Daha sonra sıra Girit'e gelmiştir. Sessiz ve programlı çalışmalardan sonra orada yaşayan 15.000 Türk katledilmiştir. Girit'in ardından Makedonya, Teselya'da ve Selanik'te Türk Müslüman toplumuna uygulanan emsali görülmemiş bir terör ve soykırımla Yunanistan'a ilhak edilmiştir..."

Yunanistan'da yaşayan Türkler haklarını arayamadan topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu kadar soykırımın yapılması maalesef ispatlanamamıştır. Buna benzer uluslararası politikada verilebilecek tarihte ve yakın tarihte birçok örnek mevcuttur. Bu bağlamda insanların doğdukları, çocukluklarını geçirdikleri, anılarının olduğu, atalarının mezarlarının bulunduğu yerlere bağlılık duymalarının haklı nedenleri vardır. Vatandaş kendisini var eden ana neden mekân ile binlerce yıllık süreç içinde yoğrularak özdeşleşir. Coğrafyanın vatandaşlaşması gerekmektedir. Buna verilebilecek en güzel örnek Türk milletidir. Türk milleti coğrafyadan, dinden ve dilden vatan yaratabilen nadir milletlerdendir. Türkler toprakları vatan yapmanın duygu değil, kan ve can olduğunu sürekli dile getirmişlerdir. "Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır." ifadesi Türklerin bu özelliklerini anlatmaktadır.⁶⁴ Bu yüzden Türkler için mülkiyet konusu ayrı bir öneme sahiptir.

Türkler için mülkiyet konusu nasıl ki bir kimlik olma mücadelesi ise diğer devletler için de aynı mücadeledir. Toprak olmadan kimlik unsurunun olmayacağı birçok milletin ortak görüşüdür. ABD'li siyaset bilimci Samuel Phillips Huntington kimlik ve toprak arasındaki ilişkiyi farklı bir şekilde ele almıştır;⁶⁵

"...Dünya üzerindeki halklar ulusal kimliği çoğunlukla belli bir toprak parçasıyla ilişkilendirir. Bu halkların baba, ana ya da kutsal toprak olarak söz ettikleri yeri yitirmeleri onlar için kimliklerini yitirmekle eş anlama gelir. (...) tarihi milletler için toprak bir kimlik, tarihi olmayan topluluklar için de mülkiyet konusu olabilmektedir. Toprakları vatan yapmanın maliyeti toplumlarda kan, bazılarında ise kâr ve ticari sömürüdür..."

⁶⁴ Kızılyürek, a.g.e., s.233.

⁶⁵ Kızılyürek, a.g.e., s.7.

Bu bağlamda uluslararası ilişkilerde çıkar çatışmalarının yaşandığı bir ortamda özellikle stratejik konuma sahip ülkelerin diğer ülkeler tarafından tanınıp tanınmama olgusu önem kazanmaktadır. KKTC de bu özelliğinden dolayı diğer ülkeler tarafından tanınmamaktadır. “Dostluk yoktur çıkarlar vardır.”⁶⁶ Alman hukukçu Prof. Dr. Dieter Blumenwitz KKTC’nin tanınmamasını kabul edilemez bulmuştur;⁶⁷

“...Uluslararası hukuk ahval ve şeraite uygunluk bakımından zaman zaman bazı politik ya da maddi gerçekleri onaylamak durumunda kalabilir. Ona göre devletlerin eşitliği prensibine bakıldığında devlet tanımına uyan bir entitenin kendisiyle eşit statüdeki başka entitiler tarafından yok sayılması kabul edilemez. KKTC uluslararası kamuoyunun bir türlü kabul edemediği de facto bir durumdur. Sebep olarak KKTC ayrı toprak ve belirgin bir demografik yapıya sahip olsa da Kıbrıs’ın diğer devletlerle bağımsız ilişkiler kurabilme kapasitesinde olmaması verilebilir. 1974 yılı sonrası süregelen Türkiye-KKTC ilişkilerinin doğası çoğu uluslararası gözlemciye KKTC’nin Türkiye’nin uzantısı olduğu izlenimini vermektedir...”

Bu izlenim sonucunda KKTC aleyhine açılan mülkiyet davalarında Türkiye tazminata mahkûm edilmektedir. Özellikle AİHM’nde görülen mülkiyet davaları KKTC’nin tanınıp tanınmaması sorunsalı çerçevesinde ele alınmaktadır.

1.4. KIBRIS’IN ÖNEMİ VE KKTC’NİN TANINMASI

1.4.1. Kıbrıs’ın Önemi

Kıbrıs adası Avrasya, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz açısından son derece stratejik bir konumdadır. Kıbrıs’a hâkim olan bu bölgedeki enerji kanalları, ticari

⁶⁶ Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da icra edilen “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panelde KKTC Eski Meclis Başkanı, KKTC Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu’nun yaptığı konuşma.

⁶⁷ Hakkı, a.g.e., s.60-61.

yollar ve askeri strateji açısından büyük bir üstünlük sağlamaktadır. Ada özellikle bugün gelinen noktada önemini daha da artırmaktadır.⁶⁸

KKTC'nin tanınması bağlamında Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi adadaki Türk ordusunun gücünden ziyade, kuzeyde de facto ve meşru bir devletin kurulmuş olmasından rahatsızlık duymaktadırlar.⁶⁹ Bu da adanın öneminden kaynaklanmaktadır. Tanınmama sorunu da bu rahatsızlık duygusu ile oluşmuş olup bu duygu ile hareket eden bir ülkenin ya da uluslararası aktörün küresel ve bölgesel politikalarda etkin olabilmesi mümkün görünmemektedir. Küresel politikalarda etkin olamaz çünkü Asya, Afrika ve Avrupa-Asya arasındaki stratejik bağlantıları doğrudan etkileyecek bir konuma sahiptir. Bölgesel politikalarda etkin olamaz çünkü doğu ucuyla Ortadoğu'ya yönelmiş bir ok gibi duran Kıbrıs batı sırtıyla da Doğu Akdeniz, Balkanlar ve Kuzey Afrika'daki stratejik dengelerin temel taşı durumundadır.⁷⁰

Kıbrıs üzerinde bölge dışı emperyalist güçler dünya hegemonyası için mücadele ederken bölge ülkelerinin geleceği açısından da adanın konumu önem kazanmaktadır. Doğu Akdeniz'e kıyısı olan bütün ülkeler açısından Kıbrıs'ın alacağı yeni statü yaşamsal önem kazanmaktadır.⁷¹ Bu bağlamda yeni statü içerisinde KKTC'nin tanınması en öncelikli unsurlardan biridir.

KKTC'nin tanınma ve yadsıma politikaları Kıbrıs'ın stratejik öneminden kaynaklanmaktadır. Kıbrıs yalnızca Doğu Akdeniz'de bir ada olarak algılanmamalıdır. Bu küçük kara parçası aynı zamanda bir satranç tahtası olup burada olan biteni anlamadan, bu küçücük adanın siyasi tarihini bilmeden Soğuk Savaş döneminin analizini yapmak mümkün olabilir; ancak çok eksik bir değerlendirme ortaya çıkacağı açıktır.⁷² Söz konusu adada birçok uluslararası aktörün yer almasının nedeni ya da diğer ülkelerin KKTC'yi tanımamasının tek nedeni adanın coğrafi

⁶⁸ Ulvi Keser, "Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin Club Med Projesi ve Perde Arkasındakiler", **I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Ankara, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yay., 2009, s.540.

⁶⁹ Cevdet Akçalı, "KKTC'nin De Facto Varlığı", http://www.turkcebilgi.com/kose_yazisi_89011_cevdet-akcali-kkctnin-de-facto-varligi.html, (Erişim) 28 Şubat 2011.

⁷⁰ Hüseyin M. Yusuf, v.d., **Annan Belgesi (İkinci Akritas Planı)**, İstanbul, Akdeniz Yay., 2003, s.160.

⁷¹ Çeçen, **a.g.e.**, s.25.

⁷² Çeçen, **a.g.e.**, s.19-20.

özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle üç kıtanın birleştiği bir adaya hakim olmak bu güçler açısından dünya politikası içerisinde önemli bir yere sahip olacağı anlamına gelmektedir.

Amerikalı Amiral Alfred Thayer Mahan jeopolitik bir teorisyen olmamasına rağmen⁷³ 17., 18., ve 19. yy'ların tarihini incelerken denizlerin denetimi için yapılan mücadeleleri temel almış ve deniz hakimiyetinin önemini vurgulamıştır. Mahan ayrıca tarihsel açıdan önemli deniz güzergâhlarına hakim olan Büyük Britanya İmparatorluğunun gelişme nedenini deniz hakimiyeti teorisine bağlamıştır. Diğer bir jeopolitik düşünür İngiliz coğrafyacı Halford Mackinder ise coğrafya ve teknolojik gelişmeler arasındaki ilişkiyi kurarak, deniz gücünün hareket yeteneğini artırarak kara gücüne karşı avantajlı bir konuma geldiğini savunmuştur.⁷⁴

Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde ve günümüzde hâkimiyet teorileri ile etnik farklılıklardan kaynaklanan sorunlara uluslararası alanda verilebilecek en güzel örnek Kıbrıs adası olmuştur. Ada bütün hâkimiyet teorileri içinde yer alması ve stratejik konumundan dolayı tarih boyunca sürekli el değiştirmiş ve büyük güçlerin rol aldığı satranç tahtası özelliğini korumuştur;⁷⁵

“...19. yy’dan bu yana bu bölgede sahnelenmekte olan çok aktörlü bir oyunun 21. yy’da devam eden ve en çok seyirci toplayan bölümlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır...”

Ada stratejik hedeftir çünkü Ortadoğu petrolünün ulaşım yollarına egemendir.⁷⁶ Pasifik Okyanusuna uzanan deniz yollarını kontrol edebilecek noktada olup deniz hâkimiyet teorisine uygun olarak deniz ulaşımı güzergâhlarını denetleme ve kontrol etme bağlamında dünyanın en çok ilgisini çeken nokta konumundadır. Özellikle Doğu Akdeniz’in düğüm noktasını teşkil etmesi, Türkiye ve Suriye kıyılarına yakınlığı, hava hâkimiyet teorisine göre hava gücünün her istikamete

⁷³ Faruk Sönmezoğlu, **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, İstanbul, Filiz Kitabevi Yay., 2000, s.509.

⁷⁴ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.510.

⁷⁵ Oktar Türel, **Akdeniz’de Bir Ada KKTC’nin Varoluş Öyküsü**, y.y., İmge Yay., 2002, s.1

⁷⁶ Ortadoğu’da çıkabilecek bir çatışmada, savaş koşulları sırasında petrol deposu olarak kullanılabilir bir nakliye üssü görevini üstlenebilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tamçelik, **a.g.e.**, s.291.

yönlendirilebilmesinde önemli bir noktadır.⁷⁷ Mahan'ın teorisinde Süveyş Kanalı vasıtasıyla Akdeniz'den geçen Hint ve Pasifik Okyanuslarına açık olan deniz ulaşım yollarının kontrol edilmesi öngörülmektedir. Özellikle bu deniz ulaşım yollarını ve bu yolların geçtiği kritik kara bölgelerinin kontrolü ile doğru orantılıdır. Aslında bu görüşün ana teması Akdeniz'i boydan boya kat eden Süveyş Kanalı ile Hint ve Pasifik Okyanuslarına uzanan deniz yollarını Akdeniz içinde kontrol edebilen noktaların en önemlilerinden birinin Kıbrıs adasına vurgu yapmasıdır. Adanın özellikle Süveyş Kanalına yakınlığı önemini daha da artırmaktadır. Çünkü Kıbrıs Akdeniz'den Süveyş Kanalı vasıtasıyla Hint ve Pasifik Okyanuslarına açılan deniz yolu üzerinde kontrol görevi üstlenmektedir. Karadeniz'den Ege Denizi ve Cebelitarık Boğazı vasıtasıyla Atlas Okyanusuna, Süveyş Kanalı vasıtasıyla da Hint ve Pasifik Okyanuslarına bağlayan deniz yolları Kıbrıs adası vasıtasıyla kontrol edilebilmektedir. Ayrıca Kıbrıs deniz yolları bakımından Türkiye'nin güney limanlarını tamamen, diğer limanlarını da kısmen kontrol edebilmektedir. Bu yönü ile Kıbrıs adası İskenderun ve Süveyş'i kontrol edebilecek konumdadır.⁷⁸ Mackinder ise kara hâkimiyet teorisinde bunu açıkça vurgulanmıştır. Şöyle ki Akdeniz hâkimiyeti Kuzey Afrika kıyıları dâhil Cebelitarık Boğazı ve Süveyş Kanalı'nın alınmasıyla sağlanacağı, dolayısıyla deniz hâkimiyetindeki başarı en kritik bölge olan Doğu Akdeniz'in veya Kıbrıs'ı taarruz eden kuvvetin elinde olmasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Zira Kıbrıs coğrafi konumu nedeniyle çatışma sahasının en kritik yerlerinden olan Anadolu, Ortadoğu ve Süveyş Kanalı mihverini kontrol altında tutacak bir mevkidedir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi neticesinde Anadolu'nun istikbalini tehlikede gören İngiltere'nin Kıbrıs'ı üs olarak kullanmak istemesi de bundan kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle İngiltere'nin Kıbrıs'a 1878 yılında yönelmesi bir rastlantı veya sadece o günün şartlarının ortaya çıkardığı bir durum olmayıp derin ve sistemli bir siyasetin sonucudur. Mackinder tarafından temel jeopolitik kanuna göre kara ya da kıta devletleri tarih boyunca ada ve deniz

⁷⁷ Doğu Akdeniz'de İskenderun Körfezi'ne uzanmış bir uçak gemisi olarak adlandırılan Kıbrıs, Avrasya ve özellikle Ortadoğu ve Doğu Akdeniz açısından son derece stratejik bir konumdadır. Kıbrıs'ta hakim olan, bu bölgedeki enerji kanalları, ticari yollar ve askeri strateji açısından büyük bir üstünlük sağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, "Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Sürecinde Kıbrıs'ta İç ve Dış Dinamiklere Kesitsel Bir Bakış", **Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:6, Mayıs-Haziran 2010, s.14-17.

⁷⁸ Tamçelik, **a.g.e.**, s.258-259.

devletlerine karşı savaşmışlardır. Zaten bu savaş eskiden beri Roma'yı Kartaca ile Isparta'yı Atina ile ve İngiltere'yi Almanya ile karşı karşıya getirmiştir. Bundan hareketle Rumlar ve Yunanlar bu kavramın jeopolitik yapısı gereği ortak düşman ilkesi bulmak ve bunun etrafında birleşmek zorundadırlar. Bu yüzden 150 yıllık hasımları olan Türkleri ortak düşman olarak seçmişlerdir. Böylece ortak düşman olarak seçtikleri Türkler sayesinde Rumlarla Yunanlar yeni jeopolitik yapı gereği, birbirine bir o kadar daha bağlanmışlardır. Zaten bu öge şüphe götürmeyecek kadar açık ve tersi iddia edilemeyecek kadar gerçekçidir.⁷⁹ Böylelikle ada birçok kez istilalara uğramıştır.

Birçok teorisyene göre güçlü deniz yollarının güzergâhı üzerinde bütün adaların büyük güçlerle ilişki kurması gerekmektedir. Ekonomileri çoğu zaman direnme yeteneğine sahip olmayan bu adalar genellikle istila edilmiş olup adalardaki hayatın toplumsal ve siyasal dengesi sürekli olarak değişmekte veya en azından tehdit altında bulunmaktadır. Aslında bu tehdit bugün için de geçerli bir unsurdur. Söz konusu tehdit yalnızca askeri tehdit olarak değil, aynı zamanda kültürel ve ekonomik emperyalizm olarak da yapılabilir.⁸⁰ Bugün ada genelinde yaşananlar bu görüşleri haklı çıkarmaktadır. Gerçekten de Akdeniz'in medeni çevresinde her zaman sevilmiş, fakat hiç sevmemiş fettan bir kız olarak nitelendirilen ada⁸¹ Ortadoğu'nun anahtarı, dünya ticaret, petrol ulaşımı⁸² ve Asya ile Avrupa'yı birbirinden ayıran boğazlar ile Asya ve Afrika'yı birbirinden ayıran Süveyş Kanalı bölgesinde Hazar, Aden ve Hürmüz suyollarının arasındaki konumuyla önemli bir üstür. Eski İngiliz

⁷⁹ Tamçelik, **a.g.e.**, s.261-262.

⁸⁰ Tamçelik, **a.g.e.**, s.269-270.

⁸¹ Hasan Ali Yücel, Kıbrıs Mektupları, Ankara, 1957, s.7'den aktaran Ulvi Keser, "Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2006, Yıl 2, Sayı: 3, s.116.

⁸² 2002 yılı içinde Rodos'un güneyindeki geniş bir sahada bir Norveç şirketine ait deniz dibi araştırma gemisine araştırma yaptırmışlardır. 2003 Irak müdahalesi ve ardından, petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki artışla birlikte, Doğu Akdeniz'de Nil Nehri'den Kıbrıs'a kadar uzanan deniz tabanında doğal gaz ve petrol bulunduğu bilgileri basın yayın organları tarafından sık sık duyurulmaya başlandı. Daha sonra 2007 yılı başlarında GKRY deniz alanlarının hudutlarını belirlemek amacıyla Mısır ve Lübnan ile münhasır ekonomik bölge sınırları konusunda anlaşmalar imzalanmıştır. Bununla da yetinmeyerek ve özellikle Kıbrıs'ın güneyi ve güneybatısında, karasuları dışında ancak, kendi belirlediği münhasır ekonomik bölgesinde 15-16 sahada uluslararası şirketlere petrol ve doğalgaz arama ruhsatları verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sertaç H.Başeren, Başkent Üniversitesinde 2007 yılı içinde gerçekleşen bir paneldeki konuşmasından aktaran Yavuz, a.g.m., s.54-55.

Başbakanlarından Benjamin Disraeli'in de belirttiği gibi "Batı Asya'nın anahtarı"⁸³ niteliğinde olan ada imperium statüsüne ulaşmış, yani hükümlan konumuna gelmiş devletler tarafından elde etmek veya tutmak mecburiyetinde kaldıkları bir yer olmuştur. Kıbrıs Avrupa'ya hâkim olmak isteyen herkes için çok önemli bir adadır.⁸⁴

Ada tarihin en eski dönemlerinden beri her seferinde yağmalanmış ve saldırıya uğramıştır. Bunun için ada halkının siyasi huzuru hiçbir zaman olmamıştır. Bu huzursuzluk günümüzde de devam etmektedir. Ada topraklarının zenginliği, ticari açıdan yaşanan canlılık ve askeri açıdan ifade ettiği değer Asya, Afrika ve Avrupa'dan gelen saldırıları kaçınılmaz kılmıştır.⁸⁵ Böylelikle Kıbrıs jeopolitik önemi dolayısıyla her devirde dünyadaki belli başlı güç merkezlerinin ilgisini çekmiş, dolayısıyla bu güçler tıpkı Asya, Afrika ve Avrupa'nın birbiriyle bütünleştiği Akdeniz, Ortadoğu ve Balkanlarda hükümlan olan Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'a sahip olma ihtiyacını hissetmesi gibi⁸⁶ Kıbrıs'ı daima kendi nüfus alanları içinde bulundurmanın çabası içine girmişler ve girmektedirler.

Bugün gelinen noktada emperyalizmin aynı bölme yöntemi sürmektedir. Etnik yarıştırma ve bölme bugün de temel metoddur. Kıbrıs ise bunun tek istisnasıdır. Normalde milletleri bölen emperyalizm Kıbrıs'ta tarihi olarak ayrı iki milletten tek bir millet yaratmaya çalışmaktadır. Yani Türk ve Rum olmayacak, sadece Kıbrıslı olacaktır; ancak millet coğrafi değil tarihsel bir kavramdır. Bu yüzden milletler başka coğrafyalara daldığında o toprağın adıyla yeni bir millet oluşturmamaktadırlar. Dolayısıyla Kıbrıs diye bir ülke vardır ama Kıbrıslı diye bir millet yoktur.⁸⁷ Bu bağlamda emperyalizmin amacı bölmek değil Kıbrıs Türk varlığını yok etmeye dönüktür.⁸⁸ Bunu yaparken de yadsıma ve tanımama politikası

⁸³ Atilla Atan, "Yeni Bir Türk Devletinin Doğusu-Kıbrıs", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı:14, Ankara, Nisan 1986, s.57. Ayrıca bkz. Huriye Sevay Öznacar, "Baltalanamayan Ada Kıbrıs", **Kıbrıs Mektubu Dergisi**, Ankara, Kasım 1996, Cilt 9, No.7, s. 23'den aktaran Keser, a.g.m., s.117.

⁸⁴ Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen "KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı" konulu panel öncesi KKTC Eski Meclis Başkanı, Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu ile yapılan görüşme.

⁸⁵ Tamçelik, **a.g.e.**, s.171.

⁸⁶ Tamçelik, **a.g.e.**, s.271.

⁸⁷ Çeçen, **a.g.e.**, s.18.

⁸⁸ "...Açıklananlara, yöneme ve uygulananlara dikkat etmeliyiz. Tarihin ne olduğunu milli mücadelemizi genç nesillere anlatmalıyız. Kol kırılır yen içinde kalır. Ne yazık ki gerçekleşmemiştir. Bu olaylar bizi sevmeyenlere fırsat yaratmıştır. Kıbrıs Türk halkının en önemli gücü Türk kimliğidir. Bütün bu girişimler bu kimliğin yıpratılmasına yöneliktir. KKTC ile Türkiye arasında güven bunalımı

uygulanarak topraklarına el konulmaktadır. Kıbrıs'ta iki milletin yaşadığı tarihsel geçmişi yadsıyarak kabul edilmemekte ve mülkiyet meselesi büyük bir sorun olarak devam etmektedir.

1.4.2. KKTC'nin Meşruluğu

Uluslararası politikada değişmeyen tek şey emperyalizmdir. Bugün emperyalizm hala bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Araçlar farklı olabilir; ancak emperyalizm hala devam etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde Kıbrıs emperyalizmin farklı yönlerini yaşamıştır ve yaşamaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi en önemli neden jeopolitiktir.

Çıkar çatışmasının en çok yaşandığı bölgelerden biri olan Kıbrıs adası eski bir Osmanlı toprağı olması daha sonra ada üzerinde İngiliz dominyonu kurulması, 20. yy'ın ikinci yarısında adanın bağımsız devlet olarak ilan edilmesi, adada Türkler ve Rumlardan oluşan iki halk topluluğu bulunması gibi durumlar Kıbrıs'ın uluslararası hukuka göre durumunu belirlemiştir. Bu nedenle Rum nüfusunun koruyucusu olan Yunanistan devleti ve adanın son egemen gücü Britanya İmparatorluğu uluslararası hukuka göre hak sahibi olmuşlardır.⁸⁹

İngiltere ve Türkiye'nin jeopolitik kaygılarıyla Kıbrıs Türklerinin Enosis'e⁹⁰ karşı aldıkları tutum birleşince Kıbrıs sorunu batının iç sorunu haline gelmiştir. Bunun bir sonucu olarak 1960 yılında ad-hoc yani amaca yönelik olarak Kıbrıs Cumhuriyeti devleti kurulmuştur.⁹¹ Şunu kabul etmek gerekir ki Kıbrıs'ta iki millet yaşamaktadır. Bu iki milletten bir tek Kıbrıs milleti çıkarma imkânının olmadığını adanın 500 yıllık tarihi çok net bir şekilde göstermektedir. Tek bir millet olsun

---

yaratılmak istenmektedir. Bir bilinç donanımı ve bilinçlendirme projeleri hazırlamalıyız. Toplumsal belleğin güçlendirmesini yapmalıyız. Ortak bellek havuzuna gereksinim vardır..." Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen "2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler" konulu çalıştayda KKTC Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar tarafından yapılan konuşma.

⁸⁹ Çeçen, a.g.e., s.99.

⁹⁰ Genel anlamı ile politika açısından "bir ülkenin sınırlarına dahil olma, birleşme" anlamına gelmektedir. Ancak Rumlar Kıbrıs adasının Yunanistan'a bağlanması anlamında kullanmışlardır.

⁹¹ Kızılyürek, a.g.e., s.269.

denildiğinde Rumlar bunun yolunun Kıbrıs Türklerini yok etmek⁹² ve böylece gerçekten tek millet olarak kalmak olduğunu düşünmüşlerdir. Açıkçası Kıbrıs'ta yaşayan Türklerle Rumların tarih boyunca birleşme ve bir arada kaynaşma yolunda hiçbir çabası sonuç vermemiştir.⁹³ Dün olduğu gibi, bugün de adada iki millet yaşıyor ve bu iki millet birbirlerine değil, kendi milletlerine bağlılık hissetmektedirler. Rumlar Yunanistan'a Türkler ise Türkiye'ye bağlıdır.⁹⁴ Aslında ilk önce adada iki milletin yaşadığının kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kabul gerçekleşmeyince de günümüzde Kıbrıs sorunu farklı düzeylerde sürüp giden "Tanınma ve Yadsıma Politikalarına" odaklanmıştır.

Kıbrıs Rum toplumu Kıbrıs Türklerini eşit özne olarak tanımamakta ısrar etmeye devam etmektedir. Burada eşit özne olarak tanınma/onanma gereksinimi duyan bir toplumun reddedilmesi söz konusudur.⁹⁵ Fiilen kurulmuş olan ve 28 yıldır ayrı bir devlet olarak yaşamını sürdüren KKTC Rumların sebep olduğu Hristiyan dayanışması ve propaganda faaliyetleri nedeniyle tanınmamıştır. Devletlerin tanınması bölümünde de bahsedildiği gibi bir devletin resmen tanınmamış olması hukuken devlet olma vasfını ortadan kaldırmaz.

Günümüzde savaş göze alınmadığı için tanınmama politikası bazen diplomasinin yerini alabilmektedir. Bu yüzden Kıbrıs Türk halkı tanınma için çaba

⁹² S. Eliot bir şiirinde "Ayların en acımasız olanı Nisan ayıdır" ifadesini kullanmıştır. Yakın Kıbrıs tarihi incelediğinde Nisan ayının hem acımasız olduğu, hem de tarihsel sayılabilecek gelişmelere tanıklık ettiği söylenebilir. EOKA ilk silahlı eylemlerini Nisan ayında başlatmıştır. Yüzlerce genç Rum hayatlarını Helen milliyetçiliğinin en tutkulu ölküsü olan Enosis için ortaya koymuşlardır. 19. yy'dan itibaren romantik milliyetçi bir düş olarak beslenen Enosis 20. yy'ın ikinci yarısında milliyetçi şiddetle taçlandırılmıştır. Genç insanların bir kısmı vurularak öldürülmüş, bir kısmı da darağacında can vermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.10.

⁹³ 1931 yılından itibaren uyguladığı sıkıyönetim politikasını, İkinci Dünya Savaşı sonrasında gevşetmeye başlayan İngiltere, özerk bir yönetim oluşturma çabasına girişmiştir. Bu amaçla arka arkaya; 1947 Lord Winster Planı, 1948 Jackson Planı, 1955 1. Mac Millan Planı, 1955 1. ve 2. Harding Planları, 1956 Radcliff Planı, 1958 2. Mac Millan Planı ve 1958 Spaak (NATO Genel Sekreteri) Planı hazırlanmıştır. Bu planların ortak yanı adadaki İngiliz egemenliğinin devam ettirilmesi düşüncesi üzerine hazırlanmış olmalarıdır. Söz konusu planların tamamı Enosis idealini yansıtmadığı gerekçesiyle, Rumlar tarafından reddedilmiştir. Bütün bu gelişmeler ve 1958 yılının yaz aylarında adadaki Türk-Rum çatışmasının yaygınlaşması sonucunda girişimlerde bulunulmuş ve taraflar biraraya getirilerek Zürih ve Londra Antlaşmaları imzalanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özarlan, **a.g.e.**, s.27.

⁹⁴ Gökçe Fırat, v.d., **Annan Planı'na Hayır**, İstanbul, İleri Yay., 2004, s.17.

⁹⁵ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.233-234.

sarf etmektedir. “Biz Kıbrıs Türkleri olarak balık tutmayı biliyoruz, yeter ki o gölde balık olsun.”⁹⁶ ifadesi bunun açık göstergesidir;⁹⁷

“...Diplomasinin yetersiz kaldığı ama savaşın da göze alınmadığı durumlarda bağımsızlıkların tanınmasının bir diplomasi aracı haline geldiği günümüz dünyasında, Kıbrıs Türkleri devletlerinin tanınmasını hala sağlayamadılar. Bunun bir sebebi yerleşim demokrasisi, oturmuş devletler kurumları, seçilmiş parlamentosu ve devlet başkanı bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin vesayet altında bağımsızlık (bağımlı bağımsızlık) kriterlerinin çok ötesine geçmiş, hâlihazırda yaşayan bir devlet olmasıdır. Diğer sebep ise hem coğrafi, hem politik açıdan Türkiye’ye yakın olması; tarih, kültür, din ve etnik köken bakımından iki ülke arasında tam bir örtüşme bulunmasıdır. Bu sebeplerin Türkiye’yi KKTC’ye hami, KKTC’yi Türkiye’ye bağlı kılması ve en basitinden güvenlik gerekçesinin bile iki ülkenin daha da yakınlaşmasını doğuracak olması, birbirinin arka bahçesinde kale kazanma niyetinde olanlar için KKTC’nin bağımsızlığının tanınmasını da gereksizleştiriyor...”

Çıkarları uğruna uluslararası temel aktörler KKTC’nin varlığını kabullenememektedirler. Kıbrıs devletine uluslararası meşruluk kazandıran iki antlaşma vardır. Bunlar Zürih ve Londra Antlaşmalarıdır.⁹⁸ Kıbrıs’ta tek bir Kıbrıs halkı bulunduğu ve çoğunluk ilkesinin uygulanması yoluyla belirlenecek tek bir halk iradesi bulunduğu görüşlerini resmen reddeden uluslararası işlemlerdir.⁹⁹ Bu düzenlemeler uluslararası hukuk bakımından üçüncü tarafların da saygı göstermek zorunda olduğu objektif bir statü oluşturmuştur. Buna göre bu durum iki toplumun ortak kullanacağı sınırlı bir egemenliği bünyesinde barındırırken garantör ülkeleri de

⁹⁶ Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da icra edilen “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panelde Eski KKTC Başbakan Yardımcısı ve Eski KKTC Dışişleri Bakanı, Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denktaş’ın yaptığı konuşma.

⁹⁷ Gözde Kılıç Yaşın, “Yeni Dünya Düzeninde Eski Sorunlarıyla Kıbrıs”, **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.44.

⁹⁸ Londra’daki ilk toplantı 1955 yılında yapılmış ve buna Türkiye, Yunanistan ve İngiltere katılmıştır. 1955 toplantısı Türkiye’nin Kıbrıs uyuşmazlığı konusunda siyasi bir taraf olarak yer alması bakımından önemlidir. Türkiye Kıbrıs uyuşmazlığının asli bir tarafı olmuştur. Zürih Antlaşması 11 Şubat 1958 tarihinde, Londra Antlaşması ise 19 Şubat 1959 tarihinde imzalanmıştır. Bu antlaşmalara ek olarak Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında Garanti Antlaşması imzalanmıştır. Garanti Antlaşması Kıbrıs Cumhuriyeti’nin herhangi bir devlete veya topluluğa katılmasının engellenmesi için imzalanmıştır. Amaç adanın Türkiye, Yunanistan, İngiltere gibi bir ülkeye veya AB gibi bir topluluğa katılmasının engellenmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Manisalı, **a.g.e.**, s.28-29.

⁹⁹ Sevin Toluner, “Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin Milletlerarası Hukuki Statüsü”, **Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin Milletlerarası Hukuka İlişkin Bazı Sorunları-Sempozyum**, 6-7 Mayıs 1982, Fakülteler Yay., İstanbul 1983, s.102’den aktaran Özarlan, **a.g.e.**, s.43-44.

siyasi birer merkez haline getirmiştir.¹⁰⁰ Böylelikle ortaya çıkan kendine özgü düzen ancak iki toplumun ortak rızasıyla değiştirilebilir. Bu sebeple Garanti Antlaşması ile getirilmiş olan harekete geçme hakkı iki toplumun rızasına dayanmaktadır ve bir toplumun, diğeri üzerinde baskı yapmasına, kendi amaçlarını diğere dayatmasına engel teşkil etmektedir. Üstelik sağlanmış olan bu denge sadece bir iç hukuk düzenlemesi değildir. Uluslararasılaştırılmış bir sisteme dayanan bu denge yalnızca garantör devletlerin değil, bütün uluslararası toplumun benimsemiş olduğu bir denge düzenidir.¹⁰¹ Bu durum diğerk bölümde bahsedilecektir; ancak burada vurgulanması gerekmektedir. Uluslararası hukuka göre üzerinde antlaşma olmayan bir ülke ya da ada herhangi bir uluslararası örgüt ya da bölgesel yapılanma içinde yer alamaz. Londra ve Zürih Antlaşmalarına göre Türkiye ve Yunanistan'ın içinde yer almadığı herhangi bir uluslararası örgütlenme ya da devletler birliğine Kıbrıs'ın üye olması mümkün değildir.¹⁰² Bu çerçevede söz konusu antlaşmaların kalıcılığı bakımından uluslararası hukuk kurallarına göre hazırlanarak 1960 Anayasası¹⁰³ oluşturulmuştur;¹⁰⁴

“...Bu belge ne bir kral (veya monarşik otorite) tarafından halka bahşedilmiş (her ne kadar şeklen İngiltere Kraliçesi tarafından bahşedilmiş gibi görünse de), ne de bir kurucu meclis tarafından hazırlanarak, halkoyuna sunulmuştur. Temel hükümleri çok taraflı bir uluslararası antlaşmayla belirlenmiş, bu hükümler çerçevesinde iki toplumun temsilcilerinden oluşan komisyonlarda tartışılarak ortaya çıkmış bir metindir...”

1960 Kıbrıs Anayasası'nın temel hükümleri¹⁰⁵ hem ulusal hem de uluslararası nitelik taşımaktadır. Bu nedenle olağan olarak devletlerin ulusal yetkisine giren

¹⁰⁰ Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu, **Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Avrupa Birliği'ne Üye Olabilir mi?, Hukuki ve Siyasi Değerlendirmeler**, Avrupa Birliği Bilgilendirme Serisi: 3, Ankara, 2001, s.8'den aktaran Özarlan, **a.g.e.**, s.43-44.

¹⁰¹ Kudret Özersay, **Kıbrıs Sorunu: Hukuksal Bir İnceleme**, Ankara, ASAM, 2002, s.13'den aktaran Özarlan, **a.g.e.**, s.109.

¹⁰² Çeçen, **a.g.e.**, s.154.

¹⁰³ Anayasa'nın kazuistik bir yöntemle hazırlanarak, fazla maddeden oluşması ve anlaşmazlık çıkabilecek noktaların ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi, klasik anayasa yapım tekniğiyle uyuşmamaktadır. Anayasa'nın bu kadar ayrıntılı hazırlanmış olması, antlaşmalarla sağlanmış olan hassas dengenin bozulmaması endişesinin bir izdüşümüdür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özarlan, **a.g.e.**, s.78-79.

¹⁰⁴ Özersay, **a.g.e.**, s.33-34.

¹⁰⁵ Buna göre 1. Kıbrıs Cumhuriyeti anayasaya saygı gösterecek ve herhangi bir devletle, herhangi bir siyasi birliğe tamamen veya kısmen katılmayacaktır. 2. Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye'nin birlikte üye olmadıkları uluslararası kuruluş ve ittifaklara üye olamazlar. Tarafların veto

anayasa yapımı, değiştirilmesi, kaldırılması ve uygulanması gibi konular Kıbrıs devleti için uluslararasılaştırılmış olmaktadır;¹⁰⁶ ancak Rumlar tarafından uluslararası hukuk çiğnenmeye başlanmıştır;¹⁰⁷

“...Bir saplantıdan, Kıbrıs Rum siyasetine damgasını vuran bir tür hak fetişizminden söz etmektedir ve bunun peş peşe işlenmiş hataların ebesi olduğunu iddia etmektedir. Açıkçası Kıbrıs Rum siyasetine damgasını vuran olgunun siyasette olması gereken gerçekçilik değil, ahlaki bir değer yargısı olarak haklılık iddiası olduğunu ifade etmektedir. Klerides’in bu değerlendirmesi ünlü tarihçi İngiliz Edward Hallett Carr’ın saptamaları ile bütünüyle örtüşmektedir. Carr siyasette neyin olup neyin olmayacağını değerlendirirken kullandığımız ölçünün evrensel olarak geçerli olan bazı ilkeler veya etik haklılık değil, verili koşullarda en olanaklı olan şey olduğunu söyler...”

Ahlaki değer yargısı saplantısından dolayı Rum siyasilerce de kabul edilen ve 1966 yılında Rumca Patris gazetesinde yayımlanan Akritas Planı çerçevesinde 1963’te saldırılar Türklere yönelmiştir. Plana göre devlet organları ele geçirilip Türkler bertaraf edilecek, sonra da yapılacak anayasal değişikliklerle Enosis gerçekleşecek ve bu durum bir oldubitti ile sona erecektir.¹⁰⁸ Söz konusu dönemde Yunanistan’daki yüksek sol potansiyelin giderek Sovyetler Birliği’ne doğru bir kaymayı gündeme getirmesi üzerine Yunanistan’da bir Albaylar Cuntası rejimi kurulmuştur. Yunan devleti bunun sonucunda Avrupa Konseyi üyeliğinden atılmıştır. İşbaşına gelen Yunan Cuntası Avrupa’dan dışlanınca Türkiye ile yakınlaşmak istemiş ve görüşme talebinde bulunmuştur. 10 Eylül 1967¹⁰⁹ tarihinde Keşan ve Dedeağaç’ta görüşmeler yapılmış; ancak bir sonuç elde edilememiştir. Bu görüşmelerden sonra Rauf Raif Denktaş da Kıbrıs’a dönmüştür. Rauf R. Denktaş adaya döner dönmez Rum yönetimi tarafından tutuklanınca olaylar çıkmıştır.

---

hakkı vardır. 3. Bu hükümlerin ihlali konusunda diğer iki ülke ile birlikte Türkiye’de garantördür ve antlaşma olmazsa tek taraflı olarak harekete geçebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kumkale, **a.g.e.**, s.98.

¹⁰⁶ Bosna Hersek içinde benzer durum geçerlidir. Bu devlet anayasası da bir uluslararası antlaşma ile oluşturulmuştur. Bosna Hersek Anayasası, 21 Kasım 1995 tarihinde Bosna Hersek, Hırvatistan ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti başkanları tarafından paraf edilen Dayton Antlaşmasına eklenmiştir.

¹⁰⁷ Glafkos Klerides’in konuşması. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.83.

¹⁰⁸ Hakkı, **a.g.e.**, s.47.

¹⁰⁹ 1967 yılına gelindiğinde adanın %97’si onların elindeydi. Türkler ise Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) savaşçıları tarafından korunan kalan %3’ünde barınmak zorundaydılar. Makarios Londra ve Zürih Antlaşmalarının artık çöpe atıldığını, ne Türkiye’nin ne de başka bir gücün onlara yaşam verilebileceğini belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Zaim Necatigil, **The Cyprus Question and The Turkish Position in International Law**, Oxford University Press, 1996’dan aktaran Hakkı, **a.g.e.**, s.48.

Kıbrıs Türklerinin Rum saldırılarına karşı mücadeleleri 1974 yılına kadar devam etmiş ve Kıbrıs 15 Temmuz 1974 tarihinde Nikos Sampson'un gerçekleştirdiği darbe girişimiyle sarsılmıştır.¹¹⁰ 20 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye'nin 1960 tarihli Garantörlük Antlaşması'nda belirtilen meşru müdafaa¹¹¹ hakkına dayanarak giriştiği harekât sonrasında ada fiilen ikiye ayrılmıştır.

1.4.3. KKTC'nin Tanınması ve Birleşmiş Milletler Kararları

Rumlar tarafından Kıbrıs'ta yaratılmaya çalışılan de facto durum Türkiye'nin dış politikasında son 50 yıla damgasını vuran en önemli meselelerden bir tanesidir. Bu yüzden 20 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye'nin Kıbrıs'ta ortaya çıkan de facto Yunan darbesine garantör ülke olarak müdahale etmesinden sonra adada yeni bir süreç başlamış ve Kıbrıs sorunu BM'e taşınması sonrasında uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Özellikle KKTC'nin hiçbir uluslararası aktör tarafından tanınmaması Türkiye'nin adaya müdahalesinin bahane edilmesine olanak sağlamıştır;¹¹²

“...Bugüne kadar Türkiye haricinde hiçbir devlet tarafından tanınmayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ekonomik, siyasî, kültürel ambargo ve kısıtlamalar başta olmak üzere pek çok konuda Yunanistan'ın çabaları ve etkisiyle Kıbrıs Türkleri ve Türkiye köşeye sıkıştırılmaya çalışılmaktadır...”

Kıbrıs sorununun BM'e getirilme süreci 1974 tarihinden önce başlamıştır. Kıbrıs konusu ilk defa 1954 yılında BM Genel Kurulu'na getirilmiştir; ancak

¹¹⁰ 1974 yılında Kıbrıs'ın geleceğini belirleyen üç büyük olay dizisi yaşanmıştır: 1. Kıbrıs Rum faşizminin lideri Sampson BM'in meşru olarak tanıdığı Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetini darbe yaparak devirdi. 2. Kıbrıs'ın devlet başkanı Makarios darbe sonrasında adadan kaçtı. 3. Sampson'un güçleri Türk köylerine saldırarak çok sayıda insan öldürdü, bu saldırılar süreklilik kazandı. Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Cem, **Bütün Eserleri-2 Türkiye, Avrupa, Avrasya Strateji, Yunanistan, Kıbrıs**, İstanbul, İş Bankası Kültür Yay., 2009, s. 187.

¹¹¹ “...Kıbrıs adası Türkiye açısından hayati ulusal çıkarlar çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu çıkarların korunmasında en son çare savaş olmakla birlikte askeri güç kullanımı da söz konusu olabilir. Söz konusu bu güç gösterisinin ne şekilde olacağı ise zamanın şartlarına bağlı olarak ortaya çıkacaktır. Bununla birlikte sağlam devlet geleneklerine sahip ülkelerin ince diplomasi ve dış politika yanında ülke menfaatlerinin ön plana çıktığı dönemlerde zaman zaman zaman zaman güç kullanımı veya en azından güç gösterisinde buldukları da akıldan çıkarılmamalıdır...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, “Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2006, Yıl 2, Sayı: 3, s.120.

¹¹² Keser, a.g.m., s.245.

Yunanistan masa başında Megali İdea'sını gerçekleştirememiş, bu yüzden Yunanistan Yarbay Grivas'ı¹¹³ ve onun komutasındaki EOKA teşkilatını devreye sokmuş ve adada 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren kanlı olaylar başlamıştır. EOKA önce İngilizlere karşı, daha sonra Kıbrıs Türklerine ve en son olarak EOKA'nın eylemlerine destek vermeyen Rumlara yönelir. Bunun üzerine 16 Ağustos 1960 tarihinde İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin garantörlüğü altında iki kesimin de eşit haklara sahip oldukları Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğunun duyurulmasıyla yeni bir süreç yaşanmaya başlamış ve EOKA 1960 sonrasında sözde dağıtılmıştır;¹¹⁴

“...1960-1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih antlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti'ni atlama tahtası olarak görür. EOKA'nın bütün ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilir ve gizli silahlanmaya da hız verilir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra faaliyetlerine son verdiği ve silahlarını teslim ettiği açıklanan EOKA'nın ise bu silahları gerçekte teslim etmediği ortaya çıkacaktır...”

Bu dönemde Kıbrıs adası Yunanistan tarafından fiilen işgal edilmiş durumdadır. Bu durum BM raporlarıyla da tespit edilmiş ve Baspiskopos Makarios ise Kıbrıs'ta tek yetkilinin kendisi olduğunu, bağımsız bir ülkenin Cumhurbaşkanı konumunda olması sebebiyle kendisinden her istenileni yapmayacağını açıklar. Böylelikle Yunanistan yönetimi Makarios'tan kurtulmanın yollarını aramaya başlar.

¹¹³ Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak amacıyla kurulan EOKA terör örgütünün lideri Yorgos Theodoros Grivas, emekli bir Yunan Yarbayıdır. Yunan Genelkurmayı tarafından Korgeneral rütbesiyle ödüllendirilen ordusuz bir general olan ve formalite icabı, sadece dokuz günlük bir hizmetten sonra Yunan Kralı tarafından Üstün Cesaret ve Üstün Hizmet madalyası verilen Grivas, Anadolu'nun Yunanlarca işgal edildiği dönemde Yunan ordusunda teğmen olarak görev yapmış, gerilla savaşını çok iyi bilen ateşli bir Yunan milliyetçisidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. W. Byford Jones, Grivas And The Story of EOKA, Londra, 1964, s. 13; Bayülken, s.7; Charles Foley, The Memoirs of General Grivas, Suffolk, 1964, s. 3; Oberling, s.402'den aktaran Ulvi Keser, “Son Elli Yıllık Süreç İçinde Kıbrıs Meselesi ve AB”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:2, 1 Eylül 2003, s.243. Ayrıca 06 Haziran 1951 tarihinde Grivas ile Makarios Atina'da bir evde bir araya geldiler. Tam bir yıl sonra Grivas, Kıbrıs'a ilk yolculuğunu gerçekleştirerek silahlı eylem hazırlıklarını başlatmıştır. Önceleri Yunan derin devletinin katkıları, daha sonraları ise Yunan hükümetlerinin desteği ile hazırlıklar tamamlandı ve EOKA 1 Nisan 1955 tarihinde Enosis için silahlı eyleme girişmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.59.

¹¹⁴ Halkın Sesi, 28 Ekim 1959'dan aktaran Ulvi Keser, “Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2006, Yıl 2, Sayı: 3, s.124.

Kıbrıs'ta önce EOKA daha sonra da EOKA-B'yi¹¹⁵ kuran ve yüzlerce insanı katleden Grivas'ı destekleyen Yunan Cuntası, EOKA-B'ye Makarios'a karşı harekete geçilmesi emrini verir. Amaç Makarios'tan kurtulup adanın Yunanistan'a bağlanmasını sağlamak olup “Kasap” olarak anılan Nikos Sampson'u “Kukla Başkan” yapmak ve adada yaşayan Türkleri yok etmektir.¹¹⁶ Bu bağlamda adada kanlı faaliyetler başlar. İngiltere'nin ağırdan alması ve Yunanistan'ın umursamaz davranışları sonucunda Garanti Antlaşması'na göre Türkiye'ye müdahale hakkı doğar.¹¹⁷ Bu arada BM Güvenlik Konseyi'nin 19 Temmuz 1974 tarihli toplantısında bir konuşma yapan devrik Cumhurbaşkanı Makarios ise “Yunanistan'daki askerî cunta Kıbrıs'ın bağımsızlığına ve egemenliğine saygı göstermeksizin diktatörlüğünü Kıbrıs'a da taşımıştır. Adadaki darbe bir iç mesele değil, dışarıdan yapılmış bir istiladır.” der;¹¹⁸

“...Kıbrıs'ta geçen Pazartesi sabahından bu yana süregelen olaylar gerçek bir trajedidir. Yunanistan'daki askerî darbe Kıbrıs'ın bağımsızlığını acımasızca ihlal etmiştir. Yunan cuntası Kıbrıs halkının demokratik haklarına, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve egemenliğine en ufak bir saygı göstermeden diktatörlüğünü Kıbrıs'a da uzatmıştır. Bu bir gerçektir ki bir süreden beri Yunan cuntasının bu emeli su yüzüne çıkmaktaydı. Kıbrıs halkı uzun bir süredir Yunan cuntasının bir darbe hazırlamakta olduğunu hissetmekteydi ve bu duygu son haftalarda Atina'da yönetilen EOKA-B terör örgütünün şiddet olaylarını yinelemeye başlamasından dolayı daha bir ağırlık kazanmaya başlamıştı. İlk günlerden itibaren bu yasadışı örgütün Atina'dan desteklendiğini biliyorum. Kıbrıs'ta Milli Muhafız Ordusu'nda görev yapan ve orduyu yöneten Yunan subaylarının, bu örgüte üye kaydettiklerini ve onlara Milli Muhafız Ordusu'ndan cephaneye tedarik etmeye gidecek kadar onları desteklediklerinin farkına vardım... Örgütün yaşaması için Atina'dan örgüte para havale ediliyor, nasıl hareket edeceğine dair detaylı talimatlar da oradan geliyordu. Bu durumda Yunan rejimi Cumhurbaşkanı General Gizikis'e bir mektup göndererek kendisine EOKA-B örgütünün neden olduğu şiddet ve kan dökme olaylarına son vermesini ve örgütü kapatmasını istedim... Edindiğim intiba, Atina'nın bu ordunun sayısını azaltmak şöyle dursun, Yunan subayları bile geri çekmeyi istemediği idi. Kıbrıs'taki Yunan Elçisi hükümetinden gelen talimat üzerine beni ziyaret etti. Elçi Muhafız Ordusu'ndaki sayısal azalmanın

¹¹⁵ EOKA-B ilk defa 19 Temmuz 1974 tarihinde Makarios tarafından BM Güvenlik Konseyi'nde yapılan konuşmalarda kullanılan ayırıcı bir tanımlamadır. Makarios daha sonra Nikos Sampson liderliğinde kendisine darbe yapılmasına kadar giden bu eylemler dönemini, daha önce kendisi tarafından onaylanan terör eylemleri döneminden ayırabilmek için EOKA-B deyimini kullanmıştır.

¹¹⁶ Keser, a.g.m., s.127-128.

¹¹⁷ Sevinç Toluner, **Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk**, İstanbul, 1977, s.316'dan aktaran Keser a.g.m., s.129.

¹¹⁸ Kıbrıs Mektubu Dergisi, Sayı 1, Nisan 1987, s.31-34'den aktaran Keser, a.g.m., s.129-130.

veya Yunan subaylarının ordudan geri çekilmesini, Türkiye'den gelecek bir tehlike karşısında Kıbrıs'ın savunmasını zayıflatacağını açıkladı... Elçiye cevaben son gelişmeler ışığında Türkiye'den gelecek tehlikenin şu anda onlardan gelecek tehlikeden daha az ihtimal olduğunu söyledim... Bu darbe Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve egemenliğini açıkça ihlal eden dış kaynaklı bir işgaldir. Sözde darbe MMO'nu yöneten Yunan subaylarının işidir. Şunu da belirtmeliyim ki, İttifak Antlaşması uyarınca Kıbrıs'ta bulunan ve 950 subay ve askeri olan Yunan kontenjanı da Kıbrıs'a karşı girişilen bu saldırgan girişimde önemli bir rol oynamıştır... Darbeyi Yunan subayları yapmamışlarsa o zaman Yunan yolcu uçaklarının geceleri Kıbrıs'a sivil elbiseler içinde personel getirmeleri ve tekrar Yunanistan'a ölü ve yaralı taşımaları nasıl izah edilebilir? Hiç şüphe yok ki darbe Yunan cuntası tarafından planlanmış, MMO'nu yöneten Yunan subaylar ve Kıbrıs'ta yerleşik Yunan kontenjanı tarafından da gerçekleştirilmiştir... Darbeden sonra Yunan rejiminin Kıbrıs'taki ajanları, ünlü bir katil olan Nikos Sampson'u Cumhurbaşkanı yaptılar... Kıbrıs'ta bir iç mesele sayılabilecek bir devrim olmamıştır. Cumhuriyetin bağımsızlık ve egemenliğini ihlal eden bir işgal gerçekleştirilmiştir. Bu işgal de Kıbrıs'ta Yunan subayları kaldığı sürece devam edecektir. Anayasal düzene geçilmez ve demokratik haklar geri verilmezse işgalin neticeleri Kıbrıs için feci sonuçlar verecektir. Yunanistan'daki askeri rejimin Kıbrıs ve özellikle Rum halkına karşı politikasının samimi olmadığını söylemek zorundayım, iki yüzlü bir politika olduğunu vurgulamak istiyorum... Yunan askeri rejiminin darbesi, bir çözüm yönündeki görüşmelerin ilerlemesine engel teşkil etmektedir. Buna ek olarak bu durumun kısa bir süre de olsa devamına izin verildiği takdirde, tepkileri çok ağır ve geniş kapsamlı olacak sürekli bir anormallik kaynağı doğacaktır. Atina'nın düzenlediği darbe ile yaratılan bu olağandışı durumu sona erdirmek için Genel Kurul üyelerine ellerinden geleni yapmaları çağrısında bulunuyorum. Kıbrıs'ta anayasal durumun ve Kıbrıs halkının demokratik haklarının yeniden teşhir edilebilmesi için Güvenlik Konseyi'ne elindeki tüm imkânları gecikmeden kullanması çağrısında bulunuyorum... Kıbrıs'taki olaylar, Kıbrıs Rumlarının bir iç meselesini teşkil etmemektedir. Kıbrıs Türkleri de etkilenmektedir. Yunan cuntasının düzenlediği darbe bir istiladır ve sonuçlarından tüm Kıbrıs halkı, Türkler ve Rumlar acı çekmektedir... Güvenlik Konseyi'nin uygun bir kararının, istilaya son verip Kıbrıs'ın ihlal edilen bağımsızlığını ve Kıbrıs halkının demokratik haklarını yeniden tesis edeceğine şüphem yoktur..."

Bu bağlamda 20 Temmuz 1974 günü başlayan Barış Harekâtı ile adada oluşturulan de facto duruma son verilir ve Kıbrıs Türklerine yönelik katliam girişimlerine de dur denilir; ancak bugün devam eden ve uluslararası hukuka aykırı olarak yapılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmama sorunsalı söz konusu Barış Harekâtı bahane edilerek ortaya çıkmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne karşı uluslararası aktörlerin uyguladığı tanımama politikasının temeli "Devletlerin Tanınması" konulu bölümde belirtildiği gibi BM Güvenlik Konseyi kararlarına

dayanmaktadır. BM'in Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmaması bağlamında iki önemli kararı vardır. Bunlardan ilki 18 Kasım 1983 tarihli 541 sayılı karardır. Buna göre BM Güvenlik Konseyi KKTC'nin bağımsızlık ilanını esefle karşılamış ve bu kararın geri çekilmesini istemiştir. Ayrıca bütün devletleri Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanıdığı devlet dışında başka hiçbir Kıbrıs devletini tanımamaya çağırmıştır. Diğeri ise 11 Mayıs 1984 tarihli 550 sayılı karardır. Buna göre Türkiye ile KKTC arasında gerçekleşen büyükelçi teatisi de dâhil olmak üzere bütün ayrılıkçı eylemleri kınamış, bu eylemleri yasal olarak geçersiz ve yapılmamış ilan etmiş ve bu eylemlerin geri alınmasını istemiştir.¹¹⁹

Söz konusu her iki kararla da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hükümsüz, var olmayan entite ilan edilmiş ve Kıbrıs'ta tek bir devlet olduğu vurgulanmıştır.¹²⁰ Bu dönemde KKTC'nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş KKTC'nin kuruluşu aşamasında büyük çabalar vermiştir;¹²¹

“...1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kurduk, derhal bizi şikâyet ettiler. Güvenlik Konseyi'ne gittik. Güvenlik Konseyi'ne ve neden bu yola girdiğimizi anlattık. Türkiye'de müdafaasını yaptı. Pakistan sefiri de benimle birlikte orada müdafaası etti ve ben 'Bu kurulmuştur ve devam edecektir.' dedim. Aleyhimize karar çıktı. 'Tanınmayacaktır. Kıbrıs'ta tanınan bir Rum hükümeti vardır, bu yasadışıdır. Kimse yardım etmesin, kimse tanımasın.' denildi. Böylece tanıyan Bangladeş 24 saat sonra geri çekmek zorunda kaldı. Çünkü ABD tehdit etti. Arkasından Pakistan gelecekti, o da geri adım attı. Pakistan sefiri ile kol kola, mesut bir şekilde 'Devlet kurduk.' diye çıktık oradan. 24 saat sonra ben Kıbrıs'tayım. Türk Büyükelçisi İnal Batu, Türkiye'nin tanıdığını arayarak haber verdi. Halk bayram etti. Derhal bizi Güvenlik Konseyine çağırıldılar. Giderken Ankara'dan geçmek zorundayım. Ankara'dan geçerken talimat geldi. 'Aman Rauf yine bize ABD silah ambargosu koyabilir, çok zor durumdayız. Görüşme yoluyla federasyonu halen benimsediğini söyle.' dendi. Türkiye'yi zor duruma sokmamak için canımı veririm. Gittik bu sefer meledik kuzu gibi. 'Yanlış anlamayın, biz kurduk bunu ama denge için kurduk, federasyon istiyoruz vs.' Pakistan sefiri çıkarken yanıma geldi. Dedi ki 'Sen devlet kurdun ve biz de bunu destekledik. Devlet kuran tanınma yoluna çıkar. Ben zannettim bunu yapacaksın. Onun için destekledim. Şimdi federasyon diyorsun. Yunan gemilerinde birçok Pakistanlı

¹¹⁹ Özarslan, a.g.e., s.140.

¹²⁰ Her ne kadarda KKTC “Hükümsüz ve yok farzedilen” bir entite olsa da uluslararası platformlarda idari organların ülke egemenliği ile direkt ilişkisi olmayan idari konularda yaptıkları işlemler yani evlendirme, boşanma, diploma verme, miras bırakma vb. tanınmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Adams 1970, Hesperides Aegean Hotels 1978-Lord Denning'den aktaran Hakkı, a.g.e., s.56.

¹²¹ **2023 Dergisi**, “Kapsamlı Görüşmelerin Gidişatı teslimiyettir!”, KKTC Birinci Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Söyleşi, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.5-9.

çalışıyor. Yunanistan ile bizi niye kavga ettireceksiniz eğer birleşecekseniz.’ Onun için hem görüşmeler hem tanınma birlikte yürümez. Orams Davası ve daha birçok sorun görüşmeleri kesmek için büyük bir fırsattır. Dediğim gibi Türkiye’den gelen talimat ‘Bakın ha!’ şeklinde. O zaman tanınma yoluna nasıl çıkacaksınız. Belki Rum yine reddetsin ve bize dünya bir kez daha affedersiniz desin...”

Meşru her devlette olduğu üzere bayrağı, resmi hükümeti, cumhuriyet meclisi, havayolları ve 6 üniversitesi olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sadece Türkiye tarafından tanınmıştır; ancak BM ve diğer uluslararası kuruluşlar ve devletler tarafından tanınmamasının en önemli sebebi ise Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi’nin etkili lobicilik faaliyetleridir. Böylelikle ada yalnızlığa mahkûm edilmiştir.¹²² Eğer Türk askeri 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs’ta ortaya çıkan de facto Yunan darbesine garantör ülke olarak müdahale etmeseydi Nikos Sampson idaresindeki darbeciler Türklerin topyekûn katledilmesine sebep olacaktı. Ayrıca sadece Türkler değil, Rumlar da birçok olumsuz durumdan etkilenecekti. Esasında 15 Temmuz 1974 öncesi dönem iyi irdelendiği takdirde adada Başpiskopos Makarios ile Yunanistan’da işbaşında olan Albaylar Cuntası arasında ne tür görüş ayrılıkları yaşandığı ve Nikos Sampson’un arkasındaki desteğin de Yunanistan ile restleşen ve kendisinden istenilenlerin aksine komünist blokla yakınlaşma politikası güden Makarios’a karşı bizzat Yunanistan’dan geldiği anlaşılacaktır. Türkiye’nin hiçbir zaman adaya müdahale edemeyeceği düşüncesinde olan Nikos Sampson ise adaya Türk müdahalesinin başlamasıyla beraber Yunanistan’dan kendisine verileceği iddia edilen yardım sözlerinin yerine getirilmediğini, Yunanistan’dan yola çıktığı belirtilen savaş uçaklarının da hiçbir zaman adaya gelmeyeceğini öğrendiğinde artık yapabileceği çok fazla bir şey de kalmamıştır.¹²³ İki toplumun ayrı yaşamasını sağlayan ikinci bir devlet kurulmuş olmasaydı adada Rumlar hedeflerine ulaşmış olacaktı,¹²⁴

“...Günümüz koşullarında Rum yönetiminin mücadelesinin ve hesaplaşmasını yapmak istediği şey yitirdiği bu topraklardır. Rum yönetimi, göçmenlerin kayıp cennet mitolojisini canlı tutarak ve uluslararası alanda kullanarak topraklarını Kıbrıs Türklerinden almak niyetinde. Sayıca az

¹²² Yaşın, a.g.m., s.47-48.

¹²³ Keser, a.g.m., s.128-129.

¹²⁴ Yaşın, a.g.m., s.47.

olmalarından hareketle Türklerin azınlık olması gerektiğini iddia eden Rumlar, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın sağladığı eşit yönetim esaslı federal devlet yapılanmasını kabul edilmez bulmuyorlar. Bu nedenle de her türlü çözüm önerisini adaya tam egemen olup olmayacakları kriterleri ile değerlendiriyorlar. Çözüm önerilerinde öngörülen yönetim haklarının ve sahibi olacakları toprakların genişliği konusunda tatminsizlik yaşıyorlar. 1960 Anayasası ve 1959 antlaşmalarını bir gaflet olarak değerlendiren kimi Rumlar, adanın tam hâkimiyetini sağlamayacak bir antlaşmayı bir kez daha kabul etmeye yanaşmıyorlar...”

Daha önce de belirtildiği gibi çağdaş uluslararası hukuk egemenliğin bölünebileceğini kabul etmektedir. Bir devlet iç egemenliğe sahip olabilir; ancak dış egemenlik için aynı şey söz konusu olmayabilir. Örneğin Kıbrıs Cumhuriyeti'nden önce kurulan Avusturya da aynı şekilde kurulmuştur. 15 Mayıs 1955 tarihli Avusturya Cumhuriyeti'ni kuran antlaşmanın 4. maddesi Avusturya'nın Almanya ile siyasi ve ekonomik bir birlik kuramayacağını düzenlemektedir. Bu antlaşma BM antlaşması ile bağdaşmaz bulunmamış ve Avusturya BM'ye üye olabilmıştır. Hâlbuki Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasasının temel maddelerini değiştirememesi ve herhangi bir başka devletle birleşmesinin engellenmesi onu diğer egemen devletlerden ayırmaktaysa da bu durum diğer devletlerin Kıbrıs'ı tanımaya ve Kıbrıs ile ilişki kurmasına engel olmamalıdır;¹²⁵ ancak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Türkiye dışında Türkiye'nin en yakın dostları Azerbaycan ve Pakistan dâhil uluslararası topluluğun hiçbir üyesi tanımaya yanaşmamıştır.

Kıbrıs Türklerinin büyük bölümü adada kendi siyasi, iktisadi ve sosyo-kültürel haklarının teminat altına alındığı, karar alma mercilerinde eşit temsil edildikleri bir kurumsal çatının oluşturulmasını arzulamaktadırlar.¹²⁶ Bu bağlamda Kıbrıs Türkleri eşit statüde bir ortaklık çatısı altında uluslararası hukukun kabul göreceği bir ortak idarede 3 ana başlığı benimsemişlerdir;¹²⁷

**“... 1. Kıbrıs Türk'üne eşit statü vermek,
2. Tam siyasi eşitlik,
3. Türkiye'nin 1960 garanti ve ittifak antlaşmaları temelinde garantörlüğünün olması...”**

¹²⁵ Özarslan, a.g.e., s.95.

¹²⁶ Çağrı Erhan, **Türk Dış Politikasının Güncel Sorunları**, Ankara, İmaj Yay., 2010., s.50-52.

¹²⁷ Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen “KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi Eski KKTC Başbakanı ve Cumhuriyetçi Türk Partisi-Birleşik Güçler Genel Başkanı Ferdi Sabit Soyer ile yapılan görüşme.

Rumların büyük çoğunluğu ise Kıbrıs'ın tamamen kendi mutlak denetimleri altında olmasını, Türklere ise azınlık haklarının bahşedildiği bir yapı istemektedirler. Bu yüzden Rumların en fazla çekindiği konu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda çok sayıda ülke tarafından bağımsız ve egemen bir devlet olarak tanınmasıdır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınması gerçekleşmeden Rumları geri adım atmaya ve eşitliği kabule ikna etmek mümkün değildir. Sırbistan'dan zorla ayrılan Kosova bağımsızlık ilan edebiliyor ve aralarında ABD, AB ülkeleri ve Türkiye'nin de bulunduğu onlarca ülke tarafından tanınabiliyorsa KKTC'nin tanınması da mümkündür.¹²⁸

Kıbrıs'ta 28 yıldır kendi kendini idare eden müstakil bir KKTC vardır. Fiili durum böyle olmasına rağmen her şeyi ile müstakil bir devletin özelliklerini taşıyan bu devleti bugüne kadar Türkiye dışında hiçbir ülke siyasi olarak tanımamış ve 1974 yılında Pakistan ile birkaç İslam ülkesi tanımak için harekete geçmişse de yukarıda bahsedildiği gibi ABD ve AB'nin ekonomik ve siyasi baskısı ile korkmuşlar ve tanımaktan vazgeçmişlerdir.¹²⁹ Sonunda fiilen yaşayan fakat yaşadığını Türkiye dışında hiçbir ülkenin görmediği bir devlet ortaya çıkmıştır,¹³⁰

“...Her ne kadar Azerbaycan KKTC'yi tanıma konusunda bir şeyler yapma gayretinde olsa da bunlar şu ana kadar somut bir sonuç vermez. Önce 17 Temmuz 2005 tarihinde milletvekillerinden oluşan bir Azeri heyeti KKTC'yi ziyaret eder. Ardından da 20 Temmuz 2005 tarihinde kutlanan barış şenlikleri çerçevesinde 50 Azeri işadamından oluşan bir başka heyet KKTC'ye gelir; ancak her iki ziyaret de Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi tarafından tepkiyle karşılanır. Azerbaycan Dışişleri Bakanı Elmar Memmedyarov bütün bu tepki ve tehditleri ciddiye almadıklarını belirtse de durum hiç de öyle değildir. Ermenistan'ın işgal ettiği Azeri topraklarıyla yarattığı fiili durum ve Kıbrıs'ın 1974 sonrasında bölünmüşlüğü arasında paralellik kurmaya çalışması sorunu içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Bu faaliyetlerin arkasında ise Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi bulunmaktadır. 27 Temmuz 2005 tarihinde Bakü (Azerbaycan)-Ercan Havaalanı (KKTC) arasında başlatılan uçak seferlerine en sert tepkiyi gösterenler de yine Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi olur. Bu arada Yunanistan'ın telekomünikasyon alanındaki en önemli şirketlerinden birisi olan Intrakom'un Ermenistan ve Ermenistan işgalindeki Azerbaycan topraklarında faaliyet gösteren Vivacell isimli Ermeni şirketle ortak yatırım

¹²⁸ Erhan, a.g.e., s.50-52.

¹²⁹ Kumkale, a.g.e., s.35.

¹³⁰ Ulvi Keser, “2004 Referandum Döneminde Kıbrıs ve Yaşanan Gelişmeler”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl 1, Sayı:2, Aralık 2005, s.142.

kararı alması ve 2,8 milyon Euro'luk yatırımı, KKTC'yi tanıyacağını açıklayan Azerbaycan'a karşılık Rumlarda da işgal altındaki Dağlık Karabağ bölgesiyle diplomatik ilişki kuracağı yönündeki tehditler ayrıca Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Azerbaycan'a yapılan bu uçuşla ilgili olarak Uluslararası Havaçılık Şirketi'ne şikayet etmesi Azerbaycan'ı sıkıntıya sokar. Yunanistan ve Rumlardan gelen tepki ve tehditler sonrasında Azerbaycan'ın durumu bir kere daha düşüneceği anlaşılmaktadır..."

Bölgesel çıkarlar baskıları da beraberinde getirmektedir. Çıkar çatışması söz konusu olunca devletler bazı politikalarından vazgeçebilmektedirler. Kıbrıs adası üzerinde birçok devletin bölgesel çıkarı olduğu göz önüne alındığında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yadsıma politikaları daha iyi anlaşılacaktır. Devletler bazında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yadsıma politikası sürerken, uluslararası kuruluşların da davranışları bundan farklı değildir. Özellikle AB'nin Türkiye üzerinde Kıbrıs'ı kullanarak baskıları devam etmektedir.¹³¹ Hemen şu soru akıllara gelmektedir. Kıbrıs'ın meşruluğu bağlamında liman hatta havaalanlarının açılması Kıbrıs Rum kesiminin tanınması anlamına gelir mi?¹³²

"...Biz Türkiye'nin liman ve havaalanlarını açmasının Kıbrıs Rum kesimini Kıbrıs Cumhuriyeti olarak ne açık ne de örtülü olarak tanıma anlamına geleceği görüşündeyiz. Burada fiili bir ilişki türü geçerlidir. Gümrük Birliği yoluyla ticari ilişkileri kurmak ve geliştirmek. O nedenle limanların açılması, Kıbrıs Rum kesimine bir uluslararası örgüte girmesi için olumlu oy kullanma gibi sonuçlar doğurmayacaktır. Nitekim uluslararası platformda Çin olarak Çin Halk Cumhuriyeti tanınır ve BM Güvenlik Konseyinde de bu Çin sürekli üyedir. Buna karşılık Milliyetçi Çin (Tayvan) tanınmasa da tüm dünya ile ticaret yapar. Limanlarına birçok ülkenin gemisi gelir mal yükler. Aynı şekilde bu ülke gemileri Türkiye'de dâhil birçok ülke limanlarına girerek mal boşaltır. Bu fiili bir durumdur ve hiçbir zaman bu ülkenin hukuken ve siyaseten tanınması anlamına gelmez..."

Yukarıda verilen örnekte olduğu üzere benzer düşünceler çoğaltılabilir; ancak Türkiye'nin Kıbrıs'ın meşruluğunu uluslararası alanda tam olarak savunamadığı günümüz politikalarına yansımıştır. Türkiye'nin Kıbrıs politikası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsız ve ayrı bir devlet olmak ve böyle kalmak hakkını

¹³¹ Sovyet baskısının çekilmesi ve Avrupa Topluluğunun bir devletler birliğine dönüşme kararı alması üzerine 3 Temmuz 1990 tarihinde Kıbrıs adına tam üyelik için Güney Kıbrıs Rum yönetimi AB'ne başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru sonrasında Kıbrıs sorunu başka bir alana aktarılmış ve artık iki taraflı bir boyuttan çok taraflı bir duruma getirilmiştir. Bu konu ile ilgili detaylı bilgiler ikinci bölümde verilecektir.

¹³² Haluk Günuğur, **Avrupa Birliği**, Ankara, Rekmay Reklam ve Tasarım Yay., 2007, s.90-91.

yeterince vurgulamamıştır. Türkiye dünyada yaşanan diğer örnekleri, Yugoslavya'yı, Çekoslovakya'yı ve diğerlerini öne çıkarmamıştır.¹³³ Amaç Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yaşama hakkını bütün uluslararası platformlarda savunmak, tek başına ayakta duran bir siyasal yapıya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kavuşturmak olmalıdır;¹³⁴

“...Rumlara göre Türkler azınlıktır; ancak Avrupalı bir devlet olan Rum egemenliğindeki Kıbrıs Cumhuriyeti onların haklarının koruyucusu olacaktır. Tabii bunca yıllık başkaldırının bedeli ödendikten sonra. Hristofyas da klasik Rum tezlerinden kesinlikle geri adım atmıyor ve Türkleri azınlık, Kıbrıs'ın tamamını Rum toprağı, egemenliği paylaşılmaz, mevcut Kıbrıs Cumhuriyetini vazgeçilmez gören yaklaşımı sürdürüyor. Gerçek anlamda ütöpik olan ise adanın tamamını temsil ettiği iddiası kabul gören ve Kıbrıs Cumhuriyeti adını taşımasına göz yumulan bir yönetimin adil ve kalıcı bir çözüm çerçevesinde egemenliğini azınlık olarak gördüğü bir toplumla paylaşmaya razı olmasıdır. Kıbrıs'ta eşit ve adilane bir çözüm açısından sorunu başlatan ana noktaya dönülmesi ve barışın tesisine oradan başlanması şarttır. Taraflar görüşmelere eşit koşullarda başlamadığı müddetçe barış için dengeli ve adil bir çözümün oluşturulması mümkün değildir...”

Bu bağlamda Kıbrıslılık ideolojisi ortaya çıkmaktadır. Söz konusu ideoloji toprak temelli bir milliyetçilik anlayışına sahip olduğu ve milliyetçilik ile çakışan yönlerinin ırka dayalı Rum milliyetçiliğini savunanlara karşı açtıkları savaş olduğu söylenebilir.¹³⁵ Toprak temelli milliyetçilik anlayışı ise günümüze kadar devam eden mülkiyet sorununu meydana getirmiştir.

---

¹³³ Cem, a.g.e., s.191-200.

¹³⁴ Yaşın, a.g.m., s.48.

¹³⁵ Caesar V. Mavratsas, “Kıbrıs Rum Kimliği ve Kıbrıs Sorunu Hakkındaki İhtilaflar”, Hasgüler, İnatçı, a.g.e., s.148.

II. BÖLÜM

2.1. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YER ALAN TEMEL AKTÖRLERİN KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN MEŞRULUĞUNA KARŞI DAVRANIŞLARI

Coğrafya devletin iktidarını çeşitli biçimlerde etkilemektedir. Örneğin İngiltere'nin ada üzerinde kurulmuş olması ya da ABD'nin Avrupa'dan büyük bir deniz alanı ile ayrılmış olması her iki devletin iki dünya savaşı sırasında farklı politikalar izlemesine sebep olmuştur. Özellikle toprak ve politika kelimelerinin birleşimi olan jeopolitik kelimesi sözcüklerde hükümet politikasının tayininde, coğrafi olayları esas unsur olarak inceleyen sistematik bir ilim olarak tanımlamaktadır.¹³⁶ Kıbrıs adası da jeopolitik unsurların bu kadar etkili olduğu bir coğrafyada yer almakta ve adada yer alan taraf sayısı çok fazladır;¹³⁷

“...Kıbrıs sorununda taraf sayısı yalnızca adada yaşayan Türkler ve Rumlar ile sınırlı değildir. Her iki toplumun anavatanları olan Türkiye ve Yunanistan'ın yanı sıra 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nden önceki son hâkim olan İngiltere, Soğuk Savaş yıllarında NATO'nun güney kanadında herhangi bir zafiyet istemeyen ABD, ABD'nin Soğuk Savaş yıllarındaki rakibi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve Doğu Bloku'nun yıkılmasından sonraki adıyla Rusya Kıbrıs sorunu ile doğrudan ilgilenmektedir...”

Söz konusu aktörlerin hepsinin ada üzerinde farklı çıkarları vardır. Örneğin 1960 ve 1961 Londra ve Zürih Antlaşmaları sonrasında İngiliz toprağı haline gelen Güney Kıbrıs'taki İngiliz Akratori ve Dikelya askeri üsleri¹³⁸ vardır. Anılan askeri

---

¹³⁶ Tamçelik, **a.g.e.**, s.249-250.

¹³⁷ Özarlan, **a.g.e.**, s.19.

¹³⁸“...Ada topraklarının 254 kilometrekarelik bir kısmı olan %2.7'lik bir kısmını işgal etmekte olan İngiliz üslerinde yaklaşık 10.000 asker bulunmaktadır. Bu İngiliz askeri gücüne ilaveten üslerde ayrıca 2.668 Kıbrıs Türk'ü ve Rum çalışan da bulunmaktadır. Bu tesislerin kuruluş tarihi ise 1948 yılında Lefkoşa'dan yayın yapmaya başlayan FBS radyosuna kadar uzanmaktadır. 1948 yılında Filistin bölgesinden, 1954 yılında da Süveyş'ten çekilen İngiltere'nin elinde kalan tek askeri üs yapımında

üslerden (Egemen İngiliz Üsler Bölgesi-United Kingdom Sites in Cyprus-Sovereign Base Areas) ABD de yararlanabilmektedir. Kıbrıs bu özellikleri ile gittikçe karmaşıklaşan Ortadoğu bölgesinde askeri açıdan bir yığınak ve büyük güçlerin taarruz maksatları için bir ileri harekât üssü özelliklerine sahiptir.¹³⁹ Bu kadar çok aktörün olduğu adada KKTC'nin tanınmaması yadsınacak değildir.

İngiltere, Yunanistan ve Türkiye yani üç NATO devleti Kıbrıs sorununun şekillenmesinde ve çözümünde rol oynayan kahramanlardır. Bununla birlikte iç ve dış arasında bir etkileşim olsa bile iç unsur hafife alınmamalıdır. Kıbrıs Rum milliyetçiliği Helen merkezlidir. Kıbrıs Türk milliyetçiliği ise Türk merkezlidir. Söz konusu Kıbrıs adasındaki milliyetçilik anlayışı başlangıçta Soğuk Savaş sırasında iki kutuplu bir durum sergilemiştir; ancak şimdi istikrarsızlıklar ve anlaşmazlık bölgeleri ile birlikte dönüşüm sürecinde olan daha geniş bir alanda birçok aktörün rol aldığı bir konuma sahiptir.¹⁴⁰ Günümüzde söz konusu alan birçok uluslararası aktörün rol oynadığı bir alan olmasına rağmen tarih boyunca Kıbrıs tüm dünya ülkelerinin göz diktiği bir alan olmuştur. Rusya Federasyonu için Akdeniz ve sıcak sulara açılma hedefi, Avrupa'nın Kudüs'e giden yolu, Yahudiler için vaat edilmiş topraklar olmuştur ama işin bir de teknik boyutu vardır. Kıbrıs'a hâkim olmak demek dünya enerji yolunu elde tutmak demektir. Kıbrıs'ı elde tutmak demek askeri yönden gelecek tehditlere karşı koyacak istihbarat, Asya ve Avrupa'ya her dediğini yaptırmak demektir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen stratejik enteresanlık Kıbrıs'ta vardır. Dünyanın istihbarat örgütleri Kıbrıs'ta her nasılsa kardeşçe ve barış içinde yaşamaktadır. Bunların Avrasya'da yapacakları faaliyetlerinin planlama üssü yine Kıbrıs'tır.¹⁴¹ En son olarak petrol ve doğalgaz rezervleri ile batının vazgeçemeyeceği dengelere sahip Libya için Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'i kontrol eden

---

Kıbrıs Türkleri ve Rumların da görev yaptıkları bu tesislerdir. Öte yandan üslerde sadece bu askerler bulunmamaktadır. İngiltere'de Cheltenham İstihbarat Merkeziyle bağlantılı olarak çalışan hassas dinleme, haberleşme ve gözetleme sistemleriyle donatılmış olan üslerde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar bulunduğu da ileri sürülmektedir..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet An, **Kıbrıs Sorununun Perde Arkası**, İstanbul, Gelenek Yay., Temmuz 2000, s. 56'dan aktaran Ulvi Keser, "Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2006, Yıl 2, Sayı:3, s.133.

¹³⁹ Yavuz, a.g.m., s.52.

¹⁴⁰ Nicos Trimikliniotis, "Ulus Ötesi Devlet: Çok Uluslu Çok Kültürlü Federal Kıbrıs Vatandaşlığı Potansiyeli", Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.75.

¹⁴¹ Emrah Bekçi, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti", **Kıbrıs Mektubu Dergisi**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Yay., Mayıs-Haziran 2010, Cilt:23, s.36.

önemi ve stratejik özelliği bir kez daha ön plana çıkmıştır. İngiltere ülke dışındaki en büyük deniz üssü olan Rum kesimindeki Akrotiri’yi hemen devreye sokmuş ve çok sayıda savaş uçağının yanı sıra erken uyarı ve keşif uçaklarını sevk etmiştir. Eğer bölgede bir çatışma meydana gelirse Kıbrıs adası bu çatışma alanında bir merkez olarak kullanılmakta ve dünyanın en çok askerleşmiş bölgesi olmaya devam etmektedir. Böylelikle günümüzde tüm jeopolitik hesaplar göz önüne alındığında Kıbrıs’ın sadece Kıbrıs halkı tarafından yönetilmesi engel teşkil etmektedir.

Kıbrıs sorununa bakış açısı ülkeden ülkeye değişmektedir. Bakış açısındaki değişiklik uluslararası ilişkilerin değişmez kuralı olan her ülkenin kendi çıkarlarına¹⁴² dayalı dış politika stratejisinden kaynaklanmaktadır.¹⁴³ Özellikle mülkiyet sorunu Rumların ve Yunanların çıkarları doğrultusunda düzenlenmektedir. Kıbrıs Türklerinin var oldukları kabul edilmemekte olup sadece büyük güçlerin çıkarlarının sahnelendiği bir alandır.

Soğuk Savaş boyunca Kıbrıs Batı ve rakipleri arasında bir sınır olarak düşünülmüştür. Bu yarışılan bölge formuyla ilintili olarak adanın kaderini anlamak tarihsel tecrübe ve adada var olan analitik perspektifler içinde hiç de yeni bir şey değildir. Böylece ada iki millet arasında bir yarış alanı ve devlet düşmanlarına karşı sınırsal ileri karakol olarak görünmektedir. Daha tarafsız ve analitik perspektiflerde ise ada Soğuk Savaşın büyük güçleri arasında bir yarış alanıdır. Solcular batı politikalarını adaya Ortadoğu’daki bir batı askeri ileri karakolu olarak davranmakla suçlarken, batılı analiz ise daha çok Sovyet etkisinin artması ile ilgili görmektedir.¹⁴⁴ Böylelikle Kıbrıs ile ilgilenen devletlerin “Güç dengesi”¹⁴⁵ Kıbrıs sorununun en önemli engellerinden biri haline gelmiştir.¹⁴⁶

¹⁴² Dış siyasetin belirleyici ölçüsü menfaattir. Dış siyasette dostluk gibi hatır gibi hatta karşıtlık gibi soyut kavramların etkisi genellikle sanıldığından çok daha sınırlıdır. Önemli olan belirli bir zaman kesitinin özgün koşullarında karşınızdakinin menfaatini, beklentisini, kaygılarını doğru okumak ve tabii öncelikle kendi ülkenizin menfaatini doğru saptamaktır. Bu başarıldığında hemen her ülke ile ve her konuda, öncelikle kendi yararlarınız doğrultusunda ilişkilerinizi geliştirmenin yollarını araştırıp, bulabilirsiniz. Eğer doğru saptamalar yapılabilmiş, yol, yöntem önerileri doğru belirlenmişse, muhatapla görüşmelerde ve ortak çalışmalarda, daha yaratıcı olmanız, sonuç almanız kolaylaşır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cem, **a.g.e.**, s. 298.

¹⁴³ Özarslan, **a.g.e.**, s.20.

¹⁴⁴ Andreas Panayiotou, “Sınır Tecrübeleri: Kıbrıs Sorunu Vatanseverlik Anlayışını Açıklamak Üzerine”, Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.241.

¹⁴⁵ “...Güç dengesi sistemi, krizleri hatta savaşları önlemek iddiasında değildir. Düzgün işlediği zaman hem bir devletin diğerlerini egemenliği altına alma arzusunu hem de anlaşmazlıkları sınırlamak

Devletler çıkarları için siyaseti en güzel şekilde ve doğru zamanda kullanırlar; ancak söz konusu Kıbrıs sorunu olunca zaman kavramı bu bildik işlevin ötesinde bir anlam kazanmaktadır ve Kıbrıs sorununda zaman etnik rekabetin stratejik bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Böyle olmasaydı Kıbrıs sorunu zaten yarım asırlık bir sorun haline gelmezdi. Aslında Kıbrıs'ta zamana oynamak milli amaçlara ulaşmakta güçlük çeken zayıf aktörlerin başvurduğu bir taktik olagelmıştır. Bu olgunun arkasında şu iki temel veri yatmaktadır; birincisi Kıbrıs'ta tarafların ortak bir siyasi proje etrafında birleşememesi, ikincisi ise Kıbrıs'ta tarafların hiçbir zaman kendi politikalarını dayatma gücüne sahip olmamalarıdır. Bu yüzden aktörlerin benimsedikleri çözüm önerilerine karşı çıkararak zaman kazanma yoluna başvurmuşlardır.¹⁴⁷ Böylelikle Kıbrıs sorunu hiçbir uluslararası aktör tarafından çözümlenememiştir. Çünkü başta Amerika ve İngiltere olmak üzere tüm NATO ülkelerinin, Rusya'dan Hindistan'a uzanan özel temsilcilerin, BM'in, AB'nin işin içine karıştığı bir ortamda¹⁴⁸ Kıbrıs'a yönelik bir siyaset hayata geçirilemez.¹⁴⁹ Bu sorunun da en kritik noktasını oluşturan mülkiyet meselesi bu kadar çok aktörün yer aldığı bir ortamda çözümlenememektedir.

---

arzusundadır..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Henry Kissenger, **Diplomasi**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2000, s.4.

¹⁴⁶ Ümit İnatçı, "Kıbrıslı Türklerin Kuşatılmışlık Hali", Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.113.

¹⁴⁷ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.169.

¹⁴⁸ "...Rumlar gerek AB kurumları üzerinden gerekse BM kurumları üzerinden olsun mülkiyet konusunda siyasi alt yapıyı oluşturmuşlardır..." Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen "2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler" konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

¹⁴⁹ Cem, **a.g.e.**, s.245.

2.2. DEVLETLERİN DAVRANIŞLARI

2.2.1. Türkiye

Türkiye'ye bu kadar yakın bir adanın varlığı Türk milletinden ayrı düşünülememektedir. Örneğin Birinci Dünya Savaşı sırasında Anadolu'da Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlatılan kurtuluş mücadelesinde İngiltere tarafından İngiliz üniformasıyla zorla cepheye sürülerek Anadolu'da savaşmaya zorlanan pek çok Kıbrıs Türk'ü bunu reddederek Türk askerinin saflarına katılmıştır. Aynı mücadele daha sonraki süreçte İngiliz ordusunda katırcı olarak görev yaparken İkinci Dünya Savaşı devresinde de ortaya çıkacaktır.¹⁵⁰ Bu bağlamda Kıbrıs'taki 250 bin kişilik Türk nüfusunun¹⁵¹ tarihi ve kültürel mirası Türkiye'yi meseleye doğrudan dâhil etmektedir.¹⁵² Bu yüzden adanın coğrafi, kültürel, tarihi ve sosyal açıdan Anadolu'dan farklı olacağı düşünülemez.

Jeolojik sebeplerle Anadolu'dan 70 kilometre kadar uzaklara çekilen Kıbrıs ile ilgili olarak¹⁵³ Kıbrıs'ın coğrafik, tektonik, jeolojik ve iklim koşulları yönünden Anadolu'nun bir parçası olduğu belirtilir.¹⁵⁴ Yapılan araştırmalara göre Kıbrıs'ın ilk

¹⁵⁰ Kıbrıslı katırcılar ve İkinci Dünya Savaşı döneminde Kıbrıs'la ilgili olarak bkz. Ulvi Keser, **İngiliz Ordusunda Katırcılar**, İstanbul, IQ Yay., 2007.

¹⁵¹ 1978 yılında yapılan resmi nüfus sayımında Kıbrıs'taki Türk nüfusu 146.740 olarak tespit edilmiştir. 1978 ile 1996 yılları arasında ortalama nüfus artış oranı artış %1.4 oldu. KKTC'de 30 Nisan 2006 tarihinde yapılan nüfus ve konut sayımı sonuçlarına göre KKTC'nin "De facto" nüfusu 265.100, "De jure" nüfusu ise 256.644 olarak bildirilmektedir. KKTC vatandaşı ve çift uyruklu olduğunu beyan eden KKTC vatandaşlarının toplamı 178.031 olarak belirlenirken, ülkede sürekli ikamet eden KKTC vatandaşlarının 120.007'sinin anne ve babaları Kıbrıs (KKTC veya GKRY) doğumlu, vatandaşların 8.084'ünün annesinin Kıbrıslı, babasının üçüncü ülke doğumlu, 4.544'ünün babasının Kıbrıslı, annesinin üçüncü ülke doğumlu olduğu sonucu alınmıştır. Sayım sonuçlarına göre anne veya babası Kıbrıs doğumlu olanların sayısı 132.633 olup KKTC vatandaşlarının %74.5'ini oluşturmaktadır. Anne ve babası Türkiye doğumluların sayısı ise 42.572 ve toplam nüfusa oranı da %23.91'dir. "KKTC Nüfus sayımı Sonuçları", 14.02.2007, <http://forum.kanka.net/archive/index.php/t-291791.html>'den aktaran Yavuz, a.g.m., s.52.

¹⁵² Tamçelik, **a.g.e.**, s.291.

¹⁵³ Mustafa Haşım Altan, **Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması**, KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s.3'den aktaran Keser, a.g.m., s.115.

¹⁵⁴ V. Frey, *Turkei Und Zygern, handbuch der Geogr. Wiss. Baud Vorder-und Süd-Asien*, Postdam,

sakinlerinin Anadolu'dan geldikleri, Anadolu'da Hacılar ve Çatalhöyük Neolitik kültürünü meydana getiren insanların Kıbrıs'ta da iskân etmiş olduklarını açıklamaktadır. Kıbrıs'ın diğer yerlerindeki Prehistorik kültürler de Anadolu ile olan sıkı ilişkiyi göstermektedir.¹⁵⁵ İngiliz tarihçi Sir George Hill söz konusu ilişkiyi destekleyen ifadelerde bulunmuştur,¹⁵⁶

“...Ada hiçbir zaman Yunanistan'ın bir parçası olmamıştır. Kıbrıs Bizans İmparatorluğu tarafından Yunanistan'ın ve Ege bölgesinin bir parçası olarak ele geçirilmedi. Kıbrıs kilisesi, Doğu Ortodoks kilisesinin Otosefal bir üyesiydi. Bundan dolayı dille birleşen din Kıbrıslıların Yunan kökenli olduğu fikrinin gelişmesini sağladı...”

Kıbrıs taş devrinden itibaren ırk, maddi kültür ve dil bakımından Anadolu'ya bağlı kalmıştır. Doğudan Fenikeliler ve batıdan da Egeliler ve Frenkler de Kıbrıs'a gelerek yerleşmişlerse de bunlar eski çağda azınlık teşkil etmişlerdir. Coğrafi, kültürel ve demografik yapı itibarıyla Anadolu yarımadasının bir parçası olduğu belirtilen Kıbrıs adasının Türkiye açısından en önemli stratejik özelliği ise coğrafi konumundan gelmekte ve “Yavru Vatan”¹⁵⁷ adı verilen Kıbrıs'ın Türk insanı için ayrı bir önemi vardır.

Bu bağlamda Kıbrıs meselesinin Türkiye açısından önemi iki ana ekseninde yer almaktadır. Bunlardan birincisi oradaki Müslüman Türk toplumuna yönelik beşeri nitelikli eksendir. Osmanlı Devleti'nin küçülmesi ile birlikte terk edilen topraklarda kalan Müslüman unsurların güvenlik ve sürekliliği her zaman Osmanlı-Türk dış politikasının temel parametrelerinden birisi olmuştur. Bu konuda bir bölgede gösterilen zaafın yol açacağı dalga etkisi sürekli teyakkuz halini gerekli kılmaktadır. Kıbrıs Türk toplumunun güvenliği ve korunması konusunda gösterilecek bir zaaf dalga dalga Batı Trakya ve Bulgaristan'a hatta Azerbaycan ve Bosna'ya yayılabilemiştir. Bu nedendir ki Kıbrıs Türk toplumunun korunması sadece bu topluluk açısından değil diğer Osmanlı bakiyesi toplulukları geleceği açısından da

---

1937,s. 86'dan aktaran Keser, a.g.m., s.115.

¹⁵⁵ Uluslararası İlişkiler Ajansı, **Kıbrıs Gerçeğinin Bilinmeyen Yönleri**, İstanbul, 1992, s.9'dan aktaran Keser, a.g.m.,s.115.

¹⁵⁶ Sir George Hill, **A History Of Cyprus**, Londra, 1952, s.17'den aktaran Keser, a.g.m., s.115.

¹⁵⁷ “...Kıbrıs'a yavru vatan adını Türkiye'nin resmi ağızları takmamıştır. Anadolu Türklüğü vermiştir bu adı ona... Zira Türkler, 16. asrın 2. yarısından beri Kıbrıs'taydı ya da o tarihten itibaren uzun bir süre Kıbrıs Türk yurdu Anadolu'nun bir parçası gibiydi...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, a.g.m., s.51.

büyük önem taşımaktadır. Kıbrıs adasının ikinci önemli eksenini ise bu adanın coğrafi konumunun jeostratejik açıdan taşıdığı önemdir. Orada tek bir Kıbrıs Türk'ü olmamış olsa bile Türkiye'nin bir Kıbrıs meselesi olmak zorundadır. Hiçbir ülke kendi hayat alanının kalbinde yer alan böyle bir adaya kayıtsız kalamaz. Nasıl üzerinde ciddi bir Türk nüfusu kalmamış olan Oniki ada Türkiye açısından önemini korumaya devam ediyorsa ve nasıl hiçbir beşeri uzantısı olmadığı halde ABD; Küba ve diğer Karaib adaları ile doğrudan ilgileniyorsa Türkiye de Kıbrıs ile insani unsur dışında stratejik olarak da ilgilenmek zorundadır.¹⁵⁸ Bunun içindir ki Türkiye Barış Harekâtı'ndan sonra Türklerin adanın kuzeyinde ayrı bir siyasal yapı içerisinde ele alınmasını savunmuş¹⁵⁹ ve bir daha Türklerin Rumlar arasında azınlığa düşmemesi için çaba gösterilmiştir.

Türkiye'den göç eden 50.000'in üzerindeki Türk nüfus¹⁶⁰ ile adanın kuzeyinde bağımsız bir siyasal yapılanmanın meydana gelmesi desteklenmiştir.¹⁶¹ Kıbrıs dikkate alınmadan Anadolu'nun geleceği, Türkiye dikkate alınmadan da Kıbrıs'ın kaderi belirlenemeyeceği, Türkiye ve Kıbrıs buldukları konumun gereği birbirlerinden ayıramayacağı yadsınamaz.¹⁶²

Türk Barış Harekâtı sonrası Türk ve Rum tarafı arasındaki görüşmeler devam etmiş, 1977 yılında Başpiskopos Makarios ve Rauf Raif Denктаş 1979 yılında ise Spiros Kiprianu ile R. R. Denктаş bir araya gelerek zirve görüşmelerini

¹⁵⁸ Yusuf, v.d., a.g.e., s.161-162.

¹⁵⁹ "...Kıbrıs Barış Harekâtı toprak, nüfus ve güvenlik açısından yeni koşullar yaratmıştır. Nüfus mübadelesini öngören Viyana-III Antlaşması ile kuzeyden güneye tahminen 120.000 Rum ve güneyden kuzeye 65.000 Türk geçmiş, böylece nüfus bakımından homojen iki kesim meydana gelmiştir. Bu iki kesim 180 km boyunca bir ara bölge ile birbirinden ayrılarak 1964 yılından beri adada görev yapan BM Barış Gücü ara bölgeye yerleştirilmiştir..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, a.g.m., s.52.

¹⁶⁰ "...Kıbrıs'ta yaygın kanının tam aksine 20 Temmuz 1974 tarihi ile beraber toplu nüfus mübadelesi yapılmamıştır. Ortada böyle bir antlaşma yoktur. Ancak insanlar gönüllü ve zorunlu olmak üzere göç etmişler ve bunun sonucu olarak adada köklü bir yer değiştirme yaşanmıştır. Kıbrıs Türklerinin bir kısmı 1974 öncesi baş gösteren etnik şiddet sonucu göç etmek zorunda kalırken 1974 yılı sonrasında adanın kuzeyine yerleşmeyi seçmiştir. Rumların çok azı 1974 yılı öncesi yer değiştirmeye zorlanmışken 1974 askeri müdahalesiyle toplumun büyük bir kesimi adanın güneyine kaçmak zorunda kalmıştır. Sonuç olarak Kıbrıs ülke nüfusunun büyük oranda yer değiştirdiği nadir ülkelerden biri olup çıkmıştır. Bugüne kadar nedense bu son derece önemli olgunun toplumsal sonuçları yeteri kadar irdelenmedi. Olayın siyasi boyutuna yapılan göndermelerin dışında yer değiştirmenin ayrı ayrı bireyleri ve genel olarak toplumları nasıl ve hangi yönde etkilediği ciddi bir araştırma konusu olarak önümüzde durmaktadır..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, a.g.e., s.143.

¹⁶¹ Rumlar ile Kıbrıs Türklerinin yer değiştirme motivasyonlarının farklılık gösterdiği ve bunun da yer değiştirme olgusunun farklı biçimlerde yaşanılmasına yol açtığı söylenebilir.

¹⁶² Çeçen, a.g.e., s.56-57.

sürdürmüşlerdir. Türk çıkartması üzerine Yunanistan'ın baskıları ile ABD ve batılı ülkeler Kıbrıs Türk Federe Devleti üzerine ambargo uygulamalarına kalkmışlar ve bunun üzerine self determinasyon hakkını kullanan Kıbrıs Türk halkı 15 Kasım 1983 tarihinde KKTC'yi bağımsız bir devlet olarak ilan etmiş¹⁶³ ve böylece federasyon talebinden vazgeçmiştir.¹⁶⁴ Eğer Türkiye garantör devlet olarak 1974 yılında Barış Harekâtı'nı yapmasaydı şu an Kıbrıs'ta bir tek Türk kalmayacağı ve ada nüfusunun 1/3 oranındaki Türk nüfusun Kıbrıs'tan çıkartılacağı yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye garantörlük haklarını kullanmış ve EOKA'nın Enosis amaçlı katliamlarında Türkleri kurtarabilmek için adaya müdahale etmek zorunda kalmıştır.¹⁶⁵

Bugün gelinen noktada ise Türkler Kıbrıs'ta içte iki, dışta tek devlet olarak açıklanabilecek federasyon tipi bir birlik devleti ile hem kendi devletlerinde egemenlik, hem Rum yönetimi ile eşitlik, hem de dışa karşı Türkiye'nin garantörlüğünün devam ettiği bir düzeni istemektedirler.¹⁶⁶ Bunun için de Türk ordusunun adadaki varlığının devamı¹⁶⁷ Türk devletinin adanın kuzeyindeki varlığı açısından son derece önemlidir.¹⁶⁸ Türk halkının adada azınlık durumuna düşmemesi

¹⁶³ "...20 Temmuz 1974 tarihine kadar Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tek başına dimdik ayakta kaldı. Halk gerektiğinde Kızılay yardımları ile yetindi. Sonuçta 15 Kasım 1983 tarihinde yedi düvele meydan okuyarak KKTC'yi ilan etti..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Fuat Veziroğlu, "Kıbrıs Nasıl satışa Çıkarıldı", Fırat, v.d., **a.g.e.**, s.72.

¹⁶⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s.71-72.

¹⁶⁵ Bir zorunluluk nedeniyle müdahale eden tarafın yüklü bir tazminata mahkûm edilmemesi gerekmektedir. Zorunluluk hali ile müdahale etmek durumunda kalan tarafın tazminat ödemeye mahkûm edilmesi hukukun genel ilkelerine ters düşmektedir. Loizidou davası bu nedenle hukukun genel ilkelerine aykırı bir davadır. Tamamen siyasal amaçlı olarak açılmış ve uluslararası siyasetin bir parçası olarak Türkiye aleyhine kullanılmıştır. Türkiye bunu bilmesine rağmen iyi niyet belirtisi olarak kararı uygulamış ve istenen tazminatı faizi ile beraber ödemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeçen, **a.g.e.**, s.186.

¹⁶⁶ Gerek küresel gerekse bölgesel dengeler açısından birbirinden bağımsız bir Balkanlar ve Ortadoğu vardır ve bu politikada Kıbrıs en temel araçlardan birisidir. Kıbrıs'ta ortaya çıkabilecek her yeni gerginlik ve savaş ihtimali Türkiye'nin Bakû-Ceyhan hattı konusundaki stratejik konumunu olumsuz yönde etkileyecektir. Kıbrıs ne sıradan bir Türk-Rum etnik problemi ne de sadece süregelen bir Türk-Yunan gerginliğidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yusuf, v.d., **a.g.e.**, s.161.

¹⁶⁷ "...Türk-Yunan ilişkilerinde İstiklal Harbi hariç, masada kaybeden taraf hep Türkler olmuştur. Kıbrıs konusunda da aynı akıbet bekleniyor. Zira ılımlı Hristofyas bile Kıbrıs'taki soydaşlarımızı güvenliği için tutulan TSK birliklerini işgal kuvveti olarak tanımlıyor. Şayet eşit egemenliğe dayalı bir çözüm geliştirilemezse, Kıbrıs Türklerinin kimliklerini kaybetmelerini adım adım izleyeceğiz. Ya kimliklerini yitirecekler ya da bunu kabul etmeyip adadan ayrılacaklar. Her ikisi de Rum-Yunan ikilisinin Megali İdea ve Enosis'ine hizmet edecek, adadaki Türkleri silecektir..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, a.g.m., s.57.

¹⁶⁸ Kıbrıs Türkiye açısından Ege'nin veya Doğu Akdeniz'in değil, tüm Akdeniz'in ve hatta Karadeniz'in anahtarı konumundadır. Kıbrıs'tan Türk askeri varlığının kaldırılması halinde Türkiye neredeyse denizlerle çevrili bir kara ülkesi haline gelecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Nejat Tarakçı,

için Türk ordusunun adadaki varlığının yanı sıra adadaki mülkiyet konusu da ayrı bir önem arz etmektedir;¹⁶⁹

“...Türk halkı azınlık değildir ve yeniden eskisi gibi bir azınlık uygulamasına dönülemez. Siyasal eşitlik ve hak eşitliği zorunlu olarak kalacaktır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Avrupa sürecinde dağılmayacak ve Federal Kıbrıs’ın bir parçası olarak kalacaktır; ancak bu şekilde bir Birleşik Kıbrıs Devleti kurulabilir. Federe devletler iç işlerinde ve ekonomik ilişkilerinde serbest olarak hareket edebileceklerdir. Toprak sorunu yeniden geri dönüşlerle değil ama karşılıklı olarak tasfiye ve sıfırlama yolu ile çözüme kavuşturulmalıdır...”

Türkiye adada federasyon tipi bir sistem istemektedir. Yukarıda bahsedildiği gibi federe devletler iç işlerinde serbestçe hareket edebilmektedir. Böylelikle içinden çıkılmaz hale gelen mülkiyet sorununun çözülmesi daha kolay bir hale gelecektir. Federe devlet modeli Türkiye için ayrı bir önem arz etmektedir. Çünkü mülkiyet konusunda tazminata mahkûm olan taraf Türkiye’dir. Bunun için de Türkiye KKTC’nin tanınması için büyük çaba sarf etmelidir. Önemli olan “Gidilecek köyün minarelerini iyi görebilmektir.”¹⁷⁰ Hem tazminat hem de KKTC’nin tanınmama olgusu Türkiye’nin KKTC konusunda izlemesi gereken politikaların ileriye dönük yapılmasını gerektirmektedir.

2.2.2. Yunanistan

Yunanistan’ın Kıbrıs ile olan ilgisi adadaki Rumlarla milli değerler bakımından bağlantısı ve adanın Megali İdea ülküsü¹⁷¹ çerçevesinde yayımlanacak hedeflerinden birisi olmasıyla ilgilidir. Yunanistan’ın özellikle Ege’de ve Kıbrıs’ta uluslararası alanda olsun propaganda faaliyetleri ile büyük ölçüde tek taraflı ve

---

“Kıbrıs AB Sorunu Değil Türk-Yunan Sorunudur.”, özel bir değerlendirmeden aktaran Yavuz, a.g.m., s.56.

¹⁶⁹ Çeçen, a.g.e., s.76-77.

¹⁷⁰ Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da icra edilen “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Eski Meclis Başkanı, Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu ile yapılan görüşme.

¹⁷¹ Yunan genişleme fikri sade bir hayal değil, onlar açısından milli bir politikadır. Yahudilerin vaad edilmiş toprakları gibi Yunan Megali İdeası vardır. O ideali gerçekleştirmek için ise karşılarında Türkiye bulunmaktadır. Dolayısıyla Yunan Megali İdeası Türkiye’yi küçültme idealidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gökçe Firat, “Milli Davayı Neden ve Nasıl Savunmalıyız”, Hasgüler, İnatçı, a.g.e., s.15.

de facto durumlar yaratarak bugüne kadar Megali İdea politikasını bilinçli ve başarılı olarak uygulama imkânı bulduğu tarihi bir gerçektir.¹⁷²

Tarihi gerçekler çerçevesinde sürece baktığımızda Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparak kurulan ilk ulus devlet Yunan ulus devletidir.¹⁷³ Yunan ulus devletinin tarihi nedenlerden ötürü milliyetçilikle uluslaşma sürecini tamamlamak istemesi ve bunun için Osmanlı İmparatorluğunu düşman olarak görmesi sonucunda Türkler katledilmiştir. Bazı durumlarda da Türkler yaşadıkları mekânlardan sürülmüşlerdir. Kıbrıs Türklerinin Enosis karşıtlığında birleşmeleri işte bu tarihsel gelişmelerin ışığında gerçekleşmiştir.¹⁷⁴ Bu bağlamda Yunanların genişleme hayali nedir?¹⁷⁵

“...Kavram olarak büyük fikir anlamına gelen Megali İdea siyaseti Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u alması üzerine gündeme gelen yeniden Bizans İmparatorluğu'nu kurma idealidir. Konstantinopolis adını verdikleri İstanbul'un merkez olacağı yeni bir Helen İmparatorluğu'nu dünyanın merkezi bölgesinde kurma hayali o zamandan bu yana devam etmektedir. Eskiden Bizans'ın sınırları içinde yer alan bütün bölgelerin yeniden Helen egemenliği altına girmesi rüyası Türkleri ve Osmanlı Devleti'ne karşı bilinçli bir saldırı politikasını uzun süre canlı tutmuştur...”

Tarihsel olaylardan da beslenen bugünkü Yunan milleti aslında Osmanlı'ya karşı¹⁷⁶ kullanılmak üzere İngiltere ve Fransa'nın desteği ile meydana getirilmiştir.¹⁷⁷ Bu iki ülke Yunanları güçlendirmek için ellerinden gelen her türlü desteği

¹⁷² Tamçelik, a.g.e., s.294.

¹⁷³ “...Modern Yunan devletinin kuruluşu (1830) Kıbrıs Rum Ortodoks toplumunu doğrudan etkisi altına alarak etnik-dinsel boyutun siyasallaşmaya başlamasını sağlamıştır. Öncelikle yeni-orta sınıflar arasında şekillenen milliyetçi fikirler giderek kilisenin ilgisini çekmiş ve Kıbrıs Rum toplumu Enosis ülküsü için mücadele veren dinamik bir ulusal toplum haline gelmiştir. Ne var ki 20. yy Helen milliyetçiliği için uğursuz bir yüzyıl olmuştur. Türk-Yunan savaşında yenilgiye uğrayan Yunanistan, Megali İdea ülküsünü terk etmek ve devlet sınırlarını genişleterek kucaklayamadığı Helen asıllı Ortodoks nüfusu mevcut sınırları içine almak zorunda kalmıştı. Tam bir buçuk milyon insan, Küçük Asya'dan Yunanistan'a akın etmiştir...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, a.g.e., s.179.

¹⁷⁴ Kızılyürek, a.g.e., s.105.

¹⁷⁵ Çeçen, a.g.e., s.85.

¹⁷⁶ 500 yılı aşkın bir süre Yunanlar Osmanlı yönetimi altında yaşadılar. 19.yy başlarında Osmanlı İmparatorluğu'na karşı isyan ederek batılı devletlerin desteği altında bağımsız devlet kurma şansını elde ettiler. Dış müdahaleler ile Osmanlı yönetimi altındaki Yunanlar isyana yönlendirilmiş ve daha sonra da bugünkü bağımsız Yunanistan devletinin kuruluşu sağlanmıştır.

¹⁷⁷ “...İşleri daha da kötüleştiren şey Osmanlı İmparatorluğu'nun yavaş yavaş dağılma sancıları içine girmesi ve böylece büyük devletler arasında parçaların paylaşılması için sık sık çatışmalara neden olması idi...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Kissinger, a.g.e., s.125.

sağlamışlar¹⁷⁸ ve son aşamada da Yunanlar, Avrupa ve Almanya piyonu durumuna sürüklenmiştir.¹⁷⁹ Bu bağlamda Kıbrıs sorunu ilk kez bir sorun olarak Yunanlar tarafından BM Genel Kuruluna 1954 yılında getirilmiştir. Yunanistan İkinci Dünya Savaşı sonrasında beliren sömürgecilik aleyhtarlığı havasından yararlanmak çabası içerisine girmiş ve Kıbrıs uyuşmazlığı Avrupa Konseyi ve NATO içinde görüşülürken BM de konuya dahil olmuştur.¹⁸⁰ Kıbrıs politikalarında GKRY ve Yunanistan'ın en çok üzerinde durduğu konu Kıbrıs'taki Türk askeri varlığıdır;¹⁸¹

“...Türkiye'nin adadaki bu stratejik askeri yığınağı Türkiye'ye hayati önemde politik, ekonomik ve jeostratejik avantajlar sağlamaktadır. Bunlar şöyle özetlenebilir;

- 1. KKTC'nin (veya adadaki Türklerin) varlığının korunması ve devam ettirilmesi,**
- 2. Yunanistan'ın Ege'deki oldubittilerine karşı sigorta görevi,**
- 3. Anadolu yarımadasının ve bölgedeki askeri üslerin güvenliğinin sağlanması,**
- 4. GKRY ile müttefiki Yunanistan arasındaki stratejik ulaşım hatlarının kontrolü,**
- 5. Doğu Akdeniz'deki Türk deniz ticaretinin güvenliğinin desteklenmesi,**
- 6. Doğu Akdeniz'deki deniz yataklarında elde edilecek petrol ve mineraller açısından Türkiye'nin milli çıkarlarıdır...”**

Türk askerinin adadan çıkartılamaması Yunanistan'ın milli ve tarihi emellerini yerine getirememesindedir. Bu yüzden amaç siyasi araçlar kullanılarak Türk askerinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden uzaklaştırılması ve Kıbrıs'a Avrupa kimliğinin kazandırılması olmuştur.¹⁸² Bu maksatla Yunanistan ve GKRY arasında “Ortak Savunma Doktrini” imzalanmıştır.¹⁸³ İlginç olan nokta Atina'daki temyiz mahkemesi tarafından 21 Mart 1979 tarih ve 2658/79 sayılı karar ile Türk kuvvetlerinin müdahalesinin yasal olduğuna karar verilmesidir. Buna göre mahkeme Türkiye'nin Zürih ve Londra Antlaşmalarında garantör devlet olarak Kıbrıs'a

¹⁷⁸ Kumkale, a.g.e., s.44.

¹⁷⁹ Çeçen, a.g.e., s.25.

¹⁸⁰ Çeçen, a.g.e., s.49.

¹⁸¹ Yavuz, a.g.m., s.56.

¹⁸² Tamçelik, a.g.e., s.302.

¹⁸³ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen “2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda KKTC Cumhurbaşkanlığı Eski Müsteşarı Ergün Olgun tarafından yapılan konuşma.

müdahalesinin yasal olduğuna karar vermiştir.¹⁸⁴ Bugünkü koşullar dikkate alındığında bu karar çerçevesinde çelişkili sonuçlar doğmaktadır. En önemlisi de AİHM'nin verdiği kararlardır. Bu bağlamda Yunanistan Türkiye'nin adadaki askeri varlığı konusunda tutarsız davranışlar sergilemiştir. Ayrıca Türk askeri varlığı yüzünden tanınma, mülkiyet davaları gibi konularda da Yunanistan elinden gelen tüm uluslararası propaganda faaliyetlerini yapmaktadır.

2.2.3. İngiltere

Birinci Dünya Savaşının çıkması ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya safında yer alması üzerine İngiliz İmparatorluğu Kıbrıs adasını kendi topraklarına kattığını resmen ilan etmiştir.¹⁸⁵ Adanın İngiltere'ye devri ile adanın önemi daha da artmıştır,¹⁸⁶

“...Ve buna mukabil Zat Padişahi dahi Anadolu kıtasında bulunan Hıristiyan ve sair tebaanın iyi idare ve korunmaları hakkında ileride devletler arasında sonradan kararlaştırılacak olan lüzumlu ıslahatı yapacağını İngiltere devletine vaad eder ve adı geçen devleti kendi taahhütlerini yerine getirmesinde lüzumlu vasıtaları temin edebilecek bir hale koymak için Kıbrıs adasını tahsis ve asker ikamesi ile iade etmesine muvafakat eder...”

Kıbrıs'ta demografik yapıyı değiştiren İngiltere'dir.¹⁸⁷ İngiliz egemenliğinden sonra Kıbrıs adasındaki sorunlar uluslararası ilişkilerde daha fazla yer almaya başlamıştır.¹⁸⁸ 1914 yılında Kıbrıs İngiltere tarafından ilhak edilince Osmanlı

¹⁸⁴ Hasan İkizer, “KKTC Gerçeği”, **Kıbrıs Mektubu Dergisi**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Yay., Kıbrıs'ın Son Kuvayi Milliyecileri, Kasım-Aralık 2008, Cilt:21, No:6, s.22-23.

¹⁸⁵ İngiltere Birinci Dünya Savaşı'nın ardından 5 Kasım 1914 tarihinde Osmanlılardan geçici olarak aldığı adayı kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir. Oysa 36 yıl önce Kars ve Ardahan gibi Rus işgali altındaki Türk topraklarının Osmanlılara bir şekilde geri dönmesi ve Doğu Anadolu'daki Rus tehlikesinin geçmesi halinde Kıbrıs adasının da Osmanlılara otomatikman geri verilmesi konuları üzerinde mutabık kalınmıştır.

¹⁸⁶ Çeçen, **a.g.e.**, s.273.

¹⁸⁷ Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen “KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panelde KKTC Eski Meclis Başkanı, Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu'nun yaptığı konuşma.

¹⁸⁸ Ancak 5 Mart 2011 tarihli Ankara'da icra edilen “Fırsatlar ve Tehditler” KKTC çalıştayında KKTC Eski Turizm ve Kültür Bakanı ve Türk edebiyatçı ve araştırmacı yazar İsmail Bozkurt'un

Devleti'nin güney topraklarının güvenliği tehdit altına sürüklenmiştir. İngilizler hem Birinci hem de İkinci Dünya Savaşı sırasında Kıbrıs adasını askeri üs olarak kullanmışlardır. Halâ da kullanılmaktadırlar. Günümüzde Libya askeri operasyonu kapsamında Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin özellikle Akrotiri üssünün kullanılması gündeme gelmiştir.¹⁸⁹

Bugün adanın iki ucunda kurmuş olduğu askeri üsler İngilizler tarafından korunmaktadır. İngiliz üsleri adanın tamamının stratejik açıdan bir üs olarak kullanılması olanağını emperyalistlere vermektedir.¹⁹⁰ Adadaki söz konusu İngiliz üsleri adanın güneydoğusunda nitelikleri itibarıyla müşterek hareket üssü olan Akrotiri İngiliz üssü ve adanın güneybatısında yer alan Dikelya üssüdür. Her iki üs de İkinci Dünya Savaşından bu yana faaliyettedir. İngiltere 24 Haziran 1954 tarihinde aldığı bir kararla Mısır'daki Ortadoğu kara ve hava karargâhını da Kıbrıs'a taşımıştır.¹⁹¹

Üslerin toprak büyüklüğü 270 kilometre karedir. Bu da Kıbrıs'ın yüzölçümünün yaklaşık %3'üne tekabül eder.¹⁹² Özellikle Akrotiri önemli bir RAF (İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri-Royal Air Forces) üssüdür ve bu üs ABD ve NATO tarafından Ortadoğu'da girişilecek operasyonları desteklemek¹⁹³ ve

---

konusmasında Kıbrıs sorununun 1571 yılında Osmanlı yönetimine geçmesi ile başladığını belirtmiştir. Bunun nedeni ise batının Osmanlı yönetimini hazmedememesine bağlamıştır.

¹⁸⁹ Habere ilişkin Rum Meclisi ve Demokratik Parti (DİKO) Başkanı Marios Karoyan konuyla ilgili açıklamasında, "Bu hassas bölgede uluslararası topluma zaman zaman sağladığımız kolaylıklar başka şey İngiliz üslerinin istilacı faaliyetlerin sığınağına dönüştürülmesi ise başka" diyerek tepki göstermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://dunya.milliyet.com.tr/libya-operasyonunda-kibris-iddiasi/dunya/dunyadetay/20.03.2011/1366768/default.htm>, (Erişim) 24 Mart 2011.

¹⁹⁰ Çeçen, **a.g.e.**, s.38.

¹⁹¹ Kıbrıs'ın da içinde yer aldığı adanın İngiltere açısından baştaki önemi Hint yolunun güvenliğini sağlaması iken daha sonraları bu önem İngiltere'nin doğrudan doğruya bu bölgeden menfaat temin etmesiyle artmıştır. Özellikle İngiltere'nin Ortadoğu'da asker bulundurabilmesi bölgedeki İngiliz petrol çıkarlarının korunması için de gereklidir. Bu nedenle İngiltere'nin Doğu Akdeniz'deki askeri ve siyasal varlığını sürdürebilmesi için 1946 yılından itibaren bu bölgeden yavaş yavaş çekilmek zorunda kalmıştır. 1948 yılında Filistin'den de tümüyle çekilmesi ile İngiltere için tek yer Kıbrıs kalmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tamçelik, **a.g.e.**, s.274-275.

¹⁹² Bu üsler Irak'ın işgali sırasında Amerikan askerleri tarafından da kullanılmıştır. Adada olmasa da çevresinde birçok ABD askeri üssü bulunmaktadır. Örneğin Girit'te bulunan ABD Deniz Üssü, ABD savaş ve lojistik destek gemilerinin yükleme boşaltma, ikmal ve intikal üssüdür. Ayrıca yine Girit'te, Souda Hava-Deniz Üssü bulunmaktadır. Bu üs 27.000 muharip personel, 2 nükleer uçak gemisi, 12 büyük savaş gemisi ve 11 lojistik destek gemisinden oluşan ABD 6. Filosu'nun lojistik destek üslerinden biridir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Yeni Hayat Dergisi**, Mart 2003'den aktaran Ceyhun Bozkurt, "Ortadoğu'ya Sıçrama Tahtası Kıbrıs", **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.50.

¹⁹³ Bugün Atlantik ittifakının üyesi olan İngiltere, adadaki varlığını Amerika ve İsrail ile beraber bu bölgenin geleceğini batı adına yeniden oluşturmak için kullanmak istemektedir.

NATO'nun güneydoğu kanadını savunmak için oluşturulmuştur. Şöyle ki Kıbrıs'tan kalkan savaş uçaklarının Sovyet hava sahasının güneyine ve buraların derinliklerine ulaşması mümkün olup nükleer bir savaşın çıkması durumunda hiçbir antlaşma NATO üyelerinin Kıbrıs'taki üslerinin kullanmasını engelleyemeyecektir;¹⁹⁴

“...Zaten daha önceleri Makarios'un, CIA (ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı-Central Intelligence Agency) U-2 casus uçaklarının operasyonları için Akrotiri'deki İngilizlere ait havaalanını bir üs olarak kullanmasına, Ortadoğu bölgesindeki ve demir perde ülkelerindeki haberleşmeleri gizlice dinleyebilmek için ada üzerine gizli antenler yerleştirmesine izin verdiği bilinmektedir. Yani bir başka deyişle ABD Kıbrıs'ta haberleşme tesislerine sahiptir ve bu tesisler arasında, radyo dinleme ve yayın yapma istasyonları ile Sovyetler Birliği'ndeki atışlarını denetlemede kullanılan radar tesisleri ICBM (Kıtalararası Balistik Füze-Intercontinental Ballistic Missile) de bulunmaktadır...”

Söz konusu askeri üsler aslında sadece İngiliz emperyalizminin etkisi altında değildir. Bu üsler ABD çıkarları için de kullanılmaktadır.¹⁹⁵ Peki neden İngiltere bu üsleri elinde tutmak istemektedir? Tarihsel süreç incelendiğinde ada birinci bölümde de bahsedildiği gibi dünyadaki ticari ve sanayi mal akışının stratejik noktasında olmasından dolayı, ayrıca konumu itibarıyla Ortadoğu'ya, İran'a ve Körfez'e yakın olması gibi sebeplerden ötürü ayrı bir öneme sahiptir. İngilizlerin Kıbrıs'a önem vermesinin birinci nedeni ise Cebelitarık, Malta ve Kıbrıs zincirini oluşturarak Mağusa Limanı'nda Suriye ve Türkiye ile birlikte İngiliz malları için Akdeniz kıyılarında önemli bir pazar oluşturmak istemesidir.¹⁹⁶ İkinci neden de tarihten gelen Akdeniz egemenliğinden vazgeçmek istememesidir. Özellikle Ortadoğu'daki çıkarları yüzünden bu durum İngiltere'nin askeri gücünü Kıbrıs'a taşımasına¹⁹⁷ sebep olmuştur;¹⁹⁸

¹⁹⁴ Tamçelik, a.g.e., s.278-279.

¹⁹⁵ İngiltere'nin Kıbrıs politikalarına Ortadoğu bağlamından ABD ile olan stratejik ortaklık ilişkisini anlayarak yani adanın stratejik olarak Ortadoğu petrolü ve İsrail bağlantısını yakalayarak yaklaşmak gerekmektedir.

¹⁹⁶ Tamçelik, a.g.e., s.272-273.

¹⁹⁷ 1878 tarihinde 1877-78 Osmanlı Rus Harbi sonrası Rusya'nın sıcak denizlere inerek Akdeniz'de kendi çıkarlarına zarar verebileceğini düşünen İngiltere, adayı resmen gasp etmiştir. Notalar vs. işe yaramamış sonunda karşılıklı olarak iki ülke “Kıbrıs'ın kiralandığı” yalanını yaymışlardır. Bu tarihten itibaren adadan tersine yani Anadolu'ya Türk göçü yaşanmıştır. Türkiye Birinci Dünya Savaşı, İstiklal Harbi ve nihayetinde Lozan Barış Antlaşması ile adaya tamamen veda etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, a.g.m., s.51.

¹⁹⁸ Hüseyin Macit Yusuf, “Önsöz”, Fırat, v.d., a.g.e., s.10-11.

“...İngiltere 1925 yılında Kıbrıs’ı tek taraflı Taç Sömürgesi (Crown Colony)¹⁹⁹ yapmıştır. Burada Kıbrıs üzerinde İngiltere’nin politikalarına bakıldığında 1878-1925 dönemi Kıbrıs’a yerleşme ve yer edinme dönemi olarak görülebilir. Özellikle 1925 sonrası Kıbrıs’ın tam sahibi olduktan sonra dışlerini göstermeye başladığını ve ekonomik yaşam, eğitim ve sosyal hayat üzerine uygulamaların bu tarihten sonra başladığını söylemek mümkündür. İngiltere’nin 1925-1959 döneminde Kıbrıs’ı tipik bir sömürge yaklaşımıyla yönettiğini söylemek pek yanlış olmasa gerek...”

Bu bağlamda Süveyş Kanalı’nın açılması ile ada Batı Avrupa ülkelerinin müstemleke edildiği, Muson Asya’sına bağlayan en kısa deniz yolunu kontrol edebilecek bir duruma gelmiştir. Bu yüzdendir ki ada Birinci Dünya Savaşı döneminde İtilaf devletlerince ve özellikle İngilizlere ve Fransızlara askeri bir üs, İttifak devletlerine karşı ise bir propaganda ve casusluk merkezi olarak kullanılmıştır.²⁰⁰

Türkiye Lozan Barış Antlaşması ile Kıbrıs’ın İngiltere’ye bağlanışını kabul etmiştir.²⁰¹ Burada Kıbrıs’ın müstemleke bir anlayış içine alındığını belirtmek gerekir. Örneğin Kıbrıs sorunu BM’e gelene kadar İngiliz hükümetleri Kıbrıs adasını terk edeceklerine dair herhangi bir niyet göstermemişlerdir. İngiliz hükümetlerinin bu şekilde bir hareketi Türk hükümetlerine bir rahatlık vermiştir. Bu nedenle Kıbrıs politikası bir süre gevşek yürütülmüştür.²⁰²

Türk hükümetleri adanın tamamen Rumlara verilmesi yerine İngilizler ile paylaşılmasına daha sıcak bakmışlardır; ancak durum Türkiye’nin istediği gibi olmamış ve zaman zaman İngiliz hükümeti Rumları desteklemiştir. Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Bülent Ecevit, İngiliz Başbakanı Harold Wilson’a beraber hareket edilmesi çağrısında bulunmuş, Türkiye ve İngiltere’nin adaya ortak müdahalesini önermiştir; ancak Wilson çok ilginç bir biçimde bu öneriyi

¹⁹⁹ Kıbrıs’ta Afrika ülkelerinin pek çoğu gibi İngiliz sömürgesi olduğu için aynen sömürge sonrası uluslar gibi “Ada merkezli” vatan ve vatanseverlik ulusçuluğunun olması gerektiği düşünülmektedir. Fakat burada eksik ve ihmal edilen noktalar yüzünden bütün bu beklentiler geçersiz kalmakta ve iflasa sürüklenmektedir. Nedir bu ihmal edilen noktalar? Evet Kıbrıs’ta Afrika ülkeleri gibi bir İngiliz sömürgesi idi. Fakat Kıbrıs’taki ulusçuluklar az gelişmiş ülke milliyetçiliği değildir. Türkiye ve Yunanistan şu an için ekonomik olarak gelişmekte olan küçük devletler olmakla birlikte, her iki ulus da tarihin çeşitli dönemlerinde çok önemli roller oynamış, imparatorluklar kurmuş ve tarihe yön vermişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Özsoy, “Annan’a da, Planı’na da Hayır”, Fırat, v.d., **a.g.e.**, s.55.

²⁰⁰ Tamçelik, **a.g.e.**, s.273-274.

²⁰¹ Hakkı, **a.g.e.**, s.19.

²⁰² Çeçen, **a.g.e.**, s.41.

reddetmiştir. Türkiye ve İngiltere Kıbrıs anayasasına göre garantör ülkeler olduğu için yetki ve sorumlulukları vardır; ancak İngiltere bu sorumluluktan kaçınmış ve Londra el altından destek verdiği Nikos Sampson'a²⁰³ karşı Türkiye ile birlikte silahlı müdahalede bulunmamıştır.²⁰⁴ İngiltere'nin Ortadoğu politikasında bugün de değişen bir şey olmamıştır.

Günümüzde İngiltere AB üyesi olmakla birlikte Kıbrıs'taki hak ve çıkarları daha farklıdır. Öncelikle İngiltere Kıbrıs'taki üslerini muhafaza etmek istemektedir.²⁰⁵ Bu askerî üsleri aracılığı ile Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki çıkarlarının bekçiliğini yapan İngiltere²⁰⁶ eski medeniyetine hayran olduğu Yunanların Kıbrıs'ta Rumlar kanalıyla egemen olmasını barış ve çözüm olarak görmektedir.²⁰⁷ Bu maksatla KKTC'nin tanınmaması için Rumlara gerekli desteği vermişlerdir. Ayrıca AİHM'nde görülen davalarda Osmanlı vakıf malları, İngilizler tarafından illegal yollardan üçüncü kişilere devredilmiş ve giriş bölümünde bahsedilen yasalar kapsamında vakıf malları yağmalanmıştır. Amaç barış ve çözüm üretmek yerine kendi çıkarlarını ada üzerinde uygulamaktır.

2.2.4. İsrail

İsrail'in üç tarafı Müslüman ülkelerle çevrilmiş olmasından dolayı dış dünyaya açılan tek kapısı Kıbrıs olduğu için ada bu ülke için oldukça önemlidir. Bunun için güçlü propaganda aracı olarak İsrail Yahudi lobisini kullanarak ada üzerindeki çıkarlarını korumaktadır.²⁰⁸ Ayrıca İsrail'de toplanacak bazı petrol boru

²⁰³ "...1963 yılında çocukları ve karısının gözleri önünde bir İngiliz turisti öldüren Nikos Giorgiades Sampson, Chicago'da Amerikalı gangster Al Capone'un sahip olduğu gibi berbat bir üne sahip eli kanlı bir katildir. Birçok masum Türk'ü öldüren bu eli kanlı katil insan öldürmenin bir fincan kahve söylemek gibi sıradan bir iş olduğunu söyleyecek kadar fütursuz biridir..." Ayrıntılı bilgi için bkz. The New York Times, 15. 7.1974 ve 20. 7. 1974'den Ali Fikret Atun, Yunan Karakterinin Anatomisi, Lefkoşa, 1996, s.36'dan Derviş Manizade, a.g.e., s.509'dan aktaran Keser, a.g.m., s.129.

²⁰⁴ Manisalı, a.g.e., s.50-51.

²⁰⁵ Zaten Annan Planı'nda garanti altına almak istediği şeyde bu olmuştur. Aslında bu plan İngiliz hükümetinin niyetini anlamak için önemli bir belgedir. Planda egemen İngiliz üsleri tartışmaya açılmadığı gibi bunların güvenliği de BM'ce garanti edilmiştir. İşin ilginç yanı planda her şey tartışmaya açılmış; ancak İngiliz üsleri hiçbir şekilde tartışmaya açılmamıştır.

²⁰⁶ Ancak İngiltere Libya'ya yönelik harekâta katılan tüm hava ve deniz kuvvetlerinin komutasını da adadaki üslerden yaparak barışı gölgesinde bırakmıştır.

²⁰⁷ Keser, a.g.e., s.504.

²⁰⁸ Çeçen, a.g.e., s.26.

hatlarının²⁰⁹ korunması açısından da Doğu Akdeniz'in güvenliği bir anlamda Kıbrıs'tan geçmekte ve bu nedenle adanın kontrol edilmesi özellikle İsrail açısından hayati önem arz etmektedir.²¹⁰

Toprakları İsrail'in Tevratsal sınırları içerisinde yer alan Kıbrıs adasındaki Yahudi nüfusunun artırılması için girişimlerde bulunulmuş ve 1897 yılında İngiliz yönetimi altında 50'ye yakın Yahudi ailesi üç ayrı koloni halinde Kıbrıs'a yerleştirilmiştir. Adada tarımın geliştirilmesinde Yahudi aileler öncülük yapmaya başlamış ve İkinci Dünya Savaşı sürecinde Hitler'in korkusu ile adaya yeni Yahudi aileler getirilerek çeşitli bölgelere yerleştirilmişlerdir. Savaş sırasında ve sonrasında binlerce Yahudi İsrail'e göç ederken ada ara istasyon olarak kullanılmış ve bazıları da Kıbrıs'ta kalarak karşı kıyıya geçmemişlerdir.²¹¹ Özellikle İsrail'in bölgede kuruluşundan beri dindirilemeyen çatışmalar²¹² ile 2003 tarihli Irak müdahalesi de dikkate alındığında Kıbrıs'ın stratejik önemi çok daha ön plana çıkmaktadır.²¹³ Ayrıca İsrail istihbaratı açısından da ada önemli bir üstür. 21 Eylül 1986 tarihli Nokta dergisi İsrail'in ada üzerindeki politikalarını şöyle yansıtmaktadır;²¹⁴

“...Adada ada halkından çok casus yaşıyor ve bunların çoğunluğu da Mossad²¹⁵ ajanı. Kıbrıs İsrail'in bölgedeki gözü ve kulağı niteliğindeki en önemli organı durumunda. Mossad'ın yüzlerce casusu adada faaliyet gösteriyor. Ayrıca İsrail Larnaka ve Limasol limanları aracılığıyla Lübnan'daki Falanjistlere²¹⁶ silah yardımıyla bulunuyor....1990'lı yılların ortalarında, İsrail savaş sanayi yetkililerinin, Rum Temsilciler Meclisi Savunma Komitesi üyeleriyle temas kurarak, İsrail'in silah deposunu kendilerine açabileceğini bildirmesi bu yakınlığı göstermesi bakımından çarpıcıdır...”

Bu bağlamda Rumların savaş sanayine ne kadar çok önem verdikleri ortaya çıkmaktadır. İsrail'in sadece Lübnan'daki Falanjistlere silah yardımıyla değil

²⁰⁹ Özellikle İsrail ABD üzerinden gerçekleşen doğrudan ilgisinin yanında, Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı'nın tamamlanması ile birlikte Azerbaycan, Gürcistan ve hatta Ermenistan bile bu hattın çıkış noktasına olan yakınlığı sebebi ile Kıbrıs sorunu ile dolaylı da olsa ilgilenmek zorundadır.

²¹⁰ Ceyhan Bozkurt, “Ortadoğu'ya Sıçrama Tahtası Kıbrıs”, **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.51.

²¹¹ Çeçen, a.g.e., s.111-112.

²¹² 1967 ve 1973 Ortadoğu savaşları döneminde Araplara karşı kullanılan İsrail uçaklarını yönlendirmede İngiliz üsleri kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Keser, a.g.m., s.5.

²¹³ Yavuz, a.g.m., s.51.

²¹⁴ Milliyet 29 Şubat 1996'dan aktaran Bozkurt, a.g.m., s.51

²¹⁵ İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü isimli İsrail gizli servisinin kısa adıdır.

²¹⁶ Çoğunlukla Lübnan'da ikamet eden Hıristiyanlardır. İsrail Lübnan'ı işgalinde söz konusu Hıristiyanlara zarar gelmemesi için elinden geleni yapmıştır.

Rumlara da silah yardımıyla bulunduğu iddia edilmektedir. Mülkiyet alanında da etkisi bulunan İsrail'in özellikle gayrimenkul satışları sonucunda Kıbrıs'ta toprak satın alanların genellikle Yahudi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır;²¹⁷

“...AB dışında bırakılan Kuzey Kıbrıs'ta önümüzdeki dönemde birkaç yüz bin Yahudi'nin yerleştirilmesi gündemdedir. Böylece zaman içerisinde Kuzey Kıbrıs'ın Türk nüfusunun Türkiye'ye geri dönmesi sağlanacak para gücüne sahip olan zengin Yahudiler Kuzey Kıbrıs'a yerleşerek yeni bir Yahudi bölgesini İsrail'in karşı kıyısında yaratacaklardır. Gelecekte adanın tamamına sahip olmayı düşünen İsrail karşı kıyısında ikinci bir Yahudi devleti kurarken Türkleri önce Rumlara karşı kullanarak adanın Rumlaşmasını önlemiştir. Daha sonra da KKTC'yi kullanarak adanın Yunanistan'a ve bu ülke üzerinden Avrupa'ya bağlanmasını engellemiştir. Şimdi de KKTC kendisine bağlı firmalar aracılığı ile yeni yerleşim alanları yaratmakta ve hızlı bir gayrimenkul satışı ile adanın kuzeyinde Yahudi nüfusu artmaktadır...”

İsrail Kıbrıs üzerindeki siyasal gelişmeler ile yakından ilgilenmiş ve hiçbir zaman kendisinin aleyhine olabilecek herhangi bir gelişmeye izin vermemiş, olayları diğer tarafları yönlendirerek etkilemiştir.²¹⁸ Örneğin Fransa Cumhurbaşkanı Yahudi asıllı Nicolas Sarkozy'nin Fransız çıkarlarını Ortadoğu'da İsrail'in çıkarlarına ve menfaatlerine uygun bir hale getirmeye çalıştığı görülmektedir. Bu bağlamda Fransa İsrail'in Ortadoğu'daki yalnızlığına son verebilmek amacıyla Akdeniz Birliği projesini gündeme getirmiştir;²¹⁹

“...İsrail'in Amerika ve İngiltere'nin yanına Siyonist lobilerinin desteğiyle Yahudi Sarkozy idaresinde Fransa'yı da eklemesi doğal bir süreç gibi de görülebilir. Bu arada ilginç bir not ise sömürgeci düşüncenin Ortadoğu ve Ortaasya'ya hâkim olmaya çalıştığı Büyük Ortadoğu Projesi yanında Büyük İsrail Projesi'nin biraz atıl kalması da Sarkozy'nin Akdeniz Birliği projesine daha sıkı sarılmasına neden olur...”

İsrail Akdeniz'de meydana gelecek oluşumları diğer ülkelerin yardımı ile desteklerken Kıbrıs'ın sorunlarıyla da yakından ilgilenmiştir. Kıbrıs'ın en önemli sorunlarından birisi olan mülkiyet sorunu da İsrail'in ilgisini çekmiş ve adada Yahudi nüfusu artırmak için gayrimenkul satın almaya başlamıştır. Çünkü ada İsrail için

²¹⁷ Çeçen, a.g.e., s.107.

²¹⁸ Çeçen, a.g.e., s.100.

²¹⁹ Ulvi Keser, “Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin Club Med Projesi ve Perde Arkasındakiler”, **I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Ankara, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yay., 2009, s.538.

jeopolitik açıdan önemlidir. Bu yüzden birçok uluslararası aktörün rol almak istediği devletlerden bir tanesi konumuna gelmiş ve KKTC'nin tanınmaması söz konusu devletin de işine gelmektedir.

2.2.5. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'nin Kıbrıs konusundaki ilgisi Soğuk Savaş koşulları içinde adanın Ortadoğu ve Akdeniz'deki özel statüsünden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin Kıbrıs'a yaklaşımı özellikle diğer bir emperyalist güç olan İngiltere gibi çok eskilere dayanmaktadır.²²⁰ ABD için Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan gibi stratejik bir konuma sahiptir.²²¹ Bu yüzden ki ABD'nin Kıbrıs ile ilgili stratejik kaygıları ve çıkarları olduğu açık bir gerçektir.²²²

ABD adanın tek başına bir devletin eline verilmesinden yana görünmemektedir.²²³ ABD'nin artan enerji ihtiyaçlarının karşılanması, Doğu Akdeniz bölgesinde deniz gücünün mutlak belirleyici konumu gibi sebeplerden dolayı ABD'nin bu bölgeye karşı gösterdiği hassasiyet kendiliğinden ortaya çıkmaktadır;²²⁴

“...Öte yandan ABD eski Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice ile 28 Ekim 2005 tarihinde bir görüşme yapan (dönemin) KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat'ın ziyareti sonrasında, KKTC'yi resmen tanımamakla beraber durumu meşru olarak nitelendiren Amerikan hükümeti geleceğe yönelik olarak Kıbrıs'ı bir askeri üs olarak kullanmanın ilk sinyallerini de vermiş olur. Adada

²²⁰ Yusuf, a.g.m., Fırat, v.d., a.g.e., s.12.

²²¹ “...Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika'nın güdümünde bir ülke konumunda kalması Kıbrıs sorununda hem Yunanistan'ın hem de Kıbrıs Rum yönetiminin çıkarları açısından yararlı olmuş, bu iki Helen yönetimi üçüncü dünyanın bütün ağırlığını Türkiye ve Türklerin karşıtı bir çizgide kendi yararları açısından kullanmışlardır. Birçok bölgesel meselede ya da uluslararası sorunda Yunanistan Arap devletleri ile beraber hareket etmiştir. Türkiye ise Cezayir'in bağımsız olmasına karşı çıkınca bütün İslam dünyası ve Arap devletleri ile ters düşmüş ve bunun sonucunda da Orta doğu'nun yanı başında yer alan Kıbrıs adasındaki konumunu sarsmıştır...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeçen, a.g.e., s.91-93.

²²² Tamçelik, a.g.e., s.278.

²²³ Özellikle Süveyş Kanalı krizi her şeyi altüst etmiş ve Ortadoğu tarihinin akışını değiştirmiştir. Sonuç İngiltere için onur kırıcı, Başbakan Eden'in ise sonunu ilan eden bir durumdu ve bir zamanlar üzerinde güneş batmayan Britanya İmparatorluğu'nun da bitişini ilan etmiştir. İngilizlerin çekildiği tüm Ortadoğu artık batının tek süper gücü Amerika'nın sorumluluk ve nüfus alanına girmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, a.g.e., s.28-29.

²²⁴ Keser, a.g.m., s.4-5.

Kıbrıs Türklerine uygulanan ambargo ve izolasyonların kaldırılması konusunda hiçbir adım atmayan, adadaki iki toplumun eşit haklara sahip olarak bir araya gelmeleri konusunda bir gayret sarf etmeyen Amerika'nın Kıbrıs ile ilgili geleceğe yönelik planları bu adadan daha fazla ve sıkıntısız istifade etmeye yöneliktir..."

Ada konusunda ABD İngiltere ile çok yakın ilişkiler içerisinde olmak zorundadır. Çünkü İngilizlerin adaya hakim olması bölgede düşman güçler tarafından doldurulabilecek ciddi bir stratejik boşluğun oluşmasını engellemektedir.²²⁵ Özellikle yukarıda bahsedildiği gibi askeri üslerin kullanılması konusunda iki ülke ilişkileri önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda Kıbrıs'ta ABD'nin %60 dinleme tesisi vardır. Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Afrika hep buradan kontrol edilmektedir.²²⁶ Barış maksadıyla gönderilen ABD askerleri her nedense bir daha bu bölgeden ayrılmamışlardır,²²⁷

"...1974 Nisan döneminde Süveyş bölgesindeki mayınları temizlemek maksadıyla bölgeye gönderilen 1.500 civarındaki Amerikan deniz piyadesinden bir kısmı hala İngiliz üslerinde kalmaktadır..."

Burada vurgulanması gereken ABD'nin İngiltere ile yakın dirsek teması içerisinde değil, bölgenin zengin petrol yataklarının güvenliğini sağlamanın yanı sıra İsrail'i sağlama alma arayışlarının da önemli bir unsur olduğudur.²²⁸ Bu bağlamda ABD'nin "Genişletilmiş Ortadoğu Projesi" çerçevesinde Kıbrıs adasını incelemek daha doğru olacaktır ve ABD bu maksatla adaya NATO güçlerinin yerleştirilmesini istemektedir. Amaç Kıbrıs'taki Türk ve Yunan askerlerinin çekilmesidir. Böylelikle İsrail'e yakın destek sağlanmış olacaktır.²²⁹ Bu sayede ABD stratejisi Kafkaslar, Orta Asya, Ortadoğu ve Balkanlar'ın denetimi üzerine kurulmuş olacak ve Büyük Ortadoğu Projesi hayata geçirilmiş olacaktır. Söz konusu menfaat ilişkisi çerçevesinde KKTC'nin ABD tarafından tanınıp tanınmaması konusunun da incelenmesi gerekmektedir. ABD KKTC'nin tanınması konusunda ikili bir yaklaşım

²²⁵ Nasuh Uslu, **Türk Amerikan İlişkilerinde Kıbrıs**, Ankara, 21. Yüzyıl Yay., 2000, s.35.

²²⁶ Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen "KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı" konulu panelde KKTC Eski Meclis Başkanı, KKTC Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu'nun yaptığı konuşma.

²²⁷ Keser, a.g.m., s.6.

²²⁸ Gökçe Fırat, "Milli Davayı Neden ve Nasıl Savunmalıyız", Hasgüler, İnatçı, a.g.e., s.13.

²²⁹ Tamçelik, a.g.e., s.282.

izlemektedir. Şöyle ki ABD Balkanlar'da Yugoslavya'nın dağılmasından sonra kurulan Slav-Sırp kökenli yeni devletlere hoşgörü ile hatta bazılarına olanca teşviklerle yaklaşmıştır. Çünkü Avrupa Birliği Avrupa'daki hassas siyasi sorunlarının çözümünde liderlik yapamamış ve çözüm için ABD Balkanlar'da siyasi ağırlığını ortaya koymuş ve gücünü uluslararası alanda hissettirmiştir; ancak aynı ABD'nin Kıbrıs'ta iki toplumlu bir devlete ya da iki ayrı devlete olumsuz yaklaşmasını uluslararası hukuk açısından anlamak mümkün değildir.²³⁰ ABD Kıbrıs'ta çıkarlarını tehlike edebilecek bir gelişmeye izin vermemektir. Bu yüzden son derece önemli bir konu olan KKTC'yi tanıma girişimleri ABD açısından hayati risk taşımaktadır;²³¹ ancak ABD 1976 yılında yayımlanan bir "Devletin Tanınması ile ilgili ABD'nin Resmi Hukuk Görüşü"ne aykırı hareket etmektedir;²³²

"...ABD'ye göre devletlerarası hukuk bir devletin diğer bir kuruluşu devlet olarak tanınması hususunda amir hüküm içermemektedir. Bir kuruluşun devlet olarak tanınması, o kuruluşu devlet olarak tanıyacak ilgili devletin takdirine ve kararına kalmış bir husustur. ABD tanıma ile ilgili karar verirken geleneksel olarak şu kriterleri göz önünde bulundurur: Belirli bir toprak parçası ile belirli bir halk üzerinde etkin bir kontrolün olup olmadığı, toprak parçasında örgütlü bir hükümet yönetiminin olup olmadığı, uluslararası ilişkileri yürütmede ve uluslararası yükümlülükleri yerine getirmede etkin bir kapasiteye sahip olup olmadığıdır..."

Bu bağlamda KKTC söz konusu kriterlerin hepsini karşılamaktadır. ABD uluslararası ilişkilerde hukuk ile çelişen davranışlar sergilemektedir. Bu yüzden ABD dâhil büyük devletlerin diğer devletlere baskı yaparak KKTC'yi tanımaması uluslararası hukuk ilkelerine aykırıdır. Büyük devletlerin bu davranışları neticesinde mülkiyet sorununun çözümü imkânsız hal almaktadır.

2.2.6. Fransa

²³⁰ Yavuz, a.g.m., s.51-52.

²³¹ Bozkurt, a.g.m., s.53

²³² <http://www.brt.gov.nc.tr/haberler/haber/sagmenu/kibris/hukuksal.htm>, (Erişim) 27 Şubat 2011.

Fransa KKTC'nin tanınması kapsamında ABD, İngiltere ve İsrail gibi "Menfaat esastır." anlayışıyla bir strateji takip etmektedir. Bunu yaparken de propagandayı en güzel şekilde çıkar aracı olarak kullanmaktadır. Bunu da Ermeni lobileri ve Ermeni diasporasının muazzam baskıları altında uygulamaktadır.

Fransa'nın Türkiye'ye yaklaşımı tarihte nasılsa hala aynı şekilde devam etmektedir. Bunu tarihi inceleyerek görmek mümkündür. Örneğin 1923 Lozan döneminde İngiltere ile yaptığı San Remo Antlaşması²³³ ile Musul petrolünün %25'lik kısmını ABD'den gizleyerek kabul etmiştir. Daha yakın bir tarihe gelinirse 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Türkiye'ye yönelik çıkar politikalarının hepsi Fransa'dan gelmiş ve bu dönemde Fransız ürünlerine karşı Türkiye'den boykot çağrıları yapılmıştır.²³⁴ Yakın tarihe bakıldığında 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluş antlaşmasına aykırı olarak 1964 yılında kurulan Rum Millî Muhafız Ordusu özellikle son dönemde hızlı bir silahlanma içerisindedir. Rumlar 12 Ocak 1984 tarihli bir kanunla bir savunma fonu oluşturmuşlar ve 1985 yılına kadar genellikle Fransa'dan silah almışlardır. 1987 yılı itibarıyla Fransız yapımı tanklar ve helikopterler Rum kesiminin şu anda elinde mevcuttur²³⁵ ve Fransa her dönemde fırsat buldukça Rum tarafına yardım etmiştir ve etmektedir.

Bugün de Fransa'nın tavrı hiç değişmemiş ve Kıbrıs konusunda Fransa kendi menfaatine olan bütün davranışları sergilemiştir. Mesela 1 Mart 2007 tarihinde Fransa, GKRY ile Baf kentinde bulunan "Andreas Papandreu Hava Üssü"nü²³⁶ kullanımını da içeren bir askerî iş birliği anlaşmasını uluslararası hukuk kurallarına tamamen aykırı bir şekilde imzalamıştır.²³⁷ Buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür; ancak bu örneklerden ziyade Türkiye'nin AB üyelik sürecinde en büyük engeli Fransa oluşturmuştur.

²³³ Birinci Dünya Savaşından sonra 18-26 Nisan 1920 tarihleri arasında Osmanlı topraklarının paylaşılması ve Osmanlı ile yapılacak olan Sevr Antlaşması'nın şartlarını hazırlamak amacıyla İtalya'nın San Remo şehrinde imzalanan antlaşmadır.

²³⁴ Keser, a.g.m., s.8-9.

²³⁵ Ulvi Keser, "Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2006, Yıl 2, Sayı:3, s.137.

²³⁶ Fransa'nın Baf'taki Andreas Papandreu Hava Üssü'nü Lübnan'a göndereceği ve sayıları 5.000'e ulaşan "Barış misyonunun" saldırı mevzii olarak kullanmayı hedeflediği basında yazılmıştır.

²³⁷ Şenay Kaya, "Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz'in Hukuki Statüsü ve Türkiye Cumhuriyeti İçin Stratejik Önemi", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Şubat 2007, Sayı:9, s.23.

Fransa Kıbrıs'ı öne sürerek ısrarcı tutumunu devam ettirmektedir. Fransız yetkililer Fransa basınına verdikleri demeçlerde Kıbrıs'ta Türk askerini işgalci olarak nitelendirmekte ve buna ek olarak Türkiye'nin AB üyeliğinde Kıbrıs sorununun çözümlenmesinin bir şart olduğunu vurgulamaktadırlar. Özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin Türkiye karşıtı politikaları bunu gözler önüne sermektedir. Çok taraflı bir dış politikaya öncelik veren Sarkozy Türkiye'nin Avrupalı olmadığı konusunda ısrar etmekte ve AB'ye tam üye olmasına karşı çıkmakta, bunun için Türkiye'nin karşısına imtiyazlı ortaklık formülünü²³⁸ ortaya koymaktadır.

AB içinde Güney Kıbrıs'ın en büyük destekçisi Yunanistan'dan sonra Fransa'dır. Fransa özellikle Kıbrıs'ın münhasır ekonomik bölgesindeki²³⁹ petrol alanları ile ilgilenmektedir. Bunun için ada üzerinde Türkiye'nin etkisinin azaltılması en büyük hedeflerinden birisidir. Adadan Türk askerinin çekilmesi için bütün diplomatik yollara başvurulmaktadır.

Sonuç olarak diğer büyük güçlerin yanında menfaat ilişkilerini çok iyi kullanan Fransa önemli bir konumda bulunan adadaki çıkarlarını korumak istemektedir. Çünkü birinci bölümde de bahsedildiği gibi ada Ortadoğu'ya açılan en önemli stratejik kapılardan bir tanesi olup Ortadoğu bölgesine katkı sağlamaya niyeti olduğunu bildiren ya da barış adına müdahale eden her devletin ekonomik kaygıları, çıkar ve beklentileri için ön sıradadır. Bunun için Kıbrıs adası askeri üs kullanımı

²³⁸ "...Sarkozy Türkiye ve AB arasında Gümrük Birliği olmasına rağmen Türkiye, Kıbrıs Rum kesimine uğrayan gemi ve uçaklara limanlarını ve havaalanlarını kullandırmamaya devam ediyor. Bu kabul edilemez. Tekrar tekrar söylüyorum ki imzaladığı ticari protokolleri iyi niyetle uygulamaya sokana kadar Türkiye ile müzakereler askıya alınmalıdır..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, "Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin Club Med Projesi ve Perde Arkasındakiler", **I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Ankara, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yay., 2009, s.533-541.

²³⁹ Kıyı devletinin gerek deniz yatağı ve deniz yatağı altında gerekse su tabakası içerisinde sahip olduğu bölgedir. GKRY'nin karasularının genişliği 12 mildir. Türkiye'nin çeşitli girişimlerine rağmen GKRY ile Mısır arasında Doğu Akdeniz'deki deniz sahalarının paylaşımıyla ilgili Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) sınırlandırmasını öngören anlaşma 17 Şubat 2003'te imzalandı. GKRY ayrıca 17 Ocak 2007 tarihinde Lübnan ile de "Münhasır Ekonomik Bölgenin Sınırlandırılmasına İlişkin" bir anlaşmayı imzaladı. GKRY'nin bölgede kendi lehine siyasi coğrafyadan istifade edip tek taraflı fiili uygulamaları ile Doğu Akdeniz'de inisiyatifi ele alma gayretleri adeta bölgeyi yakın gelecekte bir sorunlar denizi haline sürükledi. Bu kadarla da yetinmeyen GKRY 2006 yılı başlarında merkezi Norveç'te bulunan Petroleum Geo-Services (PGS) adlı şirketle petrol rezervlerinin araştırılması konusunda bir anlaşma imzaladı ve bu çerçevede Kıbrıs'ın güneyinden Mısır'a kadar uzanan deniz bölgesindeki tüm yer altı rezervlerinin tespit edilmesi çalışmalarına başlandı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sertaç Hami Başaren, **Doğu Akdeniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı**, İstanbul, Türk Deniz Araştırmaları Vakfı, 2010, s.11-46.

açısından en uygun konumdadır. Bu yüzden uluslararası ilişkilerin temel aktörleri KKTC'yi tanımıyor ve Fransa da tanımak istemiyor. Çünkü Fransa'nın Ortadoğu'da ekonomik öncelikleri daha önemlidir. Bu bağlamda Fransa bölgede yapılan her askeri operasyonu destekleyip yeri geldiğinde Kıbrıs'taki İngiliz üslerinden Libya'ya savaş uçaklarını kaldırabilmektedir.

2.2.7. Rusya

Osmanlı İmparatorluğunun gerileme devrinde ona en yakın ve en büyük düşman Rusya'dır. İmparatorluğu parçalamak için Rus Çarı kendi yaveri Aleksandr İpsillanti'ye²⁴⁰ Elen hissedenden insanların yakınlaşmasını ve yardımlaşmasını sağlamak amacıyla 1814 yılında Filiki Eterya isimli dostluk cemiyetini kurdu muştur. Filiki Eterya da Megali İdea yeminini benimsemiş ve kuruluşuna ilişkin metin 10 maddeden oluşmaktadır. Metnin 8. maddesi Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını öngörmektedir.²⁴¹ Bunun içindir ki Rusya ile Rum-Yunan milletleri tarih boyunca başta din olmak üzere özellikle Ortodoks kilisesinin²⁴² etkisi altında pek çok konuda ilişki içerisinde olmuşlardır.

Tarihte Rusların Ortadoğu'ya inmesini engelleyen batı bloğu bu büyük imparatorluğun önünü Kıbrıs adası üzerinden kesmiş ve Rusların tarih boyu amacı olan sıcak denizlere inme hedefinin gerçekleşmesine izin vermemiştir;²⁴³ ancak Ruslar bu emellerinden vazgeçmemişlerdir. Özellikle sıcak denizlere inmek, sanayi ihtiyaçlarını karşılamak, Asya-Afrika ülkeleri arasında bir bağlantı sağlayabilmek için Kıbrıs'ı kullanmak istemişlerdir. Bu yüzden Osmanlı, Rus tehlikesini savuşturmak için İngiltere'den yardım istemiş ve Kıbrıs'ı kaybedecek süreci başlatmıştır. Böylelikle tarih boyunca Rum-Yunan ikilisi gerek Çarlık Rusya döneminde, gerek komünist rejim (SSCB) döneminde, gerekse komünist rejimin dağılmasının ardından Ruslar ile en üst düzeyde ilişkilerini sürdürmüşler ve sürdürmektedirler.

²⁴⁰ Rus Çarının general rütbesindeki yaveri Aleksandr İpsilanti bir Rum'dur.

²⁴¹ Keser, **a.g.e.**, s.123.

²⁴² Ortodoks halklar coğrafi konum gereği batıdan farklı demokratikleşme süreci geçirmişlerdir.

²⁴³ Çeçen, **a.g.e.**, s.39.

Güney Kıbrıs siyasetinde, en büyük parti olan AKEL (Emekçi Halkın İlerici Partisi) “Moskova çizgisinde” görünen komünist bir partidir.²⁴⁴ Rusya Kıbrıs meselesi ortaya çıktığından beri batıyı bölme vasıtası ve bilhassa Doğu Akdeniz’deki batı müdafaa sistemini sarsma, hatta parçalama fırsatı olarak demokratik toplumun çok sesliliği adı altında sivil toplum örgütlerine maddî ve manevî her türlü desteği vermiş, kendi görüş ve isteklerini mevcut sivil örgütleri kullanarak dile getirmiştir. Söz konusu destek sadece Türkiye’yi değil, Ortadoğu ve Akdeniz memleketlerini, komünizm karşısında müşterek müdafaa teşekkülleri olan NATO’yu ve bütün dünyanın güvenliğini tehdit eden bir mesele haline gelmiştir;²⁴⁵

“...Bu takdirde pek kuvvetli olan Kıbrıs komünist partisi AKEL’e çeşitli yollardan ulaşacak Sovyet yardımı ile Kıbrıs’ı yavaş yavaş ve kolaylıkla Arap dünyasına uzanan bir Sovyet köprüsü, bir başka deyişle Akdeniz Küba’sı²⁴⁶ haline getirebilecektir...”

Bağımsızlıktan bu yana AKEL, Kıbrıs Cumhuriyeti’ni kuran 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları’nı hiçbir şekilde tanımamış ve özellikle antlaşmaların teminatı altında bulunan İngiliz üslerinin yeni bir sömürgecilik usulü olduğundan şikâyet etmiştir;²⁴⁷

“...Zürih ve Londra Antlaşmaları bize gerçek bir bağımsızlık vermediğine göre Kıbrıs halkının temel hedefi yine gerçek bir bağımsızlık, adanın silahlardan tecrit edilmesi ve demokratik bir anayasanın kabul edilmesidir...”

AKEL bu tür şikâyetlerini yaparken Rus Çarlığı’nın en temel siyasi misyonu olan Ortodoksların kendi ekonomik ve siyasal liderliği altında birleştirilmesi

²⁴⁴ “...Helen-Ortodoks sentezine ve kilisenin toplum, siyaset ve ekonomi üzerindeki etkisine anti tez üreten en güçlü siyasi örgütlenmeler komünist partiler olmuştur...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Şevki Kırıl, “Avrupa ve Kıbrıs’ta Kilise-Devlet İlişkileri”, **21. Yüzyıl Dergisi**, Wikileaks Notları, Sayı:25, Ocak 2011, s.90.

²⁴⁵ Soyalp Tamçelik, “AKEL 3-6 Mart 1966 tarihli XI. Kurultayı’nda Aldığı Enosis (İlhâk) Kararı ve SSCB’nin Kıbrıs Politikası”, <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd1/sbd-1-10.pdf>, (Erişim) 25 Mart 2011.

²⁴⁶ “...1963 yılında Soğuk Savaş döneminde Rumların Kıbrıs’ı Akdeniz’in Küba’sı yaparız tehdidi ortaya çıkmış ve böylece ortak cumhuriyeti ele geçirme planları başarılı olmuştur. Günümüzde de Rum tarafı elde ettiği bu fırsatları elinden bırakmıyor. Bizler Kıbrıs Cumhuriyeti’nin de sahibiyiz. Süreç ve içeriği sağlıklı yürütmemiz lazım...” 05 Mart 2011 tarihli Ankara’da icra edilen “Fırsatlar ve Tehditler” KKTC çalıştayında KKTC Cumhurbaşkanlığı Eski Müsteşarı Ergün Olgun’un yaptığı konuşma.

²⁴⁷ Dimokratis Arşivi,1960:3’den aktaran Tamçelik, a.g.m., s.5.

kapsamında öne çıkan Rum Ortodoks Kilisesinin büyük desteğini sağlamaktadır. Günümüzde ise Güney Kıbrıs'ta 1974 sonrası nüfusunu artırabilmek için eğitimlerini tamamlayan Rum gençlerin evlenerek adaya getirdikleri Rus sayısı azımsanmayacak ölçüdedir. Ruslar ayrıca komünist rejimin yıkılmasının ardından ülkesinden kaçan paranın önemli bir kısmını Güney Kıbrıs'a taşımayı başarmışlardır. Güney Kıbrıs'ta bugün Rus nüfusu, Rus parası ve Rus maneviyatı azımsanmayacak ölçüdedir.²⁴⁸ Bu bağlamda AKEL ve Ortodoks Kilisesinin faaliyetleri kapsamında Ruslar özellikle Türkiye'nin ABD ile yakın ilişkileri çerçevesinde ada üzerinde farklı politikalar uygulamışlardır.²⁴⁹ Örneğin Rumlar Ruslardan S300 füzelerini alacaklarını ilan edince ABD ve Türkiye Rusya'nın Kıbrıs Rum yönetimine bu füzeleri satmasına karşı çıkmışlardır. Rusların Kıbrıs'a füze getirmelerine karşı başlatılan kampanya hızlanarak devam etmiş ve sonunda Ruslar Kıbrıs'a S300 füzelerini getirmekten vazgeçmişlerdir. Füzeler gelseydi Doğu Akdeniz'deki barışı tehdit edeceğinden batılı ülkeler füze yerleştirilmesine karşı çıkmışlar ve Rusya AB ülkelerinin şiddetli itirazlarına rağmen bu füzeleri Girit'e yerleştirebilmiştir.²⁵⁰

Yukarıda belirtildiği gibi Rusya batılı ülkelerin Akdeniz'de Kıbrıs adası aracılığıyla egemen duruma gelmesini istememektedir. Rumlar da bu fırsatı değerlendirmeyi bilmişler, İngiltere ve ABD'nin Kıbrıs politikalarından rahatsızlık duymaya başladıklarında Rusya'nın devreye girmesine müsaade etmişlerdir. Örneğin İsrail'in Kıbrıs üzerinde etkili olabilmesi için gündeme getirdikleri bazı maddelerden Rumlar rahatsız oldukları için Rusya'nın devreye girmesi ile Rum tarafı Annan Planı'na olumsuz oy vermiştir.²⁵¹ Bazen de Rusya Kıbrıs konusunda Türkiye'ye daha

²⁴⁸ Gökhan Güler, "Güney Kıbrıs Rus Cumhuriyeti", <http://www.turksolu.org/84/guler84.htm>, (Erişim) 25 Mart 2011.

²⁴⁹ "Rusya Rum tarafı ile ittifakından dolayı Kıbrıs'ta çözüm olmasını istemeyebilir." 05 Mart 2011 tarihli Ankara'da icra edilen "Fırsatlar ve Tehditler" KKTC çalıştayında KKTC Cumhurbaşkanlığı Eski Müsteşarı Ergün Olgun'un yaptığı konuşma.

²⁵⁰ 19 Aralık 2007 tarihinde Yunan temsilciler Rus yapımı S-300 füze sistemlerinin 8 yıl aradan sonra Girit'teki depolardan çıkarılarak, Yunan Silahlı Kuvvetleri'nin operasyonel projelerine tam olarak katılacağı, sistemin aktifleştirilmesinin ötesinde, modernize edilerek, S-400 haline getirileceğini duyurmuşlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.haber10.com/haber/104814/>, (Erişim) 29 Nisan 2011.

²⁵¹ Çeçen, a.g.e., s.201.

yakın bir politika takip etmiş²⁵² ve KKTC'nin tanınması gerektiğini dünyaya açıklamaktan sakınmamıştır.

Günümüzde Rusya devlet başkanı Vladimir Vladimiriç Putin'in açıkça dile getirdiği ifadeler takip ettiği politikaların açık göstergesidir. Putin 28 yıldır bağımsız devlet olan KKTC'yi tanımayan ABD ve batılı müttefikleri Kosova'yı bir günde tanıyarak kendi kendileriyle çelişkiye düştüklerini ve bu çelişkili durumda açıkça batı blokunun çifte standartlı yaklaşımını kanıtladığını belirtmiştir.²⁵³ Aslında amaç KKTC'nin tanınmasından çok Kıbrıs'ın batılı ülkelerce kullanılmasını engellemektir. Rusya böyle bir ifadeyi kullanırken KKTC'yi, tanımaması da ilginçtir. Tarihsel istekler hala devam etmektedir. Bunun için Rusya bazen Türkiye ve KKTC'yi bazen de Rum kesimini yanına çekerek iki yönlü bir politika uygulamaya devam etmektedir.

2.3. KİŞİLERİN KKTC'NİN TANINMASINA İLİŞKİN DAVRANIŞLARI

Uluslararası aktörler açısından günümüzde kişilerin ayrı bir önemi söz konusudur. Ayrıca her politikada kişiler büyük rol oynamaktadır; ancak Kıbrıs sorununda kişilerin aldığı rol ayrı bir önem arz etmektedir. Örneğin 1940'lı yıllardan itibaren Rauf Raif Denktaş²⁵⁴ Kıbrıs için mücadele vermiş bir liderdir. Bu yüzden Denktaş'ın²⁵⁵ yıpratılması Rumlar açısından önemlidir;²⁵⁶

²⁵² 5 Haziran 1964 tarihinde dönemin ABD Başkanı Lyndon Johnson tarafından Başbakan İsmet İnönü'ye gönderilen ünlü "Johnson Mektubu" ile iki ülke arasında adeta buzdan halılar serildi. Zira bu mektubun bir paragrafında: "(...) Türkiye tarafından Kıbrıs'a yapılacak askeri bir müdahale SSCB'nin soruna doğrudan doğruya karışmasına neden olabilir. NATO (müttefikleri) tam rızaları olmadan Türkiye'nin girişeceği bir harekât sonucunda ortaya çıkacak bir SSCB müdahalesine karşı Türkiye'yi savunmak yükümlülükleri olup olmadığını müzakere etmek fırsatını bulamamışlardır..." şeklinde, Türkiye'yi tedirgin edecek kadar müttefikliğe yakışmayan ifadelerle doluydu. Kıbrıs meselesinde muhtemel bir Türk-Yunan savaşının çıkmasından endişe eden ABD, Türkiye'yi bu girişiminden caydırmak için ittifakın kuruluş antlaşmasının ünlü 5. maddesindeki "NATO üyesi ülkelere birine yapılan saldırının NATO'nun tüm üyelerine yapıldığı kabul edilecektir." ifadesinin muhtemel bir Sovyet saldırısı karşısında işlemeyeceğini söylemekteydi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, a.g.m., s.52.

²⁵³ Çeçen, a.g.e., s.234.

²⁵⁴ 28 Kasım 1948 tarihinde Lefkoşa'da Ayasofya-Selimiye Meydanı'nda Rumların Enosis istemiyle AKEL tarafından 31 Ekim 1948 tarihinde düzenlenen gösteriyi protesto etmek amacıyla düzenlenen mitingün konuşmacıları arasında yer alan Denktaş'ın yıldızı kendi deyişi ile bu miting ile parlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, a.g.e., s.76.

²⁵⁵ "...Denktaş Kasım 1957 tarihinde Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi ile beraber Dr. Küçük'ün 1955 tarihinde kurduğu Volkan adlı yeraltı örgütü varken Dr. Küçük'ten habersiz (Böyle

“...Denktaş, Kıbrıs Türk direnişinin lideridir. Bu lider yok edilirse dava başsız kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti için Mustafa Kemal, Latin Amerika için Che ne anlama geliyorsa Kıbrıs Türkleri için de Denktaş odur...”

Rauf Raif Denktaş Kıbrıs ile o kadar özdeşleşmiştir ki her konuşmasında verdiği mücadele daha iyi anlaşılmalıdır. Rauf R. Denktaş devletinin tanınması için çok büyük mücadeleler vermiştir;²⁵⁷

“...Bir kadın doğurduğu çocuk için canı pahasına mücadele eder değil mi? Onu yok etmek isteyen karşısına canı pahasına dikilir. Tek bir cemaatin, bir halkın, bir devlet kurması nasıl olur? Yıllarca can verirsin, kan verirsin, baskı altında kalırsın, varlığın kabul edilmez ama mücadeleye devam edersin. Biz 20 yıl sabrettik ve en nihayet devleti ilan ettik. Devleti ilan ettikten sonra 25 yaşına gelmiş bir devlet yoktur, diye katledecekler sen de masaya gideceksin. Bu olacak iş değil. Bu devlet vardır. Rum’dan daha demokratik bir devlettir, ambargolar ve tanımama sebebiyle. Türkiye bunu 25 yıl önce tanımıştır...”

Rauf Raif Denktaş özellikle Kıbrıs’ın meşruluğu için verilen mücadelede birçok Kıbrıs Türk’ünün katledildiğini belirtmiştir;²⁵⁸

“...Kıbrıs Türkleri buna boyun eğmedi, 103 köy kaybettik, adanın %3’üne hapsedildik, ne tarımımız kaldı, ne ekonomimiz. Bu %3’lük göçlülüklerde yaşamaya çalışan bir yerden bir yere gitmeye çalışan insanlarımız, yollardan alınıp kuyulara atılıp öldürüldü. Şimdi kuyulardan kemikleri çıkıyor. Tüm köy halkını arka arkaya yok ettiler ama bunlar meşru Kıbrıs hükümeti oldu. Şimdi Türkiye’den ve bizden bu meşru Kıbrıs hükümetini tanımamızı istiyorlar...”

Bir devletin tanınması olgusu birinci bölümde de bahsedildiği gibi çelişkilerle doludur; ancak uluslararası alanda önemli olan tarihsel gerçeklikler ve çıkar

---

olduğunu kendisi yazar, kendisi söyler) TMT adı altındaki yeraltı örgütünü kurmuştur. Türkiye 1957 yılında TMT’nin kurulmasına ön ayak olmuştur. Kuruculardan Mustafa Kemal Tanrıseven’in anılarında Ocak 1959 tarihinden yani cumhuriyet için anlaşıldıktan sonra adaya Kore’de de savaşmış özel harpçi Türk subaylarının ve silahların giriş yaptığı görülmüştür. TMT’nin mükemmel bir örgüt yapısı vardır. Bu Amerikalıların dünyaya yaydığı örgütlenme modelidir. Aynı dönemde Atina’daki subaylar örgütü IDEA’nın da adadaki Rumları benzer tarzda örgütlediği görülmektedir. Yunan istihbarat teşkilatı KIP, Kıbrıs’ta da inşa edilmiştir. KIP’i CIA’in kurup eğittiği ve finansmanını da sağladığı belirtilmektedir. Rum KIP’inin başına daha sonra Kıbrıs Cumhuriyeti’nin İçişleri Bakanı olan Yorgacis geçirilmiştir. İşi özellikle solcu faaliyetleri izlemektir...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Gülseven, Radikal Gazetesi, 04 Haziran 2002’den aktaran Hakkı, **a.g.e.**, s.78.

²⁵⁶ Fırat, “Milli Davayı Neden ve Nasıl Savunmalıyız?”, **a.g.e.**, s.20.

²⁵⁷ **2023 Dergisi**, “Kapsamlı Görüşmelerin Gidişatı teslimiyettir!”, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, KKTC Birinci Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Söyleşi, s.8.

²⁵⁸ **2023 Dergisi**, a.g.m., s.4.

ilişkileridir. Kıbrıs'ın önemli bir ada olduğunu ve mücadele edilmesi gerektiğini vurgulayan kişilerden birisi de büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'tür. Kıbrıs adasının stratejik önemini büyük önder Atatürk "Efendiler, Kıbrıs'a dikkat ediniz; Kıbrıs düşman elinde olduğu sürece ikmalinizi yapıp anavatanı savunamazsınız." şeklinde ifade etmiştir. Böylelikle Kıbrıs konusunda Mustafa Kemal Atatürk'ün temel ilkesine göre Türkiye, Kıbrıs'tan gelecek herhangi bir askeri tehdit altında kalmayı istememektedir. Çünkü Türkiye'de Kıbrıs için Anadolu'nun sağrısından vurulabilecek büyük ve batırılmaz bir uçak gemisi olduğuna dair görüş oldukça yaygındır.²⁵⁹ Anadolu için verilecek mücadelenin Kıbrıs için de geçerli olduğunu vurgulamıştır. Türk devlet adamları haricinde Kıbrıs sorununda birçok yabancı politikacının yorumları da olmuştur. İngiliz devlet adamı Winston Churchill "Bu toplumun Yunanistan'ın bir parçası olduğu fikrinin esası nedir? Yunanistan ile ada arasında ne tarihi ne coğrafi bir bağ vardır. Adanın tarih boyunca herhangi bir dönemde Yunanistan'a bağlandığını gösteren hiçbir bilgi yoktur. Geniş bir hayal gücüyle düşünülse bile coğrafi açıdan Kıbrıs Yunanistan'ın bir parçası olamaz. Adada yaşayan insanlar, Yunan değildir. Onları Yunan geleneklerine bağlayan tek şey dildir." der.²⁶⁰ İngiliz siyasetçi David Lloyd George da coğrafi olarak Anadolu yarımadasının bir uzantısı olan Kıbrıs adasının tarihin hiçbir döneminde Yunanistan'ın malı olmadığını ve Kıbrıs denince ilk akla gelenin Anadolu olduğunu dile getirmiştir. Diğer İngiliz siyasetçi, eski Başbakanlardan Mac Millan da Kıbrıs'ın gerek İngiltere, gerekse Türkiye için taşıdığı önemin farkında olduğunu, Kıbrıs adasını kim elinde bulundurursa İskenderun Limanı'nı ve Türkiye'nin arka kapısını kontrol altına alabileceğini belirtmiştir.²⁶¹

Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes²⁶² de Anadolu'nun güvenliği ile ilgili dayanak noktalarından birisinin Kıbrıs olduğunu, dolayısıyla Türkiye askeri ve stratejik önemi bakımından Kıbrıs meselesini yalnız

²⁵⁹ Tamçelik, **a.g.e.**, s.286.

²⁶⁰ Ceyhun Bozkurt, a.g.m., s.51.

²⁶¹ Mehmet Ali Kışlalı, "Kıbrıs'ın Önemi", Radikal, 15 Kasım 2002'den aktaran Bozkurt, a.g.m., s.51.

²⁶² "...Adnan Menderes ve Fatih Rüştü Zorlu'nun 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinin oluşturulmasında gösterdikleri çabalar yadırganamaz..." Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen "KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı" konulu panelde KKTC Eski Başbakanı ve KKTC Cumhuriyetçi Türk Partisi-Birleşik Güçler Genel Başkanı Ferdi Sabit Soyer tarafından yapılan konuşma.

bugünün şartları içinde değil, uzun bir geleceğin şartları içinde de mütalaa etmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁶³ Devletleri yöneten kişilerin Kıbrıs konusunda söyledikleri sözler, devletlerinin politikalarına da yansımalıdır. İngiltere tanıma politikasını kabul etmemiş, üstüne üstlük Kıbrıs Rum kesiminin tek tarafı olarak AB üyeliğine alınması çözümsüzlüğü getirmiştir.²⁶⁴ Sonuç olarak KKTC'nin önemini vurgulayan kişi sayısı artırılabilir. Önemli olan husus devlet adamları tarafından KKTC için ifade edilen sözlerin devlet politikalarını da yansıtılmasıdır; ancak bu şekilde KKTC uluslararası politikada tanınmış olacaktır.

2.4. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN DAVRANIŞLARI

2.4.1. Avrupa Birliği

Küreselleşen dünyada AB, ABD'nin karşısına yeni bir uluslararası aktör olarak çıkmıştır. Bir tarafta ulusüstü niteliklere sahip olmak isteyen bir kuruluş, diğer tarafta ise dünyanın bir numaralı gücü ABD Kıbrıs konusunda karşı karşıya gelmişlerdir. AB Kıbrıs'ı Türklerin ve Amerikalıların elinden almak amacıyla hareket etmektedir. Bunun için GKRY 4 Temmuz 1990 tarihinde AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti Mayıs 1961 tarihinde Avrupa Konseyi üyesi olmuştur. Ardından hem bağlantısızlar hareketinin²⁶⁵ hem de Avrupa Konseyi'nin üyesi olan tek devlet olma özelliğini kazanmıştır. Sonuç olarak bu üyelikler Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)²⁶⁶ ilişkilerinin yolunu açmış ve 4 Ekim 1962 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'ni kabul etmiş ve aynı yıl içinde Kıbrıs hükümeti ortak üyelik için Brüksel'e müracaat etmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin birliğe hemen başvurmasındaki en önemli etkenlerden biri İngiltere

²⁶³ Tamçelik, **a.g.e.**, s.291.

²⁶⁴ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen "2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler" konulu çalıştayda Prof. Dr. Hüseyin Pazarıcı tarafından yapılan konuşma.

²⁶⁵ Bağlantısızlar hareketi kendilerini hiçbir güç bloğuna dâhil veya hariç olarak addetmeyen 100 üzerinde ülkenin bir araya gelerek oluşturdukları bir uluslararası oluşumdur. Soğuk Savaş döneminde Batı İttifakı ve Doğu Bloku'nun yanı sıra üçüncü bir blok olmuştur.

²⁶⁶ AB başlangıçta AET daha sonra Avrupa Topluluğu (AT) adını almıştır.

AET üyesi olursa Kıbrıs'ın İngiltere pazarını kaybetme kaygısıdır. Bu karar dönemin Kıbrıs meclisindeki Kıbrıs Türk ve Rum temsilcilerinin ortak rızası ile alınmıştır. Kıbrıs'ın AET'ye resmi üyeliği Charles De Gaulle'ün vetosu yüzünden 1970'lere kadar ertelenmiş, Kıbrıs'ın ortaklık antlaşması da 1972 yılına kadar bekletilmiştir. Daha sonra 19 Aralık 1972 tarihinde ortaklık antlaşması ile Kıbrıs Rum kesiminin AB süreci başlamıştır.²⁶⁷ Ankara'dan Kıbrıs'ın ortak üye olma sürecine itiraz eden olmamış, sadece süreçte Kıbrıs Türklerine yer verilmemesi itiraz konusu olmuştur. Zaten Garanti Antlaşmasına aykırı bir durum olsa Türkiye buna itiraz edebilirdi.²⁶⁸

12 Temmuz 1990 tarihinde bir muhtırayla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş üyelik başvurusuna karşı çıkmıştır. Buna göre Rum tarafının bütün ada adına hareket etme yetkisi olmadığını belirtmiştir.²⁶⁹ AB, Aralık 1997 Lüksemburg zirvesinde GKRY ile tam üyelik görüşmelerini başlatma kararı almış, Kıbrıs Türk halkını bir azınlık olarak ortaya koymuş²⁷⁰ ve hükümet olarak tanıdığı GKRY'nin AB müzakere heyetine Türk tarafının; ancak toplum temsilcisi olarak katılabileceğini kayda geçirmiştir.²⁷¹

AB Akdeniz'deki adaları da ayrı devletler halinde kendine bağlamak istemektedir. Amacı ise Türkiye, Suriye, Irak, İran, Suudi Arabistan, İsrail ve Mısır

²⁶⁷ Kurucu antlaşmalara göre Rumların tek başlarına Kıbrıs adına hareket etmeleri uluslararası hukuka göre mümkün değildir. Buna rağmen daha o zaman AET Kıbrıs konusunda tarafsızlığını bozmuş ve dahası uluslararası hukuku ihlal etmiştir.

²⁶⁸ Mehmet Hasgüler, "Kıbrıs'ta Karşılaştırmalı Eleştirel Yöntem Işığında Ulusçu Tatmin ve Siyasal Denge Modeli", Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.16-17.

²⁶⁹ Öte yandan Türkiye'nin bu başvuruya tepkisi daha sınırlı olmuştur. Bunun sebebi o dönemde karar mekanizmasında bulunan siyasi birimler arasındaki görüş ayrılığıdır. Dışişleri Bakanlığı daha etkin bir politika izleme yanlısıyken dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal Türkiye-AB ilişkilerinin bozulmaması düşüncesi ile hareket etmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Ali Bozer tarafından başvurunun hukuki temelden yoksun ve geçersiz olduğu dile getirilmiş; ayrıca Türkiye ile KKTC arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkileri derinleştirme kararı alınmıştır. Böylece Türkiye ile KKTC'nin ilerleyen süreçte birleşebileceği iması yapılmak istenmiştir. Öte yandan bu birleşmenin uluslararası tepkilere yol açacağı tahmin edilebildiğinden yalnızca böyle bir hava yaratılması ile yetinilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özarslan, **a.g.e.**, s.116-117. Ayrıca Erol Manisalı AB-Türkiye arasında gümrük birliğinin imzalanmasına karşı konan Yunan vetosunun kaldırılması için yapılan pazarlıkta Türkiye'nin Kıbrıs Rum Kesimi ile tam üyelik görüşmelerinin açılmasına sesini çıkarmayarak Yunan vetosunun kaldırılmasını sağladığını iddia eder. Gerçekten de o dönem boyunca Türkiye'den bu konuda herhangi bir tepki gelmemiştir. Ayrıca bkz. Erol Manisalı, "Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Politikasını gerçekten biliyor muyuz?", Yeni Yüzyıl, 29 Eylül 1997.

²⁷⁰ AB'nin adada tek bir devlet olması konusundaki ısrarı gerçekçi değildir. AB'nin bunu mesele yapması ada da Yunanistan'ın tam egemenliğini sağlamak içindir. Rum tarafı Türklere kabul ettiremedikleri isteklerini, AB'nin talepleri imiş gibi gündeme getirmekteler ve Türkiye'ye dayatmaktadırlar.

²⁷¹ Yavuz, **a.g.m.**, s.53-54.

gibi bölge ülkelerini gözetleme imkânı veren bir coğrafi konuma sahip olmaktadır.²⁷² Bu yüzden Akdeniz'deki adaların AB için ayrı bir stratejik önemi vardır. Eski İngiliz sömürgesi olan Malta²⁷³ adası nasıl ayrı bir devlet olarak AB içinde yer almışsa, aynı biçimde Korsika, Sardunya, Sicilya, Girit, Balear ve Kıbrıs adalarının da ayrı devletler olarak kıtasal birlik içinde yer alabilmeleri doğrultusunda olaylar yönlendirilmektedir. Ne var ki bu adaların bağlı bulunduğu Fransa, İtalya, Japonya, İspanya ve Yunanistan gibi merkezi ulus devletler bu duruma karşı çıkmaktadırlar. Bu yüzden AB'nin Akdeniz yapılanması tamamlanamamaktadır. Birliğin Akdeniz adalarını ayrı devletlere dönüştürme politikası İspanya, Fransa, İtalya ve Yunanistan'ın direnmeleri ile gerçekleşemezken, benzeri bir biçimde Kıbrıs'ta tek devlet diyerek bastırılması çelişkili bir durum yaratmaktadır.²⁷⁴ Özellikle AB 1962'den 1983 yılına kadar tek taraflı temsil konusundaki müracaatları reddetmesine rağmen Rumların tek taraflı olarak ve bütün adayı temsilen Kıbrıs Cumhuriyeti olarak yaptıkları müracaatı kabul etmiştir;²⁷⁵

“...20 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye'nin müdahalesiyle hürriyetlerini kazanan Kıbrıs Türklerine karşı Enosis hayalindeki Rum ve Yunan silahlı çatışma taktikleri yerini, şiddetini ve dozajını arttırarak siyasi alanda ve uluslararası platformlarda Enosis faaliyetleri olarak devam etmektedir. Kıbrıs meselesini salt bir işgal ve göçmenlerin yerlerine geri dönmeleri olarak gören Rumların bugüne kadar tek seslilik içerisinde uyguladıkları baskılar bugün gelip AB'de son şeklini almıştır. Bu durumu dönemin Kıbrıs Rum lideri Glafkos Klerides AB'ye girildiğinde 1960 Garanti Antlaşması'nın bir Avrupa ülkesine karşı pratikte işlemeyeceğini, iki kesimlilik ve küresel mal-mülk değişimi dâhil Kıbrıs Türklerinin olası bir antlaşma ile elde edecekleri hak ve güvencelerin AB normlarına göre geçersiz addedileceğini, tüm Rum göçmenlerin Kuzey'e geri döneceklerini ve bu sayede Yunan Kıbrıs'ta son hedefine ulaşmış olacaktır diye açıklamıştır...”

Rum tarafı özellikle mülkiyet konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden toprak almak ve adanın tümüne hâkim olmak yolundaki

²⁷² Ertan Efeğil, **Temel Konular Işığında Annan Belgesi'nin Analizi**, Ankara, Gündoğan Yay., 2003, s.13.

²⁷³ İngiliz sömürgesi altında bulunan Malta 1964 yılında bağımsızlığını kazanmasının ardından aynı yıl İngilizlerle yapılan bir antlaşma ile İngiltere askerlerinin geri çekilmesi kararlaştırılmıştır. Hemen bir yıl sonra 1965 yılında da Avrupa Konseyi'ne üye olmuştur. Daha sonra 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye üye olmuştur.

²⁷⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s.233.

²⁷⁵ Keser, **a.g.e.**, s.504.

hedeflerine emin adımlarla ilerlemektedir. İşin ilginç yanı Rumlar bunu yaparken savaşmadan yapmakta²⁷⁶ ve böylelikle de Kıbrıs'ta Avrupacılık²⁷⁷ sorunu ortaya çıkmakta ve mülkiyet konusundaki yasalar GKRY'nin istediği şekilde şekillenmektedir.

2.4.1.1. AB'nin Kıbrıs'taki Mülkiyet Sorununa Bakışı

Mülkiyet konusunda GKRY AB'ye tam üye olduktan sonra bazı yasalarda değişiklik yapmıştır. Buna göre Kıbrıs Cumhuriyeti Ceza Kanunu 281. maddesinde KKTC'den taşınmaz mal alan AB vatandaşları ister KKTC'de olsunlar, isterse diğer bir AB ülkesinde olsunlar haklarında (Rum) Kaza Mahkemelerinde “Avrupalı Tutuklama Kararı” çıkartılabilecek [European Arrest Warrant (EAW)] ve arkasından da tutuklanacaklardır. Artık KKTC'de taşınmaz mal alan veya kullanan her AB vatandaşı suçlu duruma düşecek ve Rum Kaza Mahkemelerince cezalandırılmak üzere nerede olursa olsun tutuklanarak Güney Kıbrıs'a getirilmesi talep edilecektir.²⁷⁸ Rumlar AB icra mekanizması ile mülkiyet konusunda kendi çıkarları doğrultusunda yasaları devreye sokmuşlardır;²⁷⁹

“...İçinde yaşadığınız ev, dükkân, yapı veya sahibi olduğunuz arazi bir Rumun ise bu kişi sizin hakkınızda işgal ve mülke tecavüz davası açabilir ve Kıbrıs Rum Mahkemesi de sizin işgalci ve mülke tecavüz suçundan tutuklanmanız için aleyhinize karar alabilir. Bu aşamada EAW devreye girer ve isminiz tüm AB ülkeleri ile aday olan Türkiye'ye bildirilir. Eğer Güney Kıbrıs'a geçerseniz veya AB üyesi herhangi bir ülkeye giderseniz tutuklanabilirsiniz...”

1 Mayıs 2004 tarihinden sonra AB vatandaşı olan Rumlar hemen ve derhal AB icra mekanizmasını çalıştırabilmenin ve arazilerini işgal eden AB vatandaşlarının

²⁷⁶ Ata Atun, **Kıbrıs Eksenli Siyasete Akademik Alarga**, Cilt-I, Lefkoşa, Ajans Yay., 2006, s.339.

²⁷⁷ Kıbrıs'ta Avrupacılık Rum siyasal güçlerinin yeni bir şeklini yansıtır ve derin ideolojik etkileri vardır. Çünkü ulusal problemi çözmek amacıyla hegemonya stratejisi haline gelmiştir. Avrupacılık Kıbrıs'ta sadece Kıbrıs sorununu çözmek politikası değil aynı zamanda daha kapsamlı ideolojik bir fenomendir. Ortaya çıktığı çeşitli formlardaki eski milliyetçi projeleri içine alır, onları gerektirir ve onların yanında çalışır. Avrupacılık milliyetçi projelerin her türü ile birlikte iyi çalışabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Nicos Trimikliniotis, “Ulus Ötesi Devlet: Çok Uluslu Çok Kültürlü Federal Kıbrıs Vatandaşlığı Potansiyeli”, Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.96.

²⁷⁸ Atun, **a.g.e.**, s.289-291.

²⁷⁹ Atun, **a.g.e.**, s.230.

vatandaşı oldukları AB üyesi ülke tarafından tutuklanarak yargılanmak üzere kendilerine iade edilmesinin yollarını araştırmaya başlamışlar ve bunda da başarılı olmuşlardır.²⁸⁰ Öte yandan Avrupa'nın işine geldiği noktada hukuku bile siyasal amaçlı kullanabilmesi batı uygarlığının demokrasi anlayışına şüphe düşürmektedir.²⁸¹

Mülkiyet konusunda olduğu gibi burada da en önemli konu siyasi eşitlik meselesidir. AB içinde Rumlar çok az olan nüfuslarıyla Avrupa'nın dev ülkeleriyle eşit haklara sahip iken, KKTC halkını oluşturan Kıbrıs Türklerinin AB'nin bu eşitlik ilkesini yaşama hakları kalmamıştır.²⁸² Dikkat çeken nokta ise AB Komisyonu'nun 1959-1960 antlaşmalarından hiç bahsetmemesi ve bu antlaşmaları dikkate almamasıdır.²⁸³ Böylelikle tek bir kurşun atmadan fiilen Enosis gerçekleşmiş, Rumların tarihi rüyası olan Kıbrıs'ın Türklerden kurtarılması davası bu aşamada AB üzerinden gerçekleşmiştir.²⁸⁴ Bu konunun sadece Kıbrıs'ın Türklerden kurtarılması davası olarak değil, Türkiye'nin AB müzakere sürecindeki etkisi bakımından incelenmesi faydalı olacaktır.

Türkiye'nin AB üyeliğinde pazarlık unsuru olan Kıbrıs tam üyelik için engelleyici ve etkileyici bir faktör haline gelmiştir.²⁸⁵ Aralık 2006 Brüksel Zirvesi'nde, Türkiye-AB müzakerelerinin sekiz başlığı²⁸⁶ altındakiler askıya alınırken, diğer başlıklar da kapatılmıştır. AB'nin 21 Ağustos 2005 deklarasyonuna esas olan çerçevedeki gelişmelerin 2007, 2008, 2009 ve 2010 yılı ilerleme

²⁸⁰ Atun, **a.g.e.**, s.339-340.

²⁸¹ Çeçen, **a.g.e.**, s.186.

²⁸² Ata Atun, "Kıbrıs'ta Çözüm Ne Kadar Olası", **2023 Dergisi**, Kıbrıs'ta Son Sirtaki, Sayı:87, 15 Temmuz 2008, s.38.

²⁸³ Özarslan, **a.g.e.**, s.119.

²⁸⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s.148.

²⁸⁵ Dış ilişkiler, insan hakları, ortak güvenlik ve savunma politikası: "Kıbrıs'ın AB'ye üyelik için başvurusu ve görüşmelerin durumu ile ilgili karar taslağını kabul eden Avrupa Parlamentosu, Lefkoşa'nın bütün Kıbrıslılar adına görüşmeye katıldığını ve süreç sonuna ulaştığında bütün vatandaşların hukuksal olarak AB'nin tarafı olacaklarını açıklamıştır. Kararda Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'a ilhak etme tehdidini uygulamaya koymasının durumunda AB'ye üye olma tutkusuna kendisinin son vereceğinin de altını çizmiştir." Ayrıntılı bilgi için bkz. Bakır Çağlar, "Avrupa Birliği ve Kıbrıslı Türkler", Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.181.

²⁸⁶ Malların serbest dolaşımı, iş kurma hakkı ve hizmet sunumu serbestisi, mali hizmetler, tarım ve kırsal kalkınma, balıkçılık, ulaştırma politikası, gümrük birliği ve dış ilişkilerdir.

raporlarında ele alınması öngörülmüştür.²⁸⁷ Ayrıca ek protokol ve limanlar konusunun ertelenmesini içeren bir takvim ortaya konulmuştur.²⁸⁸

Bu bağlamda 2000 yılından itibaren mülkiyet konusunda AİHM'deki davalara AB Türkiye ilerleme raporlarında yer verilmiştir. Üçüncü bölümde anlatılacak olan Loizidou davasının tazminatı Türkiye tarafından ödeninceye kadar her sene tazminat konusu eleştirilmiştir. Örneğin 1999 AB Türkiye ilerleme raporunda Loizidou davasına ilişkin tazminat konusu önemle vurgulanmış ve Türkiye'nin ödemesi gereken tazminatı hâlâ ödemediği ve Türkiye'ye tanınan sürenin Ekim 1998 tarihinde dolduğu ifade edilmiştir. Söz konusu eleştiriler tazminatın ödendiği tarihe kadar sürmüştür. Aynı şekilde Arestis davası da ilerleme raporlarında yerini almıştır. Bu davada da etkin tazminat beklenildiği belirtilmiştir. Son aşamada ise Demopoulos davası da 2010 AB Türkiye ilerleme raporunda yerini bulmuş ve söz konusu raporda Taşınmaz Mal Komisyonu (TMK)'na yer verilmiştir. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde söz konusu davaların ilerleme raporlarında yer alması KKTC'nin tanınmayıp, Türkiye'nin davalarda taraf olmasını istediklerinin göstergesidir.

AB'ye giriş için bütün ülkelerden yalnızca Kopenhag kriterlerini²⁸⁹ talep eden AB, Türkiye'den Kıbrıs'ı talep etmiştir. Kıbrıs sorunu bir anlamda AB'ye üye olabilmenin koşulu haline getirilmiştir.²⁹⁰ Bunun için Türkiye, AB politikasında önceliklerini doğru belirlemeli ve iyi politikalar uygulamalıdır;²⁹¹

²⁸⁷ Avrupa Birliği tarafından bugün tavsiye olarak gösterilen hususlar Türkiye'nin önüne uygulanması gereken talepler olarak getirilmektedir. Özellikle 10 Şubat 2010 tarihinde kabul edilen Avrupa Parlamentosu raporu bunun açık bir göstergesidir. Raporun tam metni için bkz. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B7-20110156&language=EN>, (Erişim) 30 Nisan 2011. Ayrıca "...1 Temmuz-31 Aralık 2012 tarihleri arasında Kıbrıs Rum Yönetimi AB dönem başkanlığı yapacağı için Türkiye katılım müzakerelerini sürdürmek niyetinde değil. Ekim 2014 tarihinde de AB'nin yeni anayasası olarak kabul edilen Lizbon Antlaşması yürürlüğe girdiği vakit, Kıbrıs Rum tarafının tek kişilik "Veto" hakkı da ortadan kalkacağından, Türkiye bu konuda çok kararlı ve rahat..." Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.abhaber.com/ozelhaber.php?id=9550>, (Erişim) 29 Nisan 2011.

²⁸⁸ Yavuz, a.g.m., s.55.

²⁸⁹ 22 Haziran 1993 tarihinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nde Avrupa Konseyi, AB'nin genişlemesinin merkezi Doğu Avrupa ülkelerini kapsayacağını kabul etmiş ve aynı zamanda adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken kriterleri de belirtmiştir. Bu kriterler siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatının benimsenmesi olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

²⁹⁰ Çeçen, a.g.e., s.24.

²⁹¹ Cem, a.g.e., s.298.

“...Türkiye, AB’siz bir gelecek dâhil tüm bu olumsuzluklara karşı kendini ne kadar iyi hazırlarsa, hem AB sürecinde hem de Kıbrıs konusunda o kadar mesafe alır ve başarılı olur. Dış siyasette Amerikalıların deyişle ‘bütün yumurtalar aynı sepete konmaz.’ Farklı ihtimallerin, değişik seçeneklerin öngörülmesiyle ve alternatif politikaların hazırlanması, elde hazır tutulması ya da gereğinin yapılmasıyla istenen hedeflere ulaşılır...”

AB Türkiye’yi müzakere sürecinde sıkıştırmıştır.²⁹² Çünkü AB Rum kesimini üye almakla artık bölgesel bir kimlikle değil, küresel bir kimlikle dünya sahnesine çıkmıştır. Rumlar AB’nin küresel kimliği sayesinde Kıbrıs Türklerinin karşısında daha güçlü bir konumdadır.

2.4.1.2. Adada Birleşmiş Milletler Barış Koruma Gücü (UNFICYP) ve Annan Planı

1963-1974 yılları arasında Rumlar, Kıbrıs Türklerini çok zor durumda bırakmışlardır. Türklerin iktisadi, sosyal yaşamlarını ve seyahat özgürlüklerini kısıtlamışlardır. Bu durum ve Kıbrıs Türklerinin yaşamak zorunda kaldığı acılar, tecrit ve esaret hayatı ne BM’de²⁹³ ne Avrupa Konseyi’nde ne de AET’de (bugünkü AB’de) umursanmaktadır. Bu bağlamda BM Barış Gücü 27 Mart 1964 tarihinde Kıbrıs’ta göreve başlamıştır.²⁹⁴ 1964 tarihinde Türklere karşı Rum saldırıları devam etmiştir; ancak Barış Gücü etkili olamamış, kayıtlara göre 103 köyden on binlerce Türk zorla göç etmek durumunda kalmıştır. 1203 yaralı ve 203 kayıp vardır. 500’ün üzerinde Türk çatışmalarda ve Rum saldırılarında ölmüştür.²⁹⁵ Toplumlararası

²⁹² “Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü” Prof. Dr. Oral Sander tarafından Osmanlı diplomasisi üzerine yazılmış bir kitaptır. Prof. Dr. Sander kitabında Osmanlı Devleti’ni Anka Kuşuna-çok uzun süre görkemli bir şekilde yaşayan ve sonra küllerinden yepyeni bir benlikle doğan efsanevi yaratık-benzetir. Osmanlı Devleti Avrupa uluslar topluluğuna ilk kez 1856 Paris Barış Antlaşması ile dahil olmuştur; ancak o günden bu yana önce Osmanlı Devleti’nin sonra ise halefi Türkiye Cumhuriyeti’nin Avrupa uluslar topluluğuna ait olup olmadığına dair tartışma sürüp gitmektedir. Ayrıca bkz. Oral Sander, **Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü**, Ankara, İmge Yay., 1993.

²⁹³ “...BM’de mükelleflerini yerine getirmiyor arkasında Güvenlik Konseyi üyeleri vardır...” Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

²⁹⁴ BM Barış Koruma Kuvveti UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus), Güvenlik Konseyinin 04 Mart 1964 tarih ve 186 sayılı kararıyla Kıbrıs’taki durumun uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilecek nitelikte görülmesi üzerine kurulmuştur.

²⁹⁵ Manisalı, **a.g.e.**, s.38-39.

ilişkilerde tampon görevi yapması için Kıbrıs'ta görevlendirilen Barış Gücü esasında Türklere yönelik baskıyı önleyememiş, Rumların hemen bütün taşkınlıklarını izlemekle yetinmiştir;²⁹⁶

“...Erenköy'e, Bafa ve Poli'ye yiyecek gönderilmesi için 12 Ağustos 1964 tarihinde BM'e müracaat edilmiş fakat BM tarafından müspet bir imkân sağlanamamıştır. BM müşaviri Flores, Türkleri daima aldattı ve aldatıyor. BM hala acz içinde. Hiçbir faydalı tedbir alamıyor. 'Korktuğum için yapamıyorum.' diyor fakat bunu resmi raporunda bildirmiyor. Rumlar BM'yi silahla daima tehdit ediyorlar. Gerekince BM askerlerinin sırtına, arkasına silahlarını dayamaktan çekinmiyorlar...”

UNFICYP'ta görev yapacak ilk birlik 14 Mart 1964 tarihinde gelen Kanada birliğidir. Bunu 26 Mart 1964 tarihinde adaya gelen Finlandiya birliği takip etmiştir. Her altı ayda bir görev süresi BM Genel Sekreterliği tarafından uzatılan bu askeri güç halen BM tarafından yürütülen en uzun süreli operasyon olma niteliğini korumaktadır. Bu askeri güce bugün itibarıyla askeri destek veren ülkeler arasında başta Kanada, Avusturya, Macaristan, Yeni Zelanda, Avustralya, Finlandiya, Slovakya, Arjantin, İngiltere, İrlanda, İsveç ve Danimarka olmak üzere pek çok ülke bulunmaktadır. Bu askeri güce bağlı olarak ayrıca uluslararası bir polis teşkilatı da Mart 1964 tarihinden bu yana adada görev yapmaktadır.²⁹⁷ Adada BM Barış Gücünün yanı sıra, ada genelinde BM'in ortak çözüm arayışları çerçevesinde Annan Planı oluşturulmuştur.

BM bünyesinde Annan Planı 24 Nisan 2004 tarihinde hazırlanmıştır. Söz konusu plan “Türkiye'ye git Güvenlik Konseyi ve AB üyelerine gel diyen.” bir plandır.²⁹⁸ Adanın her iki tarafında da ayrı ayrı referanduma sunulmuş ve Kıbrıs Türklerinin %64.9 oranında “Evet” oyuna karşılık Rumlar %75.8 oranında “Hayır” oyu kullanmışlardır.²⁹⁹

²⁹⁶ BCA.030.01.38.208.9.'dan aktaran Ulvi Keser, “Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Haziran 2006, Yıl 2, Sayı:3, s.127.

²⁹⁷ Keser, a.g.m., s.139-140.

²⁹⁸ Özdemir Özok (TOBB Başkanı), Uluslararası Kıbrıs Konferansı Tebliğler ve Tartışmalar, 01-02 Mart 2003, Ankara, TOBB Yay., s.34.

²⁹⁹ “...Papadopoulos son seçimlerde 24 Nisan 2004 Annan Planı referandumunun bedelini ödeyerek seçimi kaybetmiştir. Kıbrıs sorununun özünün işgal ve istila olduğunun anlaşılması için uluslararası toplumun Rum tarafının tezleri konusunda bilgilendirilmesi; Kıbrıs sorununun çözüm ilkelerinde, yani Annan benzeri bir plan gelirse mevcut koşullardan herhangi bir indirim yapmamak; Kıbrıs

Bu sonucun ardından plan hukuken geçersiz hâle gelmiş ve hayata geçememiştir. Bu sonuç Türk tarafına yöneltilen uzlaşmaz ve çözüm istemez suçlamalarını ortadan kaldırdığı gibi adanın güneyindeki Rum yönetiminin adanın kuzeyini temsil edemeyeceğini de ortaya çıkarmıştır. Öte yandan Türk tarafı “Evet” oyu verdiği ve çözümden yana tavır aldığı halde cezalandırılan taraf olmuş; “Hayır” oyuna rağmen Rum tarafı 1 Mayıs 2004 tarihinde bütün Kıbrıs’ı temsilen AB’ye üye olarak hedefine ulaşmıştır.³⁰⁰

2.4.1.2.1. Annan Planı’nda Mülkiyet Sorunu

Annan Planı’nın en önemli hükümlerinden birisi mülkiyet sorunlarının çözüme kavuşturulması ile ilgilidir.³⁰¹ İki bölgelilik esası çerçevesinde mülkiyet ile ilgili sorunlar çözüme kavuşturulmak istenmiştir. Mülkiyet taleplerini görüşerek karara bağlamak üzere 7 kişilik bir mülkiyet kurulu³⁰² oluşturulmuştur. Kurucu devletlerden ikişer üye Kıbrıs dışından 3 üye olmak üzere oluşturulması düşünülmüştür. Hak sahibi oldukları kurul kararı ile kesinleşenler kendi aralarında görüşerek mülkiyet sorunlarını çözebileceklerdir. Kurul ihtilafli durumlarda görev yapacaktır. Hakların iadesi etkin tazminat, satma, kiralama veya takas yolları, hakların karşılanmasında gündeme gelebilecektir. Hakların iadesi için antlaşmanın

---

Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını ve askerisizleştirilmesini sağlamak; yabancı garantörlerin yani Türkiye’nin tek taraflı müdahalede bulunma hakkının ortadan kaldırılması için çalışmak; Rum göçmenlerin kuzeydeki mallarına geri dönüş hakkının garanti altına alınmasını sağlamak; kolonizasyona son vermek yani Türkiye’den gelen soydaşlarımızın geri gönderilmesi ve üniter Rum devletini faaliyete geçirebilmek için ekonominin ve kurumlarının yeniden birleştirilmesi ilkelerine sahip çıkan Hristofyas iktidar koltuğunun yeni sahibi olmuştur...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Atun, a.g.m., s.36-37.

³⁰⁰ Kamer Kasım, “Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Kıbrıs, Ermeni Sorunu ve Azınlıklar”, **Avrasya Dosyası**, Ocak-Şubat-Mart-Nisan 2005, C. 11, S. 1, s.93’den aktaran Özarlan, **a.g.e.**, s.37.

³⁰¹ Annan Planı’nın ilk versiyonunun Aralık 2002’de yayımlanmasından sonra AİHM’ne Rum başvurularının çoğaltıldığı görülmektedir. Bunun böyle bir çözümün kabulünde kuzeydeki malları ile ilgili olarak Rum mal sahiplerinin daha dezavantajlı duruma düşebilecekleri ihtimalinden kaynaklandığı söylenebilir. Planda mülkiyet kuruluna yapılacak başvurularda mülkiyet sorunlarının çözümü için bazı durumlarda malın iadesi, diğer durumlarda takasa veya tazminat yoluyla karşılıklı sorunların çözülmesi yönünde çeşitli formüller düşünülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Zaim M. Necatigil, **Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kıskaçında Türkiye**, Ankara, Turhan Yay., 2006, s.80.

³⁰² Annan Planı’nda kurulacak olan Mülkiyet Kurulu veya Property Board nezdinde meydana gelecek uyuşmazlıkların huzursuzluk doğuracağı, hoşnutsuzluk yaratacağı ve mülkiyet sorununun yıllarca çözümlenemeyeceği de bir gerçektir.

sağlandığı durumda tasarrufu kaybeden tarafa tazminat ödenmesi benimsenmiştir. Kıbrıs vatandaşı olan ve hakların iadesi için taşınmazı boşaltılması talep edilen şimdiki kullanıcılar kendilerine tatminkâr bir alternatif konut gösterilene kadar malı boşaltmak zorunda olmayacaktır.³⁰³ Tasarrufu kaybeden mal sahibine haklarının iade edilmesi bu kişinin etkilenen malın bulunduğu yerde sürekli ikamet hakkına mutlaka sahip olacağı anlamına gelemeyecektir. Kişiler için diğer devlette ikamet hakkı sınırlı durumda tanınacaktır.³⁰⁴

Plan mülkiyet sorununun çözümü için önerilen mülkiyet kurulunun 10 yıl süre ile görev yapacağı ve sorumlu mülklerin statüsüne çözüm üreteceği şeklinde düşünülmüştür. Bu kurul ile sorunlu mülkiyetlerin çözülmesine çalışılacaktır. Bunun anlamı bu sorunlar çözülmeye kadar sorunlu addedilen toprakların mülkiyet ile ilgili statüsünün belirsiz kalacağıdır. Yani toprakların mülkiyet sorunu çözümlenene kadar kullanıcıları hiçbir kredi imkânına sahip olamayacaktır. Bunun çözümü için planda öngörülen süre 10 yıl süre, çözümlenemediği hallerde Anayasa Mahkemesi tarafından birer yıllık dönemlerle uzatılabilecektir.³⁰⁵

Kurulun vereceği kararlar parça devletlerdeki mahkemelerce temyiz edilemeyecek ve mülkiyet mahkemesinin verdiği kararlar, yüksek mahkeme tarafından değiştirilemeyecektir. Kısa sürede iç hukuk yollarının tükenmesi nedeniyle mülkiyet sahipleri doğrudan AİHM'ne müracaat edecektir. KKTC yönetiminin savunduğu global tazminat sistemi yerine, iade, tazminat, uzun vadeli kiralama ve takas yollarının önü açılmıştır. Bu durumda askeri ve devlet alanları ile kamu yararına kullanılan alanlar hariç üzerinde herhangi bir gözle görülür inkişaf olmayan topraklar eski sahiplerine iade edilecektir. Mal-mülk taleplerine ilave olarak ilk 15 yıllık dönemde getirilen kısıtlama ile birlikte Türk parça devletinin nüfusunun en çok %28'ine kadar olan 56.000 Rum'a hem yerleşme hem de mallarını geri alma hakkı verilmektedir. 11 yıl sonra Türk parça devletinin iç vatandaşlığını kazanacak olan bu kişiler herhangi bir kısıtlama olmaksızın mülk edinilebileceklerdir. Kiralama, tazminat veya takas sistemi zamanla Türklerin aleyhine gelişebilir. Çünkü göç

³⁰³ Bir nevi günümüzde Türkiye'de uygulanan Toplu Konut İdaresi (TOKİ) benzeri bir yapılanmaya benzemektedir. Konu ile ilgili son dönemde de benzer öneri paketleri sunulmaktadır. Ayrıntısı son bölümde ele alınacaktır.

³⁰⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s.191.

³⁰⁵ Efeğil, **a.g.e.**, s.79-80.

nedeniyle ekonomik açıdan zayıflayan Kıbrıs Türkleri kiralari, tazminatları veya takas esasına göre borçlanılan meblağı ödeyemez hale gelebilir.³⁰⁶

Taraflar arasında mal ve mülk mübadelesi, toprak sıfırlaması ve tazminatlar gibi konular dikkate alınmadan yeni düzenlemelerin yapılması Annan Planı'nın ortaya atılmasındaki asıl amacın Kıbrıs sorununu çözmek değil, bu sorun üzerinden belgenin arkasındaki devletlerin amaçlarını karşılamak olduğu gerçeğini yansıtmaktadır.³⁰⁷ Plan ile adada öyle bir düzenleme yapılmıştır ki Rumlar en verimli tarım havzalarına, su kaynaklarına ve askeri açıdan stratejik önemde noktalara egemen olacaktır.³⁰⁸ Rum Yönetimi Eski Başkanı Yorgo Vasiliu başkanlığındaki 5 kişilik bir ekonomistler grubunun hazırladığı Annan Planı'nın Ekonomik Yönleri başlıklı bir rapor Rum basınında açıklanmıştır;³⁰⁹

“...1. KKTC'den alınacak topraklara 96.000, kuzeye 104.000 Rum dönecektir.

2. Sadece Rumlara verilecek bölgelerde 47.000 Türk göçmen olacaktır.

3. KKTC'ye ilk anda 65 yaş üzerinde bulunan 21.000 Rum göçmen dönecektir. Yanlarında götürebilecekleri bir refakatçi ile bu sayı 42.000'e ulaşacaktır.

4. Karpaz bölgesine çocukları ile birlikte toplam 25.000 Rum gönderilecektir.

5. KKTC'deki Rum mallarının değeri 15 milyar 578 milyon Kıbrıs lirasıdır. Türk mallarının değeri ise 1 milyar 414 milyon Kıbrıs lirası olup tapusunu mal komisyonuna devredip tazminat isteyeceklere nakit para değil, 10-15 yıl bozulacak tahviller verilecektir.

6. Rumlara verilmesi öngörülen 57 yerleşim biriminde 47.000 Kıbrıs Türk göçmeni durumuna düşecektir ve bu Türkler için 12.000 yeni ev yapılması gerekecektir; ancak bunun için somut bir kaynak mevcut değildir.

7. Planda nüfusumuzun %21'i oranında Rum'a bunlardan ayrı olarak dönme hakkı tanındığına göre 42.000 Rum'un da bu şekilde geri dönecek ve bu durumda geri dönecek olan Rum sayısı 100.000'i aşacaktır.

8. Türkiye'nin 10-15 yıl içinde AB'ye üye olmasıyla geri dönüşle ilgili tüm kısıtlamalar ortadan kalkacaktır. 120 milyon Kıbrıs lirası tutan Türkiye Cumhuriyeti kökenli vatandaşların geri dönüş tazminatı için özel bir fon oluşturulacaktır. Talep sahibine, tazminat bedelinin üçte ikisi için 10 yıl vadeli, geriye kalan üçte birlik kısmı için de 15 yıl vadeli tahviller verilecektir...”

³⁰⁶ Efegil, a.g.e., s.53.

³⁰⁷ Çeçen, a.g.e., s.199.

³⁰⁸ Mehmet Hasgüler, “Kıbrıs'ta Karşılaştırmalı Eleştirel Yöntem Işığında Ulusçu Tatmin ve Siyasal Denge Modeli”, Yusuf...(ed.), a.g.e., s.52.

³⁰⁹ Kumkale, a.g.e., s.119-120.

Bu bağlamda böyle bir plana Türk tarafının olumlu oy kullanması düşünülemezdi. Çünkü yukarıdaki raporda da açıkça belirtildiği gibi plan eşit olarak oluşturulmamış bir plandır. Plana bağlı olarak hazırlanan raporda Karpaz bölgesi Türklerin elinden çıkacak, kuzeyde Rum nüfusu artırılabilecektir. Ne var ki işi AB giriş koşuluna getirip dayatmakla Türklere plan zorla kabul ettirilmiştir; ancak sonuç alınamamıştır. Türkler Annan Planı ile ilgili referandumda olumlu oy kullanmalarına rağmen AB'ye giriş sürecinde istediklerini elde edememişlerdir. Rumlar ise Rusya'nın devreye girmesi üzerine olumsuz oy³¹⁰ kullanmalarına rağmen Kıbrıs devleti olarak AB'ye üye olarak alınmışlardır.³¹¹ Eğer Türkiye hayır demeseydi³¹² o zaman da dünya iki ayrı devleti tanımaktan başka yolu yoktur noktasına gelecekti. Türkiye böyle bir şansı kaybetmiştir.³¹³ Böylelikle Annan Planı gibi son derece detaylı ve ayrıntılara inen bir hazırlığın³¹⁴ çözüm yaratamaması ve geride kalması Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğünü bir kez daha doğrulamıştır.³¹⁵ Annan Planı Kıbrıs sorununun çözülmesi için kurtarıcı olarak ortaya çıkmış gibi görünse de Rumların referandumda olumsuz oy kullanmaları kapsamında amaçlarının ne olduğu açık bir şekilde görülmüştür. Amaç Kıbrıs'ın tamamını elde etmektir; ancak Planın uygulanmamasıyla bu gerçekleştirilememiştir.

³¹⁰ Papadopoulos iyi bir plan yaparak Annan Planı'nı reddetmek ve toplumda yarattığı milliyetçi yükselişin siyasi kredisini alarak kendini milli bir lider olarak konumlandırmak istemiştir. O tarihe kadar halka söylediği "Planın esaslarına dokunmadan yapılacak bir takım değişikliklerle çözüme gideceğiz" yollu sözlerini tutmak istememiştir. Nitekim 24 Nisan 2004 tarihinde referandum için yaptığı "Halka sesleniş" konuşmasında Annan Planı'nı bir "Felaket planı" olarak takdim etmiş ve reddedilmesini istemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılyürek, **a.g.e.**, s.39.

³¹¹ Çeçen, **a.g.e.**, s.202.

³¹² "...2004 referandumunu ile Kıbrıs Türk'ü çözüm isteyen taraftır. 2004 yılı sonrası gelişmelerde bunun göstergesidir. Türkiye'nin Kıbrıs davasındaki politikaları yüzde yüz doğrudur. Kıbrıs Türk'ünü çok önemli politikalara getirmiştir. AB Türkiye için önemlidir; ancak Kıbrıs daha da önemlidir..." "KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı" konulu panel öncesi KKTC Eski Dışişleri Bakanı, KKTC Özgürlük ve Reform Partisi Genel Başkanı Turgay Avcı ile 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

³¹³ **2023 Dergisi**, "Kapsamlı Görüşmelerin Gidişatı teslimiyettir!", Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, KKTC Birinci Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Söyleşi, s.5.

³¹⁴ 11 Kasım 2002 tarihinde eş zamanlı olarak ilgili taraflara sunulan 150 sayfalık Annan belgesinin taraflarca bir hafta içerisinde değerlendirilmesini ve ilgili tarafların AB'nin Kopenhag Zirvesine kadar Kurucu Antlaşmanın ana maddeleri, ilavelerinde özellikle işaretlenmiş bölümleri ve parça devletler arasındaki sınırları belirleyen harita üzerinde anlaşmaya vardıklarını belirten ve taslak ilaveleri bir bütün halinde 28 Şubat 2003 tarihinden geç olmamak kaydıyla tamamlanacak olan antlaşmanın temeli olarak kabul edilmesini isteyen bir buçuk sayfalık belgeye imza atmalarını istemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Efegil, **a.g.e.**, s.14.

³¹⁵ Çeçen, **a.g.e.**, s.231.

2.4.2. Avrupa Konseyi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Kasım 1950 tarihinde Roma’da Türkiye’nin de yer aldığı Avrupa Konseyi’ne üye 12 devlet tarafından imzalanmıştır. Türkiye AİHS’ni 1954 yılında onaylamış³¹⁶ ve Kıbrıs Cumhuriyeti de 39/1962 sayılı yasa ile sözleşmeyi onaylayıp iç hukukuna dâhil etmiştir.³¹⁷ Söz konusu onay yasası Aralık 1963 olaylarından önce Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ortak parlamentosu olan Rumlar ile Türklerin katıldığı Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilmiş olması nedeniyle sözleşmenin insan hak ve özgürlüklerine ilişkin kuralları Güney Kıbrıs’ta olduğu gibi KKTC’de iç hukukun bir parçası haline gelmiş³¹⁸ ve Avrupa’nın hukuk sistemine dâhil olma konusunda bir adım atmıştır; ancak Kıbrıs’ın meşruluğu sorunu kapsamında KKTC tanınmadığı³¹⁹ için Avrupa Konseyi’ne üye olmadığı gibi AİHS’ne de taraf olamamıştır. Fakat Avrupa Konseyi GKRY’ni tanımaktadır. Bu nedenle KKTC’de yaşamakta olan Kıbrıs Türkleri sözleşmenin bu bölgede ihlalinden dolayı yapabilecekleri başvuruları KKTC aleyhine değil Türkiye veya GKRY aleyhine dosyalamak ve husumeti yönlendirmiş oldukları devletin sorumluluğunu kanıtlamak zorundadırlar.³²⁰ Hâlbuki Türkiye AİHS’ne taraf olmasından dolayı KKTC’ye yönelik bazı haklarını açıkça kullanabilirdi; ancak kullanamamıştır.

³¹⁶ A. Şeref Gözübüyük ve Feyyaz Gölcüklü, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2007, s.18-24.

³¹⁷ Kıbrıs’ın AİH Komisyonu ile ilk tanışıklığı İngiliz Koloni İdaresi döneminde olmuştur. Birleşik Krallık Hükümeti 1950 yılında AİHS’ni imzalamıştır. Birleşik Krallık Hükümeti 23 Ocak 1953 tarihli deklarasyonu ile o zaman uluslararası ilişkilerden sorumlu bulunduğu Kıbrıs’ı da sözleşme kapsamına dâhil etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Necatigil, **a.g.e.**, s.3.

³¹⁸ Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair antlaşmanın 5. maddesi Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yetkisi dâhilindeki herkese AİHS tarafından belirlenmiş çerçevede insan haklarını ve temel hürriyetlerini sağlama yükümlülüğü altına sokmuştur.

³¹⁹ Kıbrıs Devleti’nin dış dünyaya yönelik yetkileri de kısıtlanmıştır. Kıbrıs Devleti varlığını devam ettirebilmek, “Enosis” ve “Taksim” tezlerinin gerçekleşmesini önleyebilmek için “Kısıtlanmış bir bağımsızlık” statüsünde kurulmuştur. Üç garantör devlet Kıbrıs Devleti’nin uluslararası girişimlerde bulunurken, kendisine bağlı kalmasını sağlamışlardır. Nitekim Kıbrıs Devleti’nin herhangi bir devletle kısmen ya da tamamen ekonomik veya siyasi bir birlikteliğe katılmasının yasaklanması; üç garantör devlete tanınan, “En çok gözetilen ulus kaydı”; İngiltere’ye tanınan egemen üs bölgeleri; Kıbrıs Devleti ordusunun ve güvenlik güçlerinin yapısı ve şekli, Kıbrıs Devleti’nin uluslararası yetkilerine yapılan kısıntılara örnek olarak verilebilir. Bu örnekler tam bağımsız bir devletin yetkileri ile uyum içinde değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özarslan, **a.g.e.**, s.1.

³²⁰ Necatigil, **a.g.e.**, s.2.

1963 yılında Kıbrıs'ta başlayan kriz ada Türklerini baskı altına almış ve özellikle 1964-67 yılları arasında Kıbrıs Türkleri çok zor günler yaşamıştır. Bu dönemde AİHS'sine Türkiye ve Kıbrıs taraf olduğu halde Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetini baskıcı ve ayrımcı politikalarından ötürü AİH Komisyonuna devlet başvurusu yaparak şikâyet etmemiştir. Eğer şikâyet edilseydi Kıbrıs'ın AET ile ortaklık süreci bundan etkilenebilirdi. Türk hükümeti AİHS'ndeki hakkını kullanarak Makarios yönetimine³²¹ baskı yapabilir ve uluslararası alanda Kıbrıs Türklerinin davasına sempati de toplayabilirdi.³²² Türkiye'nin bazı fırsatları kaçırdığı ve özellikle Rumların AB'ye girmesinde etkili olamaması dış politikadaki yetersizlikleri göstermektedir.

Kıbrıs sorununda uluslararası aktör olan Avrupa Konseyi, AB'ye tam destek vermiştir. Bu bağlamda AB üyelerinin tamamının Avrupa Konseyi üyesi olduğu göz önüne alınmalıdır. Özellikle Avrupa Konseyi, AİHM kararlarıyla baskı yapmayı başarmıştır. Örneğin üçüncü bölümde bahsedilen Loizidou davası ile Türkiye AB raporlarında eleştirilmiştir. Böylelikle bu davalarla Türkiye için milyarlarca dolarlık bir kayba sebebiyet verilmiş ve verilmektedir.³²³ Şöyle ki Türkiye'nin bir işgalci olarak AİHM'nde yargılanıp suçlu bulunması bile Kıbrıs politikalarında kullanılan AB söylemini biraz olsun yumuşatmamıştır.³²⁴ Özellikle AİHM'nin mülkiyet davalarında³²⁵ ve AB raporlarında Türkiye işgalci olarak tanımlanmış, gerekçe olarak da AB, KKTC'yi "Türkiye'nin yerel alt komitesi olarak" tanımlamış, mülkiyet sorununa Türkiye'nin 1974 yılındaki müdahalesinin ve devam eden askeri varlığının yol açtığı yönünde kararlar üretmiştir. Buna benzer AB'nin 2006 ilerleme raporunda, Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemli siyasi etki yapmaya devam ettiği, üst düzey yetkililerin Kıbrıs konusundaki görüşlerini açıkladıkları, bu açıklamaların sadece askeri, savunma ve güvenlik konularını ilgilendirmesi ve hükümetin yetkisi altında

³²¹ Heybeliada Ruhban Okulu mezunu bir Başpiskopos olan Makarios Fener Rum Patrikhanesinin destekleri ile Türklere yönelik sistematik saldırıları yönlendirerek Kıbrıs Cumhurbaşkanlığına kadar tırmanabilmiştir. Üç yüz milyon Ortodoks Hıristiyan'ın manevi lideri olarak tanınan Fener Rum Patriği Rumların yaşadığı bölgelerde etkinlik sağladığı gibi Kıbrıs adasında da çok etkin çalışmalar yürütmüştür. Ortadoğu ve Doğu Akdeniz ile ilişkileri doğrultusunda gündeme gelen Kıbrıs sorununun Yunanlar ve Rumların çıkarları doğrultusunda çözüme kavuşturabilmesi için bütün Rum kuruluşları ile beraber Fener Rum Patrikhanesi de görev almıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeçen, **a.g.e.**, s.88-89.

³²² Hasgüler, a.g.m., Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.16-17.

³²³ Tamçelik, **a.g.e.**, s.285.

³²⁴ İnatçı, a.g.m., Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.122.

³²⁵ Gözübüyük, **a.g.e.**, s.417-419.

yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.³²⁶ Avrupa Konseyi'nin KKTC'yi tanımaması Türkiye'nin müzakere sürecini etkilemiş özellikle adadaki Türk askeri varlığı Türkiye aleyhine kullanılmıştır. Uluslararası hukuk kapsamında uluslararası kuruluşların tarafsız davranması gerekmektedir; ancak söz konusu kuruluşlarda yer alan üye devletler kendi menfaatlerini öne çıkarmakta olup insan haklarını temel alan kuruluşlara güvenilirlik azalmaktadır.

2.4.2.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye

AİHM'ne yapılan bir başvurunun kabul edilebilirlik koşulları sözleşmenin 35. maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu maddeye göre bir başvurunun kabul edilebilir bulunması için o başvurunun uluslararası hukukun genel ilkelerine göre iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren 6 aylık süre içerisinde mahkemeye dosyalanması gerekmektedir. İç hukuk yoluna başvurmakla pratikte herhangi bir hak aramak mümkün değilse sistemin şikâyetleri giderecek yeterli ve etkili çareler üretemeyeceği konusunda mahkeme tatmin edilebilirse, istisna olarak, başvuru doğrudan mahkemeye yapılabilmektedir.³²⁷

Bu bağlamda AİHS altında AİHM'ne yapılabilecek iki tür başvuru öngörülmektedir: Birincisi bir ülkenin sözleşmenin ihlal edildiği gerekçesiyle bir diğer taraf aleyhine yapabildiği devlet başvurularıdır. Bunlara devletlerarası başvurularda denir. Diğeri ise kişisel başvurulardır.³²⁸ Bu tür başvuruları sözleşmeye taraf ülkeler değişik tarihlerde tanımışlardır. Örneğin Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AİHK)'na kişilerin başvuru yapma hakkını Türkiye 28 Ocak 1987 tarihinden başlayarak tanımıştır. GKRY ise kişisel başvuru hakkını Kıbrıs adına 1 Ocak 1989 tarihinden itibaren tanımıştır.³²⁹

Devlet başvuruları kapsamında Türkiye aleyhine 20 Temmuz 1974 tarihli Türk müdahalesinden sonra GKRY, Kıbrıs Cumhuriyeti adına ve Türkiye aleyhine

³²⁶ Sema Sezer, "Kıbrıs'ta Lokmacı Köprüsü ile Birlikte Yıkılanlar", Stratejik Analiz, **Aylık Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Sayı:82, Şubat 2007, s.10-11.

³²⁷ Necatigil, **a.g.e.**, s.275.

³²⁸ Gözübüyük, **a.g.e.**, s.31-35.

³²⁹ Necatigil, **a.g.e.**, s.2.

AİHK'nda 19 Eylül 1974 tarihinde 6780/74 ve 21 Mart 1975 tarihinde 6950/75 sayılı başvuruları vardır.³³⁰ GKRY bu başvuruda Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 günü Kıbrıs'ı istila ettiğini, 30 Temmuz gününe kadar adanın önemli bir bölümünü işgal ettiğini ve 14 Ağustos 1974 tarihinden itibaren işgali genişleterek Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarının takriben %40'ını kontrolü altına aldığını ileri sürmüştür.³³¹ Daha sonra bunu bütün mülkiyet davalarında gerekçe göstermiştir;³³²

“...AİHM'nde açılan davalarda Türk tarafı iyi savunma yapmamaktadır. Davalarla Rumların 1974 tarihi ile taşınmaz mallarını terk etmek zorunda bırakıldıkları, Kuzey Kıbrıs'ın Türkiye'nin kontrolü altında olduğu vurgulanarak, taşınmaz mal iadesi ve tazminat ödemeleri için Türkiye aleyhine kararlar alınmaktadır...”

Türkiye'ye karşı yapılan 10 devlet başvurusundan 4'ü Kıbrıs başvurularıdır. Dördüncü Rum başvurusunu sonuçlandıran AİHM KKTC'yi meşru bir yönetim saymamış ve Türkiye'yi askeri varlığı ile kuzeyi etkin bir biçimde denetlediği gerekçesiyle KKTC politika ve eylemlerinden sorumlu tutmuştur. Mahkeme güneye göç etmek zorunda kalan 100.000'in üzerindeki Rum'un geride bıraktıkları gayrimenkul konusunda Loizidou kararını tekrarlayarak AİHS'ne ek 1. protokolün 1. maddesinin sürekli ihlal edildiği,³³³ Karpaz bölgesinde³³⁴ yaşayan Rumlara da

³³⁰ “...Her iki başvuruyu birleştirip kabul eden Komisyon, Türkiye'nin sözleşmeyi çiğnediği sonucuna vardığı raporunu 13 Temmuz 1976 tarihinde Bakanlar Komitesine sunmuştur. Bakanlar Komitesi ise uzun zamandan beri Kıbrıs'ta insan haklarının çiğnendiğini ancak taraflar arasında yapılacak görüşmelerle sorunun çözülmesi gerektiğini belirterek 20 Ocak 1979 tarihinde dosyanın işlemi kaldırılmasına karar vermiştir. 06 Ağustos 1977 tarihinde yine Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından yapılan bir başka başvuru da benzer şekilde sonuçlandırılmıştır. Böylece Bakanlar Komitesi, Komisyon Raporunu onaylama yoluna gitmeden, siyasî bir başvuruyu, siyasî bir yöntemle çözüme kavuşturarak sonuçlandırmıştır...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Yaşar Salihpaşaoğlu, “AİHM ve Türkiye: Bazı Rakamlar ve Gerçekler”, http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/13_11.pdf, (Erişim) 4 Mart 2011.

³³¹ Necatigil, **a.g.e.**, s.5-6.

³³² Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 21 Mart 2011 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

³³³ Ek 1 Protokol, madde 1/1 (Mülkiyetin korunması): Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse; ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Can Mindek, “AİHM Kıbrıs'taki Mülkiyet Sorununa İlişkin Davaları Hakkındaki Kararını Açıkladı”, <http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/aihmmulkiyetdavasikarari-5mart.pdf>, (Erişim) 25 Mart 2011.

³³⁴ KKTC'nin Karpaz bölgesinde halen 500'e yakın Rum yaşamaktadır. Rum kesimi, güneye göç etmelerini engellemek için buradaki Rumlara maşa bağlamıştır. Amaç Dipkarpaz'a 15.000 Rum'un getirilmesidir. Rumlara AB'ye KKTC'ye ait olmasına rağmen Karpaz yarımadasını milli park olarak

ayrımcılık yapıldığı sonucuna varmıştır.³³⁵ Artık söz konusu dava sayıları artmış ve hukuksal olarak davalar içinden çıkılmaz bir hal almıştır.³³⁶

---

kaydettirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. AB Haber İnternet Sitesi, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=26306>, (Erişim) 26 Mart 2011.

³³⁵ Bakır Çağlar, a.g.m., Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.179.

³³⁶ Avrupa Konseyi statüsünün 8. maddesi insan haklarını ciddi biçimde ihlal eden üye devletlerin Konsey'de temsil haklarının askıya alınması ya da Konsey üyeliğinin sona erdirilmesi gibi yaptırımları içermektedir.

III. BÖLÜM

KKTC'NİN MEŞRULUĞUNUN MÜLKİYET SORUNUNA ETKİSİ

3.1. NÜFUS DEĞİŞİMİ VE GÖÇ

Modern dönemde savaş sonrası mal-mülk takası ve düşman ülke ile nüfus değiştirme örneği ilk olarak 1919 yılında Bulgaristan ve Yunanistan arasında imzalanan Nöyyi Antlaşması sonrasında görülmüştür. Bu antlaşma sonrasında 46.000 Yunan ve 96.000 Bulgar yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Benzer bir sistem Türkler ve Yunanlar arasında imzalanan Lozan Antlaşması'nda da uygulanmıştır. Her iki antlaşmada da Yunan, Türk ve Bulgar hükümetleri ayrılmak zorunda kalan insanların taşınmaz mülklerini zapt edip onları yeni gelen göçmenleri ve onların ailelerini yerleştirmek için kullanmışlardır. Özellikle savaş sonucu yerlerinden olan göçmenler, kendilerine geri dönüş hakkı verdiği ve ilgili bölgeleri ellerinde tutan hükümetleri de bu hakkı tanımaya zorladığı inancıyla uluslararası hukuku kullanmak istemişlerdir.³³⁷ Kıbrıslı göçmenlerin sorunları daha farklı önem arz etmektedir. Nedeni ise uluslararası sahada birçok aktörün Kıbrıs'ta çıkar ilişkisi olmasındandır;³³⁸

“...Yıllar boyu İngiliz sömürgesi olarak yaşamış Kıbrıs Türklerinin özellikle 1974 sonrasında Türkiye'ye göç etmeleri, Bulgaristan ve Yunanistan'dan göç edenlerin kendilerine has gelenek, görenek, adet ve sosyal kültürlerle göç ettikleri şehir ve kasabalara alışmaya çalışmaları zaman zaman ciddi ve sert tartışmalara da yol açar. Bir de bunlara göç edilen ülkede çekilecek sıkıntılar ve yerli halkın bakış açısı eklenince durum daha da karmaşık ve zor hal alır. Kendilerini beğenmeyip aşağılayıcı bir tavır takınan kendi soydaşlarına karşı bu göçmenler de ortaya çıkan karşıt ruhsal mekanizmayı kullanarak yeni yerleştiği çevreyi beğenmediğini gösteren ve o yöre insanlarını kendilerinden

³³⁷ Hakkı, a.g.e., s.171.

³³⁸ Ulvi Keser, “Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar”, **Çağdaş Türkiye Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 12, Yıl 2006, Bahar, 9 Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir, s.103-120.

aşağı gören bir tutum sergiler. Aynı sorunları bugün neredeyse aynı şekilde KKTC'deki göçmenler yaşamaktadır. Yıllarca bağ, bahçe, toprak sahibi olarak yaşadıkları, baba ocağı bildikleri topraklardan önce 1963, daha sonra da 1974 yılında uzaklaştırılan pek çok Kıbrıs Türk göçmeni, varlıklı çiftçiler ve ziraatla uğraşan insanlar olarak yaşarken bir anda fakir ve tarlasız, topraksız insanlar olarak ortada kaldılar..."

Kıbrıslı göçmenler konusunda mülkiyet hakkı üç temel sebebe dayandırılmaya çalışılmaktadır. Bunlar Kıbrıs'la ilgili BM kararları, Uluslararası İnsan Hakları Kanunu ve dünyanın başka yerlerinden geçmiş örneklerdir. 1907 Hague Konvansiyonu³³⁹ savaş sonucunda kontrol altına alınan topraklarda bölgeyi kontrol eden sosyal ve hukuki statükoyu mümkün olduğu derecede koruması şartını koşmuştur.³⁴⁰ Ne var ki Rumlar 1974 sonrasında geri dönüşü temel bir sorun olarak ele almıştır; ancak farklı mekânlarda yeşeren yaşamlar yeni yurt duygusu yarattığından, geçmişte kalan mekânlar anılarla sınırlı kalmış ve kontrol kapılarının açılmasıyla da tam bir büyü bozumu yaşanmıştır. Böylece "Gitmesek de, görmesek de o köy bizim köyümüzdür." deyişinin yaşamın akışına karşı dayanmadığı ortaya çıkmıştır.

Günümüzde "Geri dönüş" sorununun daha çok bir mülkiyet sorununa dönüşmesinin arkasında içten içe bu yaşamın gizli mantığı yatmaktadır.³⁴¹ Artık KKTC yönetimi Rum göçmenlerin kuzeye yerleştirilmesine karşı çıkmaktadır. Bunun iki sebebi vardır. Birincisi göçe izin verilmesi halinde Rum ve Türkler birarada yaşamaya başlayacak ve taraflar arasında çatışmalar yeniden tırmanacaktır. İkincisi ise Rumların kuzeye yerleştirilmesi halinde kuzeyde yaşayan Türkler yeniden göç etmek zorunda kalacaktır. Bundan dolayı KKTC yerleşme, mülkiyet, daimi ikametgâh ve iş kurma gibi faaliyetlerin ortak devletlerin egemenliği ve yetkisi altında olmasını istemektedir.³⁴² Özellikle 1975 Ağustos ayında imzalanan Nüfus Mübadelesi Antlaşması³⁴³ sonrasında uluslararası hukuktan ziyade iç hukuk

³³⁹ 1907 yılında Hollanda'nın Lahey şehrinde kara savaşı talimatnamesi, kara ve deniz savaşı hukuku, tarafsız ülkelerin hak ve ödevleri, savaşın başlatılması ve düşmanlıkların açılması hakkında imzalanan antlaşmadır.

³⁴⁰ Hakkı, **a.g.e.**, s.171.

³⁴¹ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.184.

³⁴² Efeğil, **a.g.e.**, s.21.

³⁴³ "...Savaş sonrası ortaya çıkan durum çerçevesinde fiili olarak iki kesimliliğin ortaya çıkması zorunlu olarak BM gözetiminde Viyana'da yapılan görüşmeler sonrasında 2 Ağustos 1975 tarihli Nüfus Mübadelesi Antlaşması imzalanır. Bu antlaşma sonrasında adanın bugün bölünmüş iki

çalışmaları başlatılmıştır. Örneğin antlaşmanın giriş bölümünde GKRY Kıbrıs Türklerine ait olan ve 20 Temmuz 1974 sonrasında güneyde kalan taşınmaz mallarını vakıf denetimine almışlardır. GKRY ayrıca “Guardianship Law” kapsamında Vasilik Yasası düzenlemesiyle kontrol altında tutmaya başladığını belirtmiş ve Türklere ait taşınmaz malların denetim ve kontrolünü yapmak üzere el koyduğunu açıklamıştır. Rum yönetimi ayrıca Türk mallarını zorla kamulaştırmıştır. Rum idaresi bu şekilde yaklaşık %20’lik bir Türk malını kamulaştırmak ve para karşılığında da bankada tutmak suretiyle³⁴⁴ uzun vadede olabileceği düşünülen bir çözüm sürecinde bunları tazmin edeceğini belirtmiştir. Öte yandan Türklere ait taşınmazların Rumlara kiralanması, bu taşınmazların para aracı olarak kullanılması ile ilgili olarak mal sahiplerinin haberi olmamakta dolayısıyla bu insanlardan bir izin veya kullanım belgesi alınmamakta, bir kira veya kullanım bedeli de verilmemektedir. Halen KKTC’de Kıbrıs Türklerinin taşınmaz mallarla ilgili olarak temel aldıkları uygulamalar ise 1977 tarihli İskân, Topraklandırma ve Eşdeğer Mal Yasası (ITEM)³⁴⁵ ve anayasanın 159. maddesine³⁴⁶ uygun olarak yapılmaktadır. Bu yasaya

---

yarısından toplam 185.000 civarında Kıbrıs Türk’ü ve Rum göç etmek zorunda kalır. 65.000 Kıbrıs Türk’ünün adanın kuzeyine gelmesi ve homojen bir yapının ortaya çıkmasının ardından bugün itibarıyla Kıbrıs müzakereleri açısından belki de en karmaşık ve içinden çıkılmaz sorun olan taşınmaz mallar konusu gündemi kaplar...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Keser, a.g.m., s.1. Ayrıca Viyana Nüfus Mübadelesi Antlaşması veya Gönüllü Nüfus Düzenlemesi Antlaşması olarak da bilinen antlaşma esasen güneyde yaşayan Kıbrıs Türklerinin eğer isterlerse, kuzeye taşınmasına izin verecek ve kuzeyde yaşayan Rumların da yine arzu etmeleri halinde güneye taşınmasına izin verecek bir antlaşma olarak kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.prio.no/upload/Prio%20Turkish%20booklet%20SMALL.pdf>, (Erişim) 3 Mart 2011.

³⁴⁴ 1974 öncesi KKTC’de mülk sahibi olan Rumların bazıları devamlı yükselen borsada (Güney Kıbrıs’ta borsa 1993 yılında kuruldu.) oynayabilmek için KKTC’deki mallarını ipotek ederek bazı ticari bankalardan borç almak yöntemini keşfetmişler ve başvurdukları bankalardan olumlu yanıt da alınca kuzeydeki mallarını bankaya ipotek vererek kredilerini almışlardır. Bankalardan alınan bu krediler tatlı ve zahmetsiz kâr hayalleri ile dosdoğru borsaya yöneldi ve hisseye dönüşmüştür. Daha sonra borsada büyük kriz çıkmış ve yatırımcılar, borsa borçlarından kurtulmak için KKTC’deki mallarını satmışlardır. Genelde mallarını yabancılara satmışlardır fakat bu satışlar içinden çıkılmaz olumsuzluklar yaratmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ata Atun, “Rum Hükümet Sözcüsü Hrisostomidis’in Türk Malları ile İlgili Açıklaması”, **Kıbrıs Eksenli Siyasete Akademik Alarga**, Cilt-II, Lefkoşa, Ajans Yay., 2007, s.38-39.

³⁴⁵ Bu yasa ile güneyde bırakılmış eş değerde mülkler karşılığında tahsis edilen terk edilmiş Kıbrıs Rum mülkleri için güneydeki söz konusu mülklerin tüm hakları devlete (KKTC’ye) devredildikten sonra tapu verilmiştir. Bu düzenleme mülklerin global takasının sonunda varılacak bir çözümün parçası olacağı varsayımını açıkça yansıtmaktadır. İTEM yasasındaki hükümlere göre güneyde herhangi bir mülk bırakmamış çeşitli kategorilerdeki KKTC yurttaşlarına da Kıbrıs Rum mülklerinin sahipliği verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.prio.no/upload/Prio%20Turkish%20booklet%20SMALL.pdf>, (Erişim) 3 Mart 2011.

göre özellikle Kıbrıs Cumhuriyeti döneminden kalma her türlü taşınmaz mallar, kamuya ait limanlar, yollar vs., ayrıca 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulmasının ardından terk edilmiş ve aidiyeti saptanamamış olan taşınmaz mallarla Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 16 Ağustos 1960 tarihinde ilanından sonra antlaşmalarla belirlenmiş olan her türlü askeri tesis ve yerleşim alanları devlete aittir ve özellikle limanlar ve askeri tesisler, ormanlar, yeşil alanlar, yeraltı suları, doğal kaynaklar, kamu ve askeri amaçlar için kullanılan taşınmazların devredilmesi, satılması veya kiralanması söz konusu değildir. Böylece devlet KKTC sınırları içinde kalan bütün Rum taşınmazlarının da sahibidir. KKTC devleti konuyla ilgili olarak Güney Kıbrıs'ta taşınmazlarını bırakan ve haklarından feragat eden vatandaşlarına tapu, güneyde eşdeğer malı olmayanlarla Şubat 1975 sonrasında Türkiye'den göç ederek adaya yerleşmiş olan yeni vatandaşlarına ise tahsis belgesi vermiştir. Hatta 1995 yılından itibaren bu tahsis belgesi sahipleri de tapu almaya başlamışlardır.³⁴⁷ Göçlerle birlikte KKTC'de Rumlara ait 1.575.000 dönüm arazi vardır. Rum kesiminde Türklerin arazisi ise 455.000 dönüm tutmaktadır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan³⁴⁸ sonra Rumların kuzeyde, 1963 kanlı olaylarında ve 1974 yılından sonra da Türklerin güneyde terk ettiği topraklar yıllardan beri çözüm arayışlarında gündemin başında yer almış ve çözüm bulunamamıştır.

3.2. AİHM'NDE KIBRIS İLE İLGİLİ MÜLKİYET DAVALARI

Mal-mülk konusu Kıbrıs sorununda en zor konu başlıkları sıralamasında ilk sıradaki yerini korumaktadır. 2004 yılı Şubat ayı içerisinde elde edilen bilgilere göre

³⁴⁶ KKTC Anayasasının 159. maddesinin 4. fıkrası bu tür taşınmaz mallar ile ilgili olarak meşru hak iddia edenlerin ortaya çıkması halinde hakların ispatı için gerekli usul ve koşullar ile alacakları tazminat esaslarının yasa ile düzenleneceğini öngörmektedir.

³⁴⁷ Keser, a.g.m., s.2.

³⁴⁸ "...Harekâtın başlaması ile birlikte Türkiye'de tüm düşünür ve yazarlar neredeyse Türkiye'nin haklılığından emindi. Bunlardan gazeteci Metin Toker'in yazdıklarından bir kısmı şöyledir: Türk birliklerinin harekâta geçirilmesi belki milletlerarası çevrelerde tartışılacaktır ama harekâta geçirilme sebebindeki haklılık, meşruluk ve gayenin temizliği herkes tarafından mutlaka ve kesinlikle kabul edilecektir. Başpiskopos Makarios'un BM'de Kıbrıs'ın meşru devlet başkanı olarak kabul edilmesi Lefkoşa'da meşru bir yönetiminin bulunmadığının reddedilmez delilidir. Böylece bir taksim gerçekleştirilmediğine göre adadaki soydaşlarımızın kaderi bu yönetimin eline terkedilmiş olmaktadır..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, a.g.m., s.52.

AİHM’nde Kıbrıs yurttaşlarının Türkiye aleyhine getirmiş olduğu kişisel başvuru sayısı 694 idi. Bunların büyük çoğunluğu mülkiyet ve konut hakkı ile ilgilidir. 2005 yılı Ocak ayında AİHM Başkanı Luzius Wildhaber tarafından yapılan açıklamaya göre 2004 yılı sonuna kadar Rumların Türkiye aleyhine getirmiş olduğu mülkiyet başvurularının sayısı 1300 civarındadır.³⁴⁹ 5 Mart 2010 tarihinden 28 Şubat 2011 tarihine kadar Rumlar tarafından Komisyona 515 başvuruda bulunulmuştur. Son dönemde başvuru sayısının azalmasının nedeni oluşturulan TMK’dır. Çünkü süreç zamana yayılmıştır.

Burada en önemli konu çalışmanın başından itibaren bahsedilen Rumlar tarafından AİHM’ne açılan bütün davalarda³⁵⁰ Türkiye’nin muhatap olarak alınmasıdır.³⁵¹ Özellikle taşınmazlarla ilgili bütün davalarda Türkiye, kendisinin muhatap olarak görülmemesi yönündeki itirazları mahkeme tarafından kabul görmemiştir. Ayrıca konu ile ilgili olarak sözleşmede imzası bulunan Türkiye’nin ülke sınırları dışında gerçekleştirdiği bir askeri harekât sonrasında ortaya çıkan zarar konusunda sorumlu olacağı belirtilmiştir;³⁵²

“...Esasında uluslararası ve evrensel hukuk açısından sorulması gereken soru şudur; Nasıl olur da AİHM gibi uluslararası hukuku uyguladığı ileri sürülen tarafsız bir mahkeme KKTC’yi yok sayıp görmezden gelirken aynı KKTC tarafından oluşturulan TMK’yı bir iç hukuk yolu olarak görür ve bu yaman çelişki içinde bu komisyonu Türkiye’nin bir iç hukuk yolu olarak görür?...”

Türk hükümetinin davalar kapsamında genellikle itirazları GKRY’nin Kıbrıs Cumhuriyeti’ni temsil edemez şeklindedir;³⁵³

“...Mülkiyet konusu kendi başına yürüyen bir konudur. Rum tarafı uluslararası platformu kullanarak mülk iadesi ve tazminat sağlamaktadır. Bunun karşısında ise Türk tarafı edilgen bir politika izlemektedir. Bu işin tehdit yönüdür. Fırsat yönü ise Kıbrıs Vakıflar İdaresi’nin geniş toprak potansiyeline sahip olması yüzünden Rum kesiminin yapmış olduğu faaliyetleri ters yöne

³⁴⁹ Necatigil, a.g.e., s.78.

³⁵⁰ Genelde açılan davalar; serbest dolaşım, iş kurma, mülkiyet edinme konularını içermektedir.

³⁵¹ Kıbrıs ile ilgili olarak Türkiye aleyhine getirilen her başvuruda olduğu gibi mülkiyet başvurularında da hep tartışılan konu Türkiye’nin KKTC’deki yetki, kontrol ve sorumluluğu olmuştur.

³⁵² Keser, a.g.m., s.1.

³⁵³ Türksöy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

çevirmektir. Rumlar 1974 yılından itibaren bizler gasp edilen mallarımızın iadesini tazminat haklarımız ile istiyoruz düşüncesi içerisindedir. Rumlar 1878 yılından itibaren hukuka aykırı olarak gasp edilmiş vakıf arazilerinin tazminat haklarını istemektedirler. Ada genelinde binlerce arazi, bina ve su kaynağı gasp edilmiştir...”

Bu bağlamda Türkiye gasp edilen malların iadesini Londra ve Zürih Antlaşmalarına iki toplumlu 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ile ilgili kurallara, 1963 olaylarının yarattığı gerçeklere, 30 Temmuz 1974 Cenevre Deklerasyonuna³⁵⁴ ve ada da iki ayrı yönetimin mevcudiyetine dayandırmıştır. Ayrıca Türkiye tarafından özellikle iç hukuk yolları tüketilmeden başvurunun GKRY tarafından yapılamayacağına dair itiraz da yapılmakta ayrıca Türkiye tarafından yer bakımından (ratione loci) ve yetki alanı (jurisdiction) içerisinde olmadığı görüşü savunulmaktadır. Türkiye savunmasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin GKRY karşı görüşlerinde komisyona başvuran tarafın Kıbrıs hükümeti olarak uluslararası toplum tarafından tanınan bir ülke olduğunu³⁵⁵ ve BM'de Kıbrıs'ı temsil ettiğini, BM Kıbrıs Barış Gücünün Kıbrıs hükümetinin rızası ile adaya gönderildiğini, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndaki bazı intizamsızlıkların (irregularities) Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temsiliyet olgusunu etkilemediğini belirtmiştir.³⁵⁶ GKRY Rumların kuzeydeki evlerine geri dönmesini savunmaktadır. Ayrıca Rumlar 1974 sonrası adaya gelip yerleşen Türkiye Türklerinin tümünün adadan ayrılması taraftarıdır.³⁵⁷ Bu açıdan iki tarafın da mülkiyet konusunda uyguladıkları yöntemlerin incelenmesi faydalı olacaktır.

KKTC yönetimi mülkiyet sorununu sıfırlama yöntemi ile mübadele ve tazminat sorununun çözülmesini istemektedir. Sıfırlama yöntemine göre tarafların

³⁵⁴ Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında BM'in çağrısı ile Cenevre'de bir araya gelen Türk, Yunan ve İngiliz Dışişleri Bakanlarının imzaladıkları bildiridir. Buna göre adada 1960 Anayasası ile kurulmuş düzene dönülmesi için gerekli önlemler alınacak, adada taraflar 30 Temmuz 1974 günü denetimleri altında bulundurdukları alanları genişletmeyecekler, 30 Temmuz ateşkes çizgisinde sadece BM kuvvetleri denetimi altında olacak bir güvenlik bölgesi oluşturulacak, Kıbrıs Rum ve Yunan kuvvetlerinin kuşatması altındaki bütün Türk bölgeleri bu kuvvetlerce boşaltılacak ve bu bölgeler BM kuvvetlerinin koruması altına girecek, adada anayasal düzenin yeniden kurulması için üç Dışişleri Bakanı, Kıbrıs'taki iki toplumun liderlerinin de katılımıyla 8 Ağustos'ta Cenevre'de yeniden bir araya gelecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.arastiran.com/yazi/cenevre-bildirgesi-30-temmuz-1974.html>, (Erişim) 3 Mart 2011.

³⁵⁵ Komisyon 26 Mayıs 1975 tarihinde vermiş olduğu kararda GKRY'nin yapmış olduğu başvuruları kabul edilir bulmuştur. Komisyonun bu kararı esas itibarıyla GKRY'nin tanınma olgusuna dayandırılmış ve komisyon Türkiye tarafından yapılan itirazı reddetmiştir.

³⁵⁶ Necatigil, **a.g.e.**, s.7.

³⁵⁷ Efeğil, **a.g.e.**, s.23.

ortak mülkiyet iddiaları kurulacak komisyon aracılığı ile ele alınacaktır. Mülkiyetin sahipliği mülkiyetin yer aldığı ortak devletin mülkiyetine aktarılacak ve iade yöntemi söz konusu olmayacaktır. Toprak düzenlemesi için KKTC yönetimi toprak meselesinin güvenlik, derinlik, verimlilik ve su kaynaklarına ulaşım gibi prensiplere uygun olarak çözülmesini talep etmiştir. Kısacası KKTC'ye bırakılan toprak ekonomik bakımdan verimli, yeterli ve güvenlik açısından savunulabilir olmalıdır. Ortak devletlerde ortak kantonlar veya diğer ortak devletin vatandaşlarından oluşan kantonlar oluşturulmamalıdır.³⁵⁸ Tam aksine Denктаş ve Makarios arasında 1977 yılında imzalanan ilk ve tek antlaşmaya göre hem toprak ayarlaması yapılacak, hem de devletin bütünlüğünü gözetken federal bir yapı oluşturulması planlanmaktadır; ancak altına imza atılan antlaşmalar kısa sürede rafa kaldırılmıştır.³⁵⁹ 1977 yılından sonra dünyaya karşı federal çözüm dendiği halde bu doğrultuda hiçbir istek sergilenmemiş ve iki ayrı devlet tezi hiç gündemden düşmemiştir.³⁶⁰

Türk tarafındaki uygulamaların aksine Rum tarafı mevcut hukuk düzeni içerisinde güneyde kalan Türk mallarının denetim ve kontrolünü sağlamak için bunlara toptan el koymuştur fakat toptan mülkiyet alma gibi bir sistemi benimsememiştir. Bu amaçla söz konusu malların yönetimi için komiteler kurmuş ve gerekli görülen yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunun yanında GKRY kendi takdirince gerekli gördüğü durumlarda kamu yararı gerekçesini ileri sürerek resmi gazetede yayımladığı bildirimlerle belirli taşınmaz malları 1962 yılından beri yürürlükte bulunan zorla mal iktisabına ilişkin yasa altında zorla iktisap etme (kamulaştırma)³⁶¹ yoluna girmektedir. Bu yöntemle yol ve okul yapmak, göçmen

³⁵⁸ Efeğil, **a.g.e.**, s.20.

³⁵⁹ "...Rumlar ellerindeki parayı silaha yatırarak yeni bir silahlı mücadeleye yöneldikleri için toprak ve gayrimenkul sorunlarının çözüme kavuşturulmasında ellerindeki ekonomik birikimi bu amaçla değerlendiremediler ve bu nedenle de takası tamamlayacak biçimde sorunlar çözüme kavuşturulamamıştır. Eğer Rum yönetimi takas işlemleri karşılığında kuzey bölgesinde malları kalmış olan Rumlara bunların karşılığını para olarak ödese idi Loizidou davasının açılmasına gerek kalmayabilirdi..." Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeçen, **a.g.e.**, s.181.

³⁶⁰ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.175.

³⁶¹ Kıbrıs Anayasası'nda toplumun ayrılığının ve eşitliğinin gözetildiği bir düzenin amaçlandığını gösteren veri 19. madde ile getirilen tarım reformuna ilişkin düzenlemedir. Buna göre tarım reformu yapılırken kamulaştırılan bir arazi, sadece malı kamulaştırılan kimsenin mensup olduğu toplum mensuplarına dağıtılabilir. Böylece toprak üzerindeki özel mülkiyet dağılımının bir toplum aleyhine olacak şekilde değiştirilmesi önlenmek istenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sevin Toluner, "Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Milletlerarası Hukuki Statüsü", **Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Milletlerarası Hukuka İlişkin Bazı Sorunları-Sempozyum**, 6-7 Mayıs 1982, Fakülteler Yay., İstanbul 1983, s. 83'den aktaran Özarslan, **a.g.e.**, s.47.

yerleştirmek ve askeri kamp kurmak gibi amaçlarla birçok yörelerde Türk mallarının GKRY tarafından kamulaştırılmış olduğu bilinmektedir. Üstelik kamulaştırmaya yönelik bildirimler Rum tarafının resmi gazetesinde Rumca olarak yayımlanmakta, ilgili Kıbrıs Türkleri bu işlemlerden zamanında haberdar olamamaktadır. Kamulaştırılan malları ile ilgili olarak Kıbrıs Türklerine tazminat teklifi yapılmakta ve işlemlere yasallık görünümü vermek için sembolik miktarların ilgili bir fona yatırılır gibi gösterildiği söylenmektedir. Rum tarafında yapılan beyanatlara göre tazminatlar Kıbrıs Türklerine zmnden sonra ödenecektir.³⁶² KKTC’de kalan Rum malları ile ilgili uygulama ise çok daha farklıdır;³⁶³

“...Buna göre kuzeyde yaşamayan bir Rum elindeki koanla kuzeye gelip KKTC insanını dava edebiliyor. Rum olunca söz konusu topraklarda yaşamak şart değil. Nerede olursa olsun gelip içindekini dava edebilir ama eğer Türk iseniz bu koşullar geçerli değil. Ya orada oturursunuz ya da hak sahibi değilsin...”

Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası 1974 yılından sonra kuzeyde terk edilmiş bulunan taşınmaz Rum mallarının sadece kontrol ve denetimini devlet organlarına vermiştir. Anayasasının 127. maddesi Türk yurttaşlarının Güney Kıbrıs’ta kalan taşınmaz mallarına karşılık devletten eşdeğerde taşınmaz mal veya tazminat isteme haklarını saklı tutmuştur. Daha önce belirtildiği gibi bu hak 41/1977 sayılı ITEM Yasası altında düzenlenmiştir. Yasa eşdeğer hak kazanmış Kıbrıs Türklerine devletin tasarruf ve denetimi altında bulunan Rum malları ile ilgili olarak kesin tasarruf hakkı verilmesine olanak tanımıştır. Bu belgeler ilgili kişilere sadece tasarruf hakkı vermekte, mülkiyetin kişiye verilmesini öngören koan (tapu belgesi) anlamına gelmemektedir; ancak Kıbrıs Türk Federe Devleti döneminde de hak sahibi kişilere koan verilmesi konusu ciddi şekilde gündeme getirilmekteydi.³⁶⁴

KKTC’nin niye Rum tarafındaki gibi kamulaştırma sistemine yönelmediği konusuna gelince bunun yanıtı şu şekilde verilebilir: KKTC’de yapılan genel düzeydeki devletleştirme başlangıçta bir toprak reformu olarak görülmüş ve bunun

³⁶² Necatigil, **a.g.e.**, s.81.

³⁶³ Ata Atun, **Kıbrıs Eksenli Siyasete Akademik Alarga**, Cilt-II, Lefkoşa, Ajans Yay., 2007, s.13.

³⁶⁴Yasa güneyde mal bırakmış olan Kıbrıs Türklerinin tapu dairesine yapacakları başvurular sonucunda kuzeyde eşdeğerde taşınmaz mallarla ilgili kesin tasarruf belgesi almalarını ngrmştir. Kesin tasarruf alabilecek diğer kişiler, iktisaden güçlendirilecek iftiler; Kıbrıs Türk göçmenler ve şehit aileleri olarak yasada belirlenmiş oldu.

güneydeki Türk malları ile global takas ve gerekirse tazminat verilmesi kaydıyla Rum tarafıyla bir antlaşmaya bağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca güneyden kuzeye gelen Türk nüfusun zaman geçirilmeden kuzeyde yerleştirilip toprağa kavuşturulması düşünülmüş olabilir; ancak ilgili anayasa maddeleri görüşülürken kurucu meclis üyeleri uluslararası hukuk açısından doğabilecek sorunları tartışma gereğini hiç duymamışlardır.³⁶⁵ Mülkiyet konusunda başlıca hukuksal sorunun KKTC Anayasası'ndan kaynaklandığı söylenebilmektedir. Şöyle ki kuzeyde bırakılan Rum mallarının tazminat ödenmeksizin toptan kamulaştırılması veya devletleştirilmesi, kuzey ile güney arasında global mal değişimi konusunda antlaşmaya varılamaması nedeniyle çözümü güç hukuksal sorunları gündeme getirmiştir. Hâlbuki anayasa güneyde mal bırakmış olan Kıbrıs Türklerinin rehabilitasyonu ve topraklandırılması bakımından zaruret ilkesine dayalı bir kamulaştırma ve eşdeğer mal değişimi öngörebilir ve bazı durumlarda da el koyma yöntemi ile belirli sınıflardaki kişilere uzun vadeli kullanım hakkı tanıyabilir. Böyle bir durumda mahkemenin şimdiki haliyle anayasanın öngörmüş olduğu toptan kamulaştırma yerine spesifik kamulaştırma olayını dikkate alıp, değerlendirmesi gerekebilecekti. O zaman mahkeme KKTC'nin statüsünden çok belirli kamulaştırma işlemi üzerinde ilgisini yoğunlaştırabilecek ve orantılılık ilkesine göre her konuyu kendi özelliklerine göre karara bağlayabilecektir.³⁶⁶ Bu bağlamda Türkiye AİHM'ne Kıbrıs konusunda hukuken haklı olduğunu göstermelidir. Türkiye uluslararası hukuk kurallarına göre Avrupa Konseyi üyeliğinden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirmeyen bir ülke konumundadır. Tabii ki bununla birlikte Türkiye AB üyeliği için şart koşulan Kopenhag kriterlerinin siyasi bölümünü de yerine getirmiş sayılmamaktadır.

Türkiye bunun için son derece akıllıca politikalar takip etmelidir. Örneğin Kıbrıs'ta uğradığı maddi ve manevi kayıpların karşılığını İngiltere ve Yunanistan'dan resmen talep etmelidir. Ayrıca bu iki ülkenin oyunlarına alet olarak Türkiye'ye baskı uygulayan ve ambargolar getiren ABD ve AB ülkelerinden bu iki ülkenin yasadışı davranışlarına destek oldukları gerekçesi ile ek tazminat talebinde bulunmalıdır.³⁶⁷ Tabii ki burada Türkiye için önemli olan haklılığını ortaya

³⁶⁵ Necatigil, **a.g.e.**, s.83.

³⁶⁶ Necatigil, **a.g.e.**, s.86.

³⁶⁷ Kumkale, **a.g.e.**, s.213.

koyabilmektir. Kıbrıs konusunda taraflar arasında görüşmeler sürerken AİHM'deki başvuruların baskısı da giderek artmış, Rumlar AİHM'ne çok sayıda başvuru dosyalanmışlardır. Bu nedenle bir çözüm yoluna ihtiyaç duyulmuş ve TMK oluşturulmuştur.

3.3. TAŞINMAZ MAL KOMİSYONU

Taşınmaz Mal Komisyonu 2003 yılında kurulmuş ve yasa tasarısı çalışmaları 21 Kasım 2005 tarihli resmi gazetede yayımlanarak halkın bilgisine sunulmuştur.³⁶⁸ KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş ise gazete haberlerine göre yasanın yapılmasına karşı çıkarak “Verdiği tapuyu koruyamayan devlet, devlet değildir.”³⁶⁹ şeklinde beyanatta bulunmuştur;³⁷⁰

“...Alınan bir AİHM kararı ile Kuzey Kıbrıs'ta bir komisyon kurarak 1974 sonrasında taşınmaz mallarını terk etmiş Rumları iade, takas ve tazmin yöntemleri ile tatmin etmesi öngörülmüştür...”

Komisyon 2006 yılından itibaren çalışmalarına etkin bir şekilde başlamıştır.³⁷¹ Buna göre TMK üyelerinden en az ikisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, İngiltere, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişiler arasından atanacaktır.³⁷² 1974 yılında taşınmaz mallarını terk ederek Kıbrıs'ın kuzeyinden göç etmek zorunda kalanların üzerinde hak sahibi olduklarını iddia ettikleri taşınmaz mallardan doğrudan doğruya ya da dolaylı bir biçimde yararlanmakta olan kişiler komisyona üye olarak atanamazlar. Komisyonun aldığı kararlar bağlayıcı olup yargının aldığı kararlar gibi

³⁶⁸ Hakkı, a.g.e., s.163.

³⁶⁹ Necatigil, a.g.e., s.332-333.

³⁷⁰ Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 21 Mart 2011 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

³⁷¹ Özellikle AİHM 7 Aralık 2006 tarihli Arestis kararında Türkiye tazminata mahkûm edilirken TMK'nın AİHM tarafından “İç hukuk” yolu olarak kabul edilmesine şartlı onay vermiştir.

³⁷² Yüksek Adliye Kurulu'nun cumhurbaşkanı tarafından önerilen kişiler arasından atadığı Başkan, Başkan Yardımcısı ve üyelerinin göreve başlaması ile TMK 17 Mart 2006 tarihinde faaliyete geçmiştir. Komisyon; Başkan Sümer Erkmen, Başkan Yardımcısı Güngör Günkan ile üyeler Ayfer Erkmen, Hans C. Kruger, Romans Mapolar ve Daniel Tarschys'ten oluşmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.kuzeykibristmk.org/>, (Erişim) 3 Mart 2011.

icrai niteliktedir.³⁷³ Bu kararlar ilgili makamlara tebliğ edildikten sonra geciktirilmeksizin yerine getirilir.³⁷⁴ Tabii ki burada önemli olan TMK'nın KKTC'nin etkin bir iç hukuk yolu olup olmadığıdır;³⁷⁵

“...AİHM tarafından TMK'nın etkin bir iç hukuk yolu olarak kabul edilmesi KKTC'nin tanınması anlamına gelmemektedir. AİHM de bu komisyonu KKTC'nin değil Türkiye'nin bir alt birimi olarak değerlendirmektedir. Kaldı ki bir devletin hukuki anlamda kabul edilebilmesi ancak bir devlet tarafından yapılabilir ve bir kurum tarafından böyle bir şey yapılması söz konusu değildir ve bu durumun AB ülkeleri açısından bir bağlayıcılığı ve yaptırım gücü de söz konusu değildir. Kıbrıs gibi ulusal bir davanın siyasi kazanç kapısı haline getirilmesi ve mahkemenin verdiği kararları yanlış, eksik ve taraflı yorumlamak bu davaya zarar vermektedir...”

Şüphesiz konu ile ilgili olarak KKTC içerisinde yukarıda belirtilen görüşlere karşı olanlar da mevcuttur;³⁷⁶

“...Kıbrıs AİHS'ni kabul etmiştir. Mülkiyet sorununun da bu çerçevede çözülmesi gerekmektedir. Rum tarafı KKTC'yi işgalci ve gaspçı bir ülke olarak göstermiştir. Amaçları iki bölgeyi ortadan kaldırmaktır. KKTC'nin yanlışları vardır. ITEM Yasasında KKTC'nin yanlışları vardır. Talat ve ben TMK Yasasını ortaya koyduk. Takas, tazminat ve iade üçlüsünü kabul ediyoruz. Barış çözümdür. Mal sahibi ve kullanıcının da hakkı vardır; ancak onu kullananı da mağdur etmemek gerekir. Tazminat ödenince kullanıcıya mal verilmiş oldu. Rum kesimi de takası kabul etti. Takası meşru gördü. AİHM'de esas olan mülkiyet hakkının baki olmadığı, tazminatla ödeneceğidir. Rumlar TMK'ya başvurmasınlar diye oldukça baskı yapmaktadırlar. TMK'ya yüzlerce Rum başvurdu. Söz konusu komisyon yararlı bir komisyondur ve uluslararası hukuk kabul etmektedir...”

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Cumhuriyet Meclisinde temsil edilen siyasi partilerin liderleri TMK'nın süreç yönünden iyi olduğunu ve mülkiyet davaları

³⁷³ “...TMK'ya başvuruların önkoşulu olarak başvuran her Rum'un kuzeydeki tüm malından feragat etmesinin şart koşulması ve bunun Annan Planı ve AB, BM, ABD tarafından kabul edilen temel mal mülk prensiplerine aykırı olması...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, **a.g.e.**, s.165.

³⁷⁴ Ömer Fazlıoğlu, “AİHM'nin Xenides-Arestis Kararı ve Kıbrıs'ta Mülkiyet Sorunu”, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271246809r1949.AIHM_nin_Xenides_Arestis_Karari_ve_Kibris_ta_AIHM_nin_Xenides_Arestis_Karari_ve_Kibri_ta_Mulkiyet_Sorunu.pdf, (Erişim) 4 Mart 2011.

³⁷⁵ Ulvi Keser, “AB Sürecinde Kıbrıs'ın Hukuki Durumu ve Kıbrıs Tarihine Kesitsel Bir Bakış”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:9, Şubat 2007, s.11.

³⁷⁶ Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen “KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Eski Başbakanı ve KKTC Cumhuriyetçi Türk Partisi-Birleşik Güçler Genel Başkanı Ferdi Sabit Soyer ile 13 Şubat 2011 tarihli görüşme.

konusunda azalmayı sağladığını vurgulamaktadırlar. KKTC Vakıflar eski Genel Müdürü ise bunun tam tersini belirtmektedir;³⁷⁷

“...Kıbrıs Rum tarafı girişimci bir yaklaşımla ırkçı bir politika çiziyor. Rumlar, Kıbrıs Türk mallarını kendi İçişleri Bakanlığı bünyesine almış ve bunlar benim tasarrufumda olacak görüşüne hâkimdirler. Öyle ki bu işi Mal Tazmin Komisyonu ile bize yaptırıyorlar. Bunun da hukuka aykırı yönleri vardır...”

Buna karşı KKTC’deki siyasi parti liderleri farklı düşünmektedirler. TMK’nın iki yönlü olduğu, birinci yönünün çözümün önüne geçebilecek bir mal komisyonu olmadığı, zamana yayan bir komisyon olduğu, ikinci yönünün ise iç hukuk olarak KKTC’nin değil Türkiye’nin iç hukuku olduğu ve Rumların bu komisyona başvurusunun sağlandığı, bu şekilde ödemelerle mülkiyet sorunun çözümünün önem arz etmediği, KKTC’yi rahatlatması açısından iyi olduğu, çözümü zamana yaymasının ise iyi olmadığı gibi söylemler mevcuttur. Hatta çözümün komisyon ile değil bir antlaşma ile olması gerektiğini belirtenler bile olmuştur.³⁷⁸ Bunun aksini belirtenler de olmuştur. Örneğin TMK’nın KKTC’nin varlığının ve Kıbrıs sürecinin en önemli adımlarından bir tanesi olduğunu, Kıbrıs Türk’ünün yetkilerinin bulunduğu komisyonun büyük başarı ve önem arz ettiğini, KKTC ile muhatap olmalarının önemli bir adım olduğunu,³⁷⁹ Kıbrıs sorununun mülkiyet konusundaki en önemli anahtarı olduğunu, çok akıllıca ve iyi düşünülmüş bir hareket ile Türkiye’nin önünü açtığını düşünen parti liderleri mevcuttur.³⁸⁰ Günümüz politikasında söylenenler ile icra edilenler arasında farklılıklar da olmuştur;³⁸¹

³⁷⁷ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

³⁷⁸ Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da icra edilen “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Toplumcu Demokrasi Partisi Genel Başkanı Mehmet Çakıcı ile yapılan görüşme.

³⁷⁹ “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Eski Dışişleri Bakanı, KKTC Özgürlük ve Reform Partisi Genel Başkanı Turgay Avcı ile 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da yapılan görüşme.

³⁸⁰ Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da icra edilen “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Eski Meclis Başkanı, Eski Sağlık ve Çevre Bakanı, KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu ile yapılan görüşme.

³⁸¹ Necatigil, a.g.e., s.282.

“...Mecliste iktidarda bulunan Ulusal Birlik Partisi (UBP) ile Demokrat Parti (DP) çevrelerinde yasa tasarısının pek fazla tartışılmış olduğunu sanmıyorum. O zaman muhalefette bulunan Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) yasaya karşı muhalif bir tavır takınmıştır. Yerel gazetelere göre mecliste yapılan oylamalardan önce CTP Başkanı Mehmet Ali Talat söz konusu yasanın zaman kazanmak dışında amacına ulaşamayacağını, kendi içinde çelişkili olduğunu ve anayasal sorunlar yaratacağını söylemişti; ancak Aralık 2003 seçimlerinden sonra Sayın Talat CTP-DP hükümetinde başbakan olduktan ve 24 Nisan 2004 tarihinde Annan Planı üzerinde yapılan referandumdan sonra bu konuda yapmış olduğu dış temaslarında yasaya temelden karşı çıkmamış, Tazmin Komisyonu’nun AİHM’ce kabul edilir bir iç hukuk yolu oluşturması için komisyonun yetki çerçevesinin genişletilebileceğini söylemişti. Başbakanın, Tazmin Komisyonuna atanabilecek yabancı uzmanlarla komisyonun daha inandırıcı olabileceği bir konuma getirebileceğini söylediği de öğrenilmiştir...”

TMK’na 3 Mart 2011 tarihi itibarıyla toplam 974 başvuru yapılmış ve bunlardan 151’i dostane çözüm yoluyla ve 7 tanesi de duruşma yoluyla sonuçlandırılmıştır. Komisyon 29 Nisan 2011 itibarıyla başvurulara mallarının bedeli olarak 56.610.950 Sterlin tazminat ödemiştir. Ayrıca bir başvuru için iade, iki başvuru için takas ve tazminat, beş başvuru için de iade ve tazminat kararı verilmiştir. Bir başvuru için çözümden sonra iade ve bir başvuruda da kısmi iade doğrultusunda karar verilmiştir.³⁸² TMK süreci zamana yayması açısından iyi olabilir; ancak Kıbrıs’ın meşruluğu bağlamında TMK’nın Türkiye’nin bir alt birimi olarak görülmesi yanlıştır;³⁸³

“...Tek taraflı işlemekte olan Mal Tazmin Komisyonu sömürge ve emperyal bir kuruluştur. Her iki taraf için de eşit bir şekilde oluşturulması gerekir...”

Bu yüzden komisyonun Türkiye’nin bir alt birimi olarak değil, KKTC’ye bağlı bir kuruluş olarak Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunmasına katkıda bulunmayı hedefleyerek adil çözüm önerileri üretmesi uygun olacaktır.

³⁸² <http://www.kuzeykibristmk.org/>, (Erişim) 3 Mart 2011.

³⁸³ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

3.3.1. LOİZİDOU DAVASI

3.3.1.1. Davanın Oluşum Aşaması

Loizidou Davasının kökeni 1989 yılında, daha önce Kıbrıs Rum tarafına göç etmiş olan Rum Titiana Loizidou'nun da içinde bulunduğu bir grubun dünya kamuoyunun gündemini çekmek amacıyla Türk tarafına geçmesi ve bunun üzerine KKTC polisi tarafından yakalanarak sınır dışı edilmesine dayanmaktadır. Bu eylem sırasında KKTC sınırlarını ihlal ederek Türk kesiminde kalan Titiana Loizidou evine gidemediği için KKTC'yi protesto etmiştir. Bunun üzerine Loizidou Girne'de yer alan 4609, 4610, 4619, 4748, 5002, 5004 ve 5386 numaralı parsellerin maliki olduğunu; Türk askerleri tarafından Girne'ye gitmesinin engellendiğini ve bu sebepten dolayı mallarından yararlanamadığını gerekçe göstererek,³⁸⁴ AİHM'de KKTC Anayasası'nın 36. ve 159. maddelerini³⁸⁵ gerekçe göstererek bireysel başvuru hakkını kullanmış ve 22 Temmuz 1989 tarihinde AİHM'ne giderek Türkiye'ye karşı tazminat davası açmıştır.³⁸⁶ Loizidou üç konu çerçevesinde dava açma hakkını kullanmıştır;³⁸⁷

“...Loizidou'nun Türkiye aleyhine başvuru yaparak³⁸⁸ sözleşmenin 3. (kötü muamele), 5. (kanunsuz tutuklama) ve 8. (konut hakkı) maddeleri ile ek 1.

³⁸⁴ Titina Loizidou Rum kadınların 19 Mart 1989 tarihinde Limya köyü civarında “Kadınların eve dönüşü” gösterisine katılmıştır. Rum kadınlar Ayios Stavros Kilisesi'ne doğru tepenin üzerine tırmanmışlar ve ilk önce silahsız Türk askerleri onların karşısına çıkmış ve durdurmaya çalışmışlardır. Bunun üzerine oturma eylemi yapmışlar daha sonra Türk polisi olay yerine ulaşmıştır. Polislerin ellerinde sopa ve kalkan vardı. İddiaya göre kadınları tepeden aşağıya sürükleyip veya taşıyıp götürdüler. Kadınlar orada 2 saat kadar bekletildi. Konu BM Barış Gücü ilgileriyle görüşüldü. Loizidou'yu bir ambulans içerisinde Kıbrıs Türk polislerinin eşliğinde Akıncılar köyünden geçtikten sonra Lefkoşa'nın Türk kesimine ve oradan da Ledra Palas'a götürüp BM doktoru tarafından sağlık kontrolü yapılmasını sağlamışlardır. Sağlık kontrolü yapıldıktan sonra Loizidou BM Kıbrıs Barış Gücüne teslim edilmiş ve güneye gönderilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Necatigil, **a.g.e.**, s. 29-30.

³⁸⁵ 36. maddeye göre “Her yurttaş, mülkiyet ve miras hakkına sahiptir.” Görüleceği gibi anayasa mülkiyet ve miras hakkını herkese değil sadece yurttaşta tanımaktadır. Ayrıca KKTC Anayasası'nın 159. maddesi Kıbrıs Türk Federe devletinin ilan edildiği 13 Şubat 1975 tarihinde KKTC sınırları içerisinde terkedilmiş bulunan Rum mallarının mülkiyetini KKTC devletine intikal ettirmiş, tapu kayıtlarının buna göre düzeltilmesini emretmiş ve devlete intikal eden Rum mallarının yasa ile düzenlenmesi koşuluyla gerçek ve tüzel kişilere devredilebileceğini öngörmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Necatigil, **a.g.e.**, s.28. Ayrıca bkz. Çağlar, a.g.m., Hasgüler, İnataç, **a.g.e.**, s.178.

³⁸⁶ Özarslan, **a.g.e.**, s.336.

³⁸⁷ Necatigil, **a.g.e.**, s.29-30.

³⁸⁸ O dönemde geçerli olan prosedüre göre Loizidou'nun mahkemeye başvurma hakkı yoktu; ancak ilgili devlet (yani GKRY) kendi yurttaşı adına konuyu mahkemeye götürebilirdi. GKRY bunu yaptı.

protokolün mülkiyet hakkı ile ilgili 1. maddesinin Türkiye tarafından ihlal edildiğini ileri sürmüştü. Başvuru 15318/89 sayısı altında kaydedilmişti. Başvuruda ayrıca Türkiye'nin 28 Ocak 1987 tarihli deklarasyonuna yer bakımından koymuş olduğu çekincenin geçersiz olduğu iddia edilmekteydi. Loizidou'nun başvuruda esas şikâyeti hudut olaylarından dolayı Türk polisince yakalanıp 10 saat kadar bir süre içerisinde özgürlüğünden yoksun bırakılmış olmasından kaynaklanmaktaydı. Mülkiyetle ilgili olarak, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bölgeyi işgal altında veya kontrolünde bulundurması ve mallarına ulaşımını engellemesi nedeniyle 15 yıllık zaman süreci içerisinde mal sahibi olarak mallarının kullanma hakkının 1. protokolün 1. maddesi altında sürekli olarak ihlal edildiğini ileri sürüyordu. Öyle anlaşılıyor ki Loizidou'nun hudut olaylarında gözaltına alınıp tutuklu kalmış olması mülkiyetle ilgili şikâyette bulunmasına vesile olmuştur...”

Söz konusu dava daha sonra bu konuyla ilgili diğer davalara da emsal teşkil etmesi açısından önemlidir,³⁸⁹

“...Loizidou kararının yerine getirilmesi, söz konusu karar tarafımızdan haksız ve yanlış olarak değerlendirilse de AİHM'nin saygınlığının korunmasında üstlendiğimiz ortak yükümlülüğün yerine getirilmesi anlamını taşımaktadır. Ayrıca Avrupa Konseyi ve AB ile ilişkilerimizde ilerlemeyi engelleyen bir unsur ortadan kalkmış olacaktır...”

Dava ile sınırdaki Türk askerleri çekilmiş, yerlerine Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı askerleri konulmuş ve 23 Nisan 2003 tarihinde de sınır kapıları açılmıştır.³⁹⁰ Loizidou davası Kıbrıs sorununun Avrupa'ya taşınması sürecinde hem Kıbrıs'ın hem de Türkiye'nin Avrupa macerasının yönünü değiştirecek bir görünüme dönüşmüştür. İkinci bölümde bahsedilen AB ilerleme raporlarında yer verilen bu dava, Türkiye ile Kıbrıs sorunu arasındaki gelişmeleri yakından etkilemiş ve başka bir yöne doğru sürüklemiştir.

3.3.1.2. Davanın Mahkeme Aşaması

AİH Komisyonu bireysel başvuruyu incelemiş, mülkiyet hakkının sürekli ihlalini kabul edilemez bulmuş, esasa ilişkin inceleme sonucunda dolaşım ve

³⁸⁹ TC Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi http://www.mfa.gov.tr/no_205---02-aralik-2003_-avrupa-insan-haklari-mahkemesi_nin-loizidou-karari-hk_.tr.mfa, (Erişim) 24 Mart 2011.

³⁹⁰ Atun, a.g.e., Cilt-I, s.371.

mülkiyet hakları arasında bağlantı olduğu savını reddederek davacının mallarına ulaşamamasının mülkiyet hakkının ihlali anlamına gelmediği sonucunu vermiştir. Komisyonun bu raporu üzerine GKRY davayı mahkemenin önüne getirmiş, divan ise komisyonun kararına ters düşen bir sonuca varmıştır. Divana göre Türkiye kendi sınırları dışında da olsa, askeri birliklerini bulundurmasının, davacının mülkiyet hakkını engellediğine karar vermiştir. Divan önce 18 Aralık 1996 tarihinde verdiği karar ile Türkiye'nin AİHS'ni ihlal ettiğini kabul etmiş, ayrıca Loizidou'nun mülkiyet hakkının sürekli ihlali iddiasını 1974 tarihinde gerçekleştirilen Barış Harekâtı'na bağlamıştır. Daha sonra divan 28 Temmuz 1998 tarihinde oy çokluğu ile aldığı karar ile davacının 1989 tarihinde gerçekleştirdiği sınır gösterisi sırasında, KKTC'deki taşınmaz mallarına ulaşabilmek istediği iddiasıyla BM denetimindeki ara bölgeyi geçerek KKTC sınırlarını ihlal ettiğine dair bir karar almış, divan daha sonra vermiş olduğu tazminat kararını KKTC'nin devlet olarak tanınmaması nedeniyle davacının mal varlığına ulaşamamasının sorumluluğunu Türkiye'ye yüklemiştir. Böylece Türkiye kendi ülkesi dışındaki bir olay nedeniyle suçlu durumuna düşürülmüştür. Bunun üzerine Türkiye, Kıbrıs'ın kuzey kısmında kalan eski Rum mallarının KKTC tarafından kamulaştırıldığını öne sürerek davacının böyle bir dava açamayacağı şeklinde itiraz etmiştir. Ayrıca davanın gerçek muhatabının KKTC olması gerektiği de belirtilerek, yapılmış olan usul hukuki yanlışlığının değiştirilmesi talep edilmiştir.³⁹¹

İlk olarak Türk hükümeti kişisel başvuru hakkını tanıyan 28 Ocak 1987 tarihli deklarasyonuna bir çekince koymuştur. Buna göre AİHK'na kişiler tarafından yapılabilecek başvuruları sadece Türkiye'nin ulusal sınırları içerisinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak tanımıştır. Türkiye koymuş olduğu çekinceye göre Komisyonun başvuruyu inceleme yetkisi olmadığını savunmuştur. Şöyle ki AİHM daha önceki içtihatlarında, bazı durumlarda sözleşmenin uygulama alanı dışında meydana gelen olaylardan yer bakımından (*ratione loci*) itiraz yapılabileceğini kabul etmiştir. Türkiye bu konuda deklarasyona koymuş olduğu çekincesi ile bu konuya açıklık getirmeyi amaçlamıştır. Türk hükümetinin yapmış olduğu bir diğer itiraz zaman bakımından (*ratione temporis*) olmuştur. Türkiye komisyona yapılabilecek

---

³⁹¹ Çeçen, a.g.e., s.173-174.

kişisel başvuru hakkını tanımış olduğu 28 Ocak 1987 tarihinden önce meydana gelmiş bulunan olaylardan dolayı komisyona başvuru yapılamayacağını öne sürmüştür. Komisyon Türkiye'nin yer bakımından koymuş olduğu çekinceyi geçersiz bulmuştur. Komisyonun görüşüne göre geçersiz olan çekince deklarasyonun özünden ayrılabilir. Komisyon kabul edilirlilik kararında 29 Ocak 1987 tarihinden önce devam ettiği ileri sürülen olaylardan dolayı Loizidou'nun başvurusunu kabul edilemez, bu tarihten sonra devam eden şikâyetini kabul edilebilir bulmuştur. Komisyon Loizidou'nun mallarına ulaşmasının engellenmekte olduğunu ve bunun da hudut bölgelerinde Türk askeri varlığından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu nedenle Komisyonun görüşüne göre Kıbrıs'ın kuzeyinde mallarına ulaşamamasından dolayı Loizidou'nun şikâyeti Türkiye'ye atfedilebilirdi; ancak Komisyon taşınmaz malların kullanılması ile seyahat özgürlüğü arasında bir ayırım yapılması gerektiği görüşündeydi.³⁹²

İcra edilen duruşmalarda Türkiye hükümeti adına³⁹³ ilk sözü alan Prof. Dr. Bakır Çağlar almıştır. Çağlar mahkemeye başvurunun siyasi amaçlarla yapıldığını belirterek Türk hükümetinin bu prosedüre KKTC adına hareketle “Amicus curiae”³⁹⁴ olarak katıldığını belirtmiş ve mahkemenin sadece Türkiye'nin itirazları konusunda karar vermesi gerektiğini, bunun dışına çıkıp KKTC'nin uluslararası statüsü hakkında karar veremeyeceğini ileri sürmüştür. Amicus curiae iddiası ile Türkiye mahkemeye taraf olamayan KKTC adına mahkemeye yardımcı olmak için katılmakta olduğunu ileri sürmüştür. Çağlar Türkiye'nin bir başka hukuki entitenin toprakları üzerinde sorumluluğu olmadığına dair görüşünde ısrar etmekte ve zaman bakımından ileri sürdüğü görüşlerde, Loizidou'nun şikâyet konusu yaptığı 19 Mart 1989 tarihli hudut olayı mahkemenin yetkisini Türkiye'nin tanımış olduğu 21 Ocak 1990 tarihinden önce gerçekleşip son bulmuş olmasından dolayı buna ilişkin

³⁹² Necatigil, **a.g.e.**, s.30-40.

³⁹³ AİHM sözleşmenin 28. maddesi kurallarına göre kabul edilebilirlik aşamasından sonra taraf ülkelerin komisyona yardımcı olma yükümlülüğü bulunduğunu, prosedüre katılmamanın bu yükümlülüğü yerine getirmekten kaçınıldığı anlamına geldiğini ve komisyon ve mahkemenin kurulmasının amacının taraf ülkelerin yükümlülüklerinin kolektif biçimde yerine getirilmesini sağlamak olduğunu belirtmiş ve Komisyon Bakanlar Komitesinin bu hususlarda Türkiye'ye çağrıda bulunmasını istemiştir. Loizidou başvurusunda da Türkiye sonunda prosedüre katılmayı kabul etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Necatigil, **a.g.e.**, s.34-35.

³⁹⁴ Dava ile bir ilgisi olmadığı halde duruşmaya katılıp mahkemenin dikkatini maddi veya hukuki bir meseleye çeken kişi veya kuruluştur.

şikâyetin zaman bakımından mahkemede görüşülemeyeceğini, 19 Mart 1989 tarihli olayın süregelen ihlalin başlangıcı olarak kabul edilmesinin de mümkün olmadığını belirtmiştir. Aynı şekilde Türk tarafını savunan Prof. Dr. Heribert Golsong KKTC'nin kontrolünde bulunan topraklar üzerinde Türkiye'nin yetki kullanmadığını, askeri varlığın yetki kullanıldığı anlamına geldiğine dair komisyon tarafından yapılan değerlendirmenin hatalı olduğunu ileri sürmüştür,³⁹⁵ aksi halde Avrupa ülkelerinin bazılarının topraklarında konuşlandırılmış yabancı güçlerin, asker gönderen ülkeye sözleşmenin 1. maddesi altında sorumluluk getireceğini söylemiştir. KKTC olgusuna değinen Prof. Dr. Golsong tanınmamış olsa bile Kıbrıs'ın kuzeyinde yaşayan topluluğa ilişkin gerçekler ve hukuki durumla ilgili bilgileri mahkemenin dikkate alması gerektiğini, Kuzey Kıbrıs'ta hukukun uygulanması ve kamu düzeninin sağlanmasının KKTC otoritelerine ait olduğunu vurgulamıştır.³⁹⁶ Buna karşılık Rum tarafını savunan Prof. Ian Brownlie tanınan devlet olarak Türkiye'nin sorumlu olduğunu, uluslararası hukuk kurallarına göre de yerel mevzuata dayanarak savunma yapılamayacağını belirten KKTC'ye direk atıfta bulunmadan İkinci Dünya Savaşı sürecinde kurulmuş kukla devlet³⁹⁷ denilen ülkelerden örnekler vermiştir. Türkiye'nin sorumlu olmaması halinde sözleşmenin uygulanma alanında bir boşluk doğacağını belirten konuşmacı, sözleşmenin böyle bir yoruma açık olmadığını ileri sürmüştür.³⁹⁸

³⁹⁵ Uluslararası hukuk bir devlet çeşitli nedenlerden yasadışı sayılsa bile o entitenin bazı iç kararlarının dünya çapında kabul görmesine olanak tanıyor. Bu yorum ilk olarak sanırım İngiliz yargıç Lord Denning tarafından Ian Smith isimli Avrupa asıllı bir toprak ağası tarafından kurulan Güney Rodezya (Zimbabve) devletinin bazı yasaları incelenirken yapılmıştı. Uluslararası Adalet Divanı da 1971 yılında Namibya ile ilgili bir tavsiye kararı verirken bu tür bir yaklaşımı onayladı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, **a.g.e.**, s.166. Ayrıca Namibya ile ilgili AIHM'nde görülen Demopoulos davası raporu incelendiğinde Namibya istisnası diğer türlü "KKTC"nin geçersiz önlemlerine ilişkin tanınma vermek için yeterince geniş değildir; günlük kişisel yaşamın rutin olaylarını içermekte, uluslararası hukuku ve sözleşmeyi ihlal ederek yabancı vatandaşların mallarının büyük çapta ellerinden alınmasına ilişkin sorunları tespit etmemektedir. Diğer herhangi bir yaklaşımın benimsenmesi, uluslararası hukuki düzene aykırı olarak açıkça KKTC'nin hem tanınmasına hem de ona yardım edilmesine yol açacaktır." ifadesi yer almaktadır.

³⁹⁶ Necatigil, **a.g.e.**, s. 43-44.

³⁹⁷ Crawford kukla devleti orayı yasal olmayan bir şekilde elde tutan bir devletin kurdurup kontrol ettiği bir yapı olarak tanımlamaktadır. Tarihte Japonya tarafından Mançurya'da kurulmuş "Manchukuo" devleti ve Hitler Almanyası tarafından kurulmuş Hırvatistan kukla devletlere örnektir. Söz konusu devletler hukuku tarafından hükümsüz ve yok olarak farz edilmiştir. KKTC'nin de başka bir örnek olup olmadığını saptamak için şu iki konuyu daha detaylı irdelemesi gerekir: 1. Türk ordusunun KKTC'deki varlığı ve 2. Türkiye'nin KKTC üzerindeki nüfuzu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakkı, **a.g.e.**, s.61.

³⁹⁸ Necatigil, **a.g.e.**, s.47-48.

Mahkeme sırasında Loizidou olayları anlatmış, kendisine karşı kaba kuvvet kullanıldığını, gözaltına alınarak özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasal olmadığını, bu nedenlerle de sözleşmenin ihlal edilmiş olduğunu iddia etmiş, olay yerinin haritalarını, fotoğraf ve diğer belgeleri komisyona vermiştir. Loizidou yakalanıp gözaltında tutularak Lefkoşa'ya polis eşliğinde, ülkesinde bir mahkûm gibi getirilmesinin onur kırıcı muamele olduğunu iddia etmiştir. Komisyon bu iddiayı kabul etmemiştir. Komisyon ilgili kişinin BM Barış Gücü subayının huzurunda yakalandığına ve ambulans içerisinde Lefkoşa'ya getirilirken de BM Barış Gücünden bir subayın kendisine eşlik ettiğini belirtmiştir. Komisyon yapılan muamelenin kamu güvenliği ve kamu düzeni bakımından gerekli olduğu görüşüne varmıştır. Açık göstergesi o dönemdeki ilgili BM raporudur. İlgili BM raporunda Rum kadınlarının önceden planlayıp duyurmuş oldukları geniş çapta yapılacak gösterinin büyük gerginlik yarattığına dikkat çekilerek 2.000 civarındaki Rum kadının Derinya'da BM kontrolündeki tampon bölgeyi ve bazılarının Türk güçlerinin ateşkes hattını geçtiği belirtilmiştir. Silahsız Türk askerleri göstericilere karşı koymuş ve Türk askeri ve Kıbrıs Türk polisi olayı kontrolü altında tutabilmiştir. BM Genel Sekreteri'nin ifadesine göre gösteri ciddi bir olaya meydan verilmeden geçiştirilmiştir.³⁹⁹

3.3.1.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi

Mahkeme KKTC'de Türkiye'nin yetkisi (jurisdiction) konusunda Loizidou kararındaki gerekçelere dayanarak Kıbrıs'ın kuzeyinde etkin kontrol kullanmakta olduğu nedeniyle KKTC'nin siyaset ve uygulamalarından Türkiye'nin genel sorumluluk taşıdığı, bu sorumluluğun Türkiye'nin askeri ve diğer desteğine bağlı olarak varlığını sürdürebilmekte olan yerel yönetimin (KKTC'nin) eylemlerini de kapsadığı görüşünü belirtmiştir.⁴⁰⁰ Komisyona göre Türk askeri Kıbrıs'ta Türk hükümetinin direktifi altında ve askeri komuta düzeni çerçevesinde harekâta bulunmuştur. Bu komuta düzeni içerisinde askeri otorite askeri mahkeme kurma

³⁹⁹ Necatigil, **a.g.e.**, s.35-38.

⁴⁰⁰ Necatigil, **a.g.e.**, s.144-145.

dâhil ulusal toprakları dışında yetki⁴⁰¹ ve kontrol icra ettiğini belirtmiştir. Çünkü bir ülke kendi ulusal toprakları dışında ajanları tarafından yapılmış olan eylemlerden dolayı da mağdur olan kişiler veya mallar üzerinde yetki kullanmış sayılabilir görüşünü belirtmiştir.⁴⁰² Böylelikle mahkeme askeri varlığı nedeniyle Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ta etkin kontrol icra ettiği varsayımından hareket ederek, orada yerel alt yönetim (subordinate local administration) olarak tanımladığı KKTC'nin siyaset ve tasarruflarından Türkiye'yi sorumlu tutmuştur.⁴⁰³

Davanın görülmesi aşamasında mahkeme üyeleri Rum tarafının kusurunu ya da sorumluluğunu görmezden gelmişlerdir. Özellikle Yunanlar Türk ordusunu işgalci göstererek mahkemeyi etkilemişlerdir. Rumların Hıristiyan olması nedeniyle ciddi bir Hıristiyan dayanışması sağlanmıştır. Böylece Rum tarafı hiç ummadığı bir noktada yeni bir siyasal başarı elde etmiştir.⁴⁰⁴ Aslında bu dava sürecinde propaganda faaliyetleri devam etmiştir. Örneğin konu Avrupa'da aylarca haber olarak duyurulmuş ve görüntülenmiştir. Loizidou davasının 4 ay gibi kısa bir süre içerisinde, 18 Aralık 1996 tarihinde Türkiye aleyhine sonuçlanmasında bu gibi dış olayların etkisi olabileceği göz ardı edilmemelidir.⁴⁰⁵ Aslında Loizidou davası uluslararası organların meşruluğunu kaybettiği bir örnektir.⁴⁰⁶

Dava ile ilgili süreçte tazminat konusuna gelince; mahkeme 28 Temmuz 1998 tarihinde vermiş olduğu kararda tazminat ödenmesini adeta ihlal kararının bir sonucu olarak algılamış ve ihlal bulgularının kesin yargı niteliği kazanmış olması nedeniyle

---

⁴⁰¹ Yetki konusunda çelişkili kararlar veren Mahkeme, *Issa and others v. Turkey* (31821/96) başvurusunda mahkeme 16 Kasım 2004 tarihinde vermiş olduğu kararda Kuzey Irak bölgesindeki bazı kişilerin yaşam haklarının ihlal edildiğini ileri süren ve bundan dolayı Türkiye'nin sorumlu tutulabileceğini Loizidou kararına dayanarak savunmuş olan şikâyetçilerin başvurusunu reddetmiştir. Mahkeme Irak'ın kuzeyindeki operasyonda 35.000'den fazla Türk askerinin yer almış olmasına karşın bu olgunun tek başına Türkiye'nin bu bölgede etkin ve kapsamlı kontrol uygulayabildiğini doğrulamadığını belirterek Kıbrıs'taki durum ile karşılaştırma yapmaktadır. Her iki durumda da takriben aynı sayıda askeri varlık söz konusu olmakla beraber mahkemenin görüşüne göre Kuzey Kıbrıs'taki askeri güç uzun bir süredir orada bulunmaktadır ve Kuzey Kıbrıs topraklarının tamamına yerleşmiştir. Burada düzenli olarak devriye yapmakta ve güney ile kuzey arasında ana ulaşım hatları üzerinde kontrol noktaları bulunmaktadır. Bu görüşten hareket etmiş olan mahkeme Kuzey Kıbrıs'tan farklı olarak Irak'ın kuzeyini Türkiye'nin yetki alanı (jurisdiction) içerisinde görmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Necatigil, **a.g.e.**, s.73.

⁴⁰² Necatigil, **a.g.e.**, s.32.

⁴⁰³ Necatigil, **a.g.e.**, s.71-72.

⁴⁰⁴ Çeçen, **a.g.e.**, s.176.

⁴⁰⁵ Necatigil, **a.g.e.**, s.66-67.

⁴⁰⁶ David Saltzman, Uluslararası Kıbrıs Konferansı Tebliğler ve Tartışmalar, 01-02 Mart 2003, Ankara, TOBB Yay., s.14.

mahkeme Türkiye'nin Loizidou'ya mallarının kullanım kaybından dolayı maddi ve manevi tazminat ödenmesini hükme bağlamıştır. Ayrıca belirli miktarda yargılama masrafı ve üç ay içerisinde tazminatın ödenmemesi durumunda da bunun üzerinden %8 faiz ödenmesine karar vermiştir.⁴⁰⁷ AİHS'nin ilgili maddelerine göre sözleşmeye taraf devletler mahkeme kararlarına uymayı taahhüt etmiş bulunmaktadır. Mahkemenin kesinleşmiş kararları, bunların uygulanmasını denetleme yetkisi olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne sunulmaktadır. Bu amaçla Komite her birkaç ayda bir toplanmakta ve mahkeme kararlarının uygulanıp uygulanmadığını denetlemektedir;⁴⁰⁸

“...AİHM'nin aldığı Titiana Loizidou kararı aslında tamamen siyasideir. Bu mahkeme kararlarında ne yazık ki uluslararası hukuku değil, AB'nin siyasi çıkarlarını ön plana almaktadır. Alınan bu siyasi kararları uygulama görevi de AB'nin siyasi karar organlarına düşmektedir. İşte bu yüzden alınan Loizidou kararının da Türk tarafını Kıbrıs konusunda geriletme amacını güden bir planın bir parçasıdır, diyebiliriz...”

Söz konusu karar ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı bir açıklama yapmıştır. Buna göre Dışişleri Bakanlığı kararın siyasi olduğunu, Kıbrıs gerçeklerini dikkate almadığını, yetki dışı (ultra vires) alındığı görüşünü savunmuştur;⁴⁰⁹

“...Bu dönemde Dışişleri Bakanlığı'nın Avrupa Konseyi'ne gönderdiği mektupta; Kıbrıs sorunu, BM Güvenlik Konseyi'nin gündemindedir. Başka uluslararası kuruluşlar bu konuyu ilgilendiren bağlayıcı kararlar alamazlar şeklinde ifadeler mevcuttur...”

AB yolunda ilerlemeyi amaçlamış olan Türkiye'nin Loizidou tazminat kararını yerine getirmeyi daha fazla ertelemesi mümkün görülmemiştir.⁴¹⁰ Türkiye tarafından tazminat kararının ödenmemiş olması kuşkusuz 6 Ekim 2004 tarihinde

⁴⁰⁷ Loizidou davasında öngörülen tazminat her geçen gün işleyen bir tazminat sistemidir.

⁴⁰⁸ Kumkale, **a.g.e.**, s.209.

⁴⁰⁹ Çağlar, a.g.m., Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.178.

⁴¹⁰ “...Türkiye’de devlet yönetimi tecrübe kazanılacak bir yer değildir. Tecrübenin konuşturulacağı yerdir. İnşallah öyle bir durumla karşılaşmayız ama pazarlık gücünüz ve bu anlayışla giderseniz, bizi Ankara’ya sıkıştırırlar. Loizidou davasında olduğu gibi biz 1960 antlaşmalarındaki güvenceleri rafa kaldırıyoruz demiştir iktidar. Dolaylı olarak da Türkiye’nin Kuzey’de işgalci olduğunu onaylamış oluyorsunuz. Bu son derece büyük bir yanıltır. Türkiye’nin sorunu yabancılarla mücadele etmek değil içerdeki Smitis, Yorgo ve Papandreularla mücadele etmektir...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Yusuf, **a.g.e.**, s.132.

açıklanan Türkiye hakkında Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu'na yansımış⁴¹¹ ve söz konusu Türkiye'nin AB sürecinde bir engel olarak karşısına çıkarılmıştır. Ayrıca Loizidou davası sonrası Türkiye'ye karşı yapılan Kıbrıs Rumlarının dava sayısı artmıştır. Başvuru sayısı 2000 yılı başına kadar 2.250'yi bulmuş⁴¹² ve emsal dava olarak Türkiye'nin birçok tazminat ödemesine neden olmuştur;⁴¹³

“...AİHM’ne ödediğimiz tazminat Türk mallarına başvuracak Rumlar için daima ölçüt olacaktır. Loizidou’ya ödediğimiz miktara yakın bir miktar bizim için de geçerli olmalıdır diyeceklerdir. Sonunda Türkiye’den sadece malların kullanılması karşılığı alınacak bedelin 30 milyar dolarlara ulaşacağı dile getirilmektedir. KKTC ile uzlaşamayacakları şimdiden belli olan bu durumlarda ise Rumlar koşa koşa yeniden AİHM’nin yolunu tutacaklardır. Böylelikle de başa dönmüş olacaktır. Başa döndüğü durumda da bizimle pazarlık yapıp da tatmin olmayan Rumlara, bu tarafa bıraktıkları mallarının değeri bir ise ‘kullanım kaybı şu kadar diyerek’ biz bu defa değerinin birkaç misli tazminat ödemek durumunda kalacağız...”

Belirtilen görüşlerde bu kapsamda öne sürülmüş ve karara karşı Türkiye bu tazminatı ödemeyi bazı şartlar altında kabul etmiştir;⁴¹⁴

“...Biz bu parayı ödeyelim; ama bu karar arkadan gelecek müracaatlar için emsal oluşturmamalı ve bundan sonraki başvuranlar iç hukuk yollarının tüketilmesi için KKTC’ye yönlendirilmelidir...”

Türkiye yapılan temas ve görüşmeler sonucu 19 Haziran 2003 tarihinde tazminatın ödenmesi için gerekli önlemleri alacağını bildirmiş ve 2 Aralık 2003 tarihinde Loizidou’ya tazminatını ödemiştir;⁴¹⁵

“...Loizidou davasının ödenmesi uluslararası hukuk içinde yer almamız için gereklidir. Uluslararası hukuku tanımadan fetihçi bir zihniyet ile

⁴¹¹ “...AB ülkeleri Kıbrıs’ın kendilerine teslim edilmesi için hukuki alanda Türkiye’yi sıkıştırmak için her yolu denemektedir. Avrupa’nın siyasi sistemleri kullanılarak Loizidou Davası olarak bildiğimiz bir uluslararası hukuk skandalı ile Türkiye köşeye sıkıştırılıp diz çökmeye davet edilmektedir. Birbirinden ayrı olarak görülen ama birbirini tamamlayan bu iki hususu birlikte okumak ve birlikte düşünmek gerekmektedir. Çünkü hedefleri tektir ve aynıdır...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Kumkale, **a.g.e.**, s.208.

⁴¹² Çağlar, a.g.m., Hasgüler, İnatçı, **a.g.e.**, s.178.

⁴¹³ Kumkale, **a.g.e.**, s.210.

⁴¹⁴ Kumkale, **a.g.e.**, s.209.

⁴¹⁵ Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara’da icra edilen “KKTC’deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Toplumbilimci Demokrasi Partisi Genel Başkanı Mehmet Çakıcı ile yapılan görüşme.

yaklaşılmalıdır. Dünya hukuku içinde yer almamız için çeşitli antlaşmalara uymamız gerekir...”

Loizidou davası mülkiyet hakkını önemli ölçüde gündeme getirmiş bir davadır.⁴¹⁶ 1999 yılı verilerine göre AİHM’de Türkiye aleyhine açılan 2.582 adet dosyadan 873’ü mülkiyet hakkı ile ilgilidir. 2002 yılında Türkiye aleyhine verilen 105 karardan 36’sı mülkiyet hakkı ile ilgili olmakla beraber ayrıca Rumların Türkiye aleyhine getirmiş oldukları başvurulardan, Loizidou başvurusu dâhil, 3’ünde ihlal kararı verilmiş, 34 başvuru ise kabul edilebilir bulunmuştur.⁴¹⁷ Önceden de bahsedildiği gibi mülkiyet hakkı AİHS’ne ek 1. protokolde düzenlenmiştir. Böylelikle mülkiyet ve meşruiyet sorunu, günümüzde, her zamankinden daha büyük oranda, Kıbrıs sorununun temel nedenlerinden biri olmaya devam etmektedir. Loizidou kararı Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne de sorunlar yaratmış ve siyasal çözüm çabalarını arttırmıştır. Bu sorunları düzeltmek mahkeme kararları ile sağlanamayacaktır. Görüşmeler yoluyla bulunabilecek siyasal çözümün önü açılmalıdır.

3.3.2. ARESTİS DAVASI

3.3.2.1. Davanın Oluşum Aşaması

Xenides-Arestis başvurusu KKTC Meclisinin geçirmiş olduğu Tazmin Yasasının AİHM’nde test edildiği ilk başvuru olması yüzünden ayrı bir öneme sahiptir. Myra Xenides-Arestis isimli Rum kadının 1998 yılında Türkiye aleyhine

⁴¹⁶ AİHM’nin 1974 müdahalesi sonrasında Kıbrıs’ta insan hakları ile ilgili kararı Avrupa Parlamentosunun Jacques Poos Raporu’nu kabul eden 5 Eylül 2001 tarihli kararı ve AB’nin Türkiye 2001 İlerleme Raporu izolasyonistlerin direncini güçlendirmiştir. Barsony Raporu’nda; AİHM’nin 10 Mayıs 2001 tarihli kararında; “Kuzey Kıbrıs’ta Türkiye genel bir denetim uygulamaktadır. Türkiye’nin sorumluluğu sadece askerlerin ve görevlilerin eylemleri ile sınırlı değildir. Türkiye’nin askeri ve başka destekleri ile ayakta kalabilen yerel yönetimin işlemlerini de kapsar” denilmiştir. Ayrıca yerlerinden edilen Rumların geri dönüşünün engellenmesi AİHS’nde ek 1 nolu protokolün mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin 1. maddesinin ihlali olarak kabul ediliyor. Barsony Raporu’nda “Bu kararlar sözleşmede tanınan hakların Kıbrıs’ın kuzeyinde uygulanmasının Türkiye’nin yükümlülüğünde olduğunu gösterir” ifadesi yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çağlar, a.g.m., Hasgüler, İnatçı, a.g.e., s.177.

⁴¹⁷ Necatigil, a.g.e., s.280.

AİHM'ne gönderdiği; ancak 1999 yılında kaydedilen mahkemede dosyalanmış olan yüzlerce başvurudan biridir;⁴¹⁸

“...Arestis davası kilit bir davadır. En önemli amacı TMK’nu geliştirmektir. Uluslararası hukuk çerçevesinde yapmamız gereken şu; Arestis’e tazminat davası açmaktır...”

Xenides 1971 yılından 1974 Ağustos ayına kadar ailesi ile birlikte Gazi Mağusa'nın Maraş bölgesi Ayios Memnon semtinde yaşamakta olan Rum kadınıdır. Evinin bulunduğu parsel üzerinde bir daire, bir dükkân ve üç ev bulunduğunu, bu evlerden birisinde ikamet etmekte olduğunu ve söz konusu malların yarı hissesinin kendi adında diğer yarısının ise kız kardeşi adına tapuda kayıtlı olduğunu iddia etmiştir. Arazinin üzerindeki evlerden birinde eşi ve çocukları ile birlikte yaşadığını belirtmiş, mülkün geri kalanı ise aile üyelerince kiraya verilerek kullanılmıştır. Ayrıca Gazi Mağusa'da bir başka arsa üzerinde 5/48 hissenin kayıtlı mal sahibi olduğunu belirtmiştir. Xenides 14 Ağustos 1974 tarihinde Türk ordusunun kente yanaşması üzerine tüm eşyaları ile birlikte evini terk etmek durumunda kaldığını, söz konusu mallarının Türk askeri kontrolündeki Maraş bölgesinde bulunduğunu ve buraya dönmesine ve mallarını kullanmasına izin verilmediğini ileri sürmüştür. BM Güvenlik Konseyi'nin ilgili kararlarında “BM Maraş'ın askeri bölgesi statüsünü idame ettirmekten Türkiye'yi sorumlu tutmaktadır.”⁴¹⁹ denilmekteydi. Xenides AİHS'nin 8. maddesine⁴²⁰ aykırı olarak konut hakkının ve sözleşmeye ek 1. protokolün 1. maddesine aykırı olarak taşınmaz mallarını kullanma hakkının

⁴¹⁸ Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen “2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler” konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.

⁴¹⁹ Oysaki Vakıflar Eski Genel Müdürü Taner Derviş Türk tarafının “Kapalı Maraş'taki Rum işgalciler aleyhine tazminat davaları açılmasını Kapalı Maraş KKTC'nin turizm ve ticaret merkezi olarak yapılandırılmasını, tek yanlı AİHM ve Mal Tazmin Komisyonu kararları çerçevesinde hiçbir ödeme yapılmamasını, Mal Tazmin Komisyonu dağıtılarak statüsü yeniden düzenlenmesini önermektedir.

⁴²⁰ 8. maddeye göre; 1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi; ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

Türkiye tarafından ihlal edilmekte olduğunu ayrıca Ortodoks dinine mensup Rumlara karşı Türkiye'nin ayrımcılık uygulamakta olduğunu ileri sürmekteydi.⁴²¹

Söz konusu davada tarihsel bir gerçeğe değinmek gerekmektedir. Aresti'nin dedesi Mavrodi Haji Hambi Mavreli 15 Eylül 1913 tarihinde mülhak vakıf olarak kayıtlara geçmiş Abdullah Paşa Vakfı'nı adına kaydetmiş ve bu malı da 35 yıl sonra 5 Ekim 1949 tarihinde kızı Anna Mavroudi Haji Hambi'ye bağışlamıştır. Anna da söz konusu malı kızı Mira Xenidu'ya yani Mira Xsenti-Arestis'e 28 Şubat 1974 tarihinde hibe etmiştir. Aresti'nin emlakı 33 yıl kullanamaması sonucu 2 milyon Euro tazminat davası açtığı davada söz konusu taşınmaz, Abdullah Paşa Vakfı'ndan dedesinin gasp ettiği mülklerden bir tanesidir; ancak asıl üzücü yanı mahkeme sırasında bu verinin mahkemeye zamanında ulaşamamasıdır.⁴²² Diğer ilginç hususlardan bir tanesi de davacının elinde kendisine ait bir tapu veya o taşınmazın kendisine ait olduğunu gösteren herhangi bir resmi belgenin bulunmaması ve bütün gayri ciddi zorlamaların mahkeme tarafından kabul edilmesidir.⁴²³ Bu yüzden davacının kendi toprağı olarak düşündüğü Maraş bölgesinin ayrı bir özelliği vardır.⁴²⁴

Kıbrıs'ın İngiliz yönetiminde bulunduğu dönemde, bazı vakıf malları mülke dönüştürülerek vakıf olmaktan çıkarılmış olduğu giriş bölümünde bahsedilmiştir. Söz konusu vakıf mallarının koçanları kişilere verilmiş ve üzerlerinde inşaatlar yapılarak Maraş bölgesi Kıbrıs'ın önemli bir turizm alanına dönüşmüştür. Örnek vermek gerekirse 1944 yılında bir yasayla kira karşılığı icara verilmiş vakıf malları mülke dönüştürülmüş ve bunlarla ilgili kira bedelleri dâhil tahsil edilen paraların vakıf

⁴²¹ Necatigil, **a.g.e.**, s.283-284.

⁴²² Atun, **a.g.e.**, Cilt-V,s.114-116.

⁴²³ Kıbrıs adasında Osmanlı vakıflarına ait olan ve bugün Vakıflar Dairesi/Evkaf Dairesi tarafından sahip çıkılması gereken bu taşınmazlar konusunda KKTC'de inanılmaz ve anlaşılmasız bir sessizlik söz konusudur ve bu durumun konuşulması sanki istenmiyormuş gibi bir hava estirilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Keser, a.g.m., s.11.

⁴²⁴ AB dönem başkanı Finlandiya'nın hazırladığı "2 yıllığına Magosa Limanının AB denetiminde, Maraş'ın ise BM gözetiminde açılması ve doğrudan ticaret tüzüğünün uygulanması karşılığında Türkiye'nin limanlarını açması ve Ek Protokolü mecliste onaylayıp uygulaması" şeklinde özetlenen planı başarısızlıkla sonuçlanırken bunun faturası Türkiye'nin müzakere sürecine kesilmiş AB Aralık ayında müzakereleri 8 başlıkta askıya almıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sağır, **a.g.e.**, s.11-12. Ayrıca Rum lider Dimitiris Hristofyas Maraş konusunun "çok önemli" bir konu olduğunu belirterek Maraş konusunu Türk tarafı açısından Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi ve Türk askerinin adadan çekilmesi konusunda bir test olduğuna işaret eden Hristofyas Türk tarafının Maraş konusunda olumlu bir adımda bulunmaması Türk tarafının olumsuz olduğunu ispat edeceğini iddia etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. AB Haber İnternet Sitesi, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=33868>, (Erişim) 12 Mart 2011.

örgütü yerine İngiliz yönetimindeki Kıbrıs devleti hazinesine ödeneceği öngörülmüştür. Buna karşılık koloni yönetiminin vakıflar örgütüne her yıl Ocak ayında yasada belirtilen miktarları tazminat olarak ödemesi öngörülmüştür. Giriş bölümünde de bahsedildiği gibi Ahkamül Evkaf diye bilinen vakıflarla ilgili kurallara göre vakıf mallar sadece istibdal yoluyla elden çıkarılabildi. Buna göre elden çıkarılan mala karşılık Vakıflar Örgütünün başka bir mal almak suretiyle mal varlığını azaltmamış olması gerekir. 1960 Anayasası Ahkamül Evkaf kurallarını korumaktadır. Ahkamül Evkaf'ın üstünlüğü KTFD ve KKTC anayasalarında da tanınmıştır. Bu gerekçeyle bazı çevreler Ahkamül Evkaf'a ters olarak Rumlara verilen tapuların iptal edilebileceğini savunmaktadırlar; ancak anayasal kuralları geriye dönük olarak uygulamak mümkün değildir. İngiliz koloni yönetimi döneminde vakıf mallarının gasp edilmiş olmasından dolayı rahatsızlık duymakta olan Kıbrıs Türk toplumu Evkaf'ın Türk toplumuna devri için büyük uğraşlar vermiştir. 1955 yılında Evkaf ve Vakıflar Yasası'nın kabulü ile Evkaf Kıbrıs Türk toplumuna devredilmiştir. Xenides-Arestis başvurusunun kamuoyuna yansımaları sonucu vakıf mallarıyla ilgili tartışmalarda Kıbrıs Türk toplumuna İngiliz yönetimince tazminat ödenmiş olduğundan dolayı Kıbrıs Türk tarafının bu konuda başka talepleri olmaması gerektiği ileri sürülmüştür. İngiliz hükümetince yardımın esas amaçları vakıflarla ilgili olmakla beraber söz konusu belgelerde tazminat sözcüğü kullanılmamıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında ise Maraş'ta yaşayan Rumlar Maraş'ı terk edip Güney Kıbrıs'a sığınmışlardır. Bunun üzerine Türk ordusu Maraş'ı tamamen kontrolüne almış ve bu bölgeyi kapatmıştır. Bölge yerleşime açık olmadığı gibi KKTC yurttaşlarına da kapalı ölü bölge olarak kalmış ve ITEM Yasası kapsamı dışında tutulmuştur. Kapalı bölgede bazı binaların öğrenci yurtları olarak kullanılacağı ve kısıtlı olarak yerleşime açılacağı haberleri üzerine BM Güvenlik Konseyi acele olarak toplantıya çağırılmış ve bu konu ile ilgili olarak kararlar almıştır. Güvenlik Konseyi'nin ilgili kararına göre Türkiye bu bölgenin özel statüsünü koruyarak, kendi iradesiyle bölgeyi yerleşime açmamak durumundadır. Böylelikle Maraş'ın yeni statüsü ileride taraflar arasında yapılabilecek özel bir antlaşmaya göre yeniden belirlenebilecektir;⁴²⁵ ancak özellikle Rumların verdikleri

⁴²⁵ Necatigil, a.g.e., s.288-291.

değişiklik önerileri doğrultusunda⁴²⁶ Maraş bölgesinin sahiplerine iade edilmesi gerektiğini içeren bir bölüm söz konusudur. Akla hemen şu soru gelmektedir. Hangi sahiplerine Rumlara mı yoksa neredeyse Maraş'ın tümünün gerçek sahibi olan Türk vakıflarına mı?

3.3.2.2. Davanın Mahkeme Aşaması

Duruşmada iddia makamı konumunda olan Xenides-Arestis ve GKRY Rumların geride bıraktıkları mallarının topluca KKTC devletine geçmiş olduğunu varsayan KKTC Anayasası'nın 159. maddesi uyarınca kurulmuş olan TMK'nın yasallığını sorgulamış ve KKTC gibi uluslararası meşruiyeti sorgulanır bir otoritenin kurduğu bu tür organların yasal bir iç-hukuk yolu olarak kabulünün uluslararası hukuk kurallarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. AIHM ise önceki kararlarına atıfta bulunarak, uluslararası hukukun belirli durumlarda KKTC'de yapılacak hukuki düzenleme ve işlemleri Türkiye'nin bir iç hukuk yolu olarak tanıyabileceğini vurgulamıştır. Bir başka deyişle TMK, KKTC'nin değil, davalı konumdaki Türkiye'nin bir iç hukuk yolu olarak kabul edilmiştir.⁴²⁷

Mahkeme sekreteryasının 19 Ocak 2000 tarihli yazısı ile Xenides-Arestis başvurusu Türkiye'nin bilgisine getirilmiştir. Türkiye tarafından verilen savunmada; Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ta yetki (jurisdiction) ve sorumluluğu bulunmadığı, taşınmaz mallarla ilgili tüm uygulamaların Kıbrıs Türk Federe Devleti ve KKTC yasaları altında yapıldığı ve KKTC'nin bağımsız bir devlet olarak yaptığı icraatlardan Türkiye'nin sorumlu tutulamayacağı belirtilmiştir. Xenides-Arestis başvurusu mahkemede askıda bulunduğu dönemde 30 Haziran 2003 tarihinden itibaren 49/0003 sayılı Tazmin Yasası'nın yürürlüğe girmesi üzerine bu durumu

⁴²⁶ KKTC Cumhurbaşkanı Talat'ın "İzolasyonların kaldırılması halinde Maraş'ı vermeye hazırım. Başka bir şey istemiyorum." açıklaması, Papadopoulos tarafından uluslararası bir çözüm olmadan bile Kıbrıs Türklerinin teslim alabileceği şeklinde algılanır. İki kesimliliğin korunması, mülkiyet konusu, Maraş'ın iadesi gibi konularda geri adım atılması böylece Kıbrıs Türklerinin müzakere sürecindeki gücünü olabildiğince azaltır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Keser, a.g.m., s.153.

⁴²⁷Fazlıoğlu, a.g.m., http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271246809r1949.AIHM_nin_Xenides_Arestis_Karari_ve_Kibris_ta_AIHM_nin_Xenides_Arestis_Karari_ve_Kibri_ta_Mulkiyet_Sorunu.pdf, (Erişim) 4 Mart 2011.

mahkemenin bilgisine getirmek için ek görüşler sunulmuştur. Amaç mahkemeye verilen görüşlerde KKTC’de iç hukuk yolu yaratılmış olduğu belirtilerek, Xenides-Arestis başvurusu ve aynı durumda bulunan Rum başvurularının mahkemede karara bağlanmak yerine KKTC’de kurulmuş bulunan Tazmin Komisyonu’na sunulmasıdır.⁴²⁸

KKTC’de kurulan Tazminat Komisyonu’na ilişkin karşı tarafın görüşleri kapsamında Xenides adına sunulan 5 Ocak 2004 tarihli görüşlerde KKTC anayasasının 159. maddesinin uluslararası hukuka aykırı olduğu Rumların mallarının kamulaştırılmasının hukuken geçerli olmadığı ve hukuken geçerli olmayan bir kamulaştırmanın sonuç doğurması ve kişilerin tazminat almaya zorlanması söz konusu olamayacağı ve tazmin yasasının da geçersiz olduğu belirtilmiştir.⁴²⁹ Kısacası TMK’nın eksiklerini tamamlaması halinde bir iç hukuk yolu olarak değerlendirilebileceği belirtilmiş; ancak AİHM tarafından dava kabul edilebilirlik çerçevesinde ele alınmış ve kabul edilmiştir;⁴³⁰

“...Mahkeme 49/2003 sayılı tazmin yasasını aşağıda belirtilen gerekçelerle yeterli ve etkili bulmamıştır:

1. Yasa, Kuzey Kıbrıs’ta mal bırakmış olan Rumlara mallarının iadesi olasılıkları konusunda düzenleme getirmemektedir.

2. Konut hakkı ihlali ile ilgili olarak yasada düzenleme yoktur.

3. Yasada taşınır mallarla ilgili olarak tazminat öngörülmemiştir.

4. Maddi tazminat yanında manevi tazminatla ilgili düzenleme yoktur.

5. Tazmin komisyonunun bağımsızlığını koruyacak ve yansız çalışacağını sağlayacak düzenlemeler yasaya konmamıştır. Komisyon üyelerinin herhangi bir menfaat çatışması bulunmaması gerekir. Bu amaçla komisyon yabancı uzmanlarla takviye edilerek uluslararası nitelik kazandırılabilir.

6. 49/2003 sayılı yasanın geriye dönüklüğü konusunda yani mahkeme askıda bulunan başvurulara uygulanacağına dair açıklık yoktur...”

3.3.2.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi

Xenides-Arestis kapalı Maraş bölgesindeki söz konusu taşınmaz malının halen yasal sahibi olması sebebiyle herhangi bir hukuki kamulaştırma veya istimlak söz konusu olamayacağından kamulaştırma tazminatı talep etmemiş fakat

⁴²⁸ Necatigil, a.g.e., s.285-286.

⁴²⁹ Necatigil, a.g.e., s.292.

⁴³⁰ Necatigil, a.g.e., s.331.

mülkiyetine erişiminin ve kullanımının engellendiği döneme dair kira bedeli istemiştir. Xenides-Arestis Türkiye'nin 28 Ocak 1987 tarihinde AIHM'nin bireysel başvuru usulünü kabul etmesinden bu yana geçen süre içinde mülkiyetinin kullanma hakkından maruz kalmasına karşılık 587.399 Kıbrıs Poundu maddi tazminat talep etmiştir. Türk hükümeti tazminat hususunda Arestis'in talep ettiği meblağın hesaplanmasında kullanılan metodun tamamen dayanaksız ve hayal ürünü olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca Türk hükümeti AIHM kararlarının bağlayıcılığı ve uygulanmasına ilişkin sözleşmenin 46. maddesini 1990 yılında kabul etmiş olmasından dolayı kullanımdan mahrum kalınması sonucu oluşan maddi kaybın 1 Ocak 1987 tarihinden başlayarak hesaplanması kabul edilemez. Türk hükümeti mahkemenin bu aşamada adada mülkiyet konusunda kapsamlı ve nihai bir çözüm bulunmaksızın dava konusu olan taşınmaz mülkiyetlerin aidiyeti ve tazminatları hakkında en azından KKTC otoritesinin mahkeme kararı ışığında kendi Mal Tazmin Yasası'nı değerlendirme fırsatı verilmesi ve hüküm vermemesi gerektiğini belirtmiştir.⁴³¹

Mahkeme Xenides-Arestis başvurusunda esasa ilişkin kararını 22 Aralık 2005 tarihinde açıklamıştır. Kararda tarafların görüşleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Xenides gibi yerinden edilmiş Rumların 1974 yılından sonra Kıbrıs'ın kuzeyinde kalan mallarına ulaşmalarının engellenmekte olduğu ve bunları kullanmaktan mahrum bırakıldıkları gerekçesiyle sözleşmenin 8. maddesi altında korunmakta olan konut hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Xenides-Arestis başvurusunda mahkemenin vermiş olduğu karar KKTC'de geniş çapta tartışılmıştır. Karar mülkiyet sorununa sadece Rumlar açısından çözüm bulunmasını hedeflemektedir.⁴³² Davanın kaybedilme gerekçeleri çok fazladır; ancak verilen kararda ilginç olan bir noktaya değinmek gerekmektedir. Söz konusu dava kamuoyunda geniş yankı bulmuştur. Çünkü ABAD'ta görevli iki Rum yargıçtan birisi Arestis'in kocası Yorgos Arestis'dir. Türkiye'nin haksız bulunarak gerek tazminat ödemeye gerekse de Abdullah Paşa Vakfı malı olan ve evrakta yapılan sahtekârlıkla malı iade etmeye

⁴³¹ http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271246809r1949.AIHM_nin_Xenides_Arestis_Karari_ve_Ki_bris_ta_AIHM_nin_Xenides_Arestis_Karari_ve_Kibri_ta_Mulkiyet_Sorunu.pdf, (Erişim) 4 Mart 2011.

⁴³² Necatigil, **a.g.e.**, s.329-330.

mahkûm edilmesinin arkasında Rum yargıç yatmaktadır.⁴³³ BM'in temel bazı kurallarına aykırı bir durumdur;⁴³⁴

“...BM Bangalore Yargı Etiği ilkelerine göre hâkim, ailesini temsil eden birisinin davacı olduğu veya böyle bir kimsenin herhangi bir şekilde ilişkili olduğu davalara bakmamalıdır. Hâkim kendi mahkemesinde hukuk mesleğini icra eden kimselerle olan bireysel ilişkilerinde, objektif olarak bakıldığında tarafgirlik veya bir tarafa meyletme görüntüsü ya da şüphe doğuracak durumlardan kaçınmalıdır...”

Böylelikle etik kurallara uymadan uluslararası hukukun çiğnenmesi sonucunda AİHM kararları uluslararası siyasi alanda Kıbrıs üzerinde oynanmak istenen oyunları daha anlaşılır hale getirmektedir.

3.3.3. ORAMS DAVASI

3.3.3.1. Davanın Oluşum Aşaması

Rum mahkemesi 2004 yılında KKTC'nin Girne kentinde villa satın alan İngiliz çift Linda ve David Orams 1974 öncesinde arsa sahibi Rum Meletis Apostolides'in şikâyeti üzerine yargılamış, evini yıkması ve tazminat ödemesine karar vermiştir. Rum avukatlar ardından Orams ailesinin İngiltere'deki evine haciz götürmek üzere 2007 yılında Londra'da ayrıca dava da açmıştır. İngiltere eski Başbakanı Tony Blair'in avukat eşi Cherie Blair KKTC'yi savunmak üzere Orams davasını üstlenmiştir. Blair İngiliz Yüksek Mahkemesi'nde Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni “KKTC'de AB müktesebatı askıda. Bu nedenle Rum mahkemesi karar alamaz, AB ülkelerinde uygulayamaz.” teziyle savunmuş ve kazanmıştır;⁴³⁵ ancak kararın Rumlar tarafından temyize götürülmesi, İngiliz Temyiz Mahkemesi'nin de ABAD'na taşınması sonrasında 28 Nisan 2009 tarihinde Rum

⁴³³ Ata Atun, “Rumların Kıbrıs'ta Bitmeyen Mülkiyet Savaşı”, **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.30-31.

⁴³⁴ Barış Soydan, “Duruşma Hakimiyle Savcı Evliyse”, Sabah Gazetesi, 20 Mart 2011, s.8.

⁴³⁵ Atun, a.g.m., s.29.

tarafını memnun eden, KKTC’de büyük tepkilere neden olan bir sonuç ortaya çıkarmıştır.⁴³⁶ KKTC tarafından desteklenmeyen ailenin davayı kaybetmesi de kaçınılmaz olmuştur.⁴³⁷ Rumlar tarafından AB üyeliğini kendi çıkarları açısından nasıl uygulayabildiklerini gösteren bir davadır;⁴³⁸

“...Orams davasındaki gelişmeler bu davanın KKTC’ye karşı hazırlanmış bir komplo olduğunu düşündürüyor. Dava ilk başta basit bir mülk davası gibi gözükse de aslında Rumların 15 değişik formatta ABAD’a ve AİHM’ye taşıdıkları mülk konularından bir tanesi...”

3.3.3.2. Davanın Mahkeme Aşaması

İngiltere’deki usule göre uygulanmakta olan çok ender konuların dışında İngiliz İstinaf Mahkemesi bir alt mahkeme olan İngiltere Yüksek Mahkemesi’nin kararına saygı duyar ve değiştiremez. Söz konusu Orams Davası İngiltere Yüksek Mahkemesi’nin aldığı ret kararı doğrultusunda önce İngiliz İstinaf Mahkemesi, sonra da Lordlar Kamarası tarafından bir daha görüşülmek üzere reddedilmiş olacaktır. Bu amaçla Rumlar konuyu ABAD’a taşımak üzere ABAD’dan görüş alınmasını talep etmişlerdir. Rumların bu talebine davaya taraf olan KKTC devleti hayır deseysi, ABAD bu davaya müdahil olmayacaktı ama nedense, iddialara göre dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat’ın onayı ile “Evet” denilmiştir. Cumhurbaşkanı Talat’ın açıklaması da “Evet” talimatının kendisi tarafından verildiği ama “Avukat Cheryl Blair’in tüm itirazlarına rağmen” değil, tam tersine Blair’in “Evet denirse daha iyi sonuç alabiliriz.” tavsiyesi üzerine “Evet” denerek ABAD’dan

⁴³⁶ “...2004 yılında BM Kapsamlı Çözüm Planı’nı reddetmesine rağmen, adeta ödüllendirilerek AB’ye tek taraflı olarak üye yapılan GKRY’nin bu üyeliğinin bir sonucu olan kararın, adada BM çerçevesinde adil ve kalıcı bir çözüme ulaşılması için çabaların yoğunlaştığı ve kritik bir aşamaya ulaştığı bu noktada çözüm hedefine zarar verme riski yüksektir...” TC Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi http://www.mfa.gov.tr/no_-15_-19-ocak-2010_-orams-karari-hk_.tr.mfa, (Erişim)26 Mart 2011.

⁴³⁷ KKTC’de yabancılarla ilgili olarak ABAD tarafından verilecek her türlü kararın AB üyesi ülkelerde aynen uygulanabileceği ve davalıların bütün mallarına el konulabileceği, yatırım yapanlara hapis cezalarında verilebileceği daha önceki bölümde açıklanmıştır.

⁴³⁸ Yalçın Koçak, “Loizidou, Arestis ve Orams Davaları”, http://www.yalcinkocak.com/?page_id=609, (Erişim) 27 Şubat 2011.

yorum talep edildiği yönündedir. Konu böylece Rum yargıçların yer aldığı ABAD'a verilmiştir.⁴³⁹

İngiltere'de davayı yürüten Türk tarafı yasal itiraz süreci içinde ne ABAD'ı oluşturan yargı heyetinin başkanının Yunan olmasına ne de heyet üyelerinden birisinin Myra Arestis'in kocası Yorgos Arestis olmasına itiraz hakları olmasına rağmen itiraz etmişlerdir. Arestis davasında da belirtildiği gibi adaletin sağlanmasında bir numaralı kural yargıcın tarafsızlığı ilkesidir.⁴⁴⁰ Davada yargının tarafsızlığından söz edilemez;⁴⁴¹

“...Rumların işlerine geldi mi ellerinde tapu kayıtları yoktur ve İçişleri Bakanlığı'ndan bir yazı alırlar, işlerine gelmedi mi de, 'Bizde de tapu kayıtları var.' derler ve Orams davasında olduğu gibi aniden taşınmaz malın koçanını ilgili mahkemeye sunarlar. Son ABAD kararı ve AB'nin verdiği tüm sözlere rağmen yıllardır Kıbrıs Türklerine uygulanmakta olan izolasyonların kaldırılmaması nedeni ile artık Kıbrıs Türklerine ne AB'ne ne de AB'nin ABAD gibi, AİHM gibi kuruluşlarına güveni kalmamıştır. Orams davasında AB'de çevrilen dolapları ve ABAD'da tarafgir Yunan hâkimler tarafından alınan tek taraflı Rum yanlısı kararları gördükten sonra ada üzerinde olası AB garantisini Rumların kısa bir zaman içinde her türlü dolabı çevirerek ve düzenbazlığı deneyerek iptal ettireceklerinden ve kendi lehlerine çevireceklerinden hiç kimsenin şüphesi olmaması gerekir...”

Böylelikle 1 Eylül 2008 tarihinde ABAD'da görülmeye başlayan davada KKTC tarafından desteklenmeyen aile davayı kaybetmiştir. Bu ailelere ve yabancıların taşınmaz mal aldıkları Türk ailelere tapu veren KKTC devletidir. Meşru bir devletin yapması gereken en önemli işlemlerden birisi, tapu sahiplerinin sorumluluklarının ve yükümlülüklerinin korunmasıdır.

⁴³⁹ “...Mahkemenin bu aşamasında KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ve bazı Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) ileri gelenlerinin Orams ailesinin avukatlığını yapan Blair ve meslektaşlarına Rumların açtıkları bu davaya itiraz etmemeleri yönünde tavsiyelerde bulduklarında ileri sürülür...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Keser, a.g.m., s.6.

⁴⁴⁰ “...Rumların ve Yunanların Türkiye'yi ve Türkleri anlama konusundaki yetersizliklerinde bilinç altı etkiler kuşkusuz belirleyici olmaktadır. Türkiye'yi kendilerini etkilediği olaylarla hatırlamaktadırlar: 1071 Malazgirt, 1176 Miryakefalon, 1453 Papaz Germanos'un başının çektiği 1969-1071 Mora İsyanı, 1821-1829 bağımsızlık süreci, 1897 Osmanlı-Yunan savaşı, 1012-13 Balkan başarıları, 1919-1922 Anadolu başarısızlığı, 1926-1930 mübadele sorunları, 1955 6-7 Eylül, 1963-1974 Kıbrıs olayları anonim hafızaya kazanmışlardır...” Ayrıntılı bilgi için bkz. Hasgüler, İnataç, a.g.e., s.29.

⁴⁴¹ Atun, a.g.m., s.31.

3.3.3.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi

Kararın KKTC üzerinde siyasi ve ekonomik etkileri olduğu görülmektedir. Ekonomik anlamda kalkınma problemleri yaşayan KKTC’de yabancıların yatırım yapmaları bu şekilde baskı altına alınmış, bu yüzden karar Yunanistan ve GKRY tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Yunanistan Başbakanı Papandreou Türkiye’nin AIHM kararlarına uymak zorunda olduğunu belirtmiş ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Genel Kurulu’ndaki konuşmasında, Kıbrıs’taki Rumların evlerini terk etmiş oldukları için mağdur olduklarını açıklamıştır. Rum basınında da karar “Tarihi bir zafer” olarak tanımlanmış⁴⁴² ve Hristofyas’ın elini güçlendirdiği duyurulmuştur;⁴⁴³

“...ABAD’a giden C-420/07 no’lu dava için Başsavcı-raportör Julienna Kokott bir rapor hazırladı ve 18 Aralık’ta da bu raporunu açıkladı. Tamamen egemenliğimiz Rumların insafı altına sokacak olan bu raporda başsavcı Kokot, özetle Kıbrıs Rum mahkemelerinin ve Kıbrıs Rum Cumhuriyetinin KKTC sınırları içinde her tür sivil ve ticari konularda hüküm verme yetkisi olduğu ve Kıbrıs Rum mahkemelerinde alınan kararların, AB hukuku gereği tüm AB ülkeleri tarafından tanınarak uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtti. Sonuca ve davanın gelişimine bakıldığında maalesef bu sürecin KKTC aleyhine dahice tezgahlanmış bir komplö olduğu akıllara gelmektedir...”

Söz konusu dava Türkiye ve Yunanistan yanında adanın iki tarafında çok farklı şekillerde yorumlanarak Yunanistan’da “AB değerlerinin ve kurumlarının zaferi”, Türkiye’de ise “Siyasi bir karar, kabul edilemez bir karar”⁴⁴⁴ olarak

⁴⁴² Ayşe Meltem Çekirdekçi, “Türkiye’nin KKTC’ye Ekonomik Yardımları”, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=564:kbrsta-muelkiyet-sorunu-loizidou-ve-orams-kararlar&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (Erişim) 27 Şubat 2011.

⁴⁴³ Atun, a.g.e., s.30.

⁴⁴⁴ “...İngiliz İstinaf Mahkemesi bugün kamuoyunda Orams Davası olarak bilinen GKRY mahkemelerinin KKTC’deki taşınmaz mülklere ilişkin aldığı kararların AB mevzuatı uyarınca İngiltere’de tenfizinin mümkün olup olmayacağına ilişkin kararını açıklamış ve GKRY mahkemelerince alınan kararın İngiltere’de uygulanabileceğini bildirmiştir. ABAD’ın Orams Davası’na ilişkin olarak 28 Nisan 2009 tarihinde verdiği karar sonrasında Bakanlığımızca yapılan açıklamada söz konusu kararın müzayede sürecinde belirlenmiş parametrelere ve kurulacak yeni ortaklığın doğasına aykırı olduğu ve GKRY’nin haksız şekilde elde ettiği AB üyeliğini çözüm çabaları aleyhine nasıl suiistimal ettiğinin açık bir örneği olduğu bildirilmişti. Maalesef İngiliz İstinaf Mahkemesi’nin bu olumsuz unsurları teyit eden son kararı birçok açıdan düşündürücüdür. Her şeyden önce İngiliz İstinaf Mahkemesi’nin kararı iki kesimliliğe, siyasi eşitliğe dayanan ve iki kurucu devletin oluşturacağı yeni bir ortaklık kurulmasına yönelik kapsamlı çözüm çabaları BM çerçevesinde elan devam eden Kıbrıs sorununun daha da karmaşık hale gelmesine ve GKRY’nin çözüm hedefinden uzaklaşmasına neden olabilecek niteliktedir... Bu kararın imzalanması adada sürdürülen

nitelendirilmiştir. AB ve AİHM kararları çerçevesinde Kıbrıs Türkleri aleyhine oluşmuş olan olumsuz tabloyu hafifletmek için Türkiye ve KKTC arasındaki ilişkilerin yasal zeminde yeniden tanımlanması gerekmektedir. Örneğin KKTC politikacılarından bazıları Türkiye'nin garantör olarak kabul edildiği bir yerde cumhuriyet ilan edilmemesinin uluslararası hukukta tanınamayacağı, siyasi eşitliğe bağlı federal bir cumhuriyet oluşturulmaya çalışıldığı, Türkiye uluslararası hukuka uyması gerektiği, kuzeydeki malların çoğunluğu Türk tarafından kalacak bir anlaşma yapılmasını istemektedirler;⁴⁴⁵ ancak şu bir gerçektir ki kapsamlı bir yasal zeminin oluşturulması sayesinde bu tür davalara karşı daha aktif politikalar takip edilebilecektir.

3.3.4. DEMOPOULOS DAVASI

3.3.4.1. Davanın Oluşum Aşaması

AİHM bünyesinde 1999-2005 yılları arasında 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 14163/04, 10200/04, 19993/04 ve 21819/04 dava kayıt numarasıyla başlatılan⁴⁴⁶ mahkemenin 19 Mayıs 2009 tarihinde kabul edip 18 Aralık 2009 tarihinde de ilk defa görüşmeye başladığı ve aralarında Demopoulos çiftinin de bulunduğu Lefkoşe, Limasol, Lakadamyia ve Larnaka'da yaşayan 17 Rum'un adına ve toplam 8 aile tarafından açılan taşınmaz mal ve mülkiyet davası Kıbrıs'ın mülkiyet sorununda ilginç sonuçlar doğurmuştur. Davaları söz konusu kişilerin KKTC kontrolü altında bulunan mülkiyetlerinden evlerine ulaşımdan mahrum kalmaları konusundaki şikâyetleri oluşturmaktadır. Bu mülkler, bazıları işlenmiş, bazılarıysa dayalı-döşeli ev ve binalarla dolu birtakım arsaları içermektedir.

---

müzakerelerdeki kritik aşama göz önüne alındığında iyi niyet ve hukuki objektiflik açısından fevkalade talihsiz olmuştur. İlgili bütün tarafların bilmesini isteriz ki bu kararın müzakerelerdeki mülkiyet başlığı altındaki konulara etkide bulunması söz konusu olamaz...” KKTC Dışişleri Bakanlığı tarafından 19 Ocak 2010 tarihinde yapılan basın açıklamasından aktaran Keser, a.g.m, s.7-8.

⁴⁴⁵ Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen “KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı” konulu panel öncesi KKTC Toplumcu Demokrasi Partisi Genel Başkanı Mehmet Çakıcı ile yapılan görüşme.

⁴⁴⁶ http://www.avrupakonseyi.org.tr/aihmk/2010_228.html, (Erişim) 30 Nisan 2011.

3.3.4.2. Davanın Mahkeme Aşaması

Başvuranlar AİHS 1. protokolün 1. maddesine (mülkiyetin korunması), 8. maddesine (mesken dokunulmazlığı) ve Christomsou davası hariç 14. maddesine (Ayrımcılığın önlenmesi) dayanarak Türkiye'nin 1974 Kuzey Kıbrıs'a müdahalesini bahane göstererek ayrımcılık mağdurları oldukları yönünde dava açmışlardır. Başvuranlardan Sotiriou, Moushoutta ve Stylos, 8. maddesi (Özel hayatın ve aile hayatının korunması) çerçevesindeki hakları ve 1. protokolün 1. maddesi kapsamında 13. madde de kayıtlı etkili tazmin haklarından yoksun bırakıldıklarını da iddialarında ayrıca belirtmişlerdir. 19 Mayıs 2009 tarihli kararıyla davanın verildiği daire, yargı yetkisinden Büyük Daire lehine vazgeçmiştir. Büyük Daire duruşması ise 18 Kasım 2009 tarihinde Strasbourg'ta yapılmıştır. Mahkeme diğer iddialar yanında Türk askeri mevcudiyeti ya da TMK üyelerinin KKTC Cumhurbaşkanı tarafından atanması dolayısıyla TMK üyelerinin tarafsızlıklarının sağlanamayacağı iddialarını ikna edici bulmamıştır. Davacılar tarafından iddialarını desteklemek adına ileri sürülen usulün fazlasıyla zahmetli ve erişilmez olduğu - diğer şeylere ilaveten yasal temsil, çeviriler, şeffaflık eksikliği, aşırı baskıya maruz kalmak gibi - iddiaları ikna edici bulmamıştır. Üstelik kendilerine açık olmasına rağmen davacıların hiçbirisi Yüksek İdari Mahkemeye ödenecek tazminat tutarları ya da maddi adaletsizlik ve usul düzensizliğine ilişkin başvuruda bulunmamıştır.⁴⁴⁷ Bu nedenle mahkeme davacıların başvurusunu kabul edilemez bulmuştur. Kararın önemi gerekçesinde saklıdır. Buna göre TMK, AİHM tarafından hukuki bir çözüm zemini oluşturduğu için tescil edilmiştir. Bugüne kadar başvurular AİHM tarafından kabul edilir bulunmamıştır. Böylece Rumlar çareyi ya TMK'da arayacaklar ya da Kıbrıs sorununun çözülmesini bekleyeceklerdir.⁴⁴⁸

⁴⁴⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Resmi İnternet Sitesi, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zvZQp6lZh44J:www.lawercyprus.com/De+mopoulos%2520v%2520Türkiye%2520tr.doc+DEMOPOULOS+k%C4%B1br%C4%B1s&cd=10&hl=tr&ct=clnk&gl=tr&source=www.google.com.tr>, (Erişim) 3 Mart 2011.

⁴⁴⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Resmi İnternet Sitesi, http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Multimedia/Webcasts+of+public+hearings/webcast_EN_media?&p_url=20091118-1/lang/, (Erişim) 3 Mart 2011.

3.3.4.3. Karar Aşaması ve Kararın Analizi

Söz konusu rapor incelendiğinde ilk göze çarpan hususlardan birisi, KKTC ifadesinin bütün rapor boyunca tırnak işaretleriyle gösterilmesidir. Raporunda 1983 tarihinde KKTC ilanının BM tarafından resmen geçersiz olduğunun belirtildiği, ayrıca Avrupa Konseyi'nin de Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ülkenin tek meşru hükümeti olduğu belirtilmiştir. Raporunda ayrıca adanın kuzeyinin Türk askeri tarafından yasadışı işgal edildiğini belirten bölümler de mevcuttur⁴⁴⁹ ve hukuki olmayan işgal vurgulanmıştır.⁴⁵⁰ Böylelikle Kıbrıs sorununun muhatapları olarak Türkiye ve Rumlar gösterilmiştir. Söz konusu rapor davacıların TMK'da bir sonuca varamaması durumunda Yüksek Mahkeme ve son olarak da AİHM nezdinde dava açma haklarının bulunduğunu da belirtmiştir. TMK'nın Türkiye'nin bir iç hukuk yolu olduğu vurgulanmıştır. Türk basınında⁴⁵¹ yansıtıldığı gibi davanın sonucu bir zafer değildir;⁴⁵²

“...5 Mart 2010 tarihli bu davayı Rumlar bozgun ve yıkım olarak nitelendirirken bu durum her ne kadar Kıbrıs Türklerinin hanesine artı puan olarak yazılsa da bu bir zafer değildir ve olamaz da. Yok sayılan bir devletin Türkiye'ye ait olarak kabul edilen TMK ile ilgili verilen karar zaten çelişkilerle doludur ve hukuk bu çelişkileri kaldıramaz...”

⁴⁴⁹ “...that the mere fact that there is an illegal occupation does not deprive all administrative or putative legal or judicial acts therein of any relevance under the Convention.” Çevirisi “...tek hakikat **yasadışı işgalin** Sözleşme'yle herhangi bir şekilde ilgili olan bütün idari ya da meşru sayılan hukuki ya da adli işlemlerden mahrum bırakamayacağıdır.” Ayrıntılı bilgi için bkz. AİHM Resmi İnternet Sitesi, <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case>, (Erişim) 29 Nisan 2011.

⁴⁵⁰ “...it was thus contrary to principle to insist that victims of an illegal armed invasion must first exhaust procedures imposed on them by the invader.” Çevirisi “...bu ise **hukuki olmayan bir silahlı işgalin** kurbanlarının **işgalci** tarafından kendilerine dayatılan usulleri öncelikle tüketmeleri gerekir prensibinde ısrar etmelerine aykırıdır.” Ayrıntılı bilgi için bkz. AİHM Resmi İnternet Sitesi, <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case>, (Erişim) 29 Nisan 2011.

⁴⁵¹ “...Demopoulos kararı uzun yıllar süren çetin bir hukuk mücadelesinin ürünü. Türk kamuoyu, Ermeni sorununun ABD'de bir ara aşamada yaşadığı olumsuz gelişmeden başını kaldırıp, Kıbrıs konusunda elde edilen bu önemli başarıyı görmeli...”, Rıza Türmen, “Kıbrısla Sevinmek”, <http://www.milliyet.com.tr/kibris-la-sevinmek/rizaturmen/siyaset/yazardetay/08.03.2010/1208333/default.htm>, (Erişim) 26 Mart 2011.

⁴⁵² Keser, a.g.m., s.10-11.

AİHM Demopoulos kararına ilişkin Annan Planı'ndaki düzenlemeyi de uzun uzun anlatarak zımnen onaylamaktadır. Rumların mülkiyet anlaşmazlığından kaynaklanan mağduriyetinin hâlâ sürmesinde yaptıkları siyasi tercihin de payının bulunduğu, Annan Planı'nın Rumların "Hayır" demesinden ötürü uygulamaya geçirilemediği belirtilmiştir. KKTC bütün iyi niyetini göstererek takas, iade ve tazminat gibi şartları kabul etmiştir. Buna rağmen hukuki temeller üzerine kurulan bir devleti görmezlikten gelip davalarda hala Türkiye'nin muhatap alınması yanlıştır. Böylelikle söz konusu davanın basında yansıtıldığı gibi yorumlanması yanlıştır. KKTC'nin tanınmaması olgusu uluslararası hukukta kabul edilebilir değildir. KKTC her zaman taviz vermesi gereken taraf olarak görülmüştür. Son dönemde Kıbrıs'taki Rumların gerek AİHM'de açtığı davalar neticesinde, gerek TMK'ya başvuru ile aldığı milyonlarca Euro'luk tazminatlar⁴⁵³ sorunu çözememiştir. Bu bağlamda mülkiyet sorunu kişiler arasında değil, uluslararası hukuk açısından ele alınmalıdır. Sorunun arkasında hukuki dayanakları olan bir devletin tanınmaması unutulmamalıdır.

3.4. DAVALARIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Türkiye AİHS'ni imzalamış bir ülke olarak sözleşme hükümlerine uymak zorundadır. Çünkü sözleşme uluslararası antlaşma niteliğinde ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası üzerindedir.

AİHM'de aleyhinde en fazla dava bulunan ülke Rusya, hemen ardından Türkiye, sonra da Romanya ve Ukrayna'dır.⁴⁵⁴ Bu bağlamda Türkiye'de yapılan bir sınıflandırmaya göre AİHM'nin Türkiye ile ilgili olarak verdiği kararlar yedi grup

⁴⁵³ 11 Mart 2011 itibariyle, Komisyona toplam 996 adet başvuru yapılmış ve bunlardan 157 tanesi dostane çözüm yoluyla ve 7 tanesi de duruşma yoluyla sonuçlandırılmıştır. Komisyon şu ana kadar başvuranlara mallarının bedeli olarak 57.318.040 Sterlin tazminat ödemiştir. Ayrıca bir başvuru için iade, iki başvuru için takas ve tazminat, beş başvuru için de iade ve tazminat kararı verilmiştir. Bir başvuru için çözümden sonra iade ve bir başvuruda da kısmi iade doğrultusunda karar verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.kuzeykibrismk.org/>, (Erişim) 12 Mart 2011.

⁴⁵⁴ Erdal Güven, "AİHM'de Türkiye'nin hak ihlalleri", <http://www.euractiv.com.tr/ab-ve-turkiye/analize/erdal-gven-aihmde-trkiyenin-hak-ihlalleri-016345>, (Erişim) 20 Mart 2011.

altında ele alınmıştır.⁴⁵⁵ Bunların içerisinde Rumların açtığı davalar özellikle mülkiyet davaları önemli rol oynamaktadır. Diğer bölümlerde de bahsedildiği gibi söz konusu davalarda taraf olarak Türkiye kabul edilmekte ve tazminat kararlarının Türkiye tarafından ödenmesi talep edilmektedir. Böylelikle Kıbrıs dış politikada Türkiye'nin önüne koyulan ve devamlı tekrarlanan bir sorun haline gelmiştir. Her davanın raporunda Türkiye işgalci olarak tanımlanmıştır; ancak belirtilmesi gereken ve hukuki dayanakları olan husus gözden kaçmaktadır. Buna göre Türkiye 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan Londra ve Zürih Antlaşmaları ile kendisine verilmiş meşru garantörlük haklarını kullanmak suretiyle adaya müdahale etmiştir; ancak sadece AİHM raporlarında değil, özellikle her sene yayımlanan AB ilerleme raporlarında Türkiye'nin müdahalesi işgal ve hukuk dışılık olarak belirtilmiş ve belirtilmektedir.

AB ilerleme raporlarına yansıyan en önemli dava Loizidou davasıdır. Şöyle ki; kararın kesinleşmesinden sonra AİHM ilk ve sürekli olarak tazminatın ödenmesi sorunuyla ilgilenmiştir. Türkiye'nin tazminatı ödemesi yaklaşık 6 yıl almıştır. Bu süreç içerisinde dava bütün ilerleme raporlarında eleştirilmiştir. Tazminat ödendikten sonra ise yeni eleştiri konularının oluşmasında gecikme olmamıştır. Bu sefer de vakıf arazisi olan topraklar için hak iddia edilen Arestis davası gündemi meşgul etmiştir. Maalesef vakıf mallarının uluslararası hukuktaki önemi belirtilmeden Türkiye bu davada da geç kalmış ve tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. En son olarak da Demopoulos ve diğerleri davası 2011 AB ilerleme raporunda yer almıştır.⁴⁵⁶ Söz konusu raporda eleştiri yoktur. Sadece TMK'daki artışlardan bahsedilmektedir. Yapılan eleştiriler çerçevesinde genelde 10-11 Aralık 1999 Helsinki Zirvesi ile

⁴⁵⁵ Bunlar; 1. Güvenlik güçlerinin eylemlerinden doğan ihlal kararları, 2. İfade özgürlüğü nedeniyle verilmiş ihlal kararları, 3. Kamulaştırmalardan kaynaklanan ihlal kararları, 4. Siyasi partilerin kapatılması nedeniyle verilen ihlal kararları, 5. Devletlerarası başvurular, 6. Rumların açtığı davalar, 7. İhlal kararlarıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/kaleli.pdf>, (Erişim) 12 Mart 2011.

⁴⁵⁶ AİHM, Demopoulos / Türkiye davası hakkındaki 5 Mart 2010 tarihli Büyük Daire kararında, AİHS'nin amaçları doğrultusunda, mevcut çözüm yollarının, AİHM'ye yapılan başvuruların kabul edilebilmesi için başvurudan önce tüketilmiş olması gereken etkili ve erişilebilir iç hukuk yolları olarak değerlendirilebileceğine hükmetmiştir. Bununla birlikte Mahkeme bu kararın başvuru sahiplerinin TMK usulünü kullanmak zorunda olduğu şeklinde yorumlanmaması gerektiğini vurgulamıştır. Başvuru sahipleri bu şekilde hareket etmemeyi ve siyasi bir çözüme beklemeyi seçebilirler. Mart ayından bu yana TMK'na yapılan başvuruların sayısında kayda değer artış olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. AB Genel Sekreterliğinin Resmi İnternet Sitesi, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf, (Erişim) 12 Mart 2011.

başlayan AB sürecinin günümüze kadar uzanan aşamalarının hepsinde temel taleplerden biri Kıbrıs'tan Türk askerinin çekilmesi olmuştur.⁴⁵⁷ Bunun içindir ki uluslararası hukukta etkinliği olan insan haklarını ve barışı ön plana çıkaran uluslararası kuruluşların birbirleriyle çelişen ifadelerini ve eylemlerini göz ardı etmemek gerekir. Rumlar sorunu psikolojik yıpratma savaşına döndürmektedirler,⁴⁵⁸

“...Hem Türkiye hem de KKTC hükümetleri sıkışmış durumdadır. Her ne kadar devlet adamları ve siyasetçiler kamuoyu önünde yaptıkları konuşmalarda Türkiye'nin ve KKTC'nin çıkarlarından taviz vermeyeceklerini ifade etseler de aslında elimiz 2004 öncesinden daha zayıftır. Üstelik söz konusu olan Türkiye ve KKTC'nin çıkarlarının ne olduğuna dair her iki ülkede de güçlü bir toplumsal mutabakat yoktur...”

Türk siyasileri arasında toplu bir mutabakat olmaması yüzünden mülkiyet davaları ölümcül olmayan psikolojik harekât şeklinde ilerlemektedir. Rum tarafı bunu yaparken en önemli unsur olan propagandayı çok iyi kullanmaktadır. Bu yüzden Türk tarafının en zayıf tarafı bu unsuru iyi kullanamamasından kaynaklanmaktadır. Adada sessiz ve sakin Rum oyunları devam etmektedir.⁴⁵⁹

Son zamanlarda Türk tarafı Rumların bazı taleplerini karşılamaya razı olmuştur. Özellikle yukarıda belirtildiği gibi Türkiye AİHM kararları çerçevesinde Rumların taleplerini karşılama yükümlülüğünü kabullenmiştir. Çünkü Türkiye müzakerelerde mülkiyet sorununa bir çıkış yolu bulmak istemiştir;⁴⁶⁰

“...Kıbrıs Türk tarafı önerileri ile Güney Kıbrıs'ta bırakılan Kıbrıs Türklerine ait taşınmaz malların değerlerinin artırılması ana hedef olarak seçilmiş bulunmaktadır. Bu hedefe ulaşmak amacıyla söz konusu taşınmaz malların kent planlamasına dâhil edilmek suretiyle inkişaf ettirilmeleri önerilmektedir. Bu şekilde imara açılacak taşınmaz mallardan elde edilecek gelirlerle Rumların tazmin ve tatmin edilmesi öngörülmektedir...”

Bu maksatla Türk tarafı 6 Eylül 2010 tarihinde masaya 48 sayfalık “Kapsamlı Öneri Paketi” başlıklı ve üç ana maddeden (takas, iade ve tazminat) oluşan bir belge

⁴⁵⁷ Ceyhun Bozkurt, a.g.m., s.52.

⁴⁵⁸ Erhan, a.g.e., s.50-52.

⁴⁵⁹ Şöyle ki Rum oyunlarına verilebilecek en son örneklerden birisi 13 Mart 2011 tarihinde Avrupa Parlamentosunun 4 üyesi ve Rum papazdan oluşan bir heyet tarafından yasal olmayan bir şekilde Maraş bölgesinde incelemelerde bulunmalarıdır. Amaçlarının kapalı bölge Maraş'taki Ortodoks mirasının akıbetini yerinde görmek istemeleridir.

⁴⁶⁰ Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 21 Mart 2011 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

ortaya koymuştur. Bu üç unsurdan en önemlisi tazminatla ilgili olanıdır. Bu noktada Türk tarafı “Kentsel dönüşüm formülü” Toplu Konut İdaresi (TOKİ)’ni andıran bir sistem ve Türklerle Rumların birlikte kuracağı bir mali kaynak önerisi getirmektedir. Bu sayede güneyde battal kalan Türk arazileri değerlendirilecek ve kuzeydeki Rum mallarına tazminat bu yoldan ödenebilecektir;⁴⁶¹ ancak bu sisteme benzer öneri paketi diğer bölümlerde de bahsedildiği gibi Annan Planı’nda da mevcuttur. Ortaya atılan TOKİ formülünde Türkiye, Yunanistan ve ABD’nin adı geçmektedir. Buna göre taraflar devlete ait olacak TOKİ modelinde Mülkiyet Kalkındırma Kurumu (Property Development Corporation) kuracak ve yönetim kurulunda Türk ve Rumlar eşit sayıda temsil edilecektir. Şirkette bağımsız ve profesyonel müdürlükler oluşturulacak, güneyde mülk bırakmış Türkler, kapalı Maraş’ta 1974 öncesi yaşayan Rumlar ve tazminat ya da iade ile mülkiyet sorununu çözememiş Rumlar tapularını bu şirkete devredecektir. Şirket Kıbrıs çapında tapularını aldığı Türk ve Rum arazileri üzerine altyapılarını tamamlayarak inşaatlar yapacak, sorunlu mülkleri takasa uygun hale getirecektir. Şirket atıl durumdaki mülkleri kiraya verecek ya da geliştirecek ve satın inşaat operasyonlarının finansmanında kullanacaktır;⁴⁶² ancak söz konusu formül ile ilgili önemli eksiklikler ve zafiyetler mevcuttur;⁴⁶³

“...1. 1878 yılından itibaren gasp edilmiş Vakıf emlaktan kaynaklanan haklar,

2. 1960 yılından itibaren Kıbrıs Türk halkının özel mal varlığına yapılan tecavüzlerden kaynaklanan tazminat hakları,

3. Güney Kıbrıs’ta taşınmaz mal bırakmış Kıbrıs Türklerinin mal bazında tazmin edilmemiş olması gibi konular göz ardı edilmiştir...”

Sorun içinden çıkılmaz hal aldıkça öneri paketlerinin sayısı artmaktadır. Mülkiyet sorunu ile pek çok siyasi kapsamlı bir anlaşmaya varsa bile sorunun çözümü mümkün görünmemektedir. Hatta bu sorunun çözüm ertesinde ortaya çıkabilecek yeni sorunlar da çözümü daha karmaşık hale getirecektir. Bu nedenle mülkiyet meselesinin geniş kapsamlı siyasi önemini her yönüyle anlamak

⁴⁶¹ Sami Kohen, “Rumlara tazminat nasıl ödenecek?”, <http://www.milliyet.com.tr/rumlara-tazminat-nasil-odenecek-/sami-kohen/dunya/yazardetayarsiv/10.11.2010/1312389/default.htm>, (Erişim) 22 Mart 2011.

⁴⁶² Ömer Bilge, “Kıbrıs’ta TOKİ kurulacak mülkiyet sorunu çözülecek”, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/15752859.asp>, (Erişim) 20 Mart 2011.

⁴⁶³ Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile 21 Mart 2011 tarihinde Ankara’da yapılan görüşme.

gerekmektedir. Sonuç olarak zaman Kıbrıs Türklerinin dostu değildir. Bu yüzden mülkiyet meselesi tarihi ve siyasi nedenlerden ötürü çözülememektedir. Şu gerçektir ki kendi kendine yeterli hale gelemeyen Kıbrıs Türk toplumu için zamanın akışı, her şeyi ile bağımlı olduğu Türkiye'nin belirlediği yönde akmaktadır.⁴⁶⁴ Türk siyasileri durumun gerekli kıldığı ihtiyatları göz önünde bulundurarak mülkiyet sorununa yaklaşımları gerekmektedir.

---

⁴⁶⁴ Kızılyürek, **a.g.e.**, s.50.

SONUÇ

Tarih boyunca Akdeniz ve Ortadoğu bölgesinde bölgesel ve küresel güç dengelerinin ve medeniyetlerin etkisi altında kalmış Kıbrıs adası uluslararası platformda birçok aktör tarafından siyasi ve askeri üstünlük mücadelesinin yer aldığı bir alan haline getirilmiş ve getirilecektir. Nedeni ise etnik farklılıklara dayalı Kıbrıs'ın tarihsel sürecinde farklılıklardan kaynaklanan olayları hatırlayabilen iki farklı toplumun tarihsel boşluğu doldurma mücadelesine dayandırılabilir. Aslında adada böyle bir sorun yoktur. Sadece bazı çevrelerce “Menfaat esastır.” anlayışıyla adanın stratejik önemini kendi çıkarları için kullanmak istemeleri adada adalet duygusunu yok etmektedir. Adaletin olmadığı bir yerde huzurun olamayacağı da açıktır. Bu bağlamda KKTC'nin tanınması yani adada eşit hakların iki farklı toplum için geçerli olduğu anlayışı adada adaleti sağlayacak ve böylelikle adaletin sağlandığı yerde toprak temelli mülkiyet sorunu da çözümlenmiş olacaktır.

Emperyal güçler tarih içerisinde mülkiyet sorununa ve Kıbrıs Türk varlığına nasıl yaklaşmışlarsa bugünde aynı tutumlarını devam ettirmektedirler. Bazı çevreler tarafından basın-yayın kuruluşlarının da desteği ile adada askeri güç ve silah istenmemekte ve bu konu özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki mülkiyet davalarında açıkça dile getirilmektedir; ancak adada Türk askerinin güç varlığının ortadan kalkması Türkiye'yi ve Kıbrıs Türk'ünü tehdit altında bırakacaktır. Örneğin Türkiye'nin adadaki askeri gücünü, Türkiye'nin en önemli konularından biri olan Avrupa Birliği'ni ve mülkiyet meselesini kullanarak dengelemek düşüncesindeki Yunanistan, silahlanma konusunda büyük bir bütçe ayırarak dünya ülkeleri içerisinde üçüncü sırayı almaktadır. En son olarak S300 füzelerinin Girit'teki depolardan çıkarılarak Yunanistan'ın himayesine geçmesi bunun açık göstergesidir. Bu yüzden adada silahsızlanma konusuna hiçbir uluslararası güç sıcak bakmamaktadır. Bugün Libya'da yaşananlar da bunun açık göstergesidir. Libya'daki gerilimin yumuşak güç kullanılarak diplomasi ile çözülmesi yerine uluslararası güçlerin askeri güç kullanmaya başlaması ve bunu yaparken de Kıbrıs adasının üs olarak kullanılması adanın silahsızlanmasının güç dengelerini yok edeceğini göstermektedir. Böyle bir

durumda adadaki Türk askeri varlığını ortadan kaldırmak Ortadoğu ve özellikle Doğu Akdeniz'in güvenliği konusunda Türkiye'nin elini güçlendirmeyecek, tam tersine bu bölgelerde söz sahibi olmasını engelleyecektir. Özellikle Ege adalarının Yunanistan tarafından devamlı silahlandırıldığı göz önüne alınacak olursa Kıbrıs'taki Türk askeri varlığının ortadan kaldırılması Türkiye'nin Ege ve Akdeniz'den kuşatılacağı anlamına gelecektir. Bu bağlamda Rumların hak etmediği toprak taleplerinden geri adım atması ve bölgesel ve dünya barışı bağlamında bölgede istikrar ve huzurun sağlanması için sorunların karşılıklı çözümlerine yönelik adımlar atılması gerekmektedir. Örneğin ada genelinde istikrar ve huzurun sağlandığı, karşılıklı çözümlerin üretildiği bir ortam tarihsel ve kültürel süreçte yaşanmıştır. Kıbrıs adasının esaret havasını dağıtıp hak ve adalet prensiplerine dayanan bir idare sistemini gerçekleştiren Osmanlılar aynı zamanda bağış yapma ve hayırseverlik anlayışı içerisinde Kıbrıs'ta vakıf geleneğinin temelini atmışlardır; ancak İngilizler vakıf mallarına uluslararası hukuku çiğneyerek el koymuşlardır. Şu unutulmamalıdır ki Vakıflar İdaresi sadece Osmanlı döneminde tanınmış bir kuruluş olmayıp bugün uluslararası hukuk hükümlerince geçerli bir kuruluştur ve tarafsız uluslararası kuruluş niteliğinde olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde ve ulusüstü bir kuruluş olmak isteyen Avrupa Birliği'nde söz konusu vakıf hükümleri göz ardı edilmemelidir. Çünkü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları üzerinde Rumlar adaletsiz davranarak kendi istediklerini gerçekleştirebilmektedirler. Bu çerçevede Kıbrıs'taki mülkiyet sorunu vakıf arazileri temel alınarak ele alınmalıdır. Böylelikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin meşruluk bağlamında mülkiyet sorunu daha açık bir hale gelebilir ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınması için yasal zeminlerin yolu açılmış olur. İktidar, mülk vs. için yapılan mücadele aslında devletlerin tanınma/onanma gereksinimini içermektedir. Çünkü uğruna mücadele edilen devletlerde gerçek bir var oluş ve mücadele edilen nesnelere tanınma ihtiyacı doğmaktadır. Bugün Kıbrıs'ta Enosis düşüncesi 20 Temmuz 1974 günü tarihe karışmış ve bunun için büyük mücadeleler verilmiştir. Şimdi ise 20 Temmuz 1974 tarihi sonrasında güneye göç etmiş Rumların tekrar eski evlerine dönmeleri ve 1975 sonrasında Türkiye'den gelmiş olan göçmenlerin tekrar geriye döndürülmeleri ve böylece Kıbrıs Türklerinin Rumların yanında azınlık statüsünde kalmaları istenmektedir; ancak burada vurgulanması gereken ve pazarlık konusu

yapılamayacak husus Türkiye Cumhuriyeti devletinin 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan Londra ve Zürih Antlaşmaları ile kendisine verilmiş meşru garantörlük haklarını kullanmak suretiyle adaya müdahale etmesidir. Bu bağlamda uluslararası aktörler Türkiye Cumhuriyeti'nin adaya müdahale etmesini bahane ederek KKTC'yi tanımamaktadır ve bunu pazarlık konusu yapmaktadırlar. Hâlbuki 1959 Londra ve Zürih Antlaşmaları ile Kıbrıs Türklerine ve Rumlara verilen eşit hakların iki toplumlu bir Kıbrıs üzerinde görüşmelere açılması yıllardır çözülemediği düşünülen bu sorununun çözümünü aydınlatılabilir; ancak KKTC'nin bağımsızlığını ilan eder etmez hiçbir devlet tarafından tanınmaması tanımak isteyen devletlere de büyük güçlerin baskı uygulamaları bu sorunu daha karmaşık bir hale getirmektedir. Her ne kadar çözüm önerileri getirilse ve sunulsa da Kıbrıs Türklerine karşı adaletsiz davranışlar devam etmektedir. Buna rağmen çözüm isteyen ve uzlaşmacı bir tavır sergileyen hep Türk kesimi olmuştur.

Türk vatandaşlarının adada ikamet etmesi ve uzlaşmacı iki kesimlilik anlayışı çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de Türkiye'nin açık desteğini alarak sadece Türkiye tarafından tanınmıştır. Bu tanıma hiçbir uluslararası aktör tarafından kabul edilmemektedir; ancak ele alınması gereken en önemli husus Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ve Türkiye'de tanınma için etkin politikaların yürütülmediğidir. Buna rağmen Rum tarafının etkin politikalar konusunda eli güçlü olup propaganda aracını iyi kullanmaktadır. Bunun en güzel örneğini AİHM'nde görülen davalarda görmek mümkündür. Türk tarafı söz konusu davalarda haklı olduğu birçok hususun savunulması konusunda geç kalmış ve elindeki kozları iyi değerlendirememiştir.

Söz konusu davalar incelendiğinde hukukun dışına çıkıldığı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin meşruiyetine gölge düşürüldüğü görülmektedir. Davalar ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sorgulanması ve yok sayılması sağlanmıştır. Hâlbuki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti meşruiyetini ispatlamış, kendi parlamentosunu oluşturmuş bir devlettir. Adada hukuk temeli üzerine oturmuş Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti meşruiyet ve mülkiyet sorunu ile ilgili olarak gerekirse takas, tazminat ve iade şartlarının tamamını kabul etmiş ve uzlaşmacı tavrını Rum tarafına fazlasıyla göstermiştir. Davalardaki olaylar Türkiye sınırları dışında gerçekleşmesine rağmen, Türkiye aleyhine sonuçlanmış ve böylelikle mülkiyet

sorunu tazminatlarla birlikte içinden çıkılmaz bir hal alıp Türkiye'nin dış politikada eleştirilmesine neden olmuştur.

Adada toprak temelli mülkiyet davaları başvuru ve sonuçları bakımından benzer davalardır. İlk dava olan Loizidou davası, Arestis davasına emsal oluşturmuştur. Loizidou ve Arestis davaları ile yüklü tazminatlara çarptırılan Türkiye Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hukuki temellere dayanan bağımsız bir devlet olduğunu, bundan dolayı Kıbrıs'ta meydana gelen olaylardan sorumlu tutulamayacağını her dava aşamasında mahkemeye belirtmiştir; ancak mahkeme Türkiye'nin ülke sınırları dışında gerçekleştirdiği askeri harekât sonrasında ortaya çıkan zarar konusunda sorumlu olacağını belirtmiş ve Türkiye tarafından davaların sonuçları ile ilgili yapılan itirazlar reddedilmiştir. Özellikle Arestis davasında söz konusu taşınmazın vakıf arazisi olduğu, davacının elinde kendisine ait bir tapu veya o taşınmazın kendisine ait olduğunu gösteren herhangi bir resmi belgenin bulunmaması ve mahkeme tarafından kabul edilmesi uluslararası ve tarafsız bir kuruluş olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin objektifliğini tartışılır hale getirmektedir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yok sayılarak oluşturulan Taşınmaz Mal Komisyonu Türkiye'nin bir iç hukuk yolu olarak görülmüş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi verdiği kararlarla kendisi ile çelişen sonuçlar çıkarmıştır. Bu davalardan sonra Türkiye taşınmazların yarısı bile etmeyen yüklü tazminatlara mahkûm olmuştur. Böylelikle dava sonuçları Rumları cesaretlendirmiş, dava açmanın yollarını aramışlar ve davalar Türkiye aleyhine açılmaya başlanmıştır. Burada AİHM'nin Türkiye'yi doğrudan muhatap alması yanlıştır. Davalar kapsamında Rumların Avrupa Birliği üyeliği de kullanılmıştır. Rumlar AB aracılığı ile Orams davasında da Türkiye'yi mahkûm etmeyi başarmıştır. Çünkü Rum kesimi artık savaşımadan politik yollarla elindeki bütün kozları özellikle Avrupa Birliği'ni kullanarak hareket etmektedir. En son olarak da Türkiye aleyhine 8 Rum tarafından aile fertleri dâhil 17 kişi adına açılan davalarda AİHM tarafından Taşınmaz Mal Komisyonu etkin bir iç hukuk yolu olarak kabul edilmiştir; ancak dava raporları incelendiğinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tanınmamakta ve işgalci olarak değerlendirilmektedir. Türk basınında yansıtıldığı gibi davanın sonuçları büyük bir başarı olarak algılanmamalıdır. Çünkü Taşınmaz Mal Komisyonu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin değil Türkiye'nin bir alt birimi olarak değerlendirmektedir. Bu

bağlamda mülkiyet davaları ile sorun çıkılmaz bir hal almaktadır. Her ne kadar öneri paketleri ortaya çıkarılmaya çalışılsa da eşit çözüm önerilerinin oluşturulması gerekmektedir. İlerleyen zamanlarda çözüm önerilerinin Kıbrıs Türklerinin aleyhine mi yoksa lehine mi olduğu görülecektir.

Sonuçta adada fiili olarak iki ayrı milletin yarattığı iki ayrı devletin doğduğu artık görülmeli ve gerçeğin iyi anlaşılması gerekmektedir. Bunu yaparken karşılıklı iyi niyet ve komşuluk ilişkileri çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile GKRY arasında kalıcı ve adil bir barış tesis etmek maksadıyla mevcut statükonun değiştirilmesine yönelik yeni bir strateji belirlenmesi yani konfederasyon biçiminde bulunacak bir çözüm gerekmekte ve bu çözümde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınması bağlamında yapılmalıdır. Bunun için Türkiye'nin uluslararası alanda kamuoyuyla işbirliği ve lobi faaliyetleriyle güçlü bir ülke konumunda olması gerekmekte, bu konuda devleti yönetenler kadar sokaktaki sıradan insanlara da görevler düşmektedir. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti uluslararası platformda haklılıklarını birlik içerisinde göstermeli ve sağlam bir duruş sergilemelidir.

KAYNAKÇA

A-KİTAPLAR

- ALTAN, Mustafa Haşim, **Kıbrıs'ta Türk Malları-I**, İstanbul, Kastaş Yay., 2001.
- ALTAN, Mustafa Haşim, **Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması**, Ankara, KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yay., 1997.
- AN, Ahmet, **Kıbrıs Sorununun Perde Arkası**, İstanbul, Gelenek Yay., 2000.
- ATUN, Ata, **Kıbrıs Eksenli Siyasete Akademik Alarga**, Cilt-I, Lefkoşa, Ajans Yay., 2006.
- ATUN, Ata, **Kıbrıs Eksenli Siyasete Akademik Alarga**, Cilt-II, Lefkoşa, Ajans Yay., 2007.
- ATUN, Ata, **Kıbrıs Siyasetine Akademik Bakış**, Cilt-V, Lefkoşa, Ajans Yay., 2008.
- BAŞAREN, Sertaç Hami, **Doğu Akdeniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı**, İstanbul, Türk Deniz Araştırmaları Vakfı, 2010.
- BOZKURT, Enver, M. Akif Kütükçü, Yasin Poyraz, **Devletler Hukuku**, Ankara, Nobel Yay., 2000.
- CEM, İsmail, **Bütün Eserleri-2 Türkiye, Avrupa, Avrasya Strateji, Yunanistan, Kıbrıs**, İstanbul, İş Bankası Kültür Yay., 2009.
- ÇEÇEN, Anıl, **Kıbrıs Çıkmazı**, 2. Baskı, Ankara, Fark Yay., 2008.
- EFEGİL, Ertan, **Temel Konular Işığında Annan Belgesi'nin Analizi**, Ankara, Gündoğan Yay., 2003.
- ERHAN, Çağrı, **Türk Dış Politikasının Güncel Sorunları**, Ankara, İmaj Yay., 2010.
- FIRAT, Gökçe, v.d., **Annan Planı'na Hayır**, İstanbul, İleri Yay., 2004.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref, Feyyaz Gölcüklü, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2007.

- GÜNEY, Emrullah, **Türkiye'nin Komşuları**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2003.
- GÜNUĞUR, Haluk, **Avrupa Birliği**, Ankara, Rekmay Reklam ve Tasarım Yay., 2007.
- KESER, Ulvi, **I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Ankara, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yay., 2009.
- KESER, Ulvi, **İngiliz Ordusunda Katırcılar**, İstanbul, IQ Yay., 2007.
- KIZILYÜREK, Niyazi, **Tarih, Siyaset, Kıbrıs**, y.y., Yeni Düzen Kitapları, 2008.
- KİSSENGER, Henry, **Diplomasi**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2000.
- KUMKALE, Tahir Tamer, **Kıbrıs'ta Sona Doğru**, İstanbul, Q-Matris Yay., 2004.
- MANİSALI, Erol, **Avrupa Kıskaçında Kıbrıs**, İstanbul, Derin Yay., 2004.
- NECATİGİL, Zaim M., **Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kıskaçında Türkiye**, Ankara, Turhan Yay., 2006.
- HAKKI, Murat Metin, **Kıbrıs Çıkmazı**, İstanbul, Emre Yay., 2006.
- HASGÜLER, Mehmet, İNATÇI, Ümit (ed.), **Kıbrısın Turuncusu**, İstanbul, Anka Yay., 2003.
- ORAN, Baskın, **Türk Dış Politikası**, Cilt-I, İstanbul, İletişim Yay., 2003.
- ÖZARSLAN, Bahadır Bumin, **Uluslararası Hukuk Açısından Kıbrıs Sorunu ve AB'nin Yaklaşımı**, İstanbul, IQ Yay., 2007.
- ÖZERSAY, Kudret, **Kıbrıs Sorunu: Hukuksal Bir İnceleme**, Ankara, ASAM, 2002.
- PAZARCI, Hüseyin, **Uluslararası Hukuk**, III. Kitap, Ankara, Turan Yay., 1997.
- SANDER, Oral, **Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü**, Ankara, İmge Yay., 1993.
- SÖNMEZOĞLU, Faruk, **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, İstanbul, Filiz Kitabevi Yay., 2000.
- TAMÇELİK, Soyalp, **Kıbrıs'ta Güvenlik Stratejileri ve Kriz Yönetimi**, Ankara, ODTÜ Yay., 2009.
- TÜREL, Oktar, **Akdeniz'de Bir Ada KKTC'nin Varoluş Öyküsü**, y.y., İmge Yay., 2002.
- USLU, Nasuh, **Türk Amerikan İlişkilerinde Kıbrıs**, Ankara, 21. Yüzyıl Yay., 2000.
- ÜLGER, İrfan, EFEGİL, Kaya Ertan (ed.), **Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, HD Yay., 2001.

YUSUF, Hüseyin M., vd., **Annan Belgesi (İkinci Akritas Planı)**, İstanbul, Akdeniz Yay., 2003.

B-MAKALELER, TEBLİĞLER

ATAN, Atilla "Yeni Bir Türk Devletinin Doğusu-Kıbrıs", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı:14, Nisan 1986, s.57.

ATUN, Ata, "Rumların Kıbrıs'ta Bitmeyen Mülkiyet Savaşı", **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, y.y., s.25.

ATUN, Ata, "Kıbrıs'ta Çözüm Ne Kadar Olası", **2023 Dergisi**, Kıbrıs'ta Son Sirtaki, Sayı:87, 15 Temmuz 2008, y.y., s.38.

BEKÇİ, Emrah, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti", **Kıbrıs Mektubu Dergisi**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Yay., Cilt:23, Mayıs-Haziran 2010, s.36.

BOZKURT, Ceyhun, "Ortadoğu'ya Sıçrama Tahtası Kıbrıs", **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.50.

KASIM, Kamer, "Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Kıbrıs, Ermeni Sorunu ve Azınlıklar", **Avrasya Dosyası**, Cilt 11, Sayı:1, Ocak-Şubat-Mart-Nisan 2005, s.93.

KAYA, Şenay, "Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz'in Hukuki Statüsü ve Türkiye Cumhuriyeti İçin Stratejik Önemi", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:9, Şubat 2007, s.23.

KIRALP, Şevki, "Avrupa ve Kıbrıs'ta Kilise-Devlet İlişkileri", **21. Yüzyıl Dergisi**, Wikileaks Notları, Sayı:25, Ocak 2011, s.90.

KESER, Ulvi "Son Elli Yıllık Süreç İçinde Kıbrıs Meselesi ve AB", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:2, 1 Eylül 2003, s.243.

KESER, Ulvi, "2004 Referandum Döneminde Kıbrıs ve Yaşanan Gelişmeler", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl 1, Sayı:2, Aralık 2005, s.142.

KESER, Ulvi, "Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar", **Çağdaş Türkiye Araştırmalar Dergisi**, Cilt:5, Sayı:12, Bahar 2006, s.103-120.

KESER, Ulvi, "Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl 2, Sayı:3, Haziran 2006, s.116.

KESER, Ulvi, “AB Sürecinde Kıbrıs’ın Hukuki Durumu ve Kıbrıs Tarihine Kesitsel Bir Bakış”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:9, Şubat 2007, s.11.

KESER, Ulvi “Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Sürecinde Kıbrıs’ta İç ve Dış Dinamiklere Kesitsel Bir Bakış”, **Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:6, Mayıs-Haziran 2010, s.14-17.

İKİZER, Hasan, “KKTC Gerçeği”, **Kıbrıs Mektubu Dergisi**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Yay., Cilt:21, Sayı:6, Kasım-Aralık 2008, s.22-23.

ÖZNACAR, Huriye Sevay, “Baltalanamayan Ada Kıbrıs”, **Kıbrıs Mektubu Dergisi**, Cilt: 9, Sayı:7, Kasım 1996, s.23.

SEZER, Sema, “Kıbrıs’ta Lokmacı Köprüsü ile Birlikte Yıkılanlar”, **Stratejik Analiz, Aylık Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Sayı:82, Şubat 2007, s.10-11.

TOLUNER, Sevin, “Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin Milletlerarası Hukuki Statüsü”, YAŞIN, Gözde Kılıç, “Yeni Dünya Düzeninde Eski Sorunlarıyla Kıbrıs”, **2023 Dergisi**, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.44.

YAVUZ, Celalettin, “Kıbrıs Türkiye’den Uzaklaşırken”, **2023 Dergisi**, Kıbrıs’ta Son Sirtaki, Sayı:87, 15 Temmuz 2008, s.49.

YENİÇERİ, Özcan, “Kimlik ve Anlam Ortaklığının Milletin Oluşmasındaki Rolü ve Türk Milleti”, **2023 Dergisi**, Sayı:80, 15 Aralık 2007, s.4-9.

2023 Dergisi, “Kapsamlı Görüşmelerin Gidişatı Teslimiyettir!”, KKTC Birinci Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Söyleşi, Oyun Bitti mi?, Sayı:97, 15 Mayıs 2009, s.5-9.

Uluslararası Kıbrıs Konferansı Tebliğler ve Tartışmalar, 01-02 Mart 2003, Ankara, TOBB Yay., s.14-34.

C-GAZETELER

Milliyet

Radikal

Sabah

Yeni Yüzyıl

Ç-SÖZLÜ TARİH KAYNAKLARI

1. Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen **“KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı”** konulu panelde KKTC Eski Meclis Başkanı, KKTC Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu tarafından yapılan konuşma.
2. Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin koordinatörlüğünde 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da icra edilen **“KKTC'deki Gelişmelere Siyasi Partilerin Bakışı”** konulu panelde Eski KKTC Başbakan Yardımcısı ve Eski KKTC Dışişleri Bakanı, Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denктаş tarafından yapılan konuşma.
3. 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da KKTC Eski Meclis Başkanı, Eski Sağlık ve Çevre Bakanı ve KKTC Ulusal Birlik Partisi Genel Sekreteri Ertuğrul Hasipoğlu ile yapılan görüşme.
4. 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da KKTC Eski Başbakanı ve Cumhuriyetçi Türk Partisi-Birleşik Güçler Genel Başkanı Ferdi Sabit Soyer ile yapılan görüşme.
5. 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da KKTC Eski Dışişleri Bakanı, KKTC Özgürlük ve Reform Partisi Genel Başkanı Turgay Avcı ile yapılan görüşme.
6. 13 Şubat 2011 tarihinde Ankara'da KKTC Toplumcu Demokrasi Partisi Genel Başkanı Mehmet Çakıcı ile yapılan görüşme.
7. Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen **“2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler”** konulu çalıştayda Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş tarafından yapılan konuşma.
8. Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen **“2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler”** konulu çalıştayda KKTC Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar tarafından yapılan konuşma.
9. Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara'da düzenlenen **“2011'de KKTC Fırsatlar ve Tehditler”** konulu çalıştayda KKTC Cumhurbaşkanlığı Eski Müsteşarı Ergün Olgun tarafından yapılan konuşma.

10. Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “**2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler**” konulu çalıştayda Prof. Dr. Hüseyin Pazarıcı tarafından yapılan konuşma.

11. Türksoy Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde 5 Mart 2011 tarihinde Ankara’da düzenlenen “**2011’de KKTC Fırsatlar ve Tehditler**” konulu çalıştayda KKTC Eski Turizm ve Kültür Bakanı ve Türk edebiyatçı ve araştırmacı yazar İsmail Bozkurt tarafından yapılan konuşma.

12. 21 Mart 2011 tarihinde Ankara’da Kıbrıs Vakıflar İdaresi Eski Genel Müdürü Taner Derviş ile yapılan görüşme.

D-İNTERNET ADRESLERİ

AKÇALI, Cevdet, “KKTC’nin De Facto Varlığı”, http://www.turkcebilgi.com/kose_yazisi_89011_cevdet-akcali-kkctnin-de-facto-varligi.html, (Erişim) 28 Şubat 2011.

ATUN, Ata, “Rumlar Türklerin Mirasını Acımasızca Yok Ediyor” <http://www.ataatun.com/rumlar-turklerin-tarih-mirasini-acimasizca-yok-ediyor.html>, (Erişim) 19 Şubat 2011.

BİLGE, Ömer, “Kıbrıs’ta TOKİ kurulacak mülkiyet sorunu çözülecek”, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/15752859.asp>, (Erişim) 20 Mart 2011.

ÇEKİRDEKÇİ, Ayşe Meltem, “Türkiye’nin KKTC’ye Ekonomik Yardımları”, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=564:kbrsta-muelkiyet-sorunu-loizidou-ve-orams-kararlar&catid=70:abanalizler&Itemid=134, (Erişim) 27 Şubat 2011.

DERVİŞ, Taner, “Kıbrıs Türk Tarafının Mülkiyet Önerileri ve Vakıf Mülkiyete İlişkin Değerlendirme”, <http://www.volkangazetesi.net/koseyazisi3.asp?id=28557>, (Erişim) 07 Mart 2011.

FAZLIOĞLU, Ömer, “AIHM’nin Xenides-Arestis Kararı ve Kıbrıs’ta Mülkiyet Sorunu”, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271246809r1949.AIHM_nin_Xenides

[Arestis Kararı ve Kıbrıs ta AIHM nin Xenides Arestis Kararı ve Kıbrıs ta Mülkiyet Sorunu.pdf](#), (Erişim) 4 Mart 2011.

GÜLER, Gökhan, “Güney Kıbrıs Rus Cumhuriyeti”, <http://www.turksolu.org/84/guler84.htm>, (Erişim) 25 Mart 2011.

GÜVEN, Erdal, “AIHM'de Türkiye'nin hak ihlalleri”, <http://www.euractiv.com.tr/ab-ve-turkiye/analyze/erdal-gven-aihmd-trkiyenin-hak-ihlalleri-016345>, (Erişim) 20 Mart 2011.

KOÇAK, Yalçın, “Loizidou, Arestis ve Orams Davaları”, http://www.yalcinkocak.com/?page_id=609, (Erişim) 27 Şubat 2011.

KOHEN, Sami, “Rumlara tazminat nasıl ödenecek?”, <http://www.milliyet.com.tr/rumlara-tazminat-nasil-odenecek-/sami-kohen/dunya/yazardetayarsiv/10.11.2010/1312389/default.htm>, (Erişim) 22 Mart 2011.

MİNDEK, Can, “AIHM Kıbrıs'taki Mülkiyet Sorununa İlişkin Davaları Hakkındaki Kararını Açıkladı”, <http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/aihmmulkiyetdavasikarari-5mart.pdf>, (Erişim) 25 Mart 2011.

SALİHPAŞAOĞLU, Yaşar, “AIHM ve Türkiye: Bazı Rakamlar ve Gerçekler”, http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/13_11.pdf (Erişim) 4 Mart 2011.

TAMÇELİK, Soyalp, “AKEL 3-6 Mart 1966 tarihli XI. Kurultayı'nda Aldığı Enosis (İlhâk) Kararı ve S.S.C.B.'nin Kıbrıs Politikası”, <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd1/sbd-1-10.pdf>, (Erişim) 25 Mart 2011.

TOLGAY, Ahmet, “Vakıf Mallarımızı Fedâ Ediyoruz”, <http://www.kibrisgazetesi.com/index.php/cat/9/col/78/art/16496/PageName/Magazin>, (Erişim) 07 Mart 2011.

TÜRME, Rıza, “Kıbrısla Sevinmek”, http://www.milliyet.com.tr/kibris-la-sevinmek/riza_turmen/siyaset/yazardetay/08.03.2010/1208333/default.htm, (Erişim) 26 Mart 2011.

AB Haber İnternet Sitesi, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=33868>, (Erişim) 12 Mart 2011.

AB Haber İnternet Sitesi, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=26306>, (Erişim) 26 Mart 2011.

AB Genel Sekreterliğinin Resmi İnternet Sitesi, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf, (Erişim) 12 Mart 2011.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Resmi İnternet Sitesi, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zvZQp6lZh44J:www.lawyer.cyprus.com/Demopoulos%2520v%2520Turkiye%2520tr.doc+DEMOPOULOS+k%C4%B1br%C4%B1s&cd=10&hl=tr&ct=clnk&gl=tr&source=www.google.com.tr>, (Erişim) 3 Mart 2011.

TC Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi http://www.mfa.gov.tr/no_205---02-aralik-2003_-avrupa-insan-haklari-mahkemesi_nin-loizidou-karari-hk_.tr.mfa, (Erişim) 24 Mart 2011.

TC Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi http://www.mfa.gov.tr/no_-15_-19-ocak-2010_-orams-karari-hk_.tr.mfa, (Erişim) 26 Mart 2011.

“KKTC Nüfus sayımı Sonuçları”, <http://forum.kanka.net/archive/index.php/t-291791.html>’den, (Erişim) 14 Şubat 2007.

<http://www.brt.gov.nc.tr/haberler/haber/sagmenu/kibris/hukuksal.htm>, (Erişim) 27 Şubat 2011.

<http://www.prio.no/upload/Prio%20Turkish%20booklet%20SMALL.pdf>, (Erişim) 3 Mart 2011.

<http://www.prio.no/upload/Prio%20Turkish%20booklet%20SMALL.pdf>, (Erişim)

3 Mart 2011.

<http://www.arastiran.com/yazi/cenevre-bildirgesi-30-temmuz-1974.html>, (Erişim)

3 Mart 2011.

<http://www.kuzeykibristmk.org/>, (Erişim) 3 Mart 2011.

<http://www.kuzeykibristmk.org/>, (Erişim) 12 Mart 2011.

<http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/kaleli.pdf>, (Erişim) 12 Mart 2011.

<http://dunya.milliyet.com.tr/libya-operasyonunda-kibris-iddiasi/dunya/dunyadetay/20.03.2011/1366768/default.htm>, (Erişim) 24 Mart 2011.

<http://www.haber10.com/haber/104814/>, (Erişim) 29 Nisan 2011.

http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B7-2011_0156&language=EN, (Erişim) 30 Nisan 2011.

http://www.avrupakonseyi.org.tr/aihmk/2010_228.html, (Erişim) 30 Nisan 2011.

ÖZET

[ÇAĞLAR, Halime Nazlı]. [Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin Meşruluğu Bağlamında Mülkiyet Sorunu], [Yüksek Lisans Tezi], Ankara, [2011]

Bu çalışma önce İngiltere tarafından haksız ve tek taraflı olarak ilhak edilen daha sonra güç odakları tarafından uluslararası sorun haline getirilen, devreye önce Birleşmiş Milletler (BM), en son olarak da Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nin girmesi sonrasında çok yönlü bir sorun olan KKTC'nin meşruluğu ve tanınması bağlamında, 1974 Barış Harekâtı sonrasında her iki toplumun geride bıraktıkları taşınmaz mallarla ilgili olarak özellikle AİHM tarafından alınan bazı kararları irdelemek amacıyla kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

1. Mülkiyet
2. Devletlerin Tanınması
3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
4. Türkiye
5. Kıbrıs Türkleri

ABSTRACT

[ÇAĞLAR, Halime Nazlı]. [Property/Ownership Question within the context of legality of Turkish Republic of Northern Cyprus], [Master Thesis], Ankara, [2011]

This study focuses on the multidimensional issue of Cyprus annexed unilaterally and unfairly by the United Kingdom at first and then turned into an international problem by great powers and with interventions of the United Nations (UN), lastly European Union (EU) and European Court of Human Rights (ECHR) within the context of recognition and legality of Turkish Republic of Northern Cyprus particularly concerning some ECHR resolutions on immovable properties left behind by both sides on the island after 1974 Turkish Peace Operation.

Key Words:

1. Ownership, Property
2. Recognition of States
3. European Court of Human Rights
4. Turkey
5. Turkish Cypriots

